De Wind in de Wilgen

Kenneth Grahame

1. Aan de oever van de rivier.

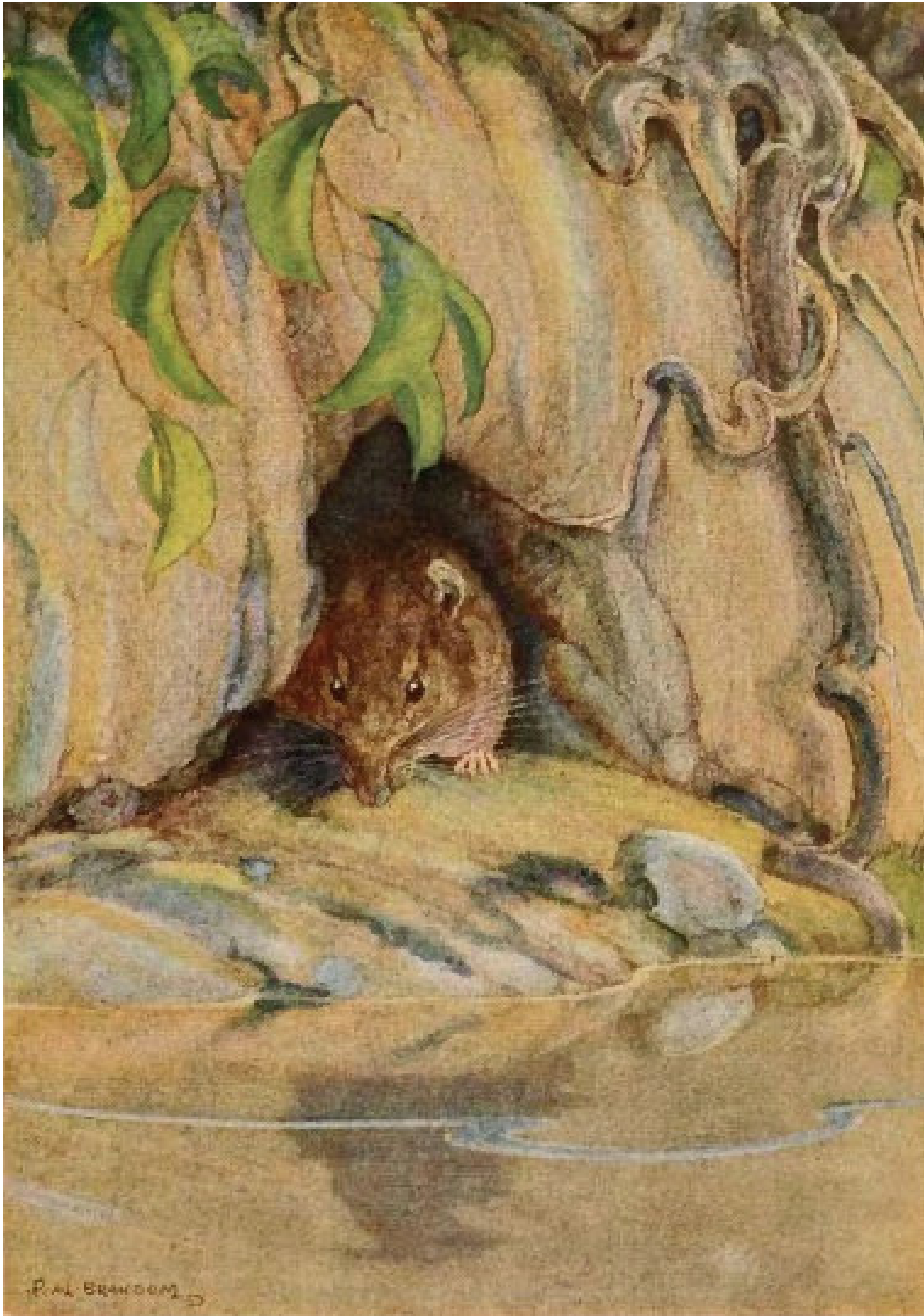
De Mol had de hele ochtend hard gewerkt aan de lenteschoonmaak van zijn huisje. Eerst met bezems, dan met stofdoeken; daarna op ladders en trapjes en stoelen, met een borstel en een emmer witkalk; tot het stof in zijn keel en zijn ogen zat, en zijn zwarte vacht overal bedekt was met spatten witkalk, en zijn rug pijn deed en zijn armen moe waren. De lente zat in de lucht, boven zijn hoofd en in de aarde onder zijn voeten, en haar geest van goddelijke rusteloosheid en verlangen was zelfs doorgedrongen in zijn donker, ondergronds huisje.
Het was dan ook niet zo verwonderlijk dat hij plots zijn borstel neergooide op de vloer en riep: “Verdorie!” en “Verdraaid!” en ook “Naar de hel met de lenteschoonmaak!” en daarna zijn huis uit liep zonder zelfs maar de tijd te nemen om een jas aan te trekken.
Iets daarboven trok hem gebiedend naar zich toe, en hij begaf zich naar de kleine, steile tunnel die uitgaf op een

verharde weg welke gebruikt werd door dieren die dichter bij de zon en de hemel woonden. Hij schraapte en krabde en krabbelde en duwde; en daarna duwde en krabbelde en krabde en schraapte hij verder, druk in de weer met zijn kleine poten en tegen zichzelf mompelend: “We gaan omhoog! We gaan omhoog!” tot eindelijk, ‘Pop!’ zijn snuit vanuit de grond in het zonlicht kwam en hij zich heerlijk kon rollen in het warme gras van een grote wei.
“Dit is plezierig!” zei hij tegen zichzelf. “Dit is beter dan witkalken!”
De zonnestralen vielen op zijn pels, een zacht briesje streelde zijn warm geworden hoofd en na de stille, ondergrondse afzondering waarin hij zolang geleefd had, klonk het vrolijk gezang van gelukkige vogels bijna als geschreeuw in zijn oren.
Springend op vier poten tegelijk, blij omdat hij leefde en kon genieten van de heerlijke lente zonder de schoonmaak, vervolgde hij zijn weg door het gras tot hij de haag bereikte aan de verste zijde van de wei.
“Blijven staan!” zei een oud konijn “Geef mij zes centen om deze private weg te mogen gebruiken!”. In een ogenblik was hij omver gekegeld door de ongeduldige en minachtend snuivende Mol, die verder draafde langs de kant van de haag terwijl hij de andere konijnen plaagde toen ze haastig vanuit hun holletjes kwamen kijken om te zien waarover de ruzie ging.
“Ajuinsaus! Ajuinsaus!” riep hij vrolijk uit, en was weg vooraleer ze een echt bevredigend antwoord konden verzinnen. Daarna begonnen ze allemaal tegen elkaar te mopperen. “Hoe STOM ben jij! Waarom heb je hem niet gezegd dat...” “Wel, waarom heb JIJ niet gezegd dat...” “Je kon hem eraan herinnerd hebben dat...” enzovoort, op hun gebruikelijke manier; maar natuurlijk was het toen al veel te laat, zoals dat altijd het geval is.

Het leek allemaal te mooi om waar te zijn. Opgewekt liep hij her en der door de weiden, langs de hagen, door het kreupelhout, vond overal bouwende vogels, opengaande

bloemen, groeiende bladeren, en alles was gelukkig, jeugdig en druk bezig. En in plaats van zich schuldig te voelen door een inwendig stemmetje dat “Witkalk!” fluisterde, was hij om één of andere reden alleen maar vrolijk toen hij merkte dat hij de enige lanterfanter was tussen al deze bezige burgers. Alles wel beschouwd is het beste van een vakantie misschien niet zozeer het rusten zelf, maar wel toe te kijken hoe alle anderen druk aan het werk zijn.
Hij dacht dat zijn geluk compleet was toen hij tijdens zijn heerlijk doelloze omzwerving plots aan de rand van een gezwollen rivier kwam. Nooit eerder in zijn leven had hij een rivier gezien -dit glanzende, kronkelende, grote dier, dat jagend en gniffelend dingen vastgreep en ze lachend weer achterliet om zich vervolgens op nieuwe speelkameraadjes te storten welke zichzelf vrij worstelden en opnieuw werden gevangen en vast gehouden.
Alles was in beroering en beweging - glinstering en glans en schittering, geruis en warreling, geklater en borrelend geluid. De Mol was betoverd, verrukt, gefascineerd. Hij liep langs de oever zoals een kind dat naast zijn vader loopt die boeiende en opwindende verhalen vertelt; en toen hij tenslotte moe werd, ging hij op de oever zitten, terwijl de rivier nog steeds tegen hem bleef praten, een voortkabbelende optocht van de beste verhalen welke de wereld te bieden heeft, voortkomend uit het hart van de aarde en uiteindelijk bestemd voor de onverzadigbare zee.
Terwijl hij in het gras zat en over de rivier keek, merkte hij een donker gat in de tegenoverliggende oever, net boven de waterspiegel, en hij begon dromerig te denken wat een mooi, knus huisje dit was voor een dier met weinig behoeften dat hield van een schattige woonplaats aan de rivier, boven het niveau van de vloed en ver weg van lawaai en stof. Terwijl hij ernaar staarde leek het of, in het hart van het hol, iets helder en klein schitterde, dan weer verdween en terug oplichtte als een kleine ster. Maar dit was natuurlijk geen plaats voor een ster; en het schitterde te hevig om een glimworm te zijn. En toen, terwijl hij keek, knipoogde het naar hem waardoor hij wist dat het een oog

was; en rond dat oog verscheen geleidelijk een klein gezichtje, als een kader rond een afbeelding.
Een bruin, klein gezicht met snorharen.
Een ernstig rond gezicht, met dezelfde twinkeling in de ogen welke eerst zijn aandacht hadden getrokken.
Kleine, keurige oortjes en dik zijdeachtig haar.
Het was de Waterrat!

En toen bleven de twee dieren bewegingloos staan en keken behoedzaam naar elkaar.
“Hallo, Mol!” zei de Waterrat.
“Hallo, Rat!” zei de Mol.
“Wil je naar hier komen?” vroeg de Rat kort daarop.

“Oh, het is al heel goed als we kunnen *praten*.” zei de Mol, nogal gemelijk, omdat hij onbekend was met de rivier en het leven aan de kant van de rivier en de gewoontes aldaar. De Rat zei niets, maar bukte zich, maakte een touw los en trok het naar zich toe; daarna sprong hij behendig in een kleine boot welke de Mol nog niet had opgemerkt. Aan de buitenzijde was hij blauw geschilderd en aan de binnenzijde wit, en hij was net groot genoeg voor twee dieren; en de Mol was er onmiddellijk door gecharmeerd, alhoewel hij de werking en het doel van dit ding nog niet ten volle begreep. De Rat roeide behendig naar de andere oever en legde aan. Daarna stak hij zijn voorpoot uit terwijl de Mol behoedzaam de oever afkwam.
“Steun hier maar op” zei hij.
“Vooruit nu, stap er vlug in!” en tot zijn eigen verbazing en verrukking merkte de Mol dat hij werkelijk in de voorsteven van een echte boot zat.
“Dit is al een prachtige dag geweest!” zei hij, terwijl de Rat de boot wegduwde van de oever en terug de roeiriemen vast nam. “Weet je, ik heb nog nooit in mijn leven in een boot gezeten.”
“Wat?” riep de Rat met open mond “Nooit in een... je hebt nooit... nee maar... wat heb je dan wel gedaan?”
“Is het werkelijk zo plezierig als het voelt?” vroeg de Mol verlegen, alhoewel hij ten volle bereid was om dat te geloven toen hij achterover leunde in zijn zetel en keek naar de kussens, de roeiriemen, de roeiklampen, en alle andere, fascinerende hulpstukken, en voelde hoe de boot zachtjes onder hem schommelde.
“Plezierig? Het is het *enige* dat telt.” zei de Waterrat plechtig terwijl hij zich vooroverboog om een roeislag te maken. “Geloof me, mijn jonge vriend, er is *niets*, absoluut niets, dat half zoveel waard is als rondscharrelen in boten. Gewoon rondscharrelen,” vervolgde hij dromerig: “Rondscharrelen in boten... rondscharrelen...”
“Kijk uit, Rat!” gilde de Mol ineens.

Het was te laat. De boot was in volle vaart tegen de oever gebotst. De dromer, de vrolijke roeier, lag op zijn rug op de bodem van de boot, met zijn hielen in de lucht.
"... in boten... of *met* boten" vervolgde de Rat bedaard, zich rechtzettend met een plezierige lach.
"Erin of eruit, het maakt niets uit. Niets schijnt iets uit te maken, dat is net de betovering ervan. Of je nu wegvaart of niet; of je op je bestemming aankomt of ergens anders belandt, of je nu nooit ergens geraakt, je bent altijd bezig, en je doet nooit iets bijzonder; en wanneer je het gedaan hebt is er altijd iets anders te doen, en je kan het doen indien je dat wil, maar het is beter wanneer je het niet doet. Kijk hier! Indien je deze morgen niets anders omhanden hebt, stel ik voor dat we samen de rivier afvaren en er een lange dag van maken?"
De Mol krulde zijn tenen van puur geluk, zette zijn borstkas uit voor een zucht van voldoening en leunde gelukzalig achterover in de zachte kussens.
"*Wat* voor een dag mag ik nu beleven!" zei hij. "Laat ons meteen vertrekken!"
"Wacht dan nog een minuutje!" zei de Rat. Hij maakte de vanglijn van de boot met een lus vast aan de ring van zijn aanlegsteiger, klom in zijn nest daarboven, en na een korte tijd verscheen hij wankelend onder het gewicht van een goed gevulde, rieten picknickmand.
"Schuif die onder je voeten" zei hij tegen de Mol terwijl hij ze neerliet in de boot. Daarna maakte hij de vanglijn los en nam terug de roeiriemen vast.
"Wat zit erin?" vroeg de Mol, wriemelend van nieuwsgierigheid.
"Er zit koude kip in" antwoordde de Rat kort; "koudetong koudeham koudevleessalademetopgelegdeaugurken fransbrood waterkerssandwiches cornedbeef gemberbier limonade spuitwater"
"O, stop, stop" riep de Mol uit in opperste vervoering "Dit is te veel!"
"Denk je dat echt?" vroeg de Rat ernstig. "Het is alleen maar wat ik altijd meeneem op deze kleine uitstapjes; en de

andere dieren zeggen altijd tegen mij dat ik een krenterig dier ben en vinden het maar amper voldoende!”
De Mol hoorde geen woord van wat hij zei. Geheel in beslag genomen door het nieuwe leven dat hij binnenstapte, bedwelmd door de schittering, de rimpeling, de geuren en de geluiden en het zonlicht, liet hij zijn voorpoot op het water drijven en gleed weg in een lange, mooie dagdroom. De Waterrat, die een geschikte kerel was, roeide gestadig voort en wachtte zich ervoor om hem te storen.
“Ik vind dat je erg mooie kleren hebt, beste kerel” merkte hij op nadat er een half uur of zoiets verstreken was. “Ik zal voor mezelf op een mooie dag ook eens een zwart fluwelen kamerjas kopen, van zodra ik het kan betalen.”
“Neem me niet kwalijk” zei de Mol, terwijl hij zich met moeite vermande. “Je moet me wel erg onbeleefd vinden; maar dit is allemaal zo nieuw voor mij. Zo dan... dit... is... een... Rivier!”
“*De* Rivier” corrigeerde de Rat.
“En je leeft werkelijk aan de rivier? Wat een vrolijk leven!”
“Eraan en ermee en erop en erin” zei de Rat. “Ze is als een broer en een zus voor mij, en tantes, en kameraden, en eten en drinken, en (natuurlijk) wassen. Ze is mijn wereld, en ik wil geen andere. Wat zij niet heeft is niet waard om te hebben, en wat zij niet weet is niet waard om geweten te worden. Lieve hemel! de mooie momenten die we samen hebben gehad! Of het nu winter of zomer, lente of herfst is, altijd geeft ze vrolijkheid en opwinding.
Wanneer in februari het water stijgt en mijn kelder en de benedenverdieping overlopen met een drank die ik niet kan drinken, en het bruine water door het raam van mijn beste slaapkamer loopt; of wanneer ze weer daalt en modderplekken achterlaat welke ruiken naar pruimentaart, en de biezen en het onkruid de kanalen verstoppen, en ik zonder natte voeten te krijgen over het grootste deel van het rivierbed kan stappen en vers voedsel vind om te eten, en dingen die slordige mensen uit hun boten hebben gegooid!”

“Maar is het soms niet een beetje saai?” waagde de Mol te vragen “Alleen jij en de rivier, en niemand anders om een praatje mee te maken?”
“Niemand anders om... wel, ik moet niet te hard zijn tegen jou” zei de Rat geduldig “Het is allemaal nieuw voor jou, en natuurlijk weet je het niet. De oever is tegenwoordig zo overbevolkt dat veel mensen ervan wegtrekken: O nee, het is niet meer wat het geweest is, helemaal niet. Otters, ijsvogels, futen, waterhoenen, allemaal hangen ze hier rond en altijd willen ze dat je iets *doet*, alsof een mens niet voor zijn eigen zaken moet zorgen!”
“Wat ligt *daar*?” vroeg de Mol, terwijl hij met zijn voorpoot wapperde naar een bos dat een mooie achtergrond vormde voor de weiden aan één zijde.
“Dat? O, dat is alleen maar het Wilde Bos” zei de Rat kort. “Daar gaan we niet vaak heen, wij rivierbewoners.”
“Zijn er daar... zijn de bewoners daar misschien niet echt *vriendelijk*?” zei de Mol, een beetje nerveus.
“Wel...” antwoordde de Rat, “Laat me eens kijken. De eekhoorns zijn ok. En de konijnen... sommigen van hen ook, maar konijnen verschillen nogal van elkaar. En dan is er natuurlijk de Das. Hij leeft midden in het hart van het bos; hij zou nergens anders willen wonen, zelfs indien je hem ervoor betaalde. De goede oude Das! Niemand valt *hem* lastig. Dat doen ze beter niet.” voegde hij er veelbetekenend aan toe.
“En, wie zou hem moeten lastig vallen?” vroeg de Mol.
“Wel, natuurlijk... er... zijn... anderen” antwoordde de Rat op een nogal aarzelende toon. “Wezels... en hermelijnen... en vossen... enzovoort. Ze zijn op hun manier wel ok... ik ben er zeer goed mee bevriend... we brengen samen de dag door wanneer we elkaar ontmoeten, en van die dingen... maar soms breken ze uit en dan... ik kan het niet ontkennen dat ze dan... wel, je kunt ze eigenlijk niet vertrouwen, dat is een feit.”
De Mol wist heel goed dat het tegen de dieren etiquette was om te spreken over mogelijke komende problemen, of er

zelfs maar naar te verwijzen; en daarom liet hij het onderwerp varen.
“En achter het Wilde Bos?” vroeg hij “Waar het allemaal zo blauw en vaag is, en waar men dingen ziet die heuvels zouden kunnen zijn, maar misschien ook niet, en iets als de nevel van steden, of zijn het alleen maar wolken?”
“Achter het Wilde Bos ligt de Wijde Wereld” zei de Rat. “En dat is iets dat er niet toe doet, noch voor jou, noch voor mij. Ik ben daar nooit geweest, en ik ga er ook nooit heen, en jij ook niet, indien je ook maar een beetje gezond verstand hebt. Spreek daar nooit meer over, alsjeblieft. Nu dan! Hier zijn we eindelijk bij ons plekje, waar we zouden lunchen.”
Ze verlieten de hoofdrivier en kwamen nu in iets dat op het eerste zicht een klein door land leek ingesloten meer leek te zijn. Een groene grasmat liep glooiend naar elke oever, bruine slangachtige boomwortels glinsterden onder de oppervlakte van het rustige water, terwijl ze voor zich de zilveren schouders en schuimende buitelingen van een waterkering zagen, arm in arm met een rusteloos druipend molenrad, dat op zijn beurt aanleunde tegen een molenhuis met een grijs dak, de lucht vullend met een kalmerend gemurmel, gedempt en dromerig, dat nu en dan opflakkerde tot een symfonie van vrolijk klaterende, heldere stemmetjes. Het was zó heel erg mooi dat de Mol alleen maar beide voorpoten omhoog kon steken en fluisteren, “Oh ja...! Oh ja...! Oh ja...!”
De Rat stuurde de boot langszij de oever, maakte hem vast, hielp de nog wat onzekere Mol veilig aan land, en nam met een sierlijke zwaai de picknickmand uit de boot.
De Mol vroeg of hij het voorrecht kreeg om deze helemaal alleen uit te laden; de Rat stond hem dit van ganser harte toe en ging languit in het gras liggen, terwijl zijn opgewonden vriend het tafelkleed opensloeg, uitspreidde op de grond en alle geheimzinnige pakjes één voor één opende en hun inhoud in de goede volgorde rangschikte, nog altijd fluisterend: “Oh ja...! Oh ja...! Oh ja...!” bij elke nieuwe onthulling.

Toen alles klaar was zei de Rat: “Nu, tast maar toe, ouwe jongen!” en de Mol gaf hier met veel plezier gevolg aan, want hij was vanmorgen op een zeer vroeg uur begonnen aan zijn lenteschoonmaak, zoals de mensen altijd doen, en had geen pauze genomen om te ontbijten of te lunchen; en hij had sindsdien al veel zoveel meegemaakt dat het leek alsof hij al vele dagen van huis weg was.
“Waar kijk je naar?” vroeg de Rat aanstonds, toen hun grootste honger een beetje gestild was en de ogen van de Mol zich hadden kunnen losmaken van het tafelkleed.
“Ik kijk” zei de Mol “naar een streep luchtbellen die ik over het water zie gaan. Dat is iets dat me aanspreekt omdat het zo grappig is.”
“Luchtbellen? Oho!” zei de Rat en hij maakte een vrolijk piepend geluid dat op één of andere manier als een uitnodiging klonk.
Een brede glinsterende snuit kwam tevoorschijn boven de rand van de oever, en de Otter trok zich uit het water en schudde het uit zijn pels.
“Gulzige schooiers!” merkte hij op terwijl hij naar het eten liep. “Waarom heb je me niet uitgenodigd, Ratje?”
“Dit was een ongepland uitstapje” legde de Rat uit. “A propos... mijn vriend, Mijnheer Mol.”
“Het is mij een genoegen met u kennis te maken” zei de Otter, en op staande voet werden de twee dieren goede vrienden.
“Wat een drukte overal!” vervolgde de Otter “De hele wereld schijnt vandaag wel op de rivier te zijn. Ik kwam naar dit achteraf watertje in de hoop een ogenblik rust te hebben, en dan kom ik jullie tegen! Tenminste... verontschuldig mij... ik bedoel nu niet dat..., jullie begrijpen me wel.”
Achter hen was er plots een geritsel; het kwam vanuit een haag die nog steeds haar bladeren van vorig jaar had, en een gestreept hoofd, met daarachter hoge schouders, zat hen aan te kijken.
“Kom toch hier, beste Das!” riep de Rat.

De Das zette een paar passen in hun richting; daarna gromde hij: “Hmm! Gezelschap” en keerde zijn rug en verdween uit het zicht.
“Dat is nu *echt* het soort kerel dat hij is” merkte de Rat teleurgesteld op. “Hij heeft een gloeiende hekel aan gezelschap! Nu, we zullen hem vandaag niet meer zien. Wel, vertel ons, wie is er allemaal op de rivier?”
“De Pad is er, om er maar één te noemen” antwoordde de Otter “In zijn splinternieuwe roeiboot; nieuwe uitrusting, alles nieuw!”
De twee dieren keken elkaar aan en lachten.
“In het begin was het alleen maar zeilen.” zei de Rat “Toen werd hij dat beu en stortte hij zich op het platboom gebeuren. Niets deed hem nog plezier behalve platbomen, de hele dag lang en alle dagen van de week, maar een zootje dat hij er van maakte! Vorig jaar was het een woonboot, en we moesten er allemaal heen en bij hem blijven logeren en doen alsof we het leuk vonden. Het is altijd hetzelfde, wat hij ook begint, hij wordt het moe en begint dan met iets nieuw.”
“En daarbij is hij ook nog eens een heel geschikte kerel” merkte de Otter nadenkend op. “Maar geen gevoel voor evenwicht... vooral niet in een boot!”
Van waar ze zaten konden ze een glimp opvangen van de hoofd rivier over het eiland dat hen ervan scheidde; en net op dat ogenblik zagen ze in een flits een roeiboot verschijnen; de roeier, een kleine corpulente figuur, deed een massa water opspatten en schommelde vervaarlijk heen en weer, maar deed wel heel hard zijn best. De Rat stond recht en riep een groet naar hem, maar de Pad, want dat was hij, schudde zijn hoofd en ging ernstig voort met zijn inspannende bezigheid.
“Indien hij zo blijft schommelen ligt hij binnen een minuut uit zijn boot” zei de Rat, terwijl hij terug ging zitten.
“Natuurlijk zal hij dat doen” gniffelde de Otter. “Heb ik je ooit dat grappige verhaal verteld over de Pad en de sluiswachter? Het zat zo in elkaar. Pad...”

Een rondzwervende eendagsvlieg zwenkte onzeker over het water op de bedwelmde wijze van jonge eendagsvliegen die nog maar net zijn uitgekomen. Een warreling van water, een grote ‘plons’ en de eendagsvlieg was verdwenen.
Zo ook de Otter.
De Mol keek naar beneden. De stem klonk nog in zijn oren, maar het grasplekje waarop hij had gelegen was leeg. Er was geen Otter te zien, tot aan de verre horizon.
Maar opnieuw was er een streep van luchtbellen op de oppervlakte van de rivier.
De Rat neuriede een liedje, en de Mol herinnerde zich dat de dieren etiquette elk soort opmerking verbood over de verdwijning van een vriend, op om het even welk ogenblik, om welke reden dan ook, of zelfs zonder reden.
“Wel, wel” zei de Rat “Ik veronderstel dat we maar eens verder moeten gaan. Ik vraag me af wie van ons beiden het best de picknickmand terug inpakt?” Hij klonk niet alsof hij erg scheutig was op die traktatie.
“O, alstublieft, laat mij het doen” zei de Mol. En dus stond de Rat hem dat natuurlijk toe.
Het inpakken van de mand was niet zulk een plezierig werk als het uitpakken ervan. Dat is het nooit. Maar de Mol was vast van plan om alles leuk te vinden, en nadat hij de mand had ingepakt en stevig had toe gebonden zag hij in het gras nog een bord liggen dat hem verwijtend scheen aan te staren, en toen hij zijn vergetelheid had rechtgezet wees de Rat naar een vork die iedereen had kunnen zien liggen, en tenslotte, kijk! de mosterdpot, waarop hij zonder het te weten de hele tijd had gezeten... maar uiteindelijk, op één of andere manier, kwam alles in orde zonder dat hun humeur er onder leed.
De namiddagzon begon naar de horizon te zinken terwijl de Rat zachtjes en in een dromerige stemming naar huis roeide, tegen zichzelf poëtische dingen murmelend, en niet veel aandacht schenkend aan de Mol. Maar de Mol zat nog heel erg vol van de lunch, en van voldoening, en trots, en voelde zich al goed thuis in de boot (zo dacht hij) en werd

een beetje rusteloos. Kort daarop zei hij: “Ratje, alsjeblief, ik wil roeien, nu!”
De Rat schudde glimlachend zijn hoofd. “Nu nog niet, mijn jonge vriend” zei hij “wacht tot je een paar lessen hebt gehad. Het is niet zo eenvoudig als het eruit ziet.”
De Mol was een paar minuten stil. Maar hij werd alsmaar jaloerser op Rat, die zo krachtig en gemakkelijk roeide, en zijn trots begon hem in te fluisteren dat hij dat zeker even goed kon. Hij sprong op en greep de roeiriemen, zo plotseling dat de Rat, die over het water staarde en poëtische dingen tegen zichzelf zei, helemaal verrast werd en achterover van zijn bankje viel, voor de tweede keer met zijn poten in de lucht, terwijl de triomfantelijke Mol zijn plaats innam en de roeiriemen vol vertrouwen vastgreep.
“Stop ermee, jij *domme* ezel!” schreeuwde de Rat, vanop de bodem van de boot. “Je kunt het niet! Je zult ons laten omslaan!”
De Mol duwde zijn roeiriemen met een grote zwaai naar achter en liet ze met een even grote duw naar het water zakken. Maar hij miste het wateroppervlak, zijn benen vlogen boven zijn hoofd, en hij viel neer, bovenop de uitgestrekte Rat.
In paniek greep hij zich vast aan een zijde van de boot en het volgende ogenblik... Splasj!
Om sloeg de boot, en hijzelf lag te spartelen in de rivier. Lieve help, hoe koud was het water, en oh, hoe heel erg *nat* voelde het aan. Hoe zong het in zijn oren toen hij naar beneden zonk, naar beneden, naar beneden! Hoe helder en verwelkomend leek de zon toen hij terug boven kwam, hoestend en sputterend! Hoe diep was zijn wanhoop toen hij voelde hoe hij terug zonk! Daarna greep een sterke klauw hem bij zijn nek. Het was de Rat, en hij was duidelijk aan het lachen... de Mol kon hem *voelen* lachen, doorheen zijn arm en doorheen zijn klauw, en doorheen zijn -die van de Mol -nek.
De Rat greep een roeispaan en schoof die onder de arm van de Mol; daarna deed hij hetzelfde onder zijn andere arm en, achter hem zwemmend, duwde hij het hulpeloze dier naar

de oever, trok hem uit het water, en zette hem neer op de oever, een week, pulpachtig hoopje ellende.
Toen de Rat hem een beetje opgewreven had, en het meeste water uit zijn pels had gewrongen, zei hij: “Komaan, ouwe jongen! Loop heen en weer langs het jaagpad, zo hard als je kunt, tot je terug warm en droog bent; ondertussen neem ik een duik om te zoeken naar de picknickmand.”
En dus liep de treurige Mol, doornat van buiten en beschaamd van binnen, heen en weer tot hij redelijk droog was, terwijl de Rat terug in het water dook, de boot vastgreep, hem recht trok en vast maakte, zijn andere drijvende eigendommen oppikte en naar de oever bracht en tenslotte met succes naar de picknickmand dook welke hij met veel moeite aan land kreeg.
Toen alles klaar was voor een nieuwe start, ging de Mol, slap en neerslachtig, terug op zijn plaats in de achtersteven zitten; en terwijl ze wegvaarden zei hij stilletjes, met een stem die brak van emotie:
“Ratje, mijn edelmoedige vriend! Ik heb heel erg spijt van mijn idioot en ondankbaar gedrag. Mijn hart krimpt ineen wanneer ik eraan denk hoe ik die mooie picknickmand bijna verloren had doen gaan. Ik heb me werkelijk als een stomme ezel gedragen, en ik weet het. Wil je het voor deze ene keer door de vingers zien en mij vergiffenis schenken, en alles bij het oude laten?”
“Dat is dik in orde, gezondheid!” antwoordde de Rat vrolijk. “Wat betekent nu een beetje nattigheid voor een Waterrat? Ik ben de meeste dagen meer in dan uit het water. Maak er je geen zorgen over; en, kijk eens hier! Ik denk echt dat je beter even binnenkomt en wat uitrust in mijn huis. Het is wel heel gewoontjes en niet piekfijn afgewerkt, weet je, helemaal niet zoals het huis van Pad - maar dat heb je nog niet gezien; hoe dan ook, ik kan je wel wat comfort bieden. En ik zal je leren roeien, en leren zwemmen, en je zult binnen de kortste keren even handig zijn op het water als wij allemaal.”
De Mol was zo ontroerd door deze vriendelijke woorden dat hij geen stem meer had om ze te beantwoorden; en hij

moest met de rug van zijn voorpoot een paar tranen wegvegen. Maar de Rat keek beleefd de andere kant op en kort daarna voelde de Mol zich terug al wat gelukkiger, en was hij zelfs in staat om een paar waterhoenders, die tegen elkaar giechelden over zijn verzopen uiterlijk, een gepaste repliek toe te roepen.

Toen ze thuis waren maakte de Rat in de zitkamer een flink vuurtje, liet de Mol plaatsnemen in een leunstoel die er recht voor stond, en nadat hij voor hem pantoffels en een kamerjas was gaan halen vertelde hij hem een aantal verhalen over de rivier, tot het etenstijd was. En het waren erg opwindende verhalen, zeker voor een landrot zoals Mol. Verhalen over waterkeringen, en springvloed, en opspringende snoeken, en stoomboten die met harde flessen gooiden -het is te zeggen dat er zeker en vast flessen werden gegooid, en *vanaf* stoomboten, en dus waarschijnlijk *door* stoomboten; en over reigers, en hoe kieskeurig ze waren over hun gesprekspartners; en over avonturen in afwateringen, en nachtelijke vispartijen met Otter, of verre uitstappen met Das.

Het avondeten was een allerplezierigste aangelegenheid; maar kort daarna moest een verschrikkelijk vermoeide Mol door zijn attente gastheer begeleid worden naar boven, naar de beste slaapkamer, waar hij al gauw zijn hoofd neervleide op zijn kussen in een volmaakte rust en tevredenheid, wetende dat zijn nieuwe vriend de Rivier tegen de vensterbank van zijn raam kabbelde.

Deze dag was voor de van zijn ketenen verloste Mol slechts de eerste van een lange rij gelijkaardige dagen, elk van hen langer en interessanter, terwijl de rijpende zomer voorwaarts ging. Hij leerde zwemmen en roeien, en maakte kennis met de geneugten van stromend water; en met zijn oor tegen de rietstengels ving hij met tussenpozen iets op van wat de fluisterende wind voortdurend tegen hen allen vertelde.

2. De wijde weg.

“Ratje” zei de Mol plots op een heldere zomerochtend, “indien je het niet erg vind zou ik je graag een gunst vragen.”
De Rat zat op de oever van de rivier en zong een liedje. Hij had het net zelf uitgevonden, en was er dus erg door in beslag genomen en schonk geen aandacht aan de Mol, of aan wat dan ook. Al van in de vroege morgen zwom hij in de rivier, samen met zijn vriendjes de eenden.
En toen de eenden plots op hun hoofd gingen staan, zoals eenden doen, dook hij onder en kietelde hun nek, net onder de plaats waar hun kin zou gezeten hebben indien eenden een kin hadden gehad, tot ze gedwongen waren om terug snel naar de oppervlakte te komen, spattend en boos en naar hem slaand met hun vleugels, want het is niet eenvoudig om iets met woorden uit te drukken wanneer je hoofd onder water zit. Tenslotte vroegen ze hem om weg te gaan en zich met zijn eigen zaken bezig te houden en hen met rust te laten. De Rat ging dus weg en zat in de zon op de oever van de rivier, en maakte een liedje over hen, dat als volgt ging:

“Het Eendenliedje”

In het stille water
Tussen het hoge riet
Plonzen de eenden
tot je hun achterste ziet.

Staarten van eenden en woerden
Gele voeten, trappelend met sier
Gele snavels in het water
Bezig in de rivier!

Modderig struikgewas aan de oever
Daaronder de vissen met veel luister

Hier hebben wij onze provisiekast
Koel, gevuld en nogal duister

Ieder doet wat hij wil!
Dit doen wij graag,
Spetteren in het water
Staart omhoog en hoofd omlaag!

Hoog in de lucht hierboven
Snelle vluchten en gefluit
Wij plenzen liever in het water
Met onze staarten eruit!

“Ik weet niet of ik dat liedje wel zo mooi vind, Rat” merkte de Mol voorzichtig op. Hij was zelf geen dichterlijke ziel en gaf dus weinig om die dingen; en hij was oprecht van aard.
“En de eenden vinden het ook maar niets” antwoordde de Rat vrolijk. “Ze zeggen: *‘Waarom kunnen dieren niet doen wat ze wensen en wanneer ze dat wensen en op de manier waarop ze dat wensen, zonder dat anderen op de oever zitten en hen de hele tijd in het oog houden en opmerkingen en liedjes over hen maken? Wat voor een onzin is dat toch!’* Dat is wat de eenden zeggen.”
“Zo is het, zo is het” zei de Mol welgemeend.
“Nee, dat is het niet!” riep de Rat verontwaardigd.
“Goed dan, het is zo niet, het is zo niet” antwoordde de Mol sussend. “Maar wat ik wou vragen, neem je me niet mee op bezoek bij Mijnheer Pad? Ik heb al zoveel over hem gehoord, en ik zou zo graag met hem kennis maken.”
“Maar natuurlijk” zei de goedhartige Rat, terwijl hij recht sprong en zijn muzikale aspiraties liet varen, tenminste voor vandaag. “Maak de boot klaar en we peddelen er onmiddellijk heen. Men komt nooit ongelegen bij Pad. Vroeg in de ochtend of 's avonds laat, hij is altijd dezelfde. Altijd goed geluimd, altijd blij om je te zien, altijd bedroefd wanneer je weg gaat!”
“Hij moet wel een heel prettig dier zijn” merkte de Mol op terwijl hij in de boot stapte en de roeispanen vast nam,

terwijl de Rat het zichzelf gemakkelijk maakte op de achtersteven.
“Hij is echt de beste van alle dieren” antwoordde de Rat. “Zo eenvoudig, zo goed geluimd en zo aanhankelijk. Misschien niet al te verstandig -we kunnen niet allemaal genieën zijn; en het kan wel zijn dat hij blufferig en verwaand is. Maar hij heeft grote kwaliteiten, ons Padje.”
Nadat ze langs een bocht in de rivier waren gevaren, zagen ze een mooi, deftig oud huis van zacht rode baksteen, met een goed onderhouden grasveld dat afliep naar de waterkant.
“Daar is Paddenburg” zei de Rat; en die aanlegplaats, daar links, met dat waarschuwingsbord ‘Privaat. Verboden aan land te komen’ leidt naar het botenhuis, waar we onze boot zullen achterlaten. De stallingen zijn daar, aan de rechterzijde. Waar je nu heen kijkt is de feestzaal, erg oud is die. Pad is nogal rijk, weet je, en dit is werkelijk één van de mooiste huizen in deze streek, alhoewel we dat nooit tegen Pad zeggen.”
Ze gleden naar de aanlegplaats, en de Mol liet zijn roeispanen in het water slepen toen ze in de schaduw van een groot botenhuis kwamen. Daar zagen ze veel mooie boten, hangend aan de dwarsbalken of liggend op de grond, maar geen enkele in het water; het gebouw zag eruit alsof het weinig gebruikt werd en maakte een verlaten indruk.
De Rat keek eens goed rond.
“Ik begrijp het,” zei hij “Varen heeft afgedaan. Hij is het beu en heeft er komaf mee gemaakt. Ik zou wel eens willen weten waar hij zich nu mee vermaakt? Kom mee en laten we hem gaan zoeken. We zullen het snel genoeg te weten komen.”
Ze stapten uit de boot en liepen langs vrolijke, met bloemen bezaaide weiden, op zoek naar Pad, welke ze uiteindelijk vonden, zittend in een rieten tuinstoel, met een geconcentreerde uitdrukking op zijn gezicht en met een grote landkaart uitgespreid op zijn knieën.
“Hoera!” riep hij uit, toen hij hen zag, “Dit is geweldig!”

Hij schudde hen allebei hartelijk de voorpoot, zonder te wachten tot de Mol aan hem was voorgesteld.
“Hoe vriendelijk van jullie!” ging hij verder, rondom hen dansend. “Ik wou net een boot de rivier opsturen voor jou, Ratje, met strikte orders dat men je meteen naar hier moest brengen, ongeacht wat je aan het doen was. Ik heb je erg nodig, jullie allebei. Nu, wat willen jullie gebruiken? Kom binnen en neem iets! Jullie weten niet hoe gelukkig het is dat jullie net nu langs komen!”
“Laten we er rustig gaan bij zitten, Padje!” zei de Rat, terwijl hij zich liet neerploffen in een gemakkelijke stoel, terwijl de Mol een andere nam, naast hem, en een beleefde opmerking maakte over de ‘prachtige residentie’ van Pad.
“Het mooiste huis aan de hele rivier” riep Pad onstuimig uit. “Of waar dan ook, trouwens.”, kon hij niet nalaten van eraan toe te voegen.
De Rat gaf met zijn elleboog een stootje aan de Mol. Ongelukkig genoeg zag Pad het hem doen en werd vuurrood. Er viel een korte maar pijnlijke stilte. Daarna barste Pad uit in lachen.
“Al goed, Ratje” zei hij “Dat is nu eenmaal mijn manier van doen, weet je. En het is toch zo geen slecht huis, is het? Je houdt er zelf van. Nu, kijk hier. Laat ons redelijk zijn. Jullie zijn net de dieren die ik wou. Jullie moeten met helpen. Het is zéér belangrijk!”
“Het gaat over je roeitechniek, veronderstel ik” zei de Rat met een onschuldige uitdrukking op zijn gezicht. “Je doet het behoorlijk goed, alhoewel je nog altijd veel water doet opspatten. Met flink wat geduld en een goede begeleiding, kun je...”
“Oh, poeh! Varen!” onderbrak de Pad, in opperste walging. “Onnozel amusement voor kleine jongens. Dat heb ik al *lang* opgegeven. Pure tijdverspilling, dat is het. Ik krijg echt medelijden wanneer ik jullie, die toch beter zouden moeten weten, al jullie energie zie verspillen aan die zinloze bezigheid. Nee, ik heb zopas het echte ding ontdekt, de enige serieuze bezigheid om een leven mee te vullen. Ik ben van plan om er de rest van het mijne aan te besteden, en ik

kan alleen maar treuren om de verspilde jaren die achter mij liggen, verkwist aan beuzelarijen. Kom mee, beste Ratje, en je beminnelijke vriend eveneens, indien hij zo goed wil zijn, het is maar tot aan het erf voor de stallen, en dan zul je zien wat je zult zien!"
Daarop troonde hij hen mee, richting stallen, waarbij de Rat hem volgde met zeer argwanende uitdrukking op zijn gezicht; en daar, vanuit het koetshuis naar buiten getrokken, zagen ze een zigeuner woonwagen, blinkend van nieuwigheid, geschilderd in kanariegeel en bijpassend groen en met rode wielen.
"Nu zie je het zelf!" riep de Pad, met zijn benen wijd uit elkaar geplant en zichzelf opblazend. "In die kleine wagen zit het echte leven. De wijde wereld, de stoffige wegen, de heide, de weiden, de hagen, de glooiende heuvels! Kampementen, dorpen, stadjes, steden! Vandaag hier en morgen op weg naar ergens anders! Reizen, veranderingen, interessante dingen, opwinding! De hele wereld ligt voor je open, en een horizon die steeds verandert! En denk eraan! Dit is de beste woonwagen die er ooit is gebouwd, zonder enige twijfel. Kom binnen en kijk eens naar de inrichting. Helemaal zelf ontworpen, dat heb ik gedaan!"
De Mol was geweldig geïnteresseerd en opgewonden en volgde hem enthousiast langs de trappen naar het binnenste van de woonwagen. De Rat snoof alleen maar eens en duwde zijn handen diep in zijn zakken, en bleef staan waar hij stond.
Het was werkelijk erg compact en comfortabel. Kleine slaapbanken, een kleine tafel die tegen de wand kon opgeklapt worden, een kacheltje om op te koken, kastjes, boekenplanken, een vogelkooi met een vogel in; en potten, pannen, kruiken en ketels in alles groottes en soorten.
"Volledig uitgerust!" zei de Pad triomfantelijk terwijl hij een kastje opentrok. "Zie je, beschuiten, ingemaakte kreeft, sardines, alles wat je maar wensen kunt. Spuitwater hier, tabak daar, briefpapier, spek, confituur, speelkaarten en een dominospel... je zult zien" ging hij verder, terwijl ze de

trappen terug afdaalden “je zult zien dat er helemaal niets vergeten is, wanneer we deze namiddag vertrekken.”
“Excuseer mij” zei de Rat traag, terwijl hij op een strootje kauwde “maar heb ik u iets horen zeggen over *‘wij’* en *‘vertrekken’* en *‘deze namiddag’*?”
“Wel, mijn beste goede oude Ratje” zei Pad smekend “begin nu niet te spreken op dat stijve en prikkende toontje, want je weet dat je *moet* meekomen. Ik kan het niet bolwerken zonder jou, beschouw het dus alsjeblieft als zijnde afgesproken, en discuteer er niet meer over... dat is het enige wat ik niet kan verdragen. Je bent toch echt niet van plan om je hele leven aan die saaie muffe oude rivier te blijven zitten, en te blijven wonen in een gat in de oever en in een *boot*? Ik wil je de wereld laten zien! Ik ga een *echt* dier van je maken, mijn jongen!”
“Het kan me niet schelen” zei de Rat, hardnekkig. “Ik ga niet mee, en dat is het. En ik *blijf* bij mijn oude rivier, en ik *blijf* wonen in een gat, en een *boot*, zoals ik altijd gedaan heb. En wat nog meer is, Mol blijft bij mij en zal net het zelfde doen, is het niet, Mol?”
“Natuurlijk doe ik dat” zei de Mol loyaal. “Ik zal altijd bij jou blijven, Rat, en wat jij zegt dat zal gebeuren, moet gebeuren. Maar alles wel beschouwd klinkt het alsof het, wel..., nogal plezierig had kunnen zijn, weet je!” voegde hij er weemoedig aan toe. Arme Mol! Het avontuurlijke leven was zo iets nieuw voor hem, en zo opwindend; en dit nieuwe vooruitzicht was zo bekoorlijk; en hij was op staande voet verliefd geworden op die kanariegele woonwagen en de vele dingen waarmee hij was ingericht.
De Rat zag wat er in zijn geest omging en twijfelde. Hij haatte het om mensen teleur te stellen, en hij was erg gesteld op de Mol, en zou bijna alles doen om hem tevreden te stellen. Pad keek hen allebei aandachtig aan.
“Kom binnen en laat ons iets eten” zei hij diplomatisch “en dan zullen we erover spreken. We moeten niet hals over kop een beslissing nemen. Eigenlijk maakt het mij niet echt uit. Ik wou jullie alleen een plezier doen. Leven voor de anderen, dat is het motto van mijn leven.”

Tijdens de lunch, die uitstekend was, natuurlijk, zoals alles in Paddenburg altijd was, liet Pad zichzelf gaan. Zonder acht te slaan op de Rat, ging hij verder met het bespelen van de onervaren Mol alsof het een harp was. Van nature een spraakzaam dier, en altijd overweldigd door zijn eigen verbeelding, schilderde hij de vooruitzichten van de reis en de geneugten van het vrije leven op de weg met zulk een schitterende kleurigheid dat de Mol amper in zijn stoel kon blijven zitten, zo opgewonden was hij. Op één of andere manier leek het algauw alsof ze alle drie akkoord waren dat de reis een uitgemaakte zaak was; en de Rat, alhoewel nog niet helemaal overtuigd, liet zijn goed karakter primeren op zijn persoonlijke bezwaren. Hij kon het niet over zijn hart krijgen om spelbreker te zijn voor zijn twee vrienden, die al verzonken waren in hun plannen en verwachtingen, waarbij ze voor elke dag van de komende weken al een andere bezigheid hadden voorzien.
Toen ze er klaar voor waren leidde de nu triomfantelijke Pad zijn makkers naar de stal en vroeg hen om het oude grijze paard te vangen, dat, zonder geraadpleegd te zijn, en tot zijn opperste ergernis, door Pad was belast met de meest stoffige taak in deze stoffige expeditie. Men kon duidelijk zien dat hij de voorkeur gaf aan zijn stal, en het kostte veel moeite om hem te vangen. Ondertussen stouwde Pad de kastjes alsmaar voller met noodzakelijke spullen, en hing hij voederzakken, trossen uien, hooibalen en manden aan de onderkant van de woonwagen. Nadat het paard gevangen en opgetuigd was kon de reis beginnen, en ze vertrokken, door elkaar pratend, lopend naast de wagen of zittend op de dissel, net zoals het hen zelf beliefde. Het was een gouden namiddag. De geur van het stof dat ze deden opwaaien was rijk en aangenaam; vanuit de gevulde boomgaarden aan beide zijden van de weg riepen en floten de vogels vrolijk naar hen; goedgeluimde weggebruikers welke ze tegenkwamen riepen “Goede dag” of hielden even halt om vriendelijke dingen te zeggen over hun mooie woonwagen; en konijnen die onder de haag aan hun voordeur zaten,

staken hun poten omhoog en zeiden: “Kijk daar! Kijk daar! Kijk daar!”.

Laat op de avond, vermoeid en gelukkig en kilometers van huis, vonden ze een geschikte plaats op een weide, ver verwijderd van elke bewoning; ze spanden hun paard uit om het te laten grazen en aten hun eenvoudig avondmaal terwijl ze naast de woonwagen in het gras zaten. Pad schepte op over alles wat hij in de komende dagen zou doen, terwijl de sterrenhemel boven hun hoofd steeds helderder werd en een gele maan, die plots en geluidloos uit het niets verscheen, hen gezelschap kwam houden en naar hun gesprekken luisterde. Tenslotte gingen ze naar de kleine slaapbanken in de wagen; en Pad, terwijl hij zijn benen uitstrekte, zei slaperig “Wel, goedenacht, kerels! Dit is het echte leven voor een heer van stand! Spreek nu maar over jullie oude rivier!”.

“Ik *spreek* niet over mijn rivier” antwoordde Rat geduldig. “Je *weet* dat ik dat niet doe, Pad. Maar ik *denk* eraan” voegde hij er treurig aan toe, met een gedempte stem “Ik denk eraan... de hele tijd!”.

De Mol haalde zijn poot van onder de deken, tastte in het donker naar de poot van de Rat, en kneep er eventjes in. “Ik zal doen wat jij wilt, Ratje” fluisterde hij. “Zullen we morgen weglopen, nogal vroeg - héél vroeg -en terug gaan naar ons oude dierbare hol aan de rivier?”.

“Nee, nee, we zullen afwachten” fluisterde de Rat terug. “Heel erg bedankt, maar ik moet bij Pad blijven tot deze reis gedaan is. Het zou niet veilig zijn voor hem indien we hem aan zijn lot zouden overlaten. Het zal niet lang meer duren. Zijn bevliegingen duren nooit lang. Slaap lekker!”.

Het einde was inderdaad dichterbij dan zelfs de Rat kon vermoeden.

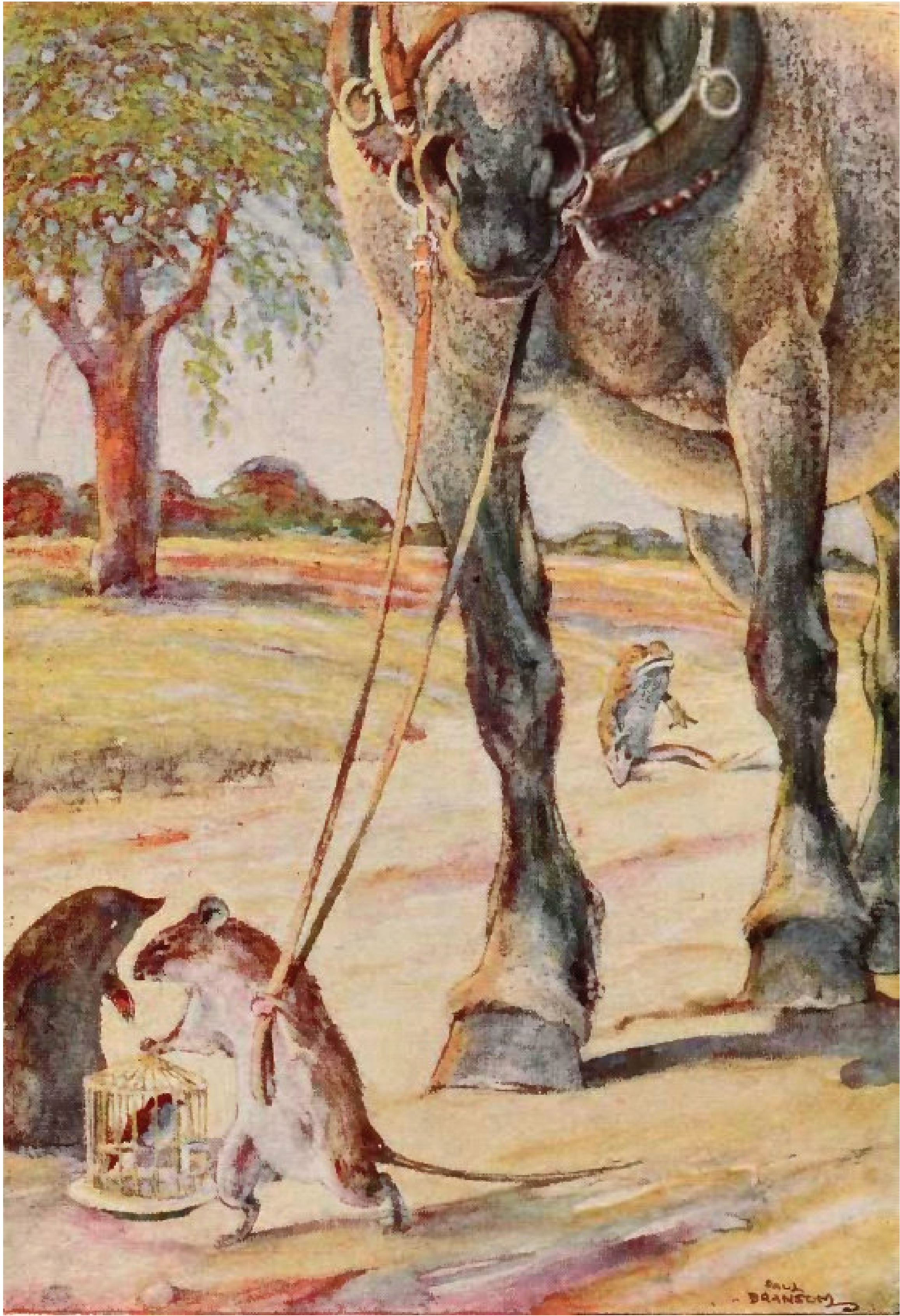
Na zoveel frisse lucht en opwinding sliep de Pad vast, en hoe hard ze ook aan zijn schouder trokken, ze kregen hem de volgende ochtend maar niet uit zijn bed. En dus schoten de Mol en de Rat in actie, bedachtzaam en manhaftig, en terwijl de Rat voor het paard zorgde, en een vuurtje maakte, en de borden en kopjes van vorige avond afwaste,

en de benodigdheden voor het ontbijt klaar zette, sjokte de Mol naar het dichtstbijzijnde dorp, een heel eind verder, voor melk en eieren en andere noodzakelijke dingen waaraan Pad natuurlijk niet gedacht had. Het werk was eindelijk gedaan en de twee dieren gunden zichzelf wat rust, want ze waren werkelijk uitgeput, toen Pad tevoorschijn kwam, fris en vrolijk, opmerkend wat een prettig en gemakkelijk leven ze nu hadden, na de zorgen en lasten van de huishoudelijke klussen thuis.
Ze maakten een plezierige zwerftocht over grazige heuvels en langs smalle landweggetjes, en kampeerden zoals voorheen op een gemeenschapsweide, maar deze keer zorgden de twee gasten ervoor dat Pad ook zijn deel van het werk deed. En om die reden was Pad, toen ze de volgende ochtend opstonden, bijlange na niet meer zo verrukt over de eenvoud van hun primitieve levenswijze, en hij probeerde zelfs terug naar zijn slaapbank te gaan, waar ze hem met enige dwang terug moesten uit halen.
Net zoals gisteren reden ze terug langs smalle landwegels en het was al namiddag toen ze aan een grote weg kwamen, hun eerste grote weg; en daar haalde het noodlot hen in, snel en onvoorzien, een ware catastrofe voor hun expeditie, maar nog overweldigender door de gevolgen welke ze had op het verdere leven van Pad.
Ze toerden rustig over de grote weg, de Mol bij het hoofd van het paard, tegen hem pratend, omdat het paard geklaagd had dat hij zich verschrikkelijk uitgesloten voelde, en er niemand was die met hem rekening hield; de Pad en de Waterrat liepen achter de wagen en voerden een gesprek -dat wil zeggen dat Pad maar doorratelde en dat Rat tussendoor zei ‘Ja, inderdaad; en wat heb *jij* tegen *hem* gezegd?’- en de hele tijd aan iets helemaal anders dacht, tot ze ver achter zich een zwak, waarschuwend gezoem hoorden, zoals het brommen van een verwijderde bij. Toen ze omkeken zagen ze een kleine stofwolk, met een donker centrum van energie, dat hen met een verschrikkelijke snelheid inhaalde, terwijl er vanuit het stof een zwakke, jammerende ‘*Poop-poop*!” opsteeg, als van een gewond dier

dat zich ongemakkelijk voelde. Ze schonken er verder geen aandacht aan en zetten hun gesprek verder, tot plots (zo leek het) het vredige tafereel veranderde, en het ding, met een grote windstoot en een werveling van geluid waardoor ze in de dichtst bijzijnde gracht sprongen, naast hen kwam!
De '*Poop-poop*' pijnigde brutaal hun oren, in een flits vingen ze een glimp op van een interieur met glinsterend spiegelglas en duur marokijnleer, en de prachtige automobiel, immens, adembenemend, hartstochtelijk, met zijn gespannen bestuurder die het stuurwiel omklemde, leek in een fractie van een seconde de hele aarde en de hemel in bezit te nemen, gooide een verstikkende stofwolk op die hen allen verblindde en helemaal omgaf, waarna het ineenkromp tot een stipje in de verte en terug een zoemende bij werd.
Het oude grijze paard, dat dromerig aan zijn stal stond te denken, gaf zich door al dat kabaal over aan zijn natuurlijk instinct. Steigerend, bokkend en achteruit springend, in weerwil van de moeite welke de Mol, die nog steeds aan zijn hoofd zat, zich getroostte en de levendige woorden die hij hem toebeet om hem tot betere gevoelens te brengen, duwde het paard de woonwagen naar achter in de richting van een diepe gracht naast de weg. De wagen wankelde even, en dan was er een hartverscheurend gekraak, en de kanariegele woonwagen, hun trots en vreugde, lag op zijn zijde in de gracht, een onherstelbaar wrak.
De Rat sprong op en neer over de weg, helemaal over zijn toeren.
"Jullie schurken!" schreeuwde hij, zwaaiend met allebei zijn vuisten, "Jullie schelmen, jullie struikrovers, jullie... jullie... doodrijders! Ik stuur de politie achter jullie aan! Ik geef jullie aan! Ik sleep jullie voor de rechtbank!".
Zijn heimwee had hem nu helemaal verlaten, en op dit ogenblik was hij de kapitein van het kanariegele vaartuig dat op een zandbank was geworpen door toedoen van de roekeloze maneuvers van rivaliserende matrozen, en hij probeerde zich alle scherpe en bijtende dingen te herinneren welke hij naar de bestuurders van stoomboten placht te

roepen wanneer hun golfslag, als ze te dicht tegen de oever vaarden, het tapijt in zijn zitkamer overspoelde.
Pad zat pal in het midden van de stoffige weg, zijn benen uitgestrekt voor hem, en staarde strak in de richting van de verdwijnende automobiel. Hij ademde snel en kort, zijn gezicht had een vreedzame, voldane uitdrukking, en met tussenpozen mompelde hij zwakjes '*Poop-poop*!'.
De Mol was druk bezig met het kalmeren van het paard, wat hem na een tijdje ook werkelijk lukte. Daarna ging hij naar de wagen kijken die op zijn zijde in de gracht lag. Het was echt een treurig tafereel. Gebroken vensters en panelen, hopeloos verwrongen assen, een wiel weg, sardineblikjes alom in het rond verspreid, en de vogel in de vogelkooi die meelijwekkend snikte en vroeg om eruit gelaten te worden.
De Rat kwam hem helpen, maar hun verenigde krachten waren niet voldoende om de wagen terug recht te zetten.
"Zeg! Pad!" riepen ze "Zou je ons niet eens komen helpen!".
De Pad zei geen woord en bleef roerloos in het midden van de weg zitten; dus gingen ze kijken wat er met hem aan de hand was. Ze vonden hem in een soort van trance, een gelukkige glimlach op zijn gezicht, zijn ogen nog steeds gefixeerd op het stoffige kielzog van hun vernieler. Af en toe hoorden ze hem iets mompelen dat klonk als '*Poop-poop*!'.
De Rat schudde aan zijn schouder. "Ben je nog van plan om ons te komen helpen, Pad" vroeg hij streng.
"Wat een geweldig, opwindend zicht!" murmelde Pad, nog steeds bewegingloos. "De poëzie van beweging! De *echte* manier om te reizen! De *enige* manier om te reizen! Hier, vandaag, deze week, morgen! Dorpen doorkruisen, springend over stadjes en steden -altijd de horizon van iemand anders! Oh zaligheid! Oh poop-poop! Oh ja!".
"O, hou nu toch eens op een ezel te zijn, Pad!" riep de Mol wanhopig.
"En te bedenken dat ik het nooit *geweten* heb!" vervolgde Pad in een dromerige eentonigheid. "Al die verspilde jaren die achter mij liggen, ik heb het nooit geweten, ik had het zelfs niet kunnen *dromen*! Maar nu... maar nu ik het weet, nu ik het mij ten volle realiseer! Oh, welke een verrukkelijk

pad opent zich vanaf nu voor mijn ogen! Welke stofwolken zullen er achter mij opwaaien terwijl ik roekeloos over de wegen scheur! Hoeveel karren zal ik zorgeloos in de gracht drijven, in het kielzog van mijn prachtige nieuwe uitdaging! Gruwelijke kleine karren, gemene karren, kanariegele karren!”.
“Wat moeten we met hem beginnen?” vroeg de Mol aan de Waterrat.
“Helemaal niets” antwoordde de Rat beslist. “Omdat er werkelijk niets aan te doen is. Zie je, ik ken hem al heel lang. Hij is nu bezeten. Hij heeft een nieuwe manie, en dan gedraagt hij zich altijd zo, in de eerste fase. Hij zal zo nog dagen doorgaan, als een dier dat rondloopt in een gelukzalige droom, ronduit nutteloos voor praktische doeleinden. Sla er geen acht op. Laten we gaan kijken wat er nog kan gedaan worden aan de woonwagen”.
Een zorgvuldige inspectie leerde hen dat, zelfs indien ze hem konden rechtzetten, de wagen niet meer zou kunnen rijden. De assen verkeerden in een hopeloze staat, en het verloren wiel was helemaal versplinterd.
De Rat knoopte de leidsels over de rug van het paard en nam hem bij het hoofd; in zijn andere hand droeg hij de vogelkooi en zijn hysterische bewoner.

“Komaan!” zei hij grimmig tegen de Mol “Het is zeven of acht kilometer naar het dichtst bijzijnde stadje, en we zullen te voet moeten gaan. Hoe eerder we vertrekken hoe beter.”
“Maar wat doen we met Pad?” vroeg de Mol bezorgd, toen ze op weg gingen. “We kunnen hem zo niet achterlaten, zo helemaal alleen in het midden van de weg, en dan nog in die verwarde toestand waarin hij verkeert! Het is niet veilig. En wat indien er nog zo een Ding voorbij zou komen?”
“Oh, dat Pad naar de hel loopt” zei de Rat woest “Ik heb mijn buik vol van hem!”
Ze waren nog niet zo ver weg toen ze plots achter zich het geplets van voeten hoorden, en Pad haalde hen in en stak een poot door de elleboog van elk van hen; nog altijd opgewonden ademend en starend in de leegte.
“Luister eens hier, Pad!” zei de Rat scherp “Zodra we in de stad zijn moet je rechtstreeks naar het politiekantoor gaan, en uitvissen of ze iets weten over die automobiel en over zijn eigenaar, en je moet een klacht neerleggen. En dan moet je naar een smid of een wagenmaker en ervoor zorgen dat de woonwagen opgehaald en hersteld wordt. Het zal tijd vragen, maar het is niet echt een hopeloze smak geweest. Intussen lopen de Mol en ik de hotels af om comfortabele kamers te vinden waar we kunnen blijven tot de woonwagen hersteld is en tot je zenuwen bekomen zijn van de schok.”
“Politiekantoor! Klacht!” mompelde Pad dromerig. “Ik een *klacht* neerleggen tegen dat prachtige, hemelse visioen dat ik heb mogen aanschouwen! De *woonwagen* herstellen! Ik heb het gehad met woonwagens. Ik wil geen woonwagen meer zien, of horen, nooit meer. Oh, Ratje! Je kunt niet geloven hoe dankbaar ik je ben omdat je mee hebt willen komen op deze reis! Zonder jou zou ik niet vertrokken zijn, en dan zou ik nooit die... die zwaan, die zonnestraal, die bliksemschicht gezien hebben! Nooit zou ik dat verrukkelijke geluid gehoord hebben, of die betoverende geur geroken hebben! Ik heb het allemaal aan jou te danken, aan mijn allerbeste vriend!”
Wanhopig keerde de Rat zich van hem af.

“Zie je hoe hij is?” zei hij tegen de Mol, over het hoofd van de Pad heen “Hij is gewoon hopeloos. Ik geef het op... wanneer we in de stad zijn zullen we naar het spoorwegstation gaan en met een beetje geluk vinden we daar een trein die ons vannacht terug naar de rivieroever brengt. En je zult me er nooit meer op betrappen dat ik dat ergerlijke dier nog eens een plezier doe!”
Hij snoof en gedurende de rest van hun moeizame tocht praatte hij alleen nog met de Mol.
Toen ze in de stad waren gingen ze rechtstreeks naar het station en zetten ze Pad neer in de wachtzaal van tweede klasse, waarbij ze een kruier een paar centen toestopten om hem goed in het oog te houden. Daarna lieten ze het paard achter in de afspanning van een herberg en gaven daar alle nodige inlichtingen over de woonwagen en zijn inhoud. Uiteindelijk bracht een trage trein hen naar een plaats niet ver van Paddenburg; ze begeleidden de betoverde, slaapwandelende Pad naar zijn deur, brachten hem binnen en gaven zijn huishoudster de opdracht om hem eten te geven, te ontkleden en in bed te stoppen. Daarna sleepten ze hun boot uit het botenhuis, roeiden de rivier af en het was al erg laat toen ze zich in hun gezellige zitkamer aan de rivieroever konden neerzetten om een avondmaal te nuttigen, tot grote vreugde en tevredenheid van de Rat.
De volgende avond zat de Mol, die laat was opgestaan en het de hele dag kalmpjes aan had gedaan, te vissen aan de oever van de rivier toen de Rat, die zijn vrienden had opgezocht om wat te roddelen, buiten adem kwam aangelopen.
“Heb je het laatste nieuws al gehoord?”zei hij. “Er wordt over niets anders meer gesproken, langs de hele oever van de rivier. Pad heeft deze morgen een vroege trein genomen naar de stad. En daar heeft hij een grote en dure automobiel besteld.”

3. Het Wilde Bos.

De Mol had al lang kennis willen maken met de Das. Hij scheen, volgens alles wat Mol gehoord had, zulk een belangrijk personage te zijn en, alhoewel hij zich zelden liet zien, een sterke invloed te hebben op iedereen in de buurt. Maar telkens wanneer de Mol zijn wens aan de Waterrat liet blijken, voelde hij dat hij met een kluitje in het riet werd gestuurd.

“Dat komt wel goed” zei de Rat dan “Das zal op één of andere dag wel opduiken -hij duikt altijd op -en dan zal ik je aan hem voorstellen. Een opperbeste kerel! Maar je moet hem niet alleen nemen *zoals* hij is, maar ook *wanneer* je hem vindt.”

“Kun je hem hier niet te eten vragen of zoiets?” zei de Mol.

“Hij zou niet komen” antwoordde de Rat eenvoudig “Das heeft een hekel aan gezelschap, en uitnodigingen, en etentjes, en dat soort dingen.”

“Wel, kunnen we dan niet bij *hem* op bezoek gaan?” stelde de Mol voor.

“Oh, ik ben er zeker van dat hij dat *helemaal* niet leuk zou vinden.” zei de Rat, nogal ontsteld. “Hij is zo verschrikkelijk schuw, hij zou zich zeker beledigd voelen. Ikzelf heb nooit geweten dat iemand het waagde om hem een bezoek te brengen, alhoewel ik hem heel goed ken. En daarbij, dat kunnen we niet. Het is totaal onmogelijk want hij leeft in het midden van het Wilde Bos.”

“Goed, laat het zijn zoals je zegt” zei de Mol “Je hebt me verteld dat het Wilde Bos best ok was, weet je nog.”

“Oh, ik weet het. Ik weet het, en dat is het ook” antwoordde de Rat ontwijkend. “Maar ik denk dat we er nu beter niet heen gaan. Nu nog niet. Het is zo ver, en in deze tijd van het jaar zou hij toch niet thuis zijn, en hij zal wel eens langs komen, als je rustig kunt wachten.”

De Mol moest zich hiermee tevreden stellen. Maar de Das kwam nooit langs, en elke dag bracht zijn eigen verstrooiingen, en het was pas toen de zomer al lang voorbij

was, en de koude en de vorst en de slijkerige paden hen dwongen om vaak binnen te blijven, en de gezwollen rivier langs hun venster raasde met een snelheid die elk boottochtje onmogelijk maakte, dat zijn gedachten opnieuw, en met veel aandrang, afdwaalden naar de eenzelvige grijze Das, die zijn eigen leven leidde, in zijn hol in het midden van het Wilde Bos.

Gedurende de winter sliep de Rat heel veel; hij ging vroeg naar bed en stond laat op. In die korte dagen krabbelde hij soms wat gedichtjes neer of deed hij andere kleine huishoudelijke taken; en er waren, dat spreekt vanzelf, altijd dieren die langs kwamen voor een praatje, en bijgevolg werden er flink wat verhalen verteld en haalde men herinneringen op aan de voorbije zomer en alles wat er toen gebeurd was.

En er was zoveel gebeurd, wanneer men eraan terug dacht! Een heleboel taferelen in de felste kleuren! Het schouwspel van de rivier was voorbij getrokken en had zich ontvouwd in scènes die elkaar in een lange, statige processie waren opgevolgd.

De purperen kattenstaarten waren vroeg opgekomen, en hadden hun weelderige lokken heen en weer geschud langs de rand van de waterspiegel welke hen had toegelachen. De wilgenroosjes, teer en weemoedig, als een roze wolk bij zonsondergang, waren snel gevolgd. Smeerwortel, het purper hand in hand met het wit, kroop voort om zijn eigen plaatsje in te nemen; en tenslotte was op een morgen de schroomvallige en ietwat late hondsroos op het toneel verschenen, en toen wist men, alsof dat aangekondigd was in een gavotte van vioolmuziek, dat juni eindelijk was aangebroken. Eén lid van het gezelschap werd nog verwacht; de schaapherder naar wiens gunst alle nimfen dongen, de ridder waarop alle vrouwen wachtten vanachter hun venster, de prins die de slapende zomer zou wakker kussen tot leven en liefde. Maar toen de moerasspirea, charmant en geurig in zijn amber wambuis, vol gratie zijn plaats in de groep innam, kon het schouwspel beginnen.

En wat een schouwspel was het geweest! Soezerige dieren, behaaglijk in hun holletjes terwijl wind en regen op hun deuren trommelden, herinnerden zich nog de vinnige ochtenden, een uur voor zonsopgang, wanneer de witte mist, nog onverspreid, dicht boven de oppervlakte van het water hing; dan de schok van een vroege duik, het rennen langs de oever, en de stralende transformatie van aarde, lucht en water wanneer plots de zon terug bij hen was, en het grijs puur goud werd en de kleuren opnieuw uit de aarde tevoorschijn sprongen. Ze herinnerden zich de lome siesta's op het heetste van de dag, diep onder de groene struiken waar de zon slechts hier en daar doordrong met kleine gouden stralen en sidderende vlekjes; de boottochtjes en zwempartijen in de namiddag, de zwerftochten langs stoffige dreven en door gele graanvelden; en, eindelijk, de lange koele avonden, waarin zoveel draden terug werden opgenomen, zoveel vriendschappen werden bezegeld en zoveel avonturen werden gepland voor de dag die komen zou.
Er was meer dan genoeg om over te praten, op deze korte winterdagen, wanneer de dieren rond het vuur zaten; en toch had de Mol nog heel wat vrije tijd over, en op een namiddag, toen de Rat in zijn leunstoel voor het vlammende vuur zat en beurtelings wegdoezelde en rijmpjes verzon die niet wilden kloppen, besloot hij om op zijn eentje het Wilde Bos te verkennen en misschien kennis te maken met mijnheer Das.
Het was een koude, stille namiddag met een harde, staalblauwe hemel toen hij vanuit de warme zitkamer wegglipte in de open lucht. Het land lag er kaal en bladerloos bij, en hij dacht dat hij nog nooit zover en zo innig was doorgedrongen tot het binnenste van alle dingen als op die winterdag toen de Natuur diep in haar jaarlijkse sluimer verzonken was en het leek alsof ze al haar kleren had afgeworpen. Kreupelhout, beboste dalen, steengroeven, welke in de bladerrijke zomer mysterieuze, onontdekte mijnen hadden geleken, gaven nu deemoedig zichzelf en hun geheimen prijs, en schenen te vragen of hij hun

haveloze armoede voor een tijdje door de vingers wou zien, tot ze terug hun uitbundige kleren aan hadden waarna ze hem opnieuw konden bedotten en verleiden met hun aloude misleidingen.
Het was op een manier deerniswekkend, en toch opmonterend, zelfs vrolijk makend. Hij was blij dat hij hield van het onopgemaakte land, hard, ontdaan van alle opschik. Hij was doorgedrongen tot de beenderen ervan, en ze waren goed en sterk en eenvoudig. Hij had geen behoefte aan de warme klaver en het spel van in zaad schietende grassen; de schermen van snelgroeiende hagen, de golvende draperieën van beuken en olmen, hij had ze niet nodig; met grote vrolijkheid en bezieling zette hij zijn weg verder naar het Wilde Bos, dat voor hem lag, laag en dreigend, als een zwart rif in een kalme zuidelijke zee.
Bij zijn eerste stappen in het bos was er niets dat hem kon alarmeren. Twijgjes kraakten onder zijn voeten, hij struikelde over stukken hout, de zwammen op boomstammen leken op karikaturen, en verrasten hem voor een ogenblik door hun gelijkenis met iets dat vertrouwd leek en toch veraf; maar dat was allemaal plezierig en opwindend. Het leidde hem verder, en hij drong door tot waar het licht afnam, en waar de bomen dieper naar elkaar toe bogen, en holen aan beide zijden lelijke gezichten naar hem trokken.
Alles was nu heel stil. De schemering kroop gestadig nader, snel, langs voor en langs achter; en het licht scheen weg te vloeien als water na een overstroming.

Toen kwamen de gezichten.
Het was over zijn schouder, en vaag, dat hij eerst een gezicht dacht te zien; een klein boosaardig wigvormig gezicht, dat naar hem gluurde vanuit een hol. Toen hij zich omkeerde en er naar keek was het ding verdwenen.
Hij versnelde zijn pas en zei opgewekt tegen zichzelf dat hij zich geen dingen moest verbeelden, want dan zou er geen einde meer aan komen. Hij kwam voorbij een ander hol, en nog een, en nog een; en toen... ja!... nee!... ja! het was nu

zeker dat hij een klein smal gezicht met harde ogen kort had zien opflitsen vanuit een hol, en daarna was het weg. Hij aarzelde, sprak zichzelf moed in en ging verder.
En toen, plotseling, en alsof het zo al de hele tijd was geweest, scheen elk hol, ver en dichtbij, en er waren er honderden, een gezicht te hebben, snel verschijnend en verdwijnend, en allemaal wierpen ze kwaadaardige blikken naar hem: hatende ogen, kwaadaardige ogen, vlijmscherpe ogen.

PAUL BRANSON

Indien hij maar weg raakte van de gaten in de oevers, dacht hij, dan zouden er geen gezichten meer zijn. Hij verliet het pad en begaf zich in de onbetreden diepten van het bos.

Toen begon het gefluit.
Eerst was het zeer zwak en schril, en ver achter hem, toen hij het voor de eerste keer hoorde; maar toch deed het hem sneller lopen. Daarna, nog altijd erg zwak en schril, klonk het ver vóór hem, en hij aarzelde en wilde terugkeren. Terwijl hij besluiteloos halt hield kwam het van beide kanten en het scheen tot in de diepten van het bos opgepikt en doorgegeven te worden. Wie het ook waren, het was duidelijk dat ze wakker en alert waren en klaar stonden! En hij... hij was alleen, en ongewapend, en ver van alle hulp; en de nacht daalde neer over het bos.

Toen begon het getrippel.
Hij dacht eerst dat het slechts vallende bladeren waren, zo zacht en delicaat was het geluid. Daarna werd het luider en kwam er een duidelijk ritme in, en hij wist dat het niets anders was dan het trippel-trappel van kleine voeten die nog een heel eind verwijderd waren. Was het vóór hem of achter hem? Eerst scheen het van de ene kant te komen, en dan van de andere, en dan van beide kanten. Het groeide en vermenigvuldigde zich, tot het vanuit elke hoek kwam terwijl hij angstig luisterde en nu eens naar hier en dan weer naar daar leunde en het hem leek in te sluiten. Terwijl hij stil stond en aandachtig luisterde kwam er van tussen de bomen een konijn snel op hem afgelopen. Hij wachtte en dacht dat het zijn snelheid ging minderen of van richting zou veranderen om hem te ontwijken. Maar in plaats daarvan botste het dier bijna tegen hem terwijl het voorbij schoot, met een strak en hard gezicht, en starende ogen. “Maak dat je hier wegkomt, dwaas die je bent, ga weg!” hoorde de Mol hem mompelen toen hij rond een boomstronk draaide en verdween in een gat in de grond.
Het getrippel werd nog luider tot het klonk als een plotse hagelbui op het bed van droge bladeren dat rond hem lag.

Het hele bos scheen nu te lopen, hard te lopen, te jagen, iets te omsingelen of... iemand?
In paniek begon hij ook te lopen, doelloos, hij wist niet waarheen. Hij botste tegen dingen, hij viel over dingen en in dingen, hij gleed onder dingen en ontweek dingen. Tenslotte vluchtte hij in een diep donker gat in een oude beuk, dat hem een schuilplaats bood, een toevlucht... misschien zelfs veiligheid, maar wie kon dat zeggen? Hij was hoedanook te moe om verder te rennen, en hij kon allen maar diep wegkruipen in de dorre bladeren welke in het hol geblazen waren en hopen dat hij voor een poosje in veiligheid was. En hij lag daar, hijgend en bevend en luisterde naar het gefluit en getrippel daarbuiten, en nu kende hij eindelijk, in volle duidelijkheid, het verschrikkelijke ding dat andere kleine zwervers uit velden en hagen hier hadden ontmoet, en waar ze hun donkerste ogenblikken hadden beleefd... dat ding dat de Rat tevergeefs voor hem verborgen had willen houden... de Verschrikking van het Wilde Bos!

Intussen lag de Rat, warm en gezellig, te dommelen voor zijn haardvuur. Zijn papier met half voltooide verzen gleed van zijn knie, zijn hoofd viel achterover, zijn mond stond open en hij zwierf langs de groene oevers van droomrivieren. Toen was er het gekraak van een doorgebrande houtblok, het vuur knetterde en flakkerde op, en hij schrok wakker. Zich herinnerend waarmee hij bezig was geweest, bukte hij zich naar de grond om zijn verzen op te rapen, bestudeerde ze aandachtig gedurende een minuut, en toen keek hij rond naar de Mol om hem te vragen of hij een goed rijmwoord kende voor het een of het ander.
Maar de Mol was er niet.
Hij luisterde een tijdje. Het huis leek erg stil.
Daarna riep hij verschillende keren “Molletje!”, en, toen hij geen antwoord kreeg, stond hij op en ging in de hal kijken.
De muts van de Mol hing niet op zijn plaats. Zijn overschoenen, die altijd naast de paraplubak stonden, waren ook weg.

De Rat ging naar buiten en onderzocht zorgvuldig de modderige grond in de hoop om sporen van de Mol te vinden. En ja zeker, daar waren ze. De overschoenen waren nieuw, net gekocht voor de winter, en de groeven in de zolen waren nog vers en scherp. Hij vond hun afdrukken terug in de modder en ze liepen recht en doelbewust naar het Wilde Bos.
De Rat keek zeer ernstig, en bleef een paar minuten staan, in gedachten verzonken. Toen ging hij terug naar binnen, gespte een gordel rond zijn middel, stak er een paar pistolen in, nam een stevige knuppel mee die in een hoek van de hal stond, en liep met rasse schreden naar het Wilde Bos.
Het was al tegen schemerdonker toen hij de eerste bomen aan de rand van het bos bereikte en er zonder aarzelen binnen ging, bezorgd langs beide zijden van de weg speurend naar een teken van zijn vriend. Hier en daar sprongen boosaardige gezichten op uit hun holen, maar verdwenen onmiddellijk toen ze het dappere dier, zijn pistolen en de grote lelijke knuppel zagen die hij omknelde; en het gefluit en getrippel, dat hij eerst heel duidelijk had gehoord, stierf weg en alles werd heel stil. Hij stapte moedig door, tot in het diepste van het bos en vandaar naar de verste zijde; daarna verliet hij de gebaande paden en doorkuiste het in een andere richting, waarbij hij nauwlettend de mossige grond bekeek en de hele tijd opgewekt riep: “Molletje, Molletje, Molletje! Waar ben je? Ik ben het, de oude Rat!”
Hij had al meer dan een uur lang geduldig door het bos gelopen toen hij tenslotte, en tot zijn grote vreugde, een zwakke kreet als antwoord kreeg. Hij richtte zich op het geluid en vanuit een hol kwam een zwak stemmetje dat zei: “Ratje! Ben jij dat echt?”
De Rat kroop in het hol en vond daar de Mol, uitgeput en nog altijd bevend. “Oh, Rat!” riep hij uit “Ik ben zó bang geweest, je kunt het je niet indenken.”
“Oh, ik kan het mij heel goed indenken” zei de Rat troostend “Je had echt niet mogen weggaan en naar hier komen. Wij

rivierbewoners, wijzelf komen hier bijna nooit. Indien we dan toch hier moeten zijn, dan komen met zijn tweeën, minstens; en dan gebeurt er ons meestal niets. En daarbij, er zijn wel honderd dingen die men moet weten, welke wij allemaal kennen maar jij nog niet. Ik bedoel wachtwoorden en tekens en spreuken welke een krachtige uitwerking hebben, en planten die je mee moet dragen in je zakken, en rijmpjes die je moet herhalen, en kneepjes en trucjes die je moet toepassen; allemaal eenvoudig genoeg wanneer je ze kent, maar je moet ze aanleren wanneer je jong bent, of anders kun je in grote moeilijkheden geraken. Indien je natuurlijk een Das of een Otter bent, dan is het een heel andere zaak."

"Maar die dappere mijnheer Pad durft hier wel rondlopen, is het niet?" vroeg de Mol.

"Oude Pad?" zei de Rat, hartelijk lachend, "Hij zou hier nog niet willen komen voor een hele hoed vol met goudstukken, nee, dat zou Pad niet durven."

De Mol voelde zich stukken beter toen hij de Rat zo zorgeloos hoorde lachen, en de knuppel en de pistolen in de gaten kreeg, en hij hield op met beven en voelde zich terug moediger en meer zichzelf.

"Nu dan," zei de Rat daarop, "we moeten nu werkelijk haast maken en naar huis gaan terwijl er nog een beetje licht over is. Het zou helemaal niet goed zijn om hier de nacht door te brengen, begrijp je. Te koud, om nog maar één ding te noemen."

"Liefste Ratje," zei de arme Mol, "Het spijt me echt heel erg, maar ik ben gewoonweg doodop, en dat meen ik. Je *moet* me hier nog wat langer laten rusten, tot ik terug op krachten ben, anders geraak ik nooit terug thuis."

"Oh, goed dan" zei de goedaardige Rat "rust maar uit. Het is nu toch al bijna pikdonker, en wanneer we nog wat wachten komt strak de maan op."

De Mol nestelde zich dus tussen de droge bladeren, strekte zich uit en viel bijna onmiddellijk in slaap, een onrustige slaap waaruit hij vaak halfwakker werd; ondertussen

beschutte de Rat zichzelf zo goed als hij kon tegen de kou en bleef geduldig liggen, met een pistool in zijn voorklauw. Toen de Mol eindelijk wakker werd, goed uitgerust en terug zichzelf, zei de Rat:
“Nu dan! Ik zal buiten een kijkje nemen en zien of alles rustig is, en daarna moeten we echt vertrekken.”
Hij ging naar de ingang van hun schuilplaats en stak zijn hoofd buiten. Daarna hoorde de Mol hem stilletjes tegen zichzelf zeggen: “Hallo! hallo! hier... is... een... probleem!”
“Wat is er aan de hand Ratje?” vroeg de Mol.
“*Sneeuw* is er aan de hand” antwoordde de Rat kort “of liever *op de grond.* Het is hard aan het sneeuwen.”
De Mol kwam ook en kroop naast hem, en, naar buiten kijkend, zag hij het bos, dat hem zoveel angst had bezorgd, nu in een heel ander kleedje. Gaten, holen, poelen, putten en andere zwarte bedreigingen voor reizigers verdwenen snel, en een glanzend feeën tapijt vleide zich overal neer, een tapijt dat te teer leek om betreden te worden door ruwe voeten.
Een fijn poeder vulde de lucht en streelde de wang met een tintelende aanraking, en de zwarte boomstammen rezen nu op in een licht dat van beneden leek te komen.
“Wel, wel, er is niets aan te doen” zei de Rat na een denkpauze. “We moeten vertrekken, en onze kans wagen, vermoed ik. Het ergste is wel dat ik niet weet waar we zijn. En nu zorgt de sneeuw ervoor dat alles er zo anders uitziet.”
En dat deed hij inderdaad. De Mol zou niet geweten dat dit hetzelfde bos was. Maar ze begonnen moedig aan hun tocht en namen de richting welke hen het meest belovend leek, elkaar steunend en met onwrikbaar optimisme voorwendend dat ze, als waren het oude vrienden, de bomen herkenden welke hen grimmig en geluidloos aanstaarden, of dat ze holen en gaten of paadjes zagen die hen bekend voorkwamen, in die monotonie van witte ruimte en zwarte boomstammen die maar niet wilde veranderen.
Een uur of twee later -ze hadden elk besef van tijd verloren -bleven ze staan, ontmoedigd, vermoeid en hopeloos verdwaald, en zetten zich neer op een omgevallen

boomstam om terug wat op adem te komen en om te overleggen wat ze nu moesten doen.
Ze hadden overal pijn door de vermoeidheid en blauwe plekken van de valpartijen; ze waren in verschillende holen gevallen en waren doornat; de sneeuw werd zo diep dat ze amper nog in staat waren om hun korte poten er terug uit te trekken, en de bomen stonden dichter bij elkaar en zagen er meer hetzelfde uit dan ooit tevoren. Er scheen geen einde te komen aan dit woud, en geen begin, en men kon er geen enkel verschil in vinden, en, het ergste van al, geen uitgang.
“We kunnen hier niet lang blijven zitten” zei de Rat. “We moeten het opnieuw proberen, en *iets* doen. De koude is gewoon verschrikkelijk en het zal niet lang meer duren vooraleer de sneeuw zo dik ligt dat we er niet meer door kunnen.” Hij keek om zich heen en dacht na.
“Luister,” ging hij verder “dit is wat ik denk. Daar voor ons ligt er een soort dal, waar de grond glooiend, heuvelachtig en hobbelig lijkt te zijn. We gaan daar naartoe en kunnen proberen om daar een schuilplaats te vinden, een grot of een hol met een droge vloer erin, weg van de sneeuw en de wind, en daar kunnen we goed uitrusten vooraleer we het opnieuw proberen, want we zijn allebei doodop. En misschien houdt het ondertussen op met sneeuwen of duikt er iets anders op.”

PAUL BRANSOM

En weer zetten ze zich recht en worstelden zich een weg naar beneden in het dal, waar ze zochten naar een grot of een hoekje dat droog was en bescherming bood tegen de scherpe wind en de wervelende sneeuw. Ze waren bezig met het onderzoeken van de hobbelige delen waarover de Rat gesproken had, toen de Mol plots struikelde en met een kreet op zijn gezicht viel.
"Oh, mijn been!" riep hij. "Oh, mijn arme scheen!" en hij zette zich op de sneeuw en wreef over zijn been met beide voorpoten.
"Arme oude Mol!" zei de Rat vriendelijk. "Je schijnt vandaag niet veel geluk te hebben, is het niet? Laat me eens naar je been kijken. Ja," ging hij verder, terwijl hij op zijn knieën ging zitten om beter te zien, "je hebt je scheen gesneden, dat is duidelijk genoeg. Wacht tot ik mijn zakdoek heb, en ik zal het voor jou verbinden."
"Ik moet gestruikeld zijn over een ondergesneeuwde tak of een boomstronk" zei de Mol jammerend "Arme ik! Arme ik!"
"Het is een scherpe snede" zei de Rat, terwijl hij er aandachtig naar keek. "Dat kan nooit veroorzaakt zijn door een tak of een boomstam. Het lijkt meer alsof het door een scherp metaal komt. Dat is eigenaardig!" Hij dacht een tijdje na en onderzocht de bulten en glooiingen rondom hem.
"Wel, om het even wat het gedaan heeft" zei de Mol, zijn grammatica vergetend van de pijn. "Het doet evenveel pijn, wat de oorzaak ook moge zijn."
Maar nadat de Rat zorgvuldig zijn been verbonden had met zijn zakdoek, liet hij hem alleen en begon hij in de sneeuw te graven. Hij groef en krabde en onderzocht, met alle vier zijn poten, terwijl de Mol ongeduldig wachtte en met tussenpozen riep: "Oh, komaan, Rat!"
Plots riep de Rat "Hoera!" en daarna "Hoera-hoera-hoera!" waarna hij een paar danspasjes maakte in de sneeuw.
"Wat heb je gevonden, Ratje?" vroeg de Mol, nog steeds over zijn been wrijvend.
"Kom hier en kijk!" zei de opgetogen Rat, terwijl hij ronddanste.
De Mol hinkte naar de plaats en keek aandachtig toe.

“Wel” zei hij tenslotte, traag “Ik *zie* het goed genoeg. Ik heb vroeger al eens een dergelijk ding gezien, vaak zelfs. Een gewoon ding, noem ik het. Een schoenschraper! Wel, wat is daarmee? Waarom sta je te dansen rond een schoenschraper?”
“Maar zie je niet wat dit *betekent*, jij... jij sloom dier?” riep de Rat ongeduldig uit.
“Natuurlijk weet ik wat het betekent” antwoordde de Mol. “Het betekent eenvoudig dat een *zeer* slordige en onbedachtzame persoon zijn schoenschraper heeft laten liggen in het midden van het Wilde Bos, en *net* op een plaats waar *iedereen* erover moet struikelen. Zeer onnadenkend van hem, dat noem ik het. Wanneer ik terug thuis ben zal ik er een klacht over indienen bij... bij de ene of de andere, je zult zien dat ik het zal doen!”
“Oh, lieve help! Oh, lieve help!” riep de Rat uit, in wanhoop door zoveel stompzinnigheid. “Kom hier en hou nu op met zeuren en help mij de sneeuw wegscheppen!” En hij begon opnieuw te werken en deed de sneeuw naar alle kanten rondom hem vliegen.
Na nog wat gezwoeg werden zijn inspanningen beloond, en een zeer armzalige deurmat kwam bloot te liggen.
“Daar, wat heb ik je gezegd?” riep de Rat, overtriomfantelijk.
“Helemaal niets” antwoordde de Mol waarheidsgetrouw. “Of ja,” ging hij verder “het ziet ernaar uit dat je een stuk huisvuil hebt gevonden, afgedankt en weggegooid, en ik veronderstel dat je er zeer gelukkig mee bent. Maak er maar een dansje rond indien je daar zin in hebt en hou er dan mee op en dan kunnen we misschien ophouden met tijd te verliezen over een berg rommel. Kunnen we die deurmat misschien *eten*? Of eronder slapen? Of er gaan opzitten en ze gebruiken als slee en ermee over de sneeuw glijden, naar huis, ergerlijk knaagdier dat je bent?”
“Wil... je... misschien... zeggen...” schreeuwde de opgewonden Rat “dat deze deurmat je *niets* zegt?”
“Echt waar, Rat” zei de Mol nogal korzelig “Ik denk dat deze onzin nu maar moet ophouden. Wie heeft er ooit gehoord

dat een deurmat iemand iets zegt? Dat doen ze niet, hoor. Dat is hun aard niet. Deurmatten kennen hun plaats in de wereld.”
“Luister nu eens naar mij, jij... jij... dom beest dat je bent” antwoordde de Rat, nu echt kwaad “Dit moet onmiddellijk ophouden. Ik wil geen woord meer horen en schraap nu, schraap en krab en graaf en zoek, vooral aan de zijden van dit heuveltje, indien je vannacht een droog en warm bed wilt, want het is onze laatste kans!”
De Rat wroette hevig in de sneeuwhoop naast hen, zijn knuppel gebruikend als peilstok en gravend als een bezetene; en de Mol was nu ook druk bezig met graven, meer om de Rat een plezier te doen dan om wat anders, want het was zijn diepe overtuiging dat zijn vriend kierewiet was geworden.
Na tien minuten van hard werken stootte de Rat met zijn knuppel op iets dat hol klonk. Hij groef verder tot hij er zijn voorpoot kon insteken en rond tasten; daarna riep hij de Mol om hem te komen helpen. De twee dieren zetten al hun krachten in tot eindelijk hun inspanningen beloond werden, tot opperste verbazing van de tot hiertoe ongelovige Mol. Diep in wat eerst een sneeuwhoop had geleken stootten ze op een stevige kleine deur, geschilderd in donkergroen. Een ijzeren belkoord hing ernaast, en daaronder, op een kleine messing plaat, mooi gegraveerd in rechthoekige hoofdletters, konden ze in het maanlicht lezen: ‘MR. DAS’. Totaal verrast en buiten zichzelf van opluchting viel de Mol achterover in de sneeuw.
“Rat!” riep hij vol berouw “je bent een wonder! Een echt wonder, dat ben je. Nu begrijp ik het allemaal! Je hebt het helemaal beredeneerd, stap voor stap, in dat slimme hoofd van jou, vanaf het ogenblik dat ik viel en mijn scheen bezeerde, en je hebt naar de snee gekeken en onmiddellijk zei je immense verstand tegen zichzelf: ‘Schoenschraper!’. En daarna zocht en vond je de schoenschraper waarover ik gestruikeld was. En hield je scherpzinnigheid toen op? Nee! Alhoewel veel mensen daarmee al heel tevreden zouden zijn geweest; maar jij niet. Jouw verstand redeneerde maar

door. ‘Laat me nu een deurmat vinden’ zei je tegen jezelf ‘en dat zal mijn theorie bewijzen!’ En natuurlijk vond je de deurmat. Je bent zo slim, ik ben ervan overtuigd dat je om het even wat zou kunnen vinden. ‘Nu,’ zei je ‘die deur bestaat, dat is zo duidelijk als wanneer ik ze gezien had. Er moet niets anders meer gebeuren dan ze te vinden!’ Wel, ik heb over dat soort zaken een aantal boeken gelezen, maar ik had ze nog nooit in het echte leven ontmoet. Je zou ergens moeten gaan wonen waar men je oprecht waardeert. Hier kan je talent niet schitteren, tussen de gewone dieren die we zijn. Indien ik toch maar jouw verstand had, Ratje...”
“Maar omdat je dat niet hebt” onderbrak de Rat hem, nogal onvriendelijk “veronderstel ik dat je de hele nacht in de sneeuw zult blijven zitten om alleen maar te *praten*. Sta onmiddellijk op en trek aan het belkoord dat je daar ziet hangen, en trek er stevig aan, zo stevig als je maar kan, terwijl ik op de deur klop!”
Terwijl de Rat met zijn knuppel de deur te lijf ging, sprong de Mol naar het belkoord, greep het vast en schommelde er aan, met beide voeten los van de grond, en gedurende een hele tijd hoorden ze alleen maar de zwakke, diepe tonen van een ver verwijderde bel.

4. Mijnheer Das.

Gedurende wat een heel lange tijd leek bleven ze geduldig wachten, met hun voeten in de sneeuw stampend om het warm te krijgen. Tenslotte hoorden ze binnen het geluid van traag schuifelende voetstappen die zich naar de deur begaven. Het leek op iemand, zei de Mol tegen de Rat, die rondliep op sloffen die te groot voor hem waren en die bovendien versleten waren; wat erg slim was van de Mol want dat was het inderdaad.
Er was het geluid van een grendel die werd opengemaakt en de deur ging een paar centimeter open, genoeg om een lange snuit te tonen en een paar slaperige, knipperende ogen.
“Wel, de *volgende* keer dat dit nog eens gebeurt” zei een norse en wantrouwige stem “zal ik heel boos worden. Wie is het *nu* weer, die ‘s nachts mensen komt storen? Vertel me *dat* eens!”
“Oh, Das” riep de Rat “laat ons alstublieft binnen. Ik ben het, Rat, en mijn vriend Mol, en we zijn verdwaald in de sneeuw.”
“Wat, Ratje, mijn beste kleine man!” riep de Das uit met een heel andere stem. “Kom binnen, allebei, nu meteen. Nee maar, jullie moeten het berenkoud hebben. Wel heb ik ooit! Verdwaald in de sneeuw! En dan ook nog eens in het Wilde Bos, en op dit uur van de nacht! Maak dat jullie binnen komen.”
In hun haast om binnen te komen tuimelden de twee dieren over elkaar, en hoorden tot hun grote opluchting en plezier de deur achter zich dichtvallen.
De Das, die een lange kamerjas droeg, en wiens pantoffels inderdaad erg versleten waren, had een kandelaar in zijn hand en was waarschijnlijk op weg naar bed geweest toen ze op de deur hadden geklopt. Hij keek vriendelijk op hen neer en gaf een liefkozend klopje op hun hoofden.
“Dit is niet het soort nacht waarop kleine dieren zich buiten moeten wagen” zei hij vaderlijk. “Ik ben bang dat je weer

onbezonnen bent geweest, Ratje. Maar kom verder; kom in de keuken. Daar brandt een uitstekend vuur, en er is eten en nog van alles.”

Hij ging hen schuifelend voor, het licht dragend, en ze volgden hem, elkaar toeknikkend in een soort van blijde verwachting, langs een lange, duistere, en, om de waarheid te zeggen, beslist haveloze gang welke leidde naar iets dat op een centrale hal leek; vanaf daar konden ze vaag andere lange, tunnelachtige gangen zien die zich vertakten; mysterieuze gangen zonder een zichtbaar einde. Maar er waren ook deuren in de hal, zware eiken deuren die er geruststellend uitzagen. De Das gooide één van deze deuren open, en opeens bevonden ze zich in de warmte en de gloed van een grote keuken welke verlicht werd door een vuur.

De bakstenen vloer was uitgesleten en in de grote haard brandde een houtvuur, tussen twee schouwmuren welke stevig verankerd waren in de muur en elk mogelijk zuchtje tocht tegenhielden. Twee zitbanken met hoge leuningen, aan beide zijden van de haard naar elkaar gericht, boden zitgelegenheid voor diegenen welke een sociabel karakter hadden. In het midden van de kamer stond een lange tafel, gemaakt van gewone planken op schragen, met banken aan beide zijden. Aan één uiteinde, waar een achteruit geschoven leunstoel stond, lagen de resten van het eenvoudig maar overvloedig avondmaal van de Das. Rijen van vlekkeloze borden schitterden op de legplanken van een aanrecht in de verste hoek van de kamer, en aan de balken van het plafond hingen hespen, bundels gedroogde kruiden, netten met uien, en eiermanden. Het leek een ruimte die gemaakt was voor helden die hier hun overwinning konden vieren, voor vermoeide oogsters die hier een rij konden vormen langsheen de tafel en daar met vrolijkheid en gezang hun Oogstfeest konden vieren, of waar twee of drie vrienden in alle eenvoud konden gaan neerzitten zoals ze wensten en op hun gemak konden eten en roken en praten zoals het hen beliefde.

De fris rode bakstenen vloer glimlachte naar de berookte zoldering; de eiken zitbanken, glimmend van het veelvuldig

gebruik, keken elkaar opgewekt aan; de borden op het aanrecht grinnikten naar de potten op de legplank, en het vrolijk houtvuur flikkerde en flakkerde en wierp zijn speelse gloed zonder onderscheid over alles en iedereen.
De vriendelijke Das liet hen plaatsnemen op één van de banken zodat ze zich konden warmen aan het vuur en verzocht hen om hun natte jassen en laarzen uit te doen. Daarna ging hij voor hen kamerjassen en pantoffels halen, en hijzelf waste de wonde van de Mol uit met warm water en plakte een pleister over de snee tot het hele zaakje er terug als nieuw uitzag, of zelfs beter dan nieuw.
In de koestering van de warmte en het licht, eindelijk droog en warm, met hun vermoeide benen op een voetbankje, en het suggestieve gekletter van borden op de tafel achter hen, leek het voor deze door de storm opgejaagde dieren, nu in een veilige haven, dat het koude en onbegaanbare Wilde Bos kilometers veraf was, en dat alle ellende die ze er hadden meegemaakt niet meer was dan een halfvergeten droom.
Toen ze door en door warm waren, vroeg de Das of ze aan tafel kwamen, waar hij een avondmaal had klaar gezet. Ze hadden zich eerder al hongerig gevoeld, maar toen ze uiteindelijk met eigen ogen keken naar het avondmaal dat voor hen klaar stond, was hun enige probleem de vraag wat ze het eerst zouden opeten -want alles zag er om te beter uit - en of de andere dingen de goedheid zouden hebben om te blijven staan tot ze hun aandacht op hen konden richten. Gedurende lange tijd was een gesprek niet mogelijk; en toen het langzaam op gang kwam was het dat soort van betreurenswaardige conversatie waarin de deelnemers met hun mond vol eten praten. De Das vond dergelijke dingen helemaal niet erg, en hij schonk ook geen aandacht aan ellebogen op de tafel, of dat iedereen door elkaar praatte. Omdat hij zelf niet deelnam aan het sociaal leven vond hij dat deze geplogenheden behoorden tot die uitgebreide reeks van zaken die in werkelijkheid geen belang hebben. (We weten natuurlijk dat hij ongelijk had en ietwat kortzichtig was; omdat ze heel veel belang hebben, alhoewel het te

lang zou duren om uit te leggen waarom.) Hij zat in zijn leunstoel aan het hoofd van de tafel en bij tussenpozen knikte hij ernstig terwijl de dieren hun verhaal vertelden; en hij scheen door niets verrast of geshockeerd te worden, en hij zei nooit 'Ik heb het je nog gezegd' of 'Net wat ik altijd al heb gezegd' en hij maakte ook geen opmerking dat ze iets zus of zo hadden moeten doen, of dat ze iets anders niet hadden moeten doen. De Mol begon echt vriendschap voor hem te voelen.

Toen het avondmaal tenslotte echt afgelopen was, en elk dier voelde dat zijn vel rond zijn buik tot het uiterste gespannen stond en niets of niemand hen nog iets kon schelen, gingen ze rond de gloeiende sintels van het grote houtvuur zitten, en bedachten hoe leuk het was om *zo* laat op te blijven, en *zo* onafhankelijk te zijn, en *zo* vol te zitten met eten; en nadat ze nog een tijdje hadden gekeuveld over van alles en nog wat, zei de Das hartelijk: "Nu dan! Vertel eens iets over jullie deel van de wereld. Hoe is met de goede oude Pad?"

"Oh, van kwaad naar erger" zei de Rat ernstig, terwijl de Mol, liggend op de bank en zich koesterend aan het vuur, met zijn hielen hoger dan zijn hoofd, zijn best deed om voldoende treurig te kijken.

"Nog maar vorige week was er wéér een botsing, een ernstige dan nog wel. Zie je, hij staat erop om zelf te rijden, en hij is hopeloos onbekwaam. Indien hij toch maar een fatsoenlijk, betrouwbaar, goed opgeleid dier in dienst wou nemen, en hem een goed loon betaalde en alles aan hem overliet, dan zou het goed gaan. Maar nee; hij is ervan overtuigd dat hij een geboren chauffeur is, en dat niemand hem iets kan leren; met de gekende gevolgen."

"Hoeveel heeft hij er gehad?" vroeg de Das somber.

"Ongelukken of voertuigen?" vroeg de Rat "Ach ja, per slot van rekening komt dat toch op hetzelfde neer bij Pad. Dit is de zevende. En wat de andere betreft... je kent zijn koetshuis? Wel, het staat propvol - letterlijk propvol tot aan het dak -met kapotte auto onderdelen, en geen enkel is

groter dan je hoed! Dat verklaart de andere zes... voor zover zoiets verklaard kan worden.”
“Hij heeft drie keer in het ziekenhuis gelegen” voegde de Mol hier aan toe; “en dan de boetes die hij moet betalen, het is gewoon te erg voor woorden.”
“Ja, en dat maakt deel uit van het probleem” ging de Rat verder. “Pad is rijk, dat weten we allemaal; maar hij is geen miljonair. En hij is een hopeloos slechte chauffeur, en geeft niets om wetten en regels. Dood of geruïneerd -vroeg of laat zal het met één van deze twee eindigen. Das! wij zijn zijn vrienden... moeten we niet iets doen?”
De Das dacht een hele tijd diep na.
“Kijk eens hier” zei hij tenslotte, nogal streng, “jullie weten natuurlijk dat ik *nu* niets kan doen?”
Zijn twee vrienden knikten instemmend, met veel begrip voor zijn opmerking. Geen enkel dier mag, volgens de regels van de dieren etiquette, in het dode seizoen van de winter iets doen dat inspannend, heroïsch of zelfs maar een beetje vermoeiend is. Ze zijn allemaal slaperig, sommigen slapen wezenlijk. Ze zijn allemaal afhankelijk van het weer, min of meer; en ze rusten allemaal uit van moeilijke dagen en nachten, waarin elk van hun spieren zwaar op de proef werd gesteld, en het uiterste van hun energie werd gevraagd.
“Heel goed!” vervolgde de Das. “*Maar*, van zodra het jaar echt gekeerd is, en de nachten korter worden, en men wakker wordt en de kriebels krijgt en verlangt naar het opkomen van de zon zodat men kan opstaan en van alles kan doen, indien er tegen dan niets... *Jullie* begrijpen mij!...”
Beide dieren knikten ernstig... *Zij* begrepen het!...
“Wel, op *dat* ogenblik” ging de Das verder “zullen wij -dat is jij en ik en onze vriend hier, de Mol... zullen wij Pad een serieus onder handen nemen. Flauwekul gaan we niet meer dulden. We zullen hem terug tot rede brengen, met geweld indien dat nodig mocht zijn. We zullen van hem een verstandige Pad *maken*. Wij zullen... Rat, je slaapt!”
“Ik niet!” zei de Rat, die met een schok wakker werd.

“Na het souper is hij al twee of drie keren in slaap gevallen.” zei de Mol lachend. Hijzelf voelde zich klaarwakker en zelfs levendig, alhoewel hij niet goed wist waarom. De reden was natuurlijk dat hij, die door geboorte en opvoeding een ondergronds dier was, zich heel goed voelde in het huis van de Das en er zich zelfs thuis voelde; terwijl voor de Rat, die elke nacht sliep in een slaapkamer waarvan de vensters uitgaven op de rivier, de atmosfeer te stil en te drukkend was.

“Wel, het wordt tijd dat we allemaal naar bed gaan” zei de Das, die rechtstond en een paar kandelaars nam.

“Komen jullie allebei mee, en ik zal jullie naar je slaapverblijf brengen. En neem jullie tijd, morgenvroeg, je kunt ontbijten op het uur dat jullie best past!”

Hij bracht de twee dieren naar een lange kamer die half slaapkamer, half zolder leek te zijn. De wintervoorraden van de Das, die inderdaad her en der verspreid lagen, namen de helft van de kamer in - stapels appelen, rapen en aardappelen, manden vol nootjes en potten vol met honing; maar de twee kleine witte bedden in het vrije deel van de kamer zagen er zacht en uitnodigend uit, en de lakens welke er op lagen waren wel grof geweven maar waren kraaknet en roken heerlijk naar lavendel; en de Mol en de Waterrat hadden geen dertig seconden nodig om hun kleren uit te doen en tussen de lakens te duiken, vrolijk en met veel voldoening.

In overeenstemming met de wensen van de vriendelijke Das was het al heel laat toen de twee dieren de volgende morgen kwamen ontbijten, en in de keuken werden ze verwelkomd door een helder brandend vuur en door twee jonge egels die op een bank aan de tafel zaten en havermoutpap aten uit twee houten kommen. De egels lieten hun lepels vallen, gingen rechtstaan en bogen vol eerbied hun hoofdjes toen het duo binnenkwam.

“Maar ga toch zitten, ga toch zitten” zei de Rat vriendelijk “en eet jullie havermout op. Waar komen jullie jongelui vandaan? De weg kwijt geraakt in de sneeuw, veronderstel ik?”

“Ja, inderdaad, mijnheer” zei de oudste van de twee egeltjes eerbiedig. “Ik en kleine Billy hier, probeerden onze weg naar school te vinden -moeder zei dat we *moesten* gaan, wat voor weer het ook was, en natuurlijk liepen we verloren, mijnheer, en toen werd Billy bang en hij trok het zich erg aan en begon te wenen, want hij is nog jong en niet van de moedigsten. En tenslotte kwamen we terecht aan de achterdeur van mijnheer Das, en waren we zo vrijpostig om aan te kloppen, mijnheer, want Mijnheer Das is een goedhartige heer, zoals iedereen weet...”
“Ik begrijp het” zei de Rat terwijl hij voor zichzelf een paar plakjes van een zijde spek afsneed, terwijl de Mol een paar eieren in de pan klutste. “En wat voor weer is het buiten? Je moet me niet de hele tijd ‘mijnheer’noemen.”voegde hij eraan toe.
“Oh, verschrikkelijk slecht, mijnheer, de sneeuw ligt ik weet niet hoe dik” zei de egel. “Het is vandaag geen weer waarin heren zoals u zich moeten wagen.”
“Waar is mijnheer Das” vroeg de Mol, terwijl hij de koffiepot opwarmde bij het vuur.
“De meester zit in zijn studeerkamer, mijnheer” antwoordde de egel “en hij heeft gezegd dat hij het deze voormiddag erg druk had en onder geen enkel beding wou gestoord worden.”
Deze uitleg werd natuurlijk door ieder van de aanwezigen heel goed begrepen. De zaak is, zoals reeds eerder werd uiteengezet, dat, wanneer je gedurende zes maanden een intens en actief leven leidt, en gedurende de andere zes maanden in een toestand van echte of bijna echte winterslaap verkeert, je niet voortdurend kunt beweren dat je aan slapeloosheid leidt wanneer er mensen op bezoek zijn of er dingen gedaan moeten worden. Dat excuus wordt eentonig. De dieren wisten heel goed dat Das zich, na een stevig ontbijt, had terug getrokken in zijn studeerkamer en zich gemakkelijk had neergevleid in zijn fauteuil met zijn benen op een andere en een rode katoenen zakdoek over zijn gezicht, en ‘druk’ bezig was op de manier die gebruikelijk is in deze tijd van het jaar.

De deurbel klingelde luid, en de Rat, die zich heel erg had besmeurd met beboterde toost, vroeg aan Billy, de kleinste van de twee egels, om te gaan kijken wie het kon zijn. Er weerklonk een stampvoetend geluid in de hal, en kort daarop keerde Billy terug met de Otter achter hem, welke zich in een stevige omhelzing op de Rat stortte en hem uitbundig en hartelijk groette.
“Laat me los!” sputterde de Rat, met zijn mond vol.
“Dat ik je hier veilig en wel terug vind!” zei de Otter opgewekt. “Iedereen aan de rivieroever was al vreselijk ongerust toen ik er van morgen langs kwam. De Rat was de hele nacht niet thuis geweest, en de Mol ook niet, er moest dus iets erg gebeurd zijn, zeiden ze; en de sneeuw had natuurlijk al jullie voetsporen bedekt. Maar ik wist dat wanneer iemand in grote nood is, hij meestal naar Das gaat, of dat anders Das het op één of andere manier te weten komt, en daarom kwam ik recht naar hier, door het Wilde Bos en door de sneeuw! Nee maar! Het was heerlijk zo door de sneeuw te wandelen terwijl de rode zon opkwam en tussen de zwarte boomstammen scheen! Terwijl ik verder stapte in de stilte gleden er af en toe, met een doffe plof, pakken sneeuw van de takken naar beneden, waardoor ik opsprong en wegrende naar een schuilplaats. Tijdens de nacht waren er vanuit het niets overal sneeuwkastelen en sneeuwgrotten ontstaan, en sneeuwbruggen, terrassen, wallen... ik had zin om er te blijven en er uren in te spelen. Hier en daar waren er grote takken afgebroken, enkel door het gewicht van de sneeuw, en de roodborstjes streken erop neer en huppelden erin rond op de zwierige, verwaande manier die hen zo eigen is, net alsof ze het zelf gedaan hadden. In een uitgerafelde driehoek vlogen wilde ganzen boven mijn hoofd, hoog in de grijze lucht, en een paar kraaien dwarrelden over de bomen, inspecteerden ze en klapwiekten huiswaarts met een air van walging; maar ik ontmoette geen enkel redelijk wezen waaraan ik kon vragen of er nieuws was. Ongeveer halverwege kwam ik voorbij een konijn dat op een boomstronk zat en met zijn voorpoten zijn onnozel gezicht aan het poetsen was. Hij was doodsbang

toen ik achter hem sloop en een zware voorpoot op zijn schouder legde. Ik moest hem een paar oorvegen geven vooraleer ik er een zinnig woord uitkreeg. Uiteindelijk slaagde ik erin hem te doen zeggen dat één van hen vorige nacht de Mol gezien had in het Wilde Bos. Het was het gespreksonderwerp van de hele buurt, zei hij, hoe Mol, de goede vriend van Mijnheer Rat, in een lastig parket zat; hoe hij zijn weg had verloren en hoe 'Zij' aan het jagen waren en hem voortdurend achterna zaten. 'Waarom heeft niemand van jullie dan iets *gedaan*?' vroeg ik. 'Jullie mogen dan niet gezegend zijn met hersens, maar jullie zijn met honderden en honderden, grote, sterke kerels, zo vet als boter en in het bezit van holen en onderaardse gangen die in alle richtingen lopen, zodat jullie hem gemakkelijk hadden kunnen binnen nemen en er voor zorgen dat hij veilig en geborgen was; jullie hadden het tenminste toch kunnen proberen.'
'Wat, *wij*?' zei hij alleen maar 'Iets *doen*? Wij, konijnen?'. En daarom gaf ik hem nog een oorveeg en liet hem achter. Er was niets wat ik nog kon doen. Hoe dan ook, ik had toch iets geleerd; en indien ik het geluk had om één van 'Hen' tegen te komen dan zou ik nog meer bijgeleerd hebben -of *zij*."
"Was je dan helemaal niet... euh... zenuwachtig?" vroeg de Mol, die terug iets van de verschrikkingen van gisteren herbeleefde toen hij over het Wilde Bos hoorde praten.
"Zenuwachtig?" De Otter toonde een glinsterende rij sterke witte tanden terwijl hij lachte. "Zij zouden zenuwachtig geworden zijn indien één van hen had geprobeerd om met mij gekheden uit te halen. Kom, Mol, bak me een paar plakjes hesp, want je bent een goede kleine kerel. Ik heb een geweldige honger en ik heb heel wat te vertellen tegen Ratje hier. Het is al een eeuwigheid geleden sinds ik hem gezien heb."
En zo gaf de goedaardige Mol, nadat hij een paar sneetjes ham had afgesneden, de egels de opdracht om ze te bakken waarna hij verder ging met zijn eigen ontbijt, terwijl de Otter en de Rat, met hun hoofden bij elkaar, enthousiast

spraken over de dingen van de rivier, en dat waren er veel, bijna oneindig, zoals de kabbelende rivier zelf.
Een schotel vol gebakken ham was net leeg gemaakt en teruggestuurd voor nog meer, toen de Das binnen kwam, geeuwend en in zijn ogen wrijvend, en hen allen begroette op zijn rustige, eenvoudige manier, met vriendelijke vragen voor elk van hen.
“Het moet nu bijna lunchtijd zijn” zei hij tegen de Otter. “We kunnen even stoppen en aan het middagmaal beginnen. Je moet wel hongerig zijn met deze koude ochtend.”
“Nogal!” antwoordde de Otter, met een knipoog naar de Mol. “Wanneer ik zie hoe deze gulzige jonge egels zichzelf volstoppen met gebakken ham dan voel ik me waarlijk als en uitgehongerde.”
De egels, die na hun havermoutpap terug wat honger hadden gekregen door zo druk bezig te zijn met het bakken van sneetjes ham, keken schuchter naar mijnheer Das, maar waren te verlegen om iets te zeggen.
“Komaan, jongelui, ga terug naar jullie moeder” zei de Das vriendelijk. “Ik zal iemand meesturen die de weg kan tonen. Jullie zullen wel geen middagmaal meer lusten, denk ik zo.”
Hij gaf aan elk van hen zes centen en een klopje op het hoofd, en ze vertrokken terwijl ze eerbiedig met hun petten zwaaiden en hun pootjes naar hun voorhoofd brachten.
Daarna gingen ze allen zitten en genoten samen van de lunch. De Mol zat naast mijnheer Das, en, omdat de twee anderen zo opgingen in hun roddeltjes over het leven aan de rivier en er niets was dat hun kon afleiden, maakte hij van de gelegenheid gebruik om Das te zeggen hoe comfortabel en huiselijk alles was.
“Wanneer je onder de grond zit” zei hij “weet je precies waar aan toe bent. Er kan je niets gebeuren, en niets kan bij jou binnendringen. Je bent helemaal je eigen meester, en je moet met niemand rekening houden of je iets aantrekken van wat ze zeggen. Boven de grond gaat het leven zijn gewone gangetje, en je laat ze maar doen en maakt je er niet druk in. Wanneer je dat wel wenst, dan ga je naar boven, en daar zijn alle dingen, wachtend op jou.”

De Das keek glunderend naar hem. “Dat is precies was ik zelf zeg” antwoordde hij. “Er is geen veiligheid of vrede of rust, behalve onder de grond. En daarbij, indien je verlangt naar de open ruimte en je meer beweging wilt -wel, eventjes krabben met je voorpoten, en daar ben je!. Wanneer je vindt dat je een beetje te groot is, maak je een paar holen dicht, en klaar is kees! Geen bouwvakkers, geen leveranciers, geen opmerkingen van lui die over de schutting mee komen kijken, en, bovenal, geen *weer*. Neem nu eens Rat. Een paar decimeter vloedwater, en hij moet zijn intrek nemen in een gehuurde kamer; ongemakkelijk, slecht gelegen, en verschrikkelijk duur. Neem Pad. Ik spreek geen kwaad over Paddenburg; het is veruit het beste huis in deze streek, ik zeg wel: *huis*. Maar veronderstel dat er brand uitbreekt - waar staat Pad dan? Veronderstel dat de dakpannen wegwaaien, of dat de muren verzakken of scheuren, of dat de ruiten breken -waar staat Pad dan? Veronderstel dat de kamers tochtig zijn -ikzelf haat tocht - waar staat Pad dan? Nee, bovengronds leven is goed om je benen eens te strekken en om proviand in te slaan; maar je echte thuis is dat plekje onder de grond naar waar je altijd kunt terugkeren -dat noem ik een *thuis*.”
De Mol was het daar helemaal mee eens; en daardoor werd de Das nóg vriendelijker tegen hem. “Wanneer de lunch gedaan is” zei hij, “zal ik je alles in mijn klein huisje laten zien. Ik zie wel dat je het kunt waarderen. Jij begrijpt hoe de architectuur van een huis werkelijk moet zijn, ja, jij begrijpt dat.”
En zo kwam het dat na de lunch, nadat de andere twee zichzelf in een hoekje aan de haard hadden genesteld en een bewogen discussie over *palingen* waren begonnen, Das een lantaarn aanstak en aan de Mol vroeg om hem te volgen.
Nadat ze de hal waren doorgegaan daalden ze af in één van de belangrijkste tunnels, en in het flikkerende licht van de lantaarn kon men aan beide zijden een glimp opvangen van een aantal kamers, zowel grote als kleine, sommigen niet groter dan een kast, andere bijna zo groot als de eetzaal

van Pad. Een nauwe doorgang, die loodrecht op de andere stond, bracht hen naar een andere gang waar net hetzelfde te zien was. De Mol was verbijsterd door de grootte, de uitgestrektheid en de vertakkingen van dat alles; door de lengte van de duistere gangen, de stevige gewelven van de volgepropte voorraadkamers, het alomtegenwoordige metselwerk, de zuilen, de bogen, de stenen vloeren.
“Het gaat mijn verstand te boven, Das” zei hij tenslotte “hoe je ooit de tijd en de kracht hebt gevonden om dit allemaal te bouwen? Het is verbazingwekkend!”
“Het *zou* inderdaad verbazingwekkend zijn” zei de Das eenvoudig “indien ik het *had* gedaan. Maar in feite heb ik niets gedaan - ik heb alleen maar de gangen en de kamers opgeruimd welke ik dacht nodig te hebben. Er zijn er nog veel meer, tot ver in de omtrek. Ik zie dat je het niet begrijpt, en ik zal het je uitleggen. Wel, heel lang geleden, op de plaats waar nu het Wilde Bos groeit, vooraleer het zichzelf uitgezaaid had en uitgegroeid was tot wat het nu is, was er een stad - een mensenstad, weet je. Hier, waar wij nu staan, leefden ze en wandelden en praatten en sliepen en behartigden ze hun zaken. Hier stalden ze hun paarden en vierden ze feest, vanaf hier reden ze uit om te vechten of om handel te drijven. Het was een machtig volk, en rijk, en bekwame bouwers. Zij bouwden voor de eeuwigheid, want ze dachten dat hun stad altijd zou blijven bestaan.”
“Maar wat is er van hen geworden?”vroeg de Mol.
“Wie zal het zeggen?”zei de Das. “Mensen komen, ze blijven een tijdje, ze worden welvarend, ze bouwen... en dan verdwijnen ze. Dat is hun aard. Maar wij blijven. Er waren hier al dassen, heb ik gehoord, lang voor die stad gebouwd werd. Wij zijn een standvastige soort, en we kunnen wel voor een tijdje verhuizen, maar we wachten en zijn geduldig, en we keren steeds terug. En zo zal het altijd zijn.”
“En wat gebeurde er toen deze mensen eindelijk vertrokken?” vroeg de Mol.
“Toen ze vertrokken waren” ging de das verder “namen sterke winden en voortdurende regenvlagen de zaak in

handen, geduldig, onophoudelijk, jaar in, jaar uit. Misschien hebben wij dassen, op onze bescheiden manier, daar ook een beetje aan mee geholpen - wie zal het zeggen? Alles ging bergafwaarts, bergaf, bergaf, geleidelijk... de huizen werden ruines, vielen neer, verdwenen. En daarna ging het allemaal opwaarts, op, op, geleidelijk, toen uit de zaadjes jonge bomen groeiden en jonge boompjes woudreuzen werden, en braambossen en varens binnenslopen om te helpen. De bosgrond werd dikker en wiste alles uit, tijdens de winteroverstromingen voerden de rivieren zand en grond aan welke alles dichtstopte en bedekte, en na verloop van tijd hadden we terug onze eigen plek om te wonen, en we kwamen terug om ons hier opnieuw te vestigen.
Boven ons, aan de oppervlakte, gebeurde hetzelfde. Dieren kwamen hierheen, de plaats beviel hen en ze bleven, bouwden hun verblijven, plantten zich voort en gedijden hier uitstekend. Zij hielden zich niet bezig met het verleden - dat doen ze nooit; ze zijn te druk bezig. Het terrein was natuurlijk een beetje hobbelig en heuvelachtig en vol met gaten; maar dat was eerder een voordeel. En ze trekken zich ook niets aan van de toekomst - de toekomst waarin mensen zich hier misschien terug komen vestigen -voor een tijdje- wat heel goed mogelijk is. Het Wilde Bos is nu al flink bevolkt; met de gebruikelijke groepen, goed, slecht, en onverschillig - ik noem geen namen. Er zijn vele soorten nodig om een wereld te maken. Maar ik vermoed dat je zelf nu al het één en ander over hen te weten bent gekomen.”
“Dat is inderdaad zo” zei de Mol, met een lichte huivering.
“Wel, wel,” zei de Das, terwijl hij hem een schouderklopje gaf, “dat was je eerste ervaring met hen, zie je. Ze zijn echt niet zo slecht; en we moeten allemaal leven en laten leven. Maar ik zal morgen mijn zegje gaan doen, en ik denk dat je in de toekomst geen problemen meer zult hebben. Elke vriend van *mij* kan in deze streek gaan en staan waar hij zelf wil, en wee diegenen die dat zouden verhinderen!”
Toen ze terug in de keuken kwamen, zagen ze hoe de Rat rusteloos heen en weer liep. De ondergrondse atmosfeer bedrukte hem en hij kreeg last van zijn zenuwen en hij

scheen werkelijk te denken dat de rivier zou weglopen indien hij er niet bij was om erop te letten. Hij had dus zijn overjas aan, en zijn pistolen staken terug in zijn gordel.
“Kom mee, Mol” zei hij bezorgd, van zodra hij hem zag. “We moeten vertrekken terwijl het nog daglicht is. Ik wil niet nog eens een nacht in het Wilde Bos ronddwalen.”
“Maak je geen zorgen, mijn beste kerel” zei de Otter. “Ik ga met jullie mee en ik weet elk paadje liggen, zelfs met mijn ogen toe; en indien er iemand is die een klap tegen zijn hoofd moet krijgen, dan kan je rustig op mij vertrouwen om hem uit te delen.”
“Je moet echt niet ongerust zijn, Ratje” zei de Das rustig. “Mijn gangenstelsel reikt verder dan je denkt, en ik heb uitgangen aan de rand van het bos in verschillende richtingen, alhoewel ik niet graag heb dat iedereen ze kent. Indien je echt moet gaan, dan ga je langs één van mijn binnenwegen. Maar maak het je intussen gemakkelijk en ga terug zitten.”
Niettegenstaande dit alles was de Rat nog steeds ongeduldig om terug te keren naar de rivier, en dus nam de Das zijn lantaarn en ging hen voor langs een vochtige en onverluchte tunnel die zich in bochten slingerde, afdaalde, deels gewelfd, deels uitgehakt in de rotsgrond, en dat over een afstand van vele kilometers, zo leek het. Tenslotte zagen ze terug wat daglicht dat zich verlegen toonde achter een wirwar van struiken en takken welke de buitenkant van de uitgang bedekten; en de Das, die haastig afscheid van hen nam, duwde hen vlug door de opening en zorgde ervoor dat alles terug zo natuurlijk mogelijk leek, met kruipplanten, kreupelhout en dode bladeren, waarna hij zich terugtrok.
Toen ze uit het hol kropen zagen ze dat ze aan de uiterste rand van het Wilde Bos stonden. Rotsen en braamstruiken en boomwortels achter hen, in een warboel op elkaar gestapeld en verstrengeld, een grote vlakte van rustige weiden, omzoomd met hagen die zwart afstaken tegen de sneeuw, en, ver weg, een glimp van de vertrouwde oude rivier, terwijl de winterzon rood en laag boven de horizon hing. De Otter, die alle paadjes kende, nam de leiding en

stuurde ze regelrecht af op een verder gelegen hek. Terwijl ze even pauzeerden en achter zich keken, zagen ze de grote massa van het Wilde Bos, ondoordringbaar, dreigend, gedrongen, grimmig neergeplant in de wijde en witte omgeving; daarop keerden ze zich om en liepen gezwind naar huis, naar het haardvuur en de vertrouwde dingen waarop het zijn schijnsel wierp, naar de stem die vrolijk aan de buitenzijde van hun vensters klonk, naar de rivier die ze kenden en vertrouwden in al haar grillen, en waar ze nooit bang van waren of zich over verwonderden.
Terwijl hij zich haastte, verlangend uitkijkend naar het ogenblik waarop hij terug thuis zou zijn tussen de dingen die hij kende en waar hij van hield, zag de Mol overduidelijk in dat hij een dier was van het bewerkte land en van de hagen, dat hij verbonden was met de ploegsporen, met de drukbezochte weiden, de langgerekte lanen in de avond, de verzorgde tuintjes. Anderen mochten het hebben, het ruwe leven, het koppige uithoudingsvermogen, of de strubbelingen van echte conflicten, welke eigen waren aan het wilde deel van de Natuur; hij moest wijs zijn, trouw blijven aan de plezierige plaatsen waar hij thuishoorde en die avontuurlijk genoeg waren, op hun manier, om er een leven lang van te kunnen genieten.

5. Dulce Domum.

De schapen renden dicht tegen elkaar gedrukt langs de afsluiting, de lucht uitblazend langs hun kleine neusgaten en stampend met hun tere voorpoten, hun hoofden achterover geworpen waarbij een lichte damp opsteeg in de vrieslucht boven de volle schaapskooi, toen de twee dieren zich opgewekt haastten, met veel gepraat en gelach. Ze keerden terug over de landerijen nadat ze een hele dag met de Otter op stap waren geweest, jagend en rondneuzend op het uitgestrekte hoogland waar enkele zijstroompjes van hun eigen Rivier hun bron hadden; en de schaduwen van de korte winterdag vielen rond hen neer, en ze moesten nog een eindje gaan. Op goed geluk verder ploeterend over het land, hadden ze de schapen gehoord en gingen hun richting uit; en nu, vertrekkend vanaf de schaapskooi, vonden ze een platgetreden spoor waardoor het stappen heel wat makkelijker werd en ze zich konden laten leiden door dat kleine, dwingende iets dat alle dieren in zich hebben, en dat onmiskenbaar zegt: "Ja, heel juist; *dit* is de weg naar huis!"
"Het lijkt alsof we in het dorp komen" zei de Mol nogal twijfelend en hij ging langzamer ging lopen toen het spoor stilaan een weggetje was geworden, daarna was overgegaan in een laan en ze nu op een echte straat stonden. De dieren hadden het niet zo begrepen op dorpen, en hun eigen 'grote wegen', druk begaan als ze waren, hadden een onafhankelijke loop, geen rekening houdend met kerk, postkantoor of herberg.
"Och, dat geeft niet!" zei de Rat. "In deze tijd van het jaar zitten ze op dit uur allemaal veilig binnen, rond het haardvuur; mannen, vrouwen, en kinderen, honden en katten allemaal samen. We kunnen er gemakkelijk voorbij glippen, zonder moeite of onaangenaamheden, en indien je dat wilt kunnen we naar hen kijken door hun vensters en zien wat ze aan het doen zijn."
De vroege schemering van midden december was al over het kleine dorpje gevallen toen ze het naderden met hun

zachte voetstappen in de eerste dun gevallen poedersneeuw. Men kon niet veel meer zien, behalve schemerachtige oranje rode vierkantjes aan beide zijden van de straat, waar het licht van haardvuur of lantaarns in de huisjes wegvloeide langs de ramen, de donkere wereld in. De meeste van de klein geruite vensters moesten het stellen zonder gordijnen, en de binnenkijkers zagen van buitenaf de bewoners die, samen zittend aan tafel, opgaand in hun handwerk of lachend en met veel gebaren iets vertellend, iets over zich hadden dat geen enkele acteur overtuigend kan nabootsen: de natuurlijke, gelukkige bevalligheid van mensen die zich niet geobserveerd voelen. Terwijl ze naar hartelust van de ene naar de andere keken, voelden de twee toeschouwers, die zelf zo ver van huis waren, een weemoed in zich toen ze zagen hoe een kat gestreeld werd, een slapend kind werd weggedragen naar zijn bedje, of een vermoeide man zich uitrekte en zijn pijp uitklopte op het uiteinde van een smeulende houtblok. Maar het was vanuit één klein venstertje, met een dichtgetrokken gordijn, niets meer dan een blanke doorschijnendheid op de nacht, dat het gevoel van huiselijkheid en van de kleine afgesloten wereld tussen de muren - de grotere strijdende buitenwereld van de Natuur uitsluitend en vergetend -het meest pulseerde. Dicht tegen het witte gordijn hing een vogelkooi, als een scherpe silhouet, elke draad, elk stokje en elk ornamentje duidelijk en herkenbaar, tot zelfs het stompe klontje suiker van gisteren. Op het middelste stokje zat de donsachtige bewoner, met zijn hoofd diep in zijn veren, en hij leek zo dichtbij dat ze hem gemakkelijk hadden kunnen strelen, indien ze dat zouden geprobeerd hebben; zelfs de tere uiteinden van zijn gevuld verenkleed tekenden zich scherp af tegen het verlichte scherm. Terwijl ze keken bewoog het kleine kereltje zich ongemakkelijk, werd wakker, schudde zichzelf en hief zijn kopje op. Ze konden de gaping zien van zijn kleine bek toen hij op een verveelde manier geeuwde, rondkeek, en daarna zijn kopje terug wegstak, terwijl de

opstaande veren geleidelijk terug op hun plaats vielen en alles weer roerloos werd.
Een scherpe windvlaag die neerviel neer op hun nek en een striemende hagelbui op hun huid maakte hen wakker alsof ze terugkeerden uit een droom, en ze beseften dat hun tenen koud waren en hun benen moe en dat de weg naar hun eigen huis nog ver en lastig was.
Toen ze het dorp achter zich hadden gelaten waren er plots geen huisjes meer te zien, aan beide zijden van de weg konden ze door de duisternis heen opnieuw de vriendelijke velden ruiken; en ze vermanden zich voor het laatste lange deel van hun tocht, de weg naar huis, de weg waarvan we weten dat hij tenslotte eindigt, ooit, met het geluid van de deurgrendel, de plotse vuurgloed, en de aanblik van vertrouwde dingen die ons lijken te begroeten alsof we na een lange tijd teruggekeerd waren van een verre reis over zee.
Gestadig en in stilte ploeterden ze voort, elk verdiept in zijn eigen gedachten. De Mol liep achteraan, want het was pikdonker en de streek was hem helemaal onbekend voor zover hij wist, en hij liep volgzaam in het spoor van de Rat en liet de leiding volledig aan hem over.
Wat de Rat betreft, hij liep een beetje voorop, zoals zijn gewoonte was, met opgetrokken schouders, zijn ogen strak gericht op de rechte grijze weg die voor hem lag; hij had dan ook geen oog voor de Mol toen deze plots gealarmeerd werd en een verwittiging voelde welke op hem het effect van een elektrische schok had.
Wij anderen, die al lang niet meer in het bezit zijn van de meer subtiele zintuigen, hebben zelfs niet de geschikte woorden om weer te geven hoe een dier in verbinding staat met zijn omgeving, levend of anderszins, en hebben enkel het woord ‘geur’, bijvoorbeeld, voor een hele reeks subtiele prikkelingen welke dag en nacht in de neus van een dier trillen, verwittigend, waarschuwend, opwekkend, afwerend. Het was één van die geheimzinnige feeënstemmen die vanuit de diepte van de duisternis plots de Mol bereikte, en die zijn hele lichaam deed tintelen onder de vertrouwde

klank, alhoewel zelfs hij zich niet duidelijk kon herinneren wat dat betekende. Hij bleef stokstijf staan, stak zijn snuffelende neus nu eens naar hier, dan weer naar daar, in de hoop het terug op te vangen, dat soort telegrafisch signaal dat hem zo diep beroerd had. En plots kon hij het terug ontvangen; en samen daarmee kwam er een stortvloed van herinneringen.

Thuis! Dat was het wat ze betekenden, deze liefkozende tintelingen, die zachte aanrakingen die door de lucht zweefden, deze onzichtbare kleine handjes die trokken en duwden, allemaal in dezelfde richting! Nee maar, het moest wel zeer dicht bij hem zijn, zijn oude huis dat hij haastig had achtergelaten en nooit meer had opgezocht, op die dag toen hij voor het eerst de rivier had ontdekt! En nu stuurde het zijn verkenners en boodschappers uit om hem te vangen en terug te brengen. Sinds zijn vlucht op die heldere ochtend had hij er amper nog aan gedacht, zo was hij opgeslorpt door zijn nieuwe leven, met al zijn geneugten, zijn verrassingen, zijn frisse en betoverende ervaringen. En nu, in een stormloop van oude herinneringen, hoe helder stond het nu voor hem, in de duisternis! Armzalig inderdaad, en klein en pover bemeubeld, en toch was dit het huis dat hij voor zichzelf gebouwd had, de thuis waarin hij zo graag terugkeerde na een dag vol werk. En het huis was ook met hem gelukkig geweest, heel duidelijk, en miste hem en wilde hem terug, en zei dat ook tegen hem, door zijn neus, verdrietig, verwijtend, maar zonder bitterheid of woede; enkel met een klagende bevestiging dat het er was, en naar hem verlangde.

De roep was duidelijk, de aandrang dwingend. Hij moest er onmiddellijk aan toegeven en erheen gaan.

“Ratje!” riep hij, overgelukkig en opgewonden “Wacht even! Kom terug. Ik heb je nodig, snel!”

“Oh, kom toch mee, Mol, komaan!” antwoordde de Rat opgewekt, terwijl hij nog steeds verder sjokte.

“*Alsjeblieft,* stop, Ratje!” smeekte de arme Mol met pijn in het hart. “Je begrijpt het niet! Het is mijn huis, mijn oude huis! Ik heb er zonet de geur van opgevangen, en het is hier

dichtbij, heel dichtbij. En ik *moet* erheen, ik moet, ik moet! Oh, kom terug, Ratje! Alsjeblieft, alsjeblieft kom terug!"
De Rat was toen al heel ver weg, te ver om duidelijk te verstaan wat de Mol riep, te ver om de scherpe toon in zijn pijnlijk smekende stem te herkennen. En hij was bezorgd over het weer, want ook hij kon iets ruiken - iets dat verdacht veel op een naderende sneeuwbui leek.
"Mol, we moeten nu niet stoppen, echt waar!" riep hij terug. "We zullen er morgen voor terugkomen, voor wat het ook is dat je gevonden hebt. Maar ik durf nu niet stoppen - het is laat en er komt opnieuw een sneeuwbui aan, en ik ben niet zeker of dit de goede weg is! En ik heb je neus nodig, Mol, kom dus maar gauw, kijk, nu ben je een goede kerel!"
En de Rat vervolgde zijn weg zonder te wachten op een antwoord.
De arme Mol stond alleen in het midden van de weg, zijn hart verscheurd, en een grote snik welde op, ergens diep vanbinnen in hem, om daarna op te springen, dat wist hij, in een hartstochtelijke uitbarsting. Maar zelfs in zulk een grote beproeving bleef zijn trouw aan zijn vriend overeind. Geen ogenblik dacht hij eraan om hem te verlaten. Maar ondertussen bleven de geuren van zijn oude huis rondzweven en ze smeekten, fluisterden, riepen beelden op en maakten tenslotte dwingend aanspraak op hem. Hij durfde niet langer in hun magische cirkel verblijven. Van binnen verscheurd, tot in de diepste vezels van zijn hart, richtte hij zijn blik op de weg en in moedige onderwerping volgde hij het spoor van de Rat, terwijl de zwakke, verdunde kleine geurtjes, nog steeds zijn terugwijkende neus achtervolgend, hem zijn nieuwe vriendschap en zijn hardvochtige ontrouw verweten.
Met een inspanning haalde hij de nietsvermoedende Rat in, die opgewekt begon te praten over wat ze zouden doen wanneer ze thuis waren, en hoe vrolijk het zou zijn bij het houtvuur in de zitkamer, en wat voor een souper hij van plan was om op te eten; hij merkte niets van de zwijgzaamheid en van de smartelijke toestand waarin zijn kameraad zich bevond. Maar uiteindelijk, toen ze al een heel

eind verder waren en voorbij enkele boomstronken kwamen aan het einde van wat kreupelhout dat langs de weg groeide, stopte hij en zei vriendelijk:
“Luister Mol, beste kerel, je lijkt doodmoe. Je zegt helemaal niets en je sleept je voort alsof je voeten van lood zijn. We zetten ons hier even neer en nemen een rustpauze. De sneeuw is tot nu toe uitgebleven en we hebben het grootste deel van onze tocht achter de rug.”
De Mol liet zich wanhopig vallen op een boomstronk en probeerde zichzelf te beheersen, want hij voelde iets opkomen. De snik die hij zolang bestreden had liet zich niet verslaan. Hoger en hoger baande hij zich een weg naar buiten, en dan een andere, en nog een andere, en vele anderen, dik en snel achter elkaar; tot de arme Mol tenslotte de strijd opgaf en zijn tranen de vrije loop liet, hulpeloos en openlijk, nu hij wist dat het allemaal voorbij was en dat hij iets verloren had waarvan men amper kon zeggen dat hij het gevonden had.
De Rat, verbaasd en ontsteld door de hevigheid van deze uitbarsting van verdriet, durfde een hele tijd niets zeggen. Tenslotte zei hij, zeer zacht en meelevend:
“Wat is er, ouwe jongen? Wat kan er toch zijn? Zeg me wat je verdriet doet, en laat ons eens kijken wat ik er kan aan doen.”
Door de schokken in zijn borst, welke elkaar zo snel opvolgden, de ene na de andere, en die zijn spraak verlamden en hem bijna verstikten, had de arme Mol moeite om iets te zeggen.
“Ik weet dat het een... armzalig, groezelig plekje is” bracht hij tenslotte snikkend uit, met een gebroken stem “niet zoals... jouw gezellig huis... of het mooie landgoed van Pad... of het grote huis van Das... maar het was mijn eigen kleine huisje... het was mij dierbaar... en ik ging er weg en dacht er helemaal niet meer aan... en toen rook ik het, plotseling... onderweg, toen ik je riep en je niet wou luisteren, Rat... en alles kwam als een stortvloed over mij heen... en ik *wilde* het terug!... Oh, zo graag, Oh, zó graag!... en toen je niet *wou* terugkeren, Ratje... en ik het

moest achterlaten, alhoewel ik het de hele tijd kon ruiken... toen dacht ik dat mijn hart zou breken. We hadden er evengoed eens kunnen naar kijken, Ratje... slechts één blik... het was dichtbij... maar je wou niet terugkeren, Ratje, je wou niet terugkeren! Oh lieve help, Oh lieve help!"
De herinnering bracht nieuwe golven van verdriet met zich mee, en opnieuw werd hij overmand door snikken, welke hem beletten om nog iets te zeggen.
De Rat staarde voor zich uit, zonder iets te zeggen, en klopte de Mol alleen maar vriendelijk op de schouder. Na een poosje mompelde hij bedroefd:
"Nu begrijp ik het! Wat een *varken* ben ik toch geweest! Een varken... dat ben ik! Een echt varken... een gemeen varken!"
Hij wachtte tot het snikken van de Mol geleidelijk minder stormachtig en ritmischer werd; hij wachtte tot tenslotte het snuiven toenam en de snikken zeldzamer werden. Pas toen stond hij recht en zei op ene luchtige toon: "Wel, nu moeten we echt voortmaken, oude kerel!", waarna hij de weg opstapte, in de richting waar ze met zoveel moeite vandaan waren gekomen.
"Waar ga je (snik) nu toch heen (snik), Ratje?" riep de Mol door zijn tranen heen, terwijl hij ontsteld opkeek.
"We gaan dat huis van jou zoeken, ouwe kerel" antwoordde hij opgewekt; "Kom dus maar beter mee, want het zal wel wat zoekwerk vragen en we zullen je neus best kunnen gebruiken."
"Och, kom terug, Ratje, kom!" riep de Mol terwijl hij recht sprong en achter hem liep. "Dat gaat niet, hoor je mij! Het is al te laat en te donker, en het is te ver weg, en de sneeuw komt eraan! En... en ik was nooit van plan om je te laten merken hoe ik me daarover voelde... het was allemaal ongewild en een vergissing! En denk aan de Rivier Oever, en aan je souper!"
"De Rivier Oever kan naar de hel lopen, en het souper ook!" zei de Rat vanuit de grond van zijn hart. "Ik zeg het je, ik ga die plek nu vinden, al moet ik de hele nacht buiten blijven.

Kijk dus wat vrolijker, ouwe kerel, en neem mijn arm, en we zullen snel terug daar zijn."
Nog altijd snuivend, pleitend en met tegenzin liet de Mol zich meevoeren over de weg door zijn gebiedende makker, die door een stortvloed van vrolijk gepraat en plezierige anekdotes er in slaagde om zijn gemoedstoestand op te krikken en de weg korter te doen schijnen. Toen de Rat tenslotte dacht dat ze in de buurt waren van dat stuk van de weg waarop de Mol was 'opgehouden' zei hij:
"En nu niet meer praten. Terzake! Gebruik je neus en concentreer je."
In stilte gingen ze nog een eindje verder, toen de Rat plots iets voelde, omdat hij zijn arm onder die van de Mol had geslagen, dat leek op een elektrische schok welke door het lichaam van zijn vriend stroomde. Onmiddellijk maakte hij zijn arm los, verminderde zijn tempo en bleef wachten, één en al aandacht.
De signalen kwamen door!
Een ogenblik stond de Mol stokstijf, terwijl zijn opgerichte neus lichtjes trilde en de lucht voelde.
Daarna een korte snelle spurt vooruit... een fout... een toets... een nieuwe poging; en dan een trage, standvastige, voortgang vol vertrouwen.
De Rat was erg opgewonden en bleef dicht achter hem toen de Mol, met iets van een slaapwandelaar over zich, een droge gracht overstak, door een haag kroop en met zijn neus een weg zocht over een veld dat daar open, ongebaand en kaal neerlag in het zwakke licht van de sterren.
Plots, zonder waarschuwing, dook hij naar beneden; maar de Rat was op zijn hoede en volgde hem onmiddellijk in de tunnel waar zijn onfeilbare neus hem getrouw had heen geleid.
Het was er smal en er was weinig lucht, en de geur van de aarde was er sterk; voor de Rat leek het een hele tijd te duren vooraleer het einde van de gang opdoemde en hij recht kon staan en zichzelf uitrekken. De Mol streek een lucifer aan en daardoor zag de Rat dat ze in een open ruimte

stonden, netjes geveegd en bestrooid met zand, met recht voor hem een kleine voordeur en daarnaast een belkoord waarboven, geschilderd in Gotische letters, stond:
"Mol's Plekje".
De Mol nam een lantaarn van een nagel in de muur en stak ze aan, en de Rat, om zich heen kijkend, zag dat ze in een soort voortuintje stonden. Een tuinstoel stond aan één kant van de deur, en aan de andere een tuinroller; want de Mol, die thuis een zindelijk dier was, kon het niet verdragen dat zijn grond omgewoeld werd door andere dieren die gangen groeven en hoopjes aarde achterlieten. Aan de muren hingen bloemmandjes van ijzerdraad waarin varens geplant waren, afgewisseld met consoles waarop plaasteren beeldjes stonden -Garibaldi, en de kleine Samuel, en koningin Victoria, en andere helden van het moderne Italië.
Aan één zijde van de voortuin bevond zich een kegelbaan, omgeven met banken en kleine houten tafels welke bedekt waren met ringvormige merktekens welke deden denken aan bierglazen. In het midden was er een kleine ronde vijver waarin goudvissen zwommen en die was afgeboord met kokkelschelpen. Vanuit het midden van de vijver rees een wonderlijk beeldhouwwerk op dat eveneens bedekt was met kokkelschelpen en bekroond werd met een grote verzilverde glazen bol die alles om zich heen weerspiegelde en een prettig gevoel gaf.
Het gezicht van de Mol straalde toen hij al deze dingen zag die hem zo dierbaar waren, en hij haastte zich om de Rat binnen te leiden, stak in de hal een lantaarn aan en wierp een blik op zijn oude huis. Hij zag hoe er overal een dikke laag stof lag, hij zag de vreugdeloze, verlaten indruk welke het lang verwaarloosde huis maakte, en zijn kleine, armzalige afmetingen, zijn versleten en armzalige inhoud... en viel neer op een stoel in de hal, met zijn neus in zijn voorpoten.
"Oh Ratje!" riep hij treurig uit "waarom heb ik dit gedaan? Waarom heb ik je naar deze arme, koude, kleine plek gebracht, in een nacht als deze, wanneer je nu bij de Rivier Oever had kunnen zijn, en je tenen had kunnen verwarmen

voor een oplaaiend vuur, met al je mooie bezittingen om je heen!”
De Rat lette niet op de treurige zelfverwijten. Hij liep van hier naar daar, maakte deuren open, inspecteerde kamers en kasten, en stak lampen en lantaarns aan en zette ze overal op.
“Wat een prachtig klein huis is dit!” riep hij vrolijk uit. “Zo compact! Zo goed doordacht! Alles is er en alles heeft zijn plaats! We zullen er een vrolijke nacht van maken. Het eerste wat we willen is een goed vuur; ik zal er voor zorgen - ik weet altijd waar ik dingen kan vinden. En dit is de zitkamer? Geweldig! Heb je dat zelf bedacht, die kleine bedsteden in de muur? Fantastisch! Wel, ik ga het hout en de kolen halen, en neem jij een stofdoek, Mol -je zult er één vinden in de lade van de keukentafel -en probeer alles wat op te knappen. Rep je, ouwe jongen!”
Aangemoedigd door zijn inspirerende kameraad, vermande de Mol zich en vol energie begon hij het stof af te nemen en alles op te poetsen, terwijl de Rat, heen en weer lopend met armen vol brandstof, al gauw een vrolijk oplaaiend vuur had gemaakt dat ronkte in de schoorsteen. Hij nodigde de Mol uit om zich te komen warmen; maar de Mol kreeg opnieuw een aanval van neerslachtigheid, liet zich in donkere wanhoop neervallen op een sofa en verborg zijn gezicht achter zijn stofdoek.
“Rat,” kreunde hij “hoe moet het nu met je avondmaal, jij arm, koud, hongerig, vermoeid dier? Ik heb niets om je voor te zetten... niets... zelfs geen kruimel!”
“Hoe kom je erbij om je daar zorgen in te maken!” zei de Rat verwijtend. “Nee maar, daarnet nog heb ik een blikopener zien liggen in de keukentafel, heel duidelijk; en iedereen weer dat dit betekent dat er ergens in de buurt sardines zijn. Verman je! Schep moed en ga met mij mee op strooptocht.”
En dus zetten ze zich aan het werk en gingen op zoek naar eten en doorzochten ze alle kasten en trokken alle lades open. Uiteindelijk was het resultaat nog niet zo slecht, alhoewel het natuurlijk beter had kunnen zijn; een blikje

sardines, een doos scheepsbeschuit, bijna vol, en een Duitse worst die in zilverpapier was gewikkeld.
“Daar is je feestmaal nu!” merkte de Rat op terwijl hij de tafel dekte.
“Ik weet zeker dat sommige dieren hun beide oren zouden willen geven om hier vannacht met ons te mogen souperen!”
“Geen brood!” kreunde de Mol pijnlijk “geen boter, geen...”
“Geen ganzenlever, geen champagne!” vervolgde de Rat, grinnikend. “En dat doet er mij aan denken... waarheen leidt die kleine deur aan het eind van de gang? Je kelder, natuurlijk! Dit huis heeft alle luxe! Wacht maar een minuutje.”
Hij ging naar de kelderdeur en kwam even later terug, ietwat bestoft, met een fles bier in elke poot en een andere onder elke arm.
“Een armoezaaier die zichzelf goed verwent, dat ben je, Mol” merkte hij op. “Je doet jezelf niets tekort. Dit is werkelijk het mooiste huisje waar ik ooit geweest ben. Zeg, waar heb je die prenten te pakken gekregen? Ze maken het hier echt huiselijk, dat doen ze. Geen wonder dat je er zo op gesteld bent, Mol. Vertel er me alles over, en hoe je er van gemaakt hebt wat het nu is.”
En toen, terwijl de Rat zichzelf nuttig maakte door de borden en messen en vorken te nemen, en mosterd die hij mengde in een eierdopje, begon de Mol, wiens borst nog steeds zwaar op en neer gang door de opwinding van de emoties welke hij nog maar pas doorstaan had, te vertellen - eerst nog wat verlegen, maar meer vrijuit sprekend toen hij warm liep voor zijn onderwerp - hoe hij dit gepland had, en hoe hij erover had nagedacht, en hoe hij dit door een meevaller had gekregen van een mier, en dat het andere een prachtige vondst en een koopje was geweest, en hoe hij dat dan weer gekocht had na moeizaam sparen en door zich dingen te ontzeggen. Uiteindelijk was zijn vroegere goede humeur teruggekeerd, en hij voelde de behoefte om zijn bezittingen vast te nemen en te liefkozen, en een lamp nemen om hun mooiste eigenschappen aan zijn bezoeker te

tonen en erover uit te weiden, waarbij hij zelfs het souper vergat waar ze beiden zo hard aan toe waren; Rat, die een razende honger had maar probeerde om dat te verbergen, knikte ernstig, bekeek het met een ernstig gefronst voorhoofd, zei nu en dan 'wonderbaarlijk' en 'heel opmerkelijk', wanneer hij de kans kreeg om een opmerking te maken.
Uiteindelijk slaagde de Rat erin om hem naar de tafel te lokken, en hij was net druk in de weer met de blikopener toen er vanuit het voortuintje geluiden kwamen, een geluid dat klonk als het schuifelen van kleine voetjes op het grind, samen met een verward gemurmel van fijne stemmetjes, waaruit nu en dan een verstaanbare zin opsteeg -'Vooruit, allemaal op een rij... hou de lantaarn wat hoger, Tommy... Schraap eerst jullie keel... en niet meer hoesten nadat ik één, twee, drie heb gezegd... Waar is de kleine Billy?... Hier, komaan, kom nu, we staan allemaal te wachten..."
"Wat is er aan de hand?" vroeg de Rat, terwijl hij ophield met zijn werk.
"Ik denk dat het de veldmuizen moeten zijn" antwoordde de Mol, met enige trots in zijn stem. "Rond deze tijd van het jaar trekken ze regelmatig rond om kerstliedjes te zingen. Ze zijn nogal een traditie in deze streken. En ze slaan mij nooit over... ze komen naar 'Mol's Plekje' helemaal op het einde van hun rondgang; en ik geef ze gewoonlijk iets warm om te drinken en soms ook iets om te eten, wanneer ik het mij kan veroorloven. Het zal net zijn zoals vroeger om hen nog eens te horen."
"Laten we naar hen gaan kijken" riep de Rat, die opsprong en naar de deur liep.
Het was een mooi tafereel, en passend bij de tijd van het jaar, dat ze met eigen ogen konden aanschouwen toen ze de deur hadden opengemaakt. In het voortuintje, verlicht door de zwakke stralen van een hoornen lantaarn, stonden zowat acht of tien kleine veldmuizen in een halve cirkel, met rode sjalen rond hun nek, hun voorpootjes diep in hun zakken, trappelend met hun voeten om het warm te krijgen. Met hun heldere kraalachtige ogen keken ze verlegen naar

elkaar, een beetje giechelend, snuivend en vaak gebruik makend van de mouwen van hun jas. Toen de deur open ging was één van de ouderen, die de lantaarn droeg, net aan het zeggen: “Vooruit dan maar, één, twee, drie!”, en meteen rezen hun schelle jonge stemmetjes op in de lucht terwijl ze één van die oude kerstliedjes zongen die hun voorvaderen gecomponeerd hadden in braakliggende velden welke stijf stonden van de vorst, of in hoekjes van de haard wanneer de wereld bedekt lag onder de sneeuw, en die waren doorgegeven om gezongen te worden in de modderige straten, rechtop staand voor de met lampen verlichte vensters in de kersttijd.

Kerstliedje

Lieve dorpelingen, in dit ijzige seizoen
Vragen wij de deur wijd open te doen
Wind zonder erbarmen en sneeuw zonder fatsoen
Laat ons binnen, we hebben uw vuur vandoen.
Vreugde is er voor u in de ochtend!

Hier staan we in de kou die ons pijn aandoet
Blazend op onze vingers, stampend met onze voet
We komen van ver en brengen u een groet
Wij in de kou, jullie bij het vuur zo zoet
We wensen u vreugde in de ochtend!

Nog voor de helft van de nacht was vergaan
Was daar plots een ster die stil bleef staan
Haar stralen waren sterker dan de volle maan
Ze strooide haar zegen; wij namen hem aan
Vreugde in elke ochtend!

In de sneeuw ging goede Jozef tot aan een haag
Hij zag een stal en daarboven een ster heel laag
Maria was moe, haar stap onzeker en traag
De stal een geschenk, ze aanvaardde het graag
Vreugde vond ze in de ochtend!

En toen hoorden ze de engelen zingen:
Wie gaf haar warmte, stro en vele dingen?
De dieren die voor haar de stal ingingen
Hun vreugde konden ze amper bedwingen
Voor hen is er vreugde in de ochtend!

De stemmen zwegen, de zangers, verlegen maar glimlachend, wisselden zijdelingse blikken, en er viel een stilte -maar slechts voor een ogenblik. Daarna, van bovenaf en ver weg, diep in de tunnel die ze zopas hadden doorlopen, hoorden ze een vaag muzikaal gedruis dat leek op belletjes die vrolijk in de verte rinkelden vergezeld van een helder schallend geluid.
“Heel goed gezongen, jongens!” riep de Rat hartelijk. “En kom nu binnen, allemaal, en warm jullie bij het vuur, en drink iets warm!”
“Ja, kom binnen, veldmuisjes” riep de Mol enthousiast. “Dit is echt zoals vroeger! Doe de deur dicht achter jullie. Schuif die stoel dichter bij het vuur. En wacht nu een minuutje terwijl wij -Oh, Ratje!” riep hij wanhopig uit, waarbij hij zich liet neervallen in een zetel, met tranen in zijn ogen “Wat gaan we nu doen? We hebben niets om hen te geven!”
“Laat dat aan mij over” zei de zelfverzekerde Rat. “Kom hier, jij daar met de lantaarn! Kom naar hier. Ik wil met je spreken. Nu, zeg me eens, zijn er op dit uur van de nacht nog winkels open?”
“Maar jazeker, mijnheer” antwoordde de veldmuis eerbiedig. “In deze tijd van het jaar blijven al onze winkels open.”
“Luister dan!” zei de Rat. “Je vertrekt onmiddellijk, jij en jouw lantaarn, en je brengt me...”
Daarop volgde een gefluisterde conversatie, en de Mol kon slechts een paar stukjes ervan verstaan, zoals “Vers, denk erom!... nee, een pond van dat zal volstaan... zorg dat je Buggin’s kunt bemachtigen, want ik wil geen andere... nee, enkel het beste... indien je het daar niet vindt, probeer dan ergens anders... ja, natuurlijk, zelfgemaakt, geen rommel in blikjes... goed, doe je uiterste best!”

Tenslotte was er het gerinkel van geldstukken die van de ene voorpoot naar de andere verhuisden, de veldmuis kreeg een grote mand mee voor zijn aankopen, en weg was hij, hij en zijn lantaarn.
De rest van de veldmuizen, netjes naast elkaar gezeten op de bank, schommelend met hun korte beentjes, genoten van het behaaglijke vuur en warmden hun voeten tot ze ervan tintelden; en ondertussen probeerde de Mol met hen een losse babbel te voeren over hun familie, en hij liet elk van hen de namen van hun talrijke broertjes en zusjes opzeggen, die nog te jong waren, zo bleek, om buiten kerstliedjes te gaan zingen, maar erg uitkeken naar volgend jaar, in de hoop op een ouderlijke toestemming.
Ondertussen was de Rat druk bezig met het bestuderen van het etiket op één van de bierflesjes.
“Ik zie dat dit Old Burton is” merkte hij goedkeurend op. “Heel knap, Mol! Het echte spul! Hiermee kunnen we een echte grog maken! Zet alles klaar, Mol, terwijl ik ze ontkurk.”
Het duurde niet lang om de grog klaar te maken en de tinnen verwarmer in het midden van het haarvuur te gooien; en algauw was elke veldmuis bezig met te nippen en te hoesten en zich te verslikken (want van een biergrog kan men lang genieten) en ze veegden hun ogen droog en lachten en vergaten dat ze in hun leven ooit kou hadden gehad.
“Ze kunnen ook toneelstukjes spelen, deze kereltjes” legde de Mol aan de Rat uit. “Ze verzinnen ze helemaal zelf en voeren ze dan op. En ze doen het zelfs heel goed! Ze hebben vorig jaar voor ons een prachtstuk opgevoerd over een veldmuis die was gevangen door een Barbarijse piraat, en die in een galei moest roeien; en toen hij ontsnapte en terug thuis kwam was zijn vriendinnetje in een klooster gegaan. Kom hier, jij! Jij speelde er in mee, dat weet ik nog. Sta op en draag er een stukje van voor.”
De veldmuis in kwestie stond recht, giechelde verlegen, keek rond in de kamer, en bleef staan met zijn mond vol tanden. Zijn kameraden moedigden hem aan, Mol gaf hem

complimentjes en probeerde hem op zijn gemak te stellen, en de Rat ging zelfs zo ver om hem bij de schouders te nemen en hem eens goed dooreen te schudden; maar niets kon zijn plankenkoorts wegnemen. Ze waren allen druk met hem bezig, zoals veermannen die de regels van de Koninklijke Vereniging voor Menselijkheid toepasten op iemand die al lang verdronken was, toen de deurgrendel verschoven werd, de deur openging en de veldmuis met de lantaarn opnieuw verscheen, wankelend onder het gewicht van zijn mand.
Er werd niet meer gesproken over rollenspel en voordrachten toen de echte en zeer materiele inhoud van de mand over de tafel werd gekieperd. Onder leiding van de Rat werd iedereen aan het werk gezet om iets te halen of iets te doen. In een paar minuten was het avondmaal klaar, en de Mol zag, toen hij als in een droom aan het hoofd van de tafel ging zitten, hoe het tafelblad dat daarnet nog heel kaal had geleken nu vol stond met een heleboel lekkere dingen; hij zag hoe de gezichtjes van zijn kleine vrienden oplichtten en straalden toen ze onmiddellijk toetastten; en hij deed zich tegoed - want hij was werkelijk uitgehongerd - aan de spijzen die zo wonderbaarlijk waren verschenen, en bedacht wat een gelukkige thuiskomst dit uiteindelijk geworden was. Terwijl ze aten spraken ze over de tijden van weleer, en de veldmuizen stelden hem op de hoogte van de laatste roddels, en beantwoordden zo goed ze konden de honderden vragen die hij voor hen had. De Rat zei weinig of niets, maar zorgde ervoor dat elke gast kreeg wat hij verlangde, en in voldoende mate, en dat de Mol zich over niets ongerust hoefde te maken.
Uiteindelijk klepperden ze weg, heel dankbaar en met heel veel kerstwensen, met hun jaszakken vol herinneringen voor de kleine broertjes en zusjes thuis. Toen de laatste de deur achter zich had dichtgetrokken en het geklingel van de lantaarns was weggestorven, pookten de Mol en de Rat het haardvuur op, trokken hun leunstoelen dichterbij, brouwden voor zichzelf nog een laatste slaapmutsje van gekruid bier, en bespraken de gebeurtenissen van deze lange dag.

Tenslotte zei de Rat, met een geweldige geeuw “Mol, ouwe jongen, ik val bijna om. Slaperig is niet het goede woord. Is dat jouw slaapplaats daar? Heel goed, dan zal ik deze nemen. Wat een prima klein huis is dit toch! Alles zo geweldig praktisch!”
Hij klom in zijn bedstede en rolde zich behaaglijk in de dekens, en meteen werd hij opgenomen in een zoete sluimering, zoals een schoof gerst in de armen van een maaimachine wordt gezogen.
De vermoeide Mol was eveneens blij dat hij zonder verwijl kon gaan slapen, en legde algauw zijn hoofd op zijn kussen, met veel plezier en genoegen. Maar vooraleer hij zijn ogen sloot liet hij ze ronddwalen over zijn oude kamer, zacht stralend in de gloed van het haardvuur dat speelde of rustte op de vertrouwde en vriendelijke dingen die al zeer lang onbewust een deel van hem waren geworden, en hem nu glimlachend terug verwelkomden, zonder rancune. Hij bevond zich nu in de geestestoestand waarin de tactvolle Rat hem door zijn stille werk had willen brengen. Hij zag heel duidelijk hoe gewoon en eenvoudig - hoe klein zelfs - het allemaal was; maar eveneens heel duidelijk besefte hij hoeveel het allemaal voor hem betekende, en welke speciale waarde een thuis heeft in iemands bestaan. Hij wilde helemaal geen afstand doen van zijn nieuwe leven en de prachtige plaatsen waar hij geweest was, noch wilde hij zijn rug toekeren naar de zon en de lucht en alles wat ze hem geboden hadden en terug in zijn huisje kruipen en daar blijven; de bovenwereld was daarvoor te sterk, hij werd er heen gezogen, zelfs hier beneden, en hij wist dat hij moest terugkeren naar het grotere toneel. Maar het was goed om te denken dat hij dit had om naar terug te keren; dit plekje dat helemaal van hem was, deze dingen die blij waren hem terug te zien en waarop hij altijd kon rekenen voor eenzelfde, eenvoudige ‘welkom’.

6. Mijnheer Pad.

Het was een schitterende ochtend in de vroege zomer; de rivier had zich terug neergevleid binnen haar vertrouwde oevers en schoof voorbij in haar gewone tempo; een warme zon had alles tot leven gewekt, groen en weelderig en scheen datgene wat in de grond zat naar zich toe te trekken, alsof het verbonden was met onzichtbare touwtjes.
De Mol en de Waterrat waren al sinds de dageraad op de been, druk bezig met alle activiteiten welke het vaarseizoen met zich meebrengt; schilderen en vernissen, roeispanen oppoetsen, kussens herstellen, zoeken naar verdwenen boothaken, enzovoort; en ze beëindigden hun ontbijt in hun kleine zitkamer en bespraken geestdriftig hun plannen voor de dag, toen er luid op de deur geklopt werd.
“Verdorie!” zei de Rat, die helemaal vol hing met eigeel. “Kijk eens wie het is, Mol, beste kerel, want jij bent toch al klaar.”
De Mol ging kijken wat er aan de hand was, en de Rat hoorde hem een kreet van verbazing slaken. Daarna gooide hij de deur van de huiskamer open en kondigde heel gewichtig aan: “Mijnheer Das!”
Dit was inderdaad een uitzonderlijke gebeurtenis, dat de Das hen een formeel bezoek bracht, of wie dan ook een bezoek bracht. Meestal moest je hem zelf zien te pakken te krijgen, indien je hem dringend nodig had, terwijl hij bedaard langs een haag sloop op een vroege ochtend of in de late avond, of anders moest je hem gaan opzoeken in zijn eigen huis in het midden van het Bos, wat een gewichtige onderneming was.
De Das schreed met zware, grote passen door de kamer; bleef toen staan en keek de twee dieren aan met een zeer ernstige uitdrukking. De Rat liet zijn eilepeltje op het tafelkleed vallen, en bleef met open mond zitten.
“Het uur is gekomen!” zei de Das tenslotte, zeer plechtig.
“Welk uur?” vroeg de Rat ongemakkelijk, tersluiks kijkend naar het uurwerk op de schouw.

“*Wiens* uur, zou je eerder moeten zeggen” antwoordde de Das. “Nee maar, Pad’s uur! Het uur van Pad! Ik heb gezegd dat ik hem onderhanden zou nemen zodra de winter voorbij was, en dat ga ik vandaag dus doen!”
“Pad’s uur, natuurlijk!” riep de Mol verrukt uit. “Hoera! Nu herinner ik het mij! *Wij* gaan hem leren hoe hij een verstandige Pad wordt.”
“Nu vandaag, op deze mooie ochtend” ging de Das verder, terwijl hij een leunstoel nam “want ik heb vorige nacht uit betrouwbare bron vernomen dat er terug een nieuwe en uitzonderlijk krachtige automobiel geleverd wordt in Paddenburg, op proef. Misschien is Pad zich op ditzelfde ogenblik aan het uitdossen in die rare, afzichtelijke kledingstukken waar hij zo van houdt, welke hem van een (betrekkelijk) knappe Pad doen veranderen in een Ding waarvan het aanschijn elk verstandig dier een rolberoerte bezorgt. We moeten er nu iets aan doen, vooraleer het te laat is. Jullie beiden gaan onmiddellijk met mij mee naar Paddenburg, en daar zullen we onze reddingsoperatie lanceren.”
“Heel juist” riep de Rat, rechtspringend. “We zullen dat arme ongelukkige dier redden! We zullen hem bekeren! Hij zal de meest bekeerde Pad zijn die er ooit is geweest, wanneer wij met hem klaar zijn!”
Ze gingen op weg om hun missie van barmhartigheid te voltooien, de Das op kop. Wanneer dieren samen zijn lopen ze op een gepaste en zinnige wijze, op een enkele rij, in plaats van zich over de weg te verspreiden waardoor ze elkaar niet kunnen helpen bij een plots opduikend gevaar. Ze kwamen aan de oprijlaan van Paddenburg en zagen, zoals Das al voorspeld had, voor het huis een glimmende nieuwe automobiel staan, zeer imposant en helderrood geschilderd (de lievelingskleur van Pad). Terwijl ze dichterbij gingen vloog de deur open, en daar kwam Mijnheer Pad, uitgedost met een stofbril, leren muts, beenkappen en een enorme overjas, van de trappen gewaggeld terwijl hij zijn handschoenen aantrok.

“Hallo! Komaan, kerels!” riep hij opgewekt toen hij hen in de gaten kreeg. “Jullie zijn net op tijd om mij te vergezellen bij een leuk... vergezellen bij een leuk... bij een leuk...”
Zijn hartelijke toon haperde en zonk weg toen hij op de gezichten van zijn vrienden een strenge, strakke uitdrukking zag, en zijn uitnodiging bleef onafgemaakt.
De Das schreed de trappen op. “Neem hem mee naar binnen” zei hij streng tegen zijn gezellen. Daarna, terwijl Pad door het deurgat werd geduwd, tegenstribbelend en protesterend, keerde hij zich naar de chauffeur die verantwoordelijk was voor de nieuwe automobiel.
“Ik ben bang dat men u vandaag niet zal nodig hebben” zei hij “Mijnheer Pad heeft zich bedacht. Hij zal de auto niet nodig hebben. Gelieve wel te noteren dat dit definitief is. U hoeft niet te wachten.” En daarop volgde hij de anderen naar binnen en sloot hij de deur.
“Nu dan!” zei hij tegen Pad, toen ze alle vier samen in de hal stonden “Trek nu eerst en vooral die bespottelijke dingen uit!”
“Doe ik niet!” antwoordde Pad, vastberaden. “Wat heeft deze schandelijke aanranding te betekenen? Ik eis onmiddellijk een verklaring.”
“Nemen jullie ze dan van hem af” beval de Das kortaf
Ze moesten Pad op de vloer leggen, waarbij hij begon te schoppen en een heleboel lelijke dingen riep, vooraleer ze aan het werk konden gaan. Daarna ging de Rat op hem zitten, en de Mol ontdeed hem, stukje bij beetje, van zijn outfit; daarna zetten ze hem terug op zijn benen. Een flink deel van zijn razernij scheen samen met zijn afgenomen attributen verdwenen te zijn. Nu hij terug alleen maar Pad was, en niet langer de Schrik van de Openbare Weg, giechelde hij zwakjes en keek smekend van de een naar de ander, en leek de situatie te begrijpen.
“Je wist dat het, vroeg of laat, hierop zou uitdraaien, Pad” legde de Das ernstig uit. “Je hebt alle waarschuwingen die we je hebben gegeven in de wind geslagen, je bent verder gegaan met het verspillen van het geld dat je vader je heeft nagelaten, en je bezorgt ons dieren hier in de streek een

slechte naam door je roekeloos rijgedrag, je botsingen en je ruzies met de politie. Onafhankelijkheid is een mooi ding, maar wij dieren staan nooit toe dat onze vrienden zichzelf voor aap zetten, toch niet voorbij een bepaalde limiet; en die limiet is nu bereikt. In veel opzichten ben je een geschikte kerel, en ik wil niet hardvochtig tegen je zijn. Ik zal nog één keer een inspanning doen om je tot rede te brengen. Je komt nu met mij mee naar de rookkamer en daar zul je een paar feiten over jezelf horen; en we zullen zien of je bij het verlaten van die kamer nog altijd dezelfde Pad bent die er binnen is gegaan."

Hij nam Pad stevig bij de arm, leidde hem in de rookkamer, en deed de deur achter hen dicht.

"*Dat* haalt niets uit!" zei de Rat minachtend. "*Praten* tegen Pad zal hem nooit genezen. Hij zal om het even wat zeggen."

Ze maakten het zichzelf gemakkelijk in de leunstoelen en wachtten geduldig.

Door de gesloten deur heen konden ze enkel het lange, onafgebroken gedreun van de stem van Das horen, stijgend en dalend in golven van welsprekendheid; en daarop merkten ze dat het sermoen onderbroken werd door langgerekte snikken, die duidelijk voortkwamen uit Pad's borst, die een weekhartige en aanhankelijk kerel was, zeer gemakkelijk tot elk standpunt te bekeren -voor zolang het duurde.

Na zowat drie kwartier ging de deur open, en Das kwam te voorschijn, plechtig een zeer slappe en terneergeslagen Pad aan zijn voorpoot leidend.

Zijn vel hing als een zak rond hem, zijn benen waggelden, en zijn kaken vertoonden sporen van de tranen welke de aandoenlijke toespraak van Das had opgewekt.

"Ga hier zitten, Pad" zei de Das vriendelijk, waarbij hij naar en stoel wees. "Mijn vrienden" ging hij verder "Het doet mij genoegen om jullie te kunnen zeggen dat Pad uiteindelijk de fouten in zijn manier van leven heeft ingezien. Hij heeft werkelijk spijt van de ondoordachte wijze waarop hij zich vroeger gedragen heeft, en hij heeft er zich toe verbonden

om de wereld der automobielen voorgoed vaarwel te zeggen. Ik heb hierover zijn plechtige belofte verkregen."
"Dat is uitstekend nieuws" zei de Mol ernstig.
"Heel goed nieuws inderdaad" merkte de twijfelachtig op "indien alleen.... *indien* alleen..."
Hij keek heel intens naar Pad terwijl hij dit zei en kon het niet helpen dat hij een vage twinkeling dacht te zien in de anders zo berouwvolle ogen van het dier.
"Er moet alleen nog maar één ding gebeuren" vervolgde de voldane Das. "Pad, ik wil dat je plechtig herhaalt, hier, in het bijzijn van je vrienden, wat je daarnet in de rookkamer volmondig hebt toegegeven. Eerst en vooral, heb je spijt over wat je gedaan hebt, en zie je de dwaasheid van dat alles in?"
Er viel een lange, lange pauze. Pad keek wanhopig rond, nu eens naar hier, dan weer naar daar, terwijl de andere dieren wachtten met stille ernst. Tenslotte sprak hij.
"Nee!" zei hij, eerst nogal somber, maar daarna erg flink; "Ik heb er *géén* spijt van. En het was helemaal geen dwaasheid! Het was gewoon geweldig!"
"Wat?" riep de Das uit, verschrikkelijk geërgerd. "Jij afvallig dier, heb je me daarnet niet gezegd, daarbinnen..."
"Oh, ja, ja, *daarbinnen*" zei Pad ongeduldig. "*Daar* zou ik om het even wat gezegd hebben. Je bent zo welsprekend, beste Das, en zo gedreven, en zo overtuigend, en je brengt alle argumenten zo verschrikkelijk goed naar voor... daarbinnen kun je met mij doen wat je wilt, en je weet het. Maar ik ben daarna bij mezelf te rade gegaan, en heb de dingen overdacht, en in werkelijkheid voel ik niet de minste spijt of berouw, en daarom heeft het geen enkele zin dat ik zeg dat het wel zo is; dat is toch zo, is het niet?"
"En dus wil je niet beloven" zei de Das "om nooit meer in de buurt van een automobiel te komen?"
"Absoluut niet!" antwoordde Pad met klem "Integendeel, ik beloof op mijn woord van eer dat wanneer ik de eerste de beste automobiel tegenkom, poop-poop! ik erin spring!"
"Ik heb het je toch gezegd, is het niet?" zei de Rat tegen de Mol.

“Heel goed, dan” zei de Das vastberaden, terwijl hij recht stond. “Aangezien je niet wilt luisteren naar redelijke argumenten, zullen we het met dwang proberen. Ik was al de hele tijd bang dat het hierop zou uitdraaien. Je hebt vaak aan ons drieën gevraagd om hier te komen logeren, Pad, in dit mooie huis van jou; wel, nu gaan we het ook werkelijk doen. Wanneer we je terug tot rede hebben gebracht kan het zijn dat we terug weggaan, maar zeker niet vroeger. Breng hem naar boven, jullie twee, en sluit hem op in zijn slaapkamer, waarna we de zaken onderling zullen regelen.”
“Het is voor je eigen bestwil, Padje, je weet het” zei de Rat vriendelijk, terwijl Pad, schoppend en spartelend, de trap werd opgedragen door zijn twee trouwe vrienden. “Denk maar aan het plezier dat we samen zullen maken, wanneer je hier over heen bent... over deze pijnlijke aanval van jou!”
“Wij zullen voor alles zorgen tot je terug beter bent, Pad” zei de Mol “en we zullen erop toezien dat je je geld niet meer verkwist wordt zoals dat vroeger het geval was.”
“Geen spijtige incidenten meer met de politie, Pad” zei de Rat, terwijl ze hem in zijn slaapkamer duwden.
“En geen weken meer in het ziekenhuis, waar je gecommandeerd wordt door vrouwelijke verpleegsters, Pad” voegde de Mol eraan toe, terwijl hij de sleutel in het slot omdraaide.
Ze daalden de trap af terwijl Pad een hele reeks lelijke dingen door het sleutelgat brulde; en de drie vrienden gingen samen zitten om te overleggen.
“Dit gaat een langdurige zaak worden” zei de das, zuchtend “Ik heb Pad nog nooit zo vastberaden gezien. Maar we geven het niet op. Hij mag geen ogenblik zonder bewaking zijn. We zullen een beurtrol moeten instellen om hem in het oog te houden, tot het vergif uit zijn systeem is verdwenen.”
Ze zetten hun uurwerken gelijk. Elk dier nam het op zich om in een beurtrol ‘s nachts in Pad’s kamer te slapen, en de dag verdeelden ze onder elkaar.
Er bestaat geen twijfel over dat Pad in het begin zijn zorgzame bewakers wel heel erg op de proef stelde. Wanneer de hevige vlagen van zinsverbijstering bezit van

hem namen stelde hij de stoelen in zijn slaapkamer zodanig op dat ze een ruwe gelijkenis vertoonden met een automobiel en dan klom hij op de voorste, boog zich voorover en staarde strak in de verte, waarbij hij onfatsoenlijke en zeer akelige geluiden maakte, tot de climax bereikt was waarna hij, na het maken van een volledige salto, uitgestrekt bleef liggen tussen een ruïne van omgevallen stoelen, ogenschijnlijk volmaakt gelukkig voor dat ene moment. Naarmate de tijd voortschreed werden deze pijnlijke aanvallen minder frequent, en zijn vrienden probeerden om zijn geest af te leiden met andere zaken. Maar het had er alle schijn van dat hij geen zin had om zich in andere dingen te interesseren, en hij werd steeds lustelozer en depressiever.
Op een mooie ochtend ging de Rat, wiens beurt het toen was, de trap op om Das af te lossen; deze laatste wachtte vol ongeduld op het einde van zijn wacht zodat hij zijn benen eens flink kon strekken tijdens een lange zwerftocht door het bos en tot rust kon komen op zijn eigen terrein.
“Pad ligt nog in bed” zei hij tegen de Rat, aan de buitenkant van de deur. Ik krijg er maar weinig uit, behalve ‘Oh laat mij alleen, ik verlangt niets, misschien wordt ik wel beter, het zal wel overgaan, wees niet te bezorgd’ enzovoort. Maar kijk uit, Rat! Wanneer Pad rustig en onderworpen is en doet alsof hij een volgzaam lammetje is, dan is hij op zijn sluwst. Er zal ongetwijfeld iets gaan gebeuren. Ik ken hem. Maar goed, nu moet ik werkelijk weg.”
“Hoe is het vandaag, ouwe jongen?” vroeg de Rat opgewekt, toen hij het bed van Pad naderde.
Hij moest enkele minuten wachten op een antwoord. Tenslotte antwoordde een zwakke stem: “Dank je wel, lief Ratje! Het is echt vriendelijk dat je dit vraagt! Maar zeg me eens hoe het met jou gaat, en met de voortreffelijk Mol?”
“Oh, met *ons* gaat het uitstekend” antwoordde de Rat. “Mol” voegde hij er voorzichtig aan toe “is samen met Das een eindje gaan wandelen. Ze zullen weg zijn tot deze middag, dus kunnen jij en ik er samen een prettige ochtend van maken, en ik zal mijn best doen om je te vermaken. Kom

nu, spring uit bed, wees een flinke kerel, en lig niet te kniezen op een mooie ochtend als deze!"
"Lieve, vriendelijke Rat" murmelde Pad "je beseft duidelijk niet hoe erg het met me gesteld is, en hoe onmogelijk het nu is om 'uit bed te springen', indien het ooit nog mogelijk wordt! Maar maak je geen zorgen om mij. Ik heb er een hekel aan mijn vrienden tot last te zijn, en ik denk niet dat het nog lang zal duren. En waarlijk, ik hoop het weldra niet meer te zijn."
"Wel, ik hoop het ook niet" zei de Rat hartelijk. "Je bent de laatste tijd nogal een zorgenkind voor ons geweest, en ik ben blij te horen dat het einde in zicht is. Zeker met dit weer en met het bootseizoen dat voor de deur staat! Dat is niet zo fraai van jou geweest, Pad! Het is niet zo dat we het teveel moeite vinden om voor jou te zorgen, maar hierdoor missen we zoveel leuke dingen."
"Ik ben nochtans bang dat je het *wel* teveel moeite vind" antwoordde de Pad lusteloos. "Ik kan het echt wel begrijpen. Het is niet meer dan normaal. Je bent het beu om je zorgen over mij te maken. Ik mag je niet vragen om dit nog langer vol te houden. Ik ben een overlast, ik weet het."
"Dat ben je zeker" zei de Rat. "Maar ik zeg je, ik zou alle moeite van de wereld willen doen, indien je toch maar een redelijk dier zou willen worden."
"Indien ik daar van overtuigd was, Ratje" mompelde Pad, zwakker dan ooit tevoren, "dan zou ik je willen vragen -voor de laatste keer, waarschijnlijk -om zo snel mogelijk naar het dorp te gaan - het kan zelfs al te laat zijn -en een dokter te halen. Maar doe geen moeite. Het is alleen maar een last, en misschien kunnen we de dingen beter op hun beloop laten."
"Wat, waarom heb je een dokter nodig?" vroeg de Rat, die dichterbij kwam en hem onderzoekend aankeek. Hij lag werkelijk zeer stil en plat, en zijn stem was zwakker en zijn manier van doen was sterk veranderd.
"Waarschijnlijk heb je de laatste tijd gemerkt...." murmelde Pad. "Maar nee, waarom zou je? Dingen opmerken geeft alleen maar zorgen. Maar misschien morgen al, zul je tegen

jezelf zeggen ‘O, indien ik het toch maar eerder had opgemerkt! Indien ik toch maar iets gedaan had!’ Maar nee; het is een last. Denk er maar niet meer aan -vergeet dat ik het gevraagd heb.”

“Kijk eens hier, oude kerel” zei de Rat, die ongerust begon te worden “natuurlijk zal ik voor jou een dokter gaan halen, indien je echt denkt dat je er één nodig hebt. Maar het kan niet zo erg met je gesteld zijn. Laten we over iets anders praten.”

“Ik vrees, dierbare vriend” zei Pad, met een trieste glimlach, “dat ‘praten’van weinig nut is in dit geval - en dokters misschien ook; maar toch moet men zich een houvast zoeken, zelfs aan het kleinste strootje. En overigens, nu je er toch over spreekt, ik *haat* het om je nog meer last te bezorgen, maar ik herinner me toevallig dat je langs zijn deur passeert -zou je het erg vinden om ook aan de notaris te vragen of hij wil komen? Het zou voor mij wat makkelijker zijn, en er zijn ogenblikken - misschien moet ik zeggen dat er *één* ogenblik is -waarop men onaangename taken het hoofd moet bieden, wat het ook moge vragen van een uitgeput lichaam!”

“Een notaris! Oh, hij moet er wel erg aan toe zijn!” zei de verschrikte Rat tegen zichzelf, terwijl hij de kamer uitstormde, er wel bijtijds aan denkend om de deur zorgvuldig achter zich te sluiten.

Eenmaal buiten hield hij halt om met zichzelf te overleggen. De andere twee waren ver weg, en hij had niemand die hem raad kon geven.

“Ik kan maar beter voorzichtig zijn” zei hij nadenkend. “Ik heb het al eerder meegemaakt dat Pad zich inbeeldde dat hij er slecht aan toe was, zonder enige reden; maar ik heb hem nog nooit om een notaris horen vragen! Indien er echt niets aan de hand is zal de dokter hem wel vertellen dat hij zich aanstelt, en hem opvrolijken; en dat is een stap in de goede richting. Ik kan hem maar beter zijn zin geven; dat zal niet zolang duren.”

En zodoende liep hij naar het dorp om zijn taak van barmhartigheid uit te voeren.

Pad, die fris als een hoentje uit bed was gesprongen toen hij de sleutel in het slot hoorde omdraaien, keek hem door het venster gespannen na tot hij de oprijlaan had verlaten. Daarna, hartelijk lachend, kleedde hij zich zo vlug mogelijk aan in de mooiste kleren waar hij op dat ogenblik de hand kon op leggen, vulde zijn zakken met geld dat hij uit een kleine lade in de toilettafel nam, en daarna, de lakens van zijn bed aan elkaar knopend en één eind van dit geïmproviseerde touw vastmakend aan de middenstijl van het fraaie Tudor venster dat zijn kamer zoveel cachet gaf, kroop hij naar buiten, liet zich naar beneden glijden, en, de tegengestelde richting van de Rat nemend, marcheerde hij opgewekt weg terwijl hij een vrolijk deuntje floot.
Het was een sombere lunch voor de Rat toen de Das en de Mol na een tijd terugkeerden, en hij hen aan tafel het hoofd moest bieden met zijn armzalig en weinig overtuigend verhaal. De bijtende, om niet te zeggen brutale, opmerkingen van de Das kan men zich wel voorstellen, en worden daarom overgeslagen; maar het deed de Rat pijn dat zelfs de Mol, alhoewel deze de zijde koos van zijn vriend voor zover dit mogelijk was, het niet kon laten om te zeggen: "Deze keer heb je wel gehandeld als een sufferd, Ratje! Je om de tuin laten leiden door Pad, van alle dieren dan nog wel!"
"Hij deed het geweldig goed" zei de terneergeslagen Rat.
"Hij heeft *jou* geweldig goed ingepakt!" zei de Das vurig. "Maar hoe dan ook, praten zal de zaak niet oplossen. Voorlopig is hij ribbedebie, dat staat vast; en het ergste hiervan is dat hij zo in zijn nopjes zal zijn met wat hij voor pienterheid houdt dat hij om het even welke stommiteit kan uithalen. Eén troost is dat we nu vrij zijn en dat we onze kostbare tijd niet meer moeten verspillen met schildwacht spelen. Maar we kunnen beter nog een tijdje in Paddenburg blijven logeren. Pad kan op elk ogenblik teruggebracht worden - op een draagberrie of tussen twee politiemannen."
Zo sprak de Das, niet wetend wat de toekomst in petto had, of hoeveel water, en van welke troebele kwaliteit, er nog

onder de bruggen moest stromen vooraleer Pad terug op zijn gemak in zijn voorvaderlijk landgoed zou resideren.

Ondertussen wandelde Pad, vrolijk en onverantwoordelijk, gezwind weg lang de hoofdweg, enkele kilometers van huis. Eerst had hij zijwegeltjes genomen, en was een heleboel velden overgestoken, en was verschillende keren van koers veranderd om zijn eventuele achtervolgers op een dwaalspoor te brengen; maar nu voelde hij zich veilig, en de zon glimlachte hem stralend toe, en de hele Natuur deed mee in een koorzang van goedkeuring voor het loflied dat zijn hart ter ere van hemzelf zong; zijn tevredenheid en verwaandheid lieten hem bijna dansend over de weg lopen.
“Een knap stukje werk was dat!” zei hij gniffelend tegen zichzelf “Hersens tegenover brute kracht -en de hersens hebben gewonnen - zoals het hoort. Arm oud Ratje! Nee maar! Hij zal het mogen bekopen wanneer de Das terug is! Een verdienstelijke kerel, Ratje, met veel goede eigenschappen, maar zeer weinig intelligentie en helemaal geen opleiding. Ik moet me ooit eens met hem bezig houden, en zien of ik iets van hem kan maken.”
Vervuld van verwaande gedachten zoals deze schreed hij voort, met zijn neus omhoog, tot hij een klein stadje bereikte, waar een uithangbord met daarop “De Rode Leeuw”, halfweg in de hoofdstraat, hem eraan herinnerde dat hij nog niet ontbeten had, en dat hij verschrikkelijk veel honger had na zijn lange wandeling. Hij stapte de herberg binnen, bestelde de beste maaltijd die op zulke korte tijd bereid kon worden, en ging in de gelagzaal zitten om het op te eten.
Hij had zijn maaltijd nog maar half op toen een al te vertrouwd geluid, dat langs de straat naderbij kwam, hem eerst deed verstijven en vervolgens over zijn ganse lichaam deed beven. De 'poop-poop!' kwam dichter en dichter, en men kon horen hoe de auto de binnenplaats van de herberg opreed en stopte, en Pad moest zich vasthouden aan de poot van de tafel om zijn overweldigende gevoelens te verbergen. Kort daarop kwam het gezelschap binnen in de

gelagzaal, hongerig, druk pratend en opgewekt, enthousiast uitweidend over hun avonturen van de ochtend en de verdiensten van het voertuig dat hen zo voortreffelijk naar hun bestemming had gebracht. Pad luisterde begerig, één en al oor, voor een poosje dan toch; tenslotte kon hij het niet meer uithouden. Hij glipte stilletjes uit de kamer, betaalde zijn rekening aan de bar, en zodra hij buiten was slenterde hij nonchalant over de binnenplaats van de herberg. "Het kan helemaal geen kwaad" zei hij tegen zichzelf "wanneer ik er alleen maar naar *kijk*!"
De auto stond midden op de binnenplaats, zonder enige bewaking omdat de staljongens en andere lanterfanters allemaal aan het eten waren. Pad wandelde er traag rond, inspecteerde hem, keek kritisch en was in diep gepeins verzonken.
"Ik vraag me af" zei hij toen tegen zichzelf "Ik vraag me af of dit soort auto gemakkelijk *start*?"
Het volgende ogenblik, terwijl hij amper wist hoe het zover gekomen was, had hij de starthendel in zijn handen en draaide hij hem om. Toen hij het vertrouwde geluid hoorde nam zijn oude passie terug bezit van hem en overweldigde hem volledig, lichaam en ziel.
Als in een droom zag hij zichzelf op een of andere manier plaats nemen in de zetel van de bestuurder; als in een droom schakelde hij de versnellingspook in en liet de auto draaien over de binnenplaats en reed weg onder de gewelfde toegangspoort; en, als in een droom, scheen alle besef van goed en kwaad, alle angst voor de voorspelbare gevolgen, tijdelijk te zijn opgeheven. Hij duwde het gaspedaal verder in, en toen de auto de weg onder zijn wielen verslond en vooruit sprong over de hoofdstraat in de richting van het platteland, wist hij alleen maar dat hij terug Pad was, Pad in zijn beste en hoogste staat, Pad de terrorist, de snelheidsduivel, de Meester van de naakte weg, voor wie iedereen moest wijken op straffe van weggeduwd te worden in het niets van de eeuwigdurende nacht.
Hij zong, terwijl hij voort vloog, en de auto antwoordde met een sonoor gebrom; de kilometers schoven onder hem

voorbij terwijl hij voortsnelde, niet wetend waarheen, enkel zijn instinct volgend, levend in het nu, roekeloos vergetend wat er met hem kon gebeuren.

* * *

“Naar mijn mening”merkte de voorzitter van de Rechtbank vrolijk op “stelt er zich in deze anders zo duidelijke zaak slechts één probleem, en dat is het vaststellen van een voldoende zware straf voor deze onverbeterlijke schurk en verstokte boosdoener die we hier voor ons in de beklaagdenbank zien ineenkrimpen. Laat ons eens kijken: hij is schuldig bevonden, door toedoen van de allerduidelijkste bewijzen, ten eerste, van het stelen van een waardevolle automobiel; ten tweede, van roekeloos rijgedrag op de openbare weg; en, ten derde, van grove onbeschaamdheid tegenover de landelijke politie. Mijnheer de Griffier, kunt u ons alstublieft vertellen, wat de strengste straf is welke we voor elk van deze overtredingen kunnen opleggen? Zonder, natuurlijk, de gevangene het voordeel van de twijfel te geven, aangezien die er niet is.”
De Griffier krabde met zijn pen aan zijn neus. “Sommigen kunnen denken” merkte hij op “dat het stelen van een automobiel de ergste overtreding is; en dat is ook zo. Maar brutaal zijn tegen de politie verdient zonder enige twijfel de zwaarste straf; en dat hoort ook zo. Veronderstellend dat U twaalf maanden zou geven voor de diefstal, wat een lichte straf is, en drie jaar voor roekeloos rijden, wat mild is; en vijftien jaar voor de brutaliteit, die van de ergste soort was, oordelend naar wat we gehoord hebben in de getuigenbank, zelfs indien U slechts één tiende zou geloven van wat U gehoord heeft, en ikzelf geloof nooit veel meer, dan brengen deze cijfers, wanneer ze correct opgeteld worden, ons op een totaalsom van negentien jaar...”
“Prima!” zei de Voorzitter.
“...En dus kunt u het beter afronden naar twintig jaar, indien U veilig wilt spelen.” concludeerde de Griffier.

“Een uitstekend voorstel!” zei de Voorzitter goedkeurend. “Gevangene! Verman u en ga rechtop staan. Het zal deze keer voor u twintig jaar worden. En denk erom, indien u nogmaals voor ons verschijnt, voor om het even welke overtreding, zullen we u uitermate streng behandelen!”
Daarna grepen de brutale handlangers van de wet de ongelukkige Pad bij zijn lurven; ze sloegen hem in de boeien, en sleepten hem het Gerechtgebouw uit, gillend, biddend, protesterend; over de grote markt, waar het spotzieke publiek, even streng tegenover een bewezen misdaad als welwillend en sympathiek tegenover iemand die alleen maar “gezocht” wordt, hem overstelpte met schimpscheuten, wortelen en populaire uitdrukkingen; voorbij een rij schoolkinderen, wiens gezichtjes straalden van plezier toen ze een heer in moeilijkheden zagen; over de holklinkende ophaalbrug, onder de gepunte valpoort, onder de dreigende boog van het sombere oude kasteel, waarvan de antieke torens hoog in de lucht priemden; voorbij wachtkamers vol grinnikende soldaten die vrijaf hadden, voorbij schildwachten die hoestten op een akelige, sarcastische manier, omdat dit het uiterste is wat een schildwacht waagt te doen om uitdrukking te geven aan zijn minachting en afschuw voor een misdaad; naar boven langs een door de tijd uitgesleten wenteltrap, voorbij gewapende mannen met een helm en een harnas van staal die, door hun vizieren heen, dreigende blikken naar hem wierpen; over binnenplaatsen waar Engelse doggen aan hun ketting rukten en in de lucht klauwden om hem te pakken; voorbij ouderwetse cipiers; met hun hellebaarden tegen de muur leunend, indommelend over een pastei en een kruik bruin bier; verder en verder, voorbij de pijnbank en de martelkamer, voorbij de zijweg welke naar het schavot leidde, tot ze aan de deur kwamen van de grimmigste kerker die in het midden van de vesting lag. Daar hielden ze tenslotte halt, waar een antieke gevangenisbewaker met een grote ring vol sleutels zat te spelen.
“Gods lichaam!” zei de politiesergeant, terwijl hij zijn helm afzette en zijn voorhoofd wiste. “Sta recht, oude idioot, en

neem deze gemene Pad van ons over, een crimineel van het laagste allooi die vol listen en lagen zit. Hou hem in de gaten en bewaak hem zo goed je kunt; en pas op, grijze baard, indien er iets gebeurt dan ben jij verantwoordelijk... en moge de pest jullie allebei halen!”
De bewaker knikte somber en legde zijn verweerde hand op de schouder van de ellendige Pad. De roestige sleutel knarste in het slot, de grote deur viel met een doffe bons achter hem dicht; en Pad was een hulpeloze gevangene in de diepste kerker op de best bewaakte plek van het sterkste kasteel in het mooie land van de Angelen en Saksen.

PAUL
BRANSOM

7. De Fluitspeler aan de Poorten van de Dageraad

Het winterkoninkje tjilpte zijn ijl klinkend lied, verborgen in de donkere uitkant van de rivieroever. Alhoewel het al na tien uur in de avond was, bleef de hemel zich vastklampen en bewaarde hij nog een restje van de kwijnende lichtrand van de voorbije dag; en de loodzware hitte van de verzengende namiddag viel uiteen en golfde weg door de wuivende aanraking van de koele vingers van de korte midzomernacht. De Mol lag uitgestrekt op de oever, nog steeds hijgend van de drukkende atmosfeer van deze vurige dag die wolkenloos was geweest van dageraad tot zonsondergang, en wachtte op de terugkeer van zijn vriend. Hij had de dag doorgebracht aan de rivier samen met een paar makkers, zodat de Rat vrij was om gevolg te geven aan een reeds lang gedane belofte aan de Otter; en hij was teruggekeerd naar het huis dat er donker en verlaten bij lag, zonder een teken van de Rat, die ongetwijfeld was opgehouden in het gezelschap van zijn oude kameraad. Het was nog altijd te heet om er zelfs maar aan te denken binnenshuis te gaan, en daarom lag hij op een paar koele zuringbladeren, en dacht na over de voorbije dag en wat er gebeurd was, en hoe aangenaam alles was geweest.
Toen hoorde hij de lichte tred van de Rat op het verdroogde gras.
“Oh, de gezegende koelte!” zei hij, en ging zitten, verdiept in zijn gedachten en kijkend naar de rivier, stil en afwezig.
“Je bent dus gebleven voor het avondmaal?” zei de Mol.
“Ik moest wel” zei de Rat. “Ze wilden er niet van horen dat ik eerder zou weggaan. Je weet hoe vriendelijk ze altijd zijn. En ze maakten het mij zo goed naar de zin als ze maar konden, tot op het ogenblik dat ik hen verliet. Maar ik voelde me de hele tijd niet op mijn gemak, omdat ik heel goed zag hoe ongelukkig ze waren, alhoewel ze probeerden om het te verbergen. Mol, ik ben bang dat ze in de problemen zitten. Klein Dikkerdje is opnieuw verdwenen; en

je weet hoe graag zijn vader hem ziet, alhoewel hij er nooit veel over zegt.”
“Wat, dat kind?” zei de Mol luchtig. “Wel, veronderstel dat het zo is; waarom moeten ze zich dan zorgen maken? Hij zwerft altijd rond en verdwaalt dan en duikt dan terug op; hij is nu eenmaal avontuurlijk. Maar er is nog nooit iets met hem gebeurd. Iedereen in de streek kent hem en houdt van hem, net zoals van de oude Otter, en je kunt er zeker van zijn dat één of ander dier hem vindt en hem veilig en wel terugbrengt. Weet je nog, dat ook wij hem ooit gevonden hebben, kilometers van huis, niet in het minst over zijn toeren en zelfs vrolijk!"
“Ja, maar deze keer is het ernstiger” zei de Rat bedrukt. “Hij is nu al een paar dagen weg, en de Otters hebben overal gezocht, in de heuvels en de dalen, zonder maar het minste spoor te vinden. En ze hebben het ook aan elk dier gevraagd, kilometers in de omtrek, en niemand die hem gezien had. De Otter is natuurlijk veel banger dan hij wil toegeven. Ik heb hem uiteindelijk kunnen laten zeggen dat jong Dikkerdje nog niet zo goed kan zwemmen. En er stroomt nog heel wat water in de rivier, voor deze tijd van het jaar, en het kind is er altijd al door gefascineerd geweest. En dan zijn er nog... wel, valstrikken en van die dingen... weet je. Otter is er de kerel niet naar om zich nodeloos zorgen te maken over zijn zonen. Maar nu maakt hij zich *wel* zorgen. Toen ik wegging kwam hij mee naar buiten - zei dat hij een luchtje wou scheppen, en sprak over zijn benen strekken. Maar ik kon zien dat het om iets anders ging, en dus liepen we een eindje samen en gaf ik hem de tijd om zijn woorden te zoeken, en uiteindelijk vertelde hij me wat er op zijn hart lag. Hij zou de nacht wakend doorbrengen bij de doorwaadbare plaats. Je kent toch die plek waar vroeger de oude oversteekplaats lag, in de tijd toen ze de brug nog niet gebouwd hadden?”
“Ik ken ze heel goed” zei de Mol. “Maar waarom wil Otter net op die plek gaan waken?”
“Wel, het schijnt dat het daar was dat hij Dikkerdje zijn eerste zwemles heeft gegeven” vervolgde de Rat. “Op die

ondiepe, kiezelachtige landtong nabij de oever. En het was daar dat hij hem ook leerde vissen, en daar heeft jong Dikkerdje zijn eerste vis gevangen, waarop hij zo verschrikkelijk trots was. Het kind hield van dat plekje, en de Otter denkt dat, indien hij terugkomt van waar hij nu ook is - tenminste, indien hij op dit ogenblik nog *ergens* is, het arme kleine kereltje - hij de oversteekplaats zou kiezen waar hij zoveel van hield; of dat hij, indien hij er voorbij zou komen, het zich zou herinneren en daar zou stoppen en beginnen spelen, misschien. Daarom gaat Otter daar elke nacht waken - voor het geval dat..., enkel voor het geval dat!”

Allebei bleven ze een hele tijd stil zitten, denkend aan hetzelfde - het eenzame dier dat met pijn in het hart aan de oversteekplaats lag te waken, kijkend en wachtend, de hele nacht lang - voor het geval dat.

“Nu goed,” zei de Rat tenslotte “Ik veronderstel dat het tijd is om te gaan slapen.” Maar hij maakte zelf geen aanstalten.

“Rat” zei de Mol, “Ik kan niet zomaar gaan slapen en helemaal *niets* doen, alhoewel er niet veel is dat kan gedaan worden. We zullen de boot nemen en stroomopwaarts peddelen. Binnen een uurtje of zo komt de maan op, en dan zullen we zo goed mogelijk zoeken -om het even wat, het is allemaal beter dan naar bed te gaan en *niets* te doen.”

“Precies wat ik zelf dacht” zei de Rat. “Het is hoe dan ook toch niet het soort nacht om naar bed te gaan; en de dageraad is niet zo veraf, en dan kunnen we misschien nieuws oppikken van de vroege vogels terwijl we er langs varen.”

Ze maakten de boot los, en de Rat nam de roeiriemen en peddelde voorzichtig. In het midden van de rivier was er een helder, smal pad dat zwakjes de lucht weerspiegelde; maar wanneer er schaduwen op het water vielen - van de oever, de struiken of de bomen - was het er even donker als op de oever zelf, en moest de Mol oordeelkundig sturen. Donker en eenzaam was de nacht, maar toch vol kleine geluiden, gezang en gekwetter en geritsel, getuigend van de ijverige kleine nachtdieren die wakker en onderweg waren,

druk in de weer met hun eigen activiteiten en beslommeringen, de hele nacht lang, tot uiteindelijk de eerste zonnestralen hen naar hun holletjes zouden drijven om daar te genieten van een welverdiende rust. Ook de geluiden van het water zelf waren duidelijker hoorbaar dan overdag, de gorgelingen en de ‘ploeps’, onverwachter en dichterbij; en voortdurend verstijfden ze bij wat een plotse roep van een heldere stem leek te zijn.
De lijn van de horizon stond helder en scherp getekend tegen de hemel, en op een bepaalde plaats stak hij zwart af tegen een zilverachtige, opstijgende fosforescentie die groeide en groeide. En eindelijk, over de rand van de wachtende aarde verhief de maan zich in een trage, majestueuze klim tot ze los kwam van de horizon en opsteeg, vrij en zonder enig houvast; en opnieuw herkenden ze hun omgeving - uitgestrekte weiden en stille tuinen, en de rivier zelf, van oever tot oever, alles zachtjes onthuld, alles helder gewassen en ontdaan van mysterie en angst, alles terug helder stralend alsof het dag was, maar toch helemaal anders, dieper en majestueuzer. Hun vertrouwde plekjes begroetten hen opnieuw maar nu in andere kleren, alsof ze weggeglipt waren en zich opgetooid hadden met dit nieuwe, pure gewaad en daarna stilletjes waren teruggekeerd, glimlachend terwijl ze verlegen afwachtten of men hen nog zou herkennen.
Nadat ze hun boot aan een wilg hadden vastgemaakt, landden de twee vrienden in dit stille, zilveren koninkrijk, en begonnen zorgvuldig rond te kijken in de hagen, de holle bomen, de beekjes en hun kleine duikers, de grachten en drooggevallen beddingen.
Ze scheepten terug in en staken de rivier over, en op deze manier bestreken ze de stroomopwaarts gelegen plekken, terwijl de maan, sereen zwevend in een wolkenloze hemel deed wat ze kon, alhoewel ze zo veraf stond, om hen te helpen bij hun zoektocht; tot haar uur gekomen was en ze met tegenzin naar beneden zakte en hen achterliet; en opnieuw nam de mysterieuze duisternis bezit van de velden en de rivier.

Daarna begon een nieuwe verandering zich langzaam te manifesteren. De horizon werd klaarder, velden en bomen werden terug zichtbaar, en nu weer met een ander aanschijn; het mysterieuze gleed van hen weg. Plots was er een vogel die floot en onmiddellijk terug zweeg; een licht briesje stak op en deed het riet en de biezen ruisen. Rat, die in het achtersteven van de boot zat, terwijl Mol roeide, ging plots rechtop zitten en luisterde met een hartstochtelijke intensiteit.

Mol, die met zachte slagen de boot in beweging hield terwijl hij zorgvuldig de oevers afzocht, keek hem nieuwsgierig aan.

“Het is weg!” zuchtte de Rat, terwijl hij terug neerzakte op zijn zitplaats. “Zó mooi..., en zo vreemd en nieuw. Omdat het zo snel voorbij was, wenste ik bijna dat ik het nooit gehoord had. Want het heeft in mij een verlangen gewekt dat pijn doet, en nu doet niets er nog toe, behalve opnieuw dat geluid te mogen horen en er voor eeuwig in op te gaan. Nee! Daar is het opnieuw!” riep hij uit, opnieuw één en al aandacht. In stille verrukking leek de tijd stil te staan, als betoverd.

“Nu gaat het weg en ik begin het te verliezen” zei hij eindelijk. “Oh Mol! De schoonheid ervan! De gelukkige opborreling, de ijle, heldere, opwekkende roep van de fluit in de verte! Van zulke muziek heb ik nooit kunnen dromen, en de lokroep ervan is zelfs sterker dan het hemelse geluid! Roei verder, Mol, roei! Want de muziek en de lokroep zijn voor ons bestemd.”

De Mol was erg verwonderd maar gehoorzaamde. “Zelf hoor ik niets” zei hij “behalve het spelen van de wind in het riet en de biezen en de wilgen.”

De Rat antwoordde er niet op, en had het waarschijnlijk zelfs niet gehoord. Verrukt, in vervoering, sidderend, was hij in al zijn zintuigen bezeten door dit nieuwe goddelijke ding dat zijn hulpeloze ziel had vastgenomen en ermee speelde en liet dansen op zijn knie, een machteloos maar gelukkig kind in een sterke, krachtige omhelzing.

In stilte roeide de Mol gestadig door, en weldra kwamen ze aan een punt waar een langgerekte zijtak uitmondde in de rivier. Het opkomende tij van licht werd sterker en sterker, en nu konden ze de kleur zien van de bloemen die als edelstenen de rand van het water versierden.
“Nog helderder en nog dichterbij” jubelde de Rat . “Nu moet je het zeker kunnen horen! Ah... eindelijk... ik zie dat je het hoort!”
Ademloos en als aan de grond genageld stopte de Mol met roeien toen de vloeibare stroom van dat gelukkige geluid hem als een golf overspoelde, hem opnam, hem helemaal in bezit nam. Hij zag de tranen op de wangen van zijn kameraad, en boog zijn hoofd en begreep. Een tijd lang bleven ze daar, stil liggend, gestreeld door de paarse kattenstaarten aan de rand van de oever; de heldere onweerstaanbare roep die hand in hand ging met de bedwelmende muziek legde zijn wil op aan de Mol, en werktuiglijk boog hij zich opnieuw naar zijn roeiriemen. En het licht werd alsmaar sterker en sterker, maar geen enkele vogel zong, zoals vogels doen bij het naderen van de dageraad; en behalve de hemelse muziek was al het andere wonderbaarlijk stil.
Aan elke zijde, terwijl ze voortgleden, leek het weelderige weidegras die ochtend onvergelijkbaar fris en groen. Nog nooit hadden ze de rozen zo levendig gezien, de wilgenroosjes zo overdadig, de moerasspirea’s zo geurig en doordringend. Toen zweefde het gemurmel van de naderende waterkering door de lucht, en ze werden zich bewust dat ze het einde naderden, van wat het ook mocht zijn, dat hen wachtte na hun tocht.
In een brede halve cirkel van schuim en glinsterende lichtjes en glanzende ruggen van groen water, sloot de grote waterkering de zijarm van de rivier af van oever tot oever en bracht de stille waterspiegel in beweging met wervelende draaikolken en drijvende schuimstrepen en overstemde elk ander geluid met zijn plechtig en rustgevend geruis. In het midden van de stroom, omhelsd door de glanzende, uitgestrekte armen van de waterkering, lag een klein eiland,

dicht afgezoomd met wilgen en zilverberken en elzen. Teruggetrokken, verlegen, maar betekenisvol, verborg het wat er ook achter deze sluier mocht liggen, erover wakend tot het uur zou komen, en, met het uur, diegenen die geroepen en uitverkoren waren.
Traag, maar zonder enige twijfel of aarzeling, en in een toestand van plechtige verwachting, staken de twee dieren het onstuimige water over en meerden hun boot af aan de met bloemen bezaaide oever van het eiland. In stilte gingen ze aan land en drongen door de bloemen, de geurige kruiden en het struikgewas langs de oever tot ze in een klein grasveld van het allermooiste groen stonden, afgeboord met de eigen fruitbomen van de Natuur - wilde appels, wilde krieken en sleedoorn.
“Dit is de plaats uit mijn droomlied, de plaats die de muziek me liet zien” fluisterde de Rat, als in een trance. “Hier, in deze heilige plaats, hier en nergens anders, zullen we Hem zeker vinden!”
Plots voelde de Mol een groot ontzag door zich heen trekken, een ontzag waardoor zijn spieren slap werden als water, zijn hoofd gebogen werd en zijn voeten vastkleefden aan de grond. Het was geen panische angst - nee, hij voelde een wonderbaarlijke vrede en gelukzaligheid - maar het was een ontzag dat hem met stomheid sloeg en in zijn macht hield en, zonder het te zien, wist hij dat het enkel kon betekenen dat een verheven Aanwezigheid zeer, zeer dichtbij was. Met moeite hief hij zijn hoofd op om te kijken naar zijn vriend en hij zag hem naast zich, vervuld van ontzag, diep getroffen en hevig bevend. En nog altijd was er die volmaakte stilte in de vogelrijke bomen rondom hen; en het licht bleef maar groeien en groeien.
Misschien zou hij het nooit gewaagd hebben om zijn ogen op te slaan, maar, alhoewel het fluitspel was stilgevallen, scheen de roep en de aandrang nog altijd overheersend en onweerstaanbaar. Hij kon niet weigeren, al was het de Dood zelf die hem zou neerbliksemen wanneer hij met zijn sterfelijke ogen dingen zou zien welke terecht verborgen worden gehouden. Bevend gaf hij gehoor aan de roep, en

hief zijn nederig hoofd op; en toen, in die volslagen helderheid van de nakende dageraad, terwijl de Natuur, blozend met de volheid van ongelooflijke kleurigheid, haar adem leek in te houden voor wat komen zou, keek hij in de ogen zelf van de Vriend en Helper; zag de achterwaartse kromming van de gebogen hoorns, glanzend in het groeiende daglicht; zag de harde, gebogen neus tussen de vriendelijke ogen welke geamuseerd op hen neerkeken, terwijl rond de hoeken van de gebaarde mond een glimlach zweefde; zag de meanderende spieren op de arm die over zijn brede borst lag, de lange soepele hand die nog steeds de panfluit vasthielden die zonet van zijn lippen was gegleden; zag de prachtige welvingen van harige ledematen die met majestueuze gratie op het grasveld rustten; en zag tenslotte, genesteld tussen zijn hoeven, vast in slaap in volmaakte rust en tevredenheid, het kleine, ronde, dikke, kinderlijke lichaampje van de kleine otter. Dit alles zag hij, in één ademloos, intens ogenblik, levendig tegen de achtergrond van de ochtendhemel; en nog altijd, terwijl hij keek, leefde hij; en nog altijd, terwijl hij leefde, voelde hij het wonder.

“Rat” slaagde hij te fluisteren, bevend. “Ben je bang?”
“Bang?” murmelde de Rat, zijn ogen schitterend van onuitspreekbare liefde. “Bang! van *hem*? O, nooit, nooit! En toch... en toch... Oh, Mol, ben ik bang!”

En toen drukten de twee dieren zich tegen de aarde, bogen hun hoofden en werden overspoeld door onuitspreekbare verering.
Plotseling en prachtig verscheen de brede gouden schijf van de zon boven de horizon voor hen; en de eerste stralen, strijkend over de natte weiden, troffen de ogen van de dieren en verblindden hen. Toen ze terug in staat waren om nogmaals te kijken, was het Visioen verdwenen en was de lucht vol van het heldere gezang waarmee de vogels de dageraad begroetten.
Terwijl ze wezenloos voor zich uit stonden te staren in een doffe ellende welke nog dieper werd toen ze zich langzaam realiseerden wat ze gezien en ook verloren hadden, kwam er vanaf het wateroppervlak een grillig briesje aangewaaid, dansend, en het beroerde de espen, schudde aan de bedauwde rozen en blies zacht en strelend over hun gezicht; en door die koele aanraking was alles ineens vergeten. Want dat is het tweede geschenk waarmee de vriendelijke halfgod hen overlaadt aan wie hij zich geopenbaard heeft: het geschenk van de vergetelheid. Opdat de ontzagwekkende herinnering niet in hen zou achterblijven en groeien en een schaduw werpen over de vrolijkheid en het plezier, en opdat de overweldigende, rondspokende herinnering niet het latere leven zou vergallen van de kleine dieren die hij geholpen had, zodat ze even gelukkig en opgewekt zouden kunnen zijn als voorheen.
Mol wreef in zijn ogen en staarde naar Rat, die beteuterd om zich heen keek.
“Pardon, wat zei je, Rat?” vroeg hij.
“Ik denk dat ik alleen maar opmerkte” zei de Rat traag, “dat dit de geschikte plaats was, en dat we hem nergens anders dan hier zullen vinden. En kijk! Nee maar, daar is hij, de kleine kerel!” En met een kreet van vreugde liep hij naar het sluimerende Dikkerdje.
Maar Mol bleef een ogenblik stilstaan, in gedachten verzonken. Zoals iemand die net ontwaakt is uit een mooie droom, en die probeert om hem te herinneren en niets kan terughalen dan een vaag besef van de schoonheid ervan, de

schoonheid! Totdat ook dat op zijn beurt vervaagt en de dromer een bitterheid voelt wanneer hij terug geworpen wordt in de koude, onvolmaakte realiteit; nadat de Mol korte tijd geworsteld had om terug te keren in zijn droom, schudde hij treurig zijn hoofd en volgde de Rat.
Dikkerdje werd wakker met een vrolijke kreet, en kronkelde zich van plezier bij het zien van de vrienden van zijn vader die vroeger zo vaak met hem gespeeld hadden. Onmiddellijk daarop werd zijn gezichtje bleek, en liep hij rond in cirkels terwijl hij smekend huilde. Zoals een kind dat zalig in slaap was gevallen in de armen van zijn moeder en dan wakker wordt en ziet dat het alleen is, op een vreemde plaats, en dat alle hoeken en kanten doorzoekt, en van kamer naar kamer rent terwijl in stilte de wanhoop in zijn hart groeit, zo doorzocht Dikkerdje het eiland, en hij keek en liep onvermoeid rond tot uiteindelijk het donkere ogenblik kwam waarop hij het opgaf, en zich liet vallen en bitter weende.
De Mol liep snel op hem toe om het kleine dier te troosten; maar Rat, dralend, keek lang en zorgelijk naar bepaalde diepe voetsporen in het gras.
“Een... groot... dier... is hier geweest” mompelde hij traag en bedachtzaam; en hij bleef daar staan, mijmerend en peinzend, met een verwarring in zijn hoofd welke vreemd aanvoelde.
“Kom mee, Rat!” riep de Mol. “Denk aan de arme Otter die daar bij de landtong licht te wachten!”
Dikkerdje was vlug getroost bij de belofte van een traktatie - een tochtje op de rivier in de echte boot van Mijnheer Rat; en de twee dieren brachten hem naar de waterkant, plaatsten hem veilig tussen hen in op de bodem van de boot, en roeiden de zijarm van de rivier af. De zon was nu helemaal op en scheen warm op hen neer, de vogels lieten zich gaan en zongen uit volle borst, en de bloemen glimlachten en knikten vanaf elk van beide oevers, maar toch - zo dachten de dieren - met een mindere rijkdom en gloed van kleuren dan ze kort geleden ergens dachten gezien te hebben -maar waar?.

Toen ze opnieuw de hoofdrivier bereikt hadden, keerden ze de steven van de boot stroomopwaarts, naar de plaats waar hun vriend zijn eenzame wake hield. Toen ze aan de vertrouwde doorwaadbare plaats waren gekomen, stuurde Mol de boot naar de oever, en ze tilden Dikkerdje op en zetten hem op zijn vier poten neer op het jaagpad, zegden hem langs waar hij moest gaan, namen vriendelijk afscheid van hem met een klopje op zijn rug, en duwden zich terug af naar het midden van de rivier. Ze bleven kijken terwijl het kleine dier tevreden en gewichtig langs het pad liep; keken hem na tot ze zagen hoe hij plots zijn neusje in de lucht stak en zijn waggelende gang overging in een onhandige telgang toen hij zijn passen versnelde, wriemelend en met een scherp gejank van herkenning. Stroomopwaarts kijkend zagen ze hoe Otter ineens verstijfde, gespannen en beweginloos, op de laagte waar hij met doffe geduldigheid neerlag, en ze konden zijn verbaasd en vrolijk geblaf horen toen hij rechtsprong en door de katwilgen heen naar het pad liep. Daarna deed Mol, met een sterke slag van één roeiriem, de boot keren en liet hem meedrijven op de stroom, onverschillig waar hij hen zou brengen nu hun zoektocht zo gelukkig geëindigd was.
“Ik voel me op een vreemde manier moe, Rat” zei de Mol, terwijl hij afgemat op zijn roeiriemen leunde en de boot ondertussen stroomafwaarts dreef. “Je zult misschien zeggen dat het komt omdat we al de hele nacht op zijn; maar dat is niets. We doen dat bijna om de andere dag, in deze tijd van het jaar. Nee, ik voel alsof ik iets heel opwindend, iets ontzettend heb meegemaakt, en dat het nog maar net voorbij is; en toch is er niets speciaal gebeurd.”
“Of iets dat heel verrassend en prachtig en mooi was” murmelde de Rat, achteruitleunend met gesloten ogen. “Ik voel net hetzelfde als jij, Mol; gewoonweg doodmoe, alhoewel mijn lichaam niet moe is. Het is een geluk dat we nu de stroom mee hebben, en dat hij ons vanzelf naar huis brengt. Is het niet geweldig om terug de zon te voelen, tot

diep in onze beenderen! En te horen hoe de wind tussen het riet speelt!"
"Het is zoals muziek -muziek die van ver komt" zei de Mol terwijl hij doezelig knikkebolde.
"Ik was hetzelfde aan het denken" mompelde de Rat, dromerig en loom. "Dansmuziek -een ritme dat nooit eindigt -maar zonder woorden, of toch - het gaat over in woorden en dan weer zonder - met tussenpozen kan ik ze opvangen - en daarna is het terug dansmuziek, en dan alleen het zachte gefluister van een fluit."
"Je hoort beter dan ik" zei de Mol treurig "Ik kan de woorden niet horen."
"Ik zal proberen om ze je door te geven" zei de Rat zachtjes, met gesloten ogen. "Nu komen er terug woorden... zwak maar helder... *Opdat het ontzag niet zou blijven*... *En je plezier geen onrust zou worden*... *Je zult mijn kracht zien in het uur van nood*... *Maar daarna zul je vergeten!* Nu neemt de fluit het over... vergeet, vergeet, zucht ze, en ze sterft weg in een fluisterend geruis. Daarna komt de stem terug...
Opdat ledematen niet bloedend verscheurd worden... *Spring ik over de uitgezette val*... *Terwijl ik de valstrik losmaak kun je mij daar misschien zien*... *Maar heel zeker zul je vergeten!* Roei dichterbij, Mol, dichter tegen het riet! Het is moeilijk om het nog te verstaan, en het wordt met de minuut zwakker. *Helper en genezer, ik juich*... *Zwakke weeklachten in het diepe bos*... *Verdwaalde dieren vind ik, wonden genees ik*... *Ik gebied hen allen om het te vergeten!* Dichterbij, Mol, dichterbij! Nee, het haalt niets uit; het lied is verdwenen in het gefluister van het riet."
"Maar wat betekenen die woorden?" vroeg de Mol zich verwonderd af.
"Dat weet ik niet" zei de Rat eenvoudig "Ik heb ze je doorgegeven zoals ik ze gehoord heb. Ah! nu komen ze terug, en deze keer vol en helder! Deze keer, eindelijk, is het echt, het onmiskenbaar echte, eenvoudig... hartstochtelijk... volmaakt..."

“Wel, zeg het dan” zei de Mol, nadat hij geduldig een paar minuten had gewacht, half wegdoezelend in de zon.
Maar er kwam geen antwoord. Hij keek en begreep waarom. Met een gelukzalige glimlach op zijn gezicht, en met iets over zich waardoor hij nog steeds leek te luisteren, lag de Rat in een diepe slaap.

8. Pad’s avonturen.

Toen Pad zichzelf opgesloten zag in een vochtige en stinkende kerker, en besefte dat de grimmige duisternis van een middeleeuws kasteel tussen hem en de buitenwereld lag, een buitenwereld met zonneschijn en verharde wegen waar hij onlangs nog zo gelukkig was geweest, zichzelf vermakend alsof hij elke weg in Engeland had opgekocht, liet hij zich over zijn volle lengte op de vloer vallen, weende bittere tranen, en gaf zich over aan een diepe wanhoop.
“Dit is het einde van alles” zei hij “of het is toch minstens het einde van de loopbaan van Pad, wat op hetzelfde neerkomt; de populaire en knappe Pad, de rijke en gastvrije Pad, de Pad die zo vrij en zorgeloos en charmant was! Hoe kan ik nog hopen om ooit terug vrij te zijn, ik die terecht ben opgesloten voor het stelen van zulk een prachtige automobiel op zulk een stoutmoedige wijze, en voor de felle en fantasierijke brutaliteit waarmee ik een aantal dikke, rood aanlopende politiemannen mijn mening heb gegeven!” (Hier werd zijn stem verstikt door zijn snikken.) “Dom dier dat ik was” zei hij “nu moet ik in deze kerker wegkwijnen, tot de mensen die zo trots zegden dat ze me kenden, zich zelfs de naam van Pad niet meer herinneren! O, wijze oude Das! O slimme, intelligente Rat en verstandige Mol! Wat een degelijk oordeel, welk een kennis van mensen en dingen hebben jullie! O ongelukkige, eenzame Pad!”
Met dergelijke jammerklachten bracht hij gedurende verschillende weken zijn dagen en nachten door, weigerde zijn maaltijden en tussentijdse verfrissingen, alhoewel de barse en oude cipier, goed wetend dat Pad er warmpjes bij zat, vaak vertelde over de vele gemakken en zelfs luxe welke hij - tegen een prijsje - naar binnen kon smokkelen.
Nu had de cipier een dochter, een vrolijk en goedhartig meisje die haar vader hielp met de lichtere taken van zijn betrekking. Ze hield erg veel van dieren, en, behalve haar kanarie, wiens kooi overdag aan een nagel in de massieve muur van de slottoren hing , en ‘s nachts op een tafel werd

gezet met een antimakassar over, hield ze ook nog verschillende bonte muizen en een rusteloos rondtrappende eekhoorn. Dit goedhartig meisje had medelijden met de ellendige toestand van Pad en zei op een dag tegen haar vader:

“Vader! Ik kan het niet verdragen om dat arme dier zo ongelukkig te zien, en zo mager te worden! Laat mij voor hem zorgen. U weet hoe dol ik ben op dieren. Ik zal hem uit mijn hand laten eten, en rechtop doen zitten, en van alles laten doen.”

Haar vader antwoordde dat ze met hem kon doen wat ze wenste. Hij had zijn buik vol van Pad, en van zijn gemok en zijn verwaandheid en zijn krenterigheid. En vanaf die dag begon ze aan haar werk van barmhartigheid en klopte op de deur van Pad’s gevangeniscel.

PAUL
BRANSOM

“Nu, kop op, Pad” zei ze, vleiend, toen ze binnen kwam “en ga rechtop zitten en droog je tranen en wees een verstandig dier. En probeer toch iets te eten. Kijk, ik heb een deel van mijn maaltijd voor je meegebracht, warm uit de oven!”
Het was hutsepot, tussen twee borden, en de geur vulde de kleine cel. De doordringende geur van kool bereikte de neus van Pad terwijl hij in zijn ellende lang uitgestrekt op de vloer lag, en deed hem voor een ogenblik denken dat het leven misschien toch niet zo leeg en hopeloos was als hij eerst had gedacht. Maar hij bleef jammeren, en met zijn benen schoppen, en weigerde om getroost te worden. Daarom trok het verstandige meisje zich tijdelijk terug, maar, zoals men wel begrijpt, bleef een flinke portie van de geur van hete kool rondzweven, zoals het dat steeds doet, en Pad, tussen zijn snikken door, snoof en dacht na, en kreeg geleidelijk meer opbeurende gedachten: over ridderlijkheid, en poëzie, en dingen die hij nog kon doen; over uitgestrekte weiden, en vee dat erin graasde, gestreeld door zon en wind; over moestuinen, en strak geschoren kruidenborders, en warme leeuwenbek overdekt met bijen; over de geruststellende klank van borden die op de tafel in Paddenburg werden neergezet, en het geschuifel van stoelpoten op de vloer wanneer de gasten aan tafel schoven. De atmosfeer in de cel kreeg een roos tintje; hij begon te denken aan zijn vrienden, en hoe ze zeker wel iets zouden doen; over advocaten, en hoe ze van zijn zaak zouden hebben genoten, en wat een ezel hij wel geweest was om er slechts een paar te nemen; en tenslotte dacht hij na over zijn eigen grote bekwaamheid en vindingrijkheid, en over alles waartoe hij in staat was indien hij er zijn uitzonderlijk verstand op richtte; en de genezing was bijna volledig.
Toen het meisje terugkeerde, enkele uren later, droeg ze een presenteerblad, met daarop een geurig dampende kop thee; en een schotel die volgestapeld was met warme beboterde toast, dik gesneden, zeer bruin aan beide zijden, met de boter die in grote gouden druppels door de gaatjes liep, zoals honing van een honingraat. De geur van die beboterde toast leek wel te kunnen spreken tegen Pad, op

een zelfverzekerde toon; hij sprak over warme keukens, over ontbijten wanneer het buiten vroor, over gezellige haardvuren op winteravonden, na een fikse wandeling wanneer men de in pantoffels gehulde voeten op het haardscherm liet rusten; over het spinnen van tevreden katten, en het getjilp van slaperige kanaries. Pad ging recht zitten, droogde zijn tranen, nipte van zijn thee en peuzelde van zijn toast, en begon weldra vrij te spreken over zichzelf, en het huis waar hij in woonde en wat hij daar deed, en hoe belangrijk hij was en welk een goede mening zijn vrienden over hem hadden.

De dochter van de cipier merkte dat het onderwerp hem even veel deugd deed als de thee, en zo was het inderdaad, en ze moedigde hem aan om verder te vertellen.

“Vertel me over Paddenburg” zei ze “Het lijkt wel heel mooi te zijn.”

“Paddenburg” zei Pad trots “is een zeer begeerd, vrijstaand verblijf voor een heer, en uniek in zijn soort; een deel ervan dateert van de veertiende eeuw, maar het is voorzien van alle modern comfort. Modern sanitair. Op vijf minuten van de kerk, postkantoor en golfbaan, geschikt voor...”

“Wel heb ik ooit” zei het meisje, lachend “Ik wil het niet *kopen*. Vertel me hoe het er *echt* is. Maar wacht eerst tot ik je nog wat thee en toast heb gebracht.”

Ze huppelde weg, en kwam na een tijdje terug met een nieuwe schotel; en Pad, zich met overgave op de toast stortend, vertelde haar over het boothuis, en de visvijver, en de oude ommuurde moestuin; en over de varkens- en paardenstallen en de duiventil, en het kippenhok; en over de kaaskamer, en het washuis, en de kasten met Chinees porselein, en de linnenkasten (van dat deel hield ze bijzonder veel); en over de feestzaal, en het plezier dat ze daar hadden wanneer de andere dieren mee aan tafel zaten en Pad op zijn best was, liedjes zingend, verhalen vertellend, zich aanstellend, kortom.

Daarna wou ze meer weten over de dieren die zijn vrienden waren en ze was erg geïnteresseerd in elk van hen; hij moest haar alles over hen vertellen en hoe ze leefden, en

wat ze graag deden. Maar natuurlijk zegde ze niet dat ze dol was op dieren als *huisdier*, omdat ze verstandig genoeg was om in te zien dat Pad daardoor verschrikkelijk beledigd zou zijn. Toen ze hem goedenacht wenste, nadat ze zijn waterkruik had bijgevuld en zijn strooien matras had opgeschud, was Pad terug in hoge mate hetzelfde optimistische, zelfvoldane dier dat hij altijd was geweest. Hij zong een paar liedjes, van het soort dat hij tijdens zijn dineetjes zong, vleide zich behaaglijk neer op zijn matras en had een uitstekende nachtrust met allerplezierigste dromen.
Van toen af voerden ze samen veel interessante gesprekken, terwijl de sombere dagen zich voortsleepten; de dochter van de cipier kreeg echt medelijden met Pad, en vond het een grote schande dat een arm klein dier opgesloten werd in de gevangenis voor iets wat haar een onbeduidend vergrijp toescheen. Pad natuurlijk, in zijn ijdelheid, dacht dat haar interesse voor hem voortkwam uit een groeiende tederheid; en hij kon het niet helpen dat hij het spijtig vond dat de maatschappelijke kloof tussen hen beiden zo diep was, want ze was een bevallig meisje dat natuurlijk veel bewondering voor hem had.
Op een ochtend was ze diep verzonken in haar eigen gedachten, en ze antwoordde maar op goed geluk, en het scheen Pad toe dat ze niet voldoende aandacht schonk aan zijn geestige uitspraken en sprankelende commentaren.
“Pad” zei ze daarop “luister, alsjeblieft. Ik heb een tante die wasvrouw is.”
“Kom, kom” zei Pad hoffelijk en minzaam “trek het je niet aan; denk er niet meer aan. Zelfs *ik* heb verschillende tantes die eigenlijk wasvrouw zouden moeten zijn.”
“Wees nu eens een minuutje stil, Pad” zei het meisje. “Je praat teveel, dat is je grootste gebrek, en ik probeer na te denken, en je bezorgt me hoofdpijn. Zoals ik zei, ik heb een tante die wasvrouw is; ze doet de was voor alle gevangenen in dit kasteel - we proberen de winstgevend zaakjes in de familie te houden, begrijp je. Op maandagochtend komt ze de was halen en vrijdagavond brengt ze hem terug. Het is nu donderdag. Nu, dit is het waar ik aan denk: je bent erg

rijk - tenminste dat zeg je me altijd - en zij is erg arm. Een paar ponden maken voor jou niets uit, en voor haar zou het heel wat betekenen. Nu denk ik, indien ze goed wordt aangepakt, zonder omwegen is geloof ik het woord dat jullie dieren gebruiken, zou je met haar tot een overeenkomst kunnen komen waarbij zij je haar kleed en haar muts enzovoort zou geven, en jij uit het kasteel zou kunnen ontsnappen als de officiële wasvrouw. Jullie hebben veel gemeenschappelijke trekken, vooral qua lichaamsbouw."
"Die hebben we *niet*" zei de Pad gepikeerd. "Ik heb een zeer elegant figuur -voor wat ik ben."
"En mijn tante ook," antwoordde het meisje "voor wat *zij* is. En weet je wat? Bekijk het maar. Jij akelig, trots, ondankbaar dier, en dat terwijl ik medelijden met je heb en je probeer te helpen!"
"Ja, ja, dat is zo; ik waardeer het echt wat je voor mij doet" zei de Pad haastig. "Maar kijk eens hier! Je wilt vast en zeker niet dat Mijnheer Pad van Paddenburg zich, vermomd als een wasvrouw, onder de mensen zou begeven!"
"Dan kun je hier blijven zitten als een Pad" antwoordde het meisje gevat. "Ik veronderstel dat je liever zou ontsnappen in een koets met vier paarden!"
Eerlijke Pad was altijd bereid om toe te geven wanneer hij verkeerd was.
"Je bent een goed, vriendelijk, verstandig meisje" zei hij "en ik ben inderdaad een trotse en domme pad. Stel me voor aan je achtenswaardige tante, indien je tenminste nog zo vriendelijk wil zijn, en ik twijfel er niet aan dat de uitmuntende dame en ikzelf een overeenkomst zullen sluiten die profijtelijk is voor beide partijen."
De volgende avond leidde het meisje haar tante binnen in de cel van Pad, samen met de was van een week die was samengeknoopt in een handdoek. De oude dame was op voorhand ingelicht over het komende gesprek, en het zien van een aantal gouden dukaten die de bedachtzame Pad uitnodigend op de tafel had gelegd waren genoeg om de zaak bijna onmiddellijk af te ronden zonder al te veel palavers. In ruil voor zijn goud ontving Pad een katoenen

bloemetjesjurk, een schort, een sjaal, en een donkere, roestkleurige vrouwenhoed; de enige eis welke de oude dame stelde was dat hij haar gekneveld en vastgebonden in een hoek van de cel moest achterlaten. Door deze niet erg overtuigende listigheid, legde ze uit, bijgestaan door een levendige fantasie waar ze zelf zou in voorzien, hoopte ze haar betrekking te kunnen behouden, in weerwil van de verdachte omstandigheden.
Pad was in de wolken met dit voorstel. Het zou hem in staat stellen om de gevangenis met enige stijl te verlaten, en zijn reputatie van roekeloze en gevaarlijke kerel ongeschonden te bewaren; en hij stak gretig een handje toe toen de dochter van de cipier haar tante zoveel mogelijk probeerde te doen lijken op een slachtoffer van omstandigheden waar ze geen vat op had.
“Nu ben jij aan de beurt, Pad” zei het meisje. “Doe je jas en je ondervest uit; je bent zo al dik genoeg.”
Schokkend van het lachen ging ze verder met hem in de katoenen bloemetjesjurk te persen, ze drapeerde de sjaal met een professionele vouw, en knoopte de koordjes van de roestkleurige hoed onder zijn kin vast.
“Je lijkt wel haar spiegelbeeld” giechelde ze “ik ben er zeker van dat je er in je hele leven nog nooit zo respectabel hebt uitgezien. En nu, vaarwel, Pad, en veel geluk. Volg gewoon de weg langs waar je hier bent binnengebracht; en indien iemand iets tegen je zegt, zoals ze waarschijnlijk wel zullen doen, omdat het mannen zijn, kun je natuurlijk gekscherend iets terug zeggen, maar denk eraan dat je een weduwe bent, helemaal alleen op de wereld, die om haar reputatie moet denken.”
Met een bevend hart, maar met de meest vastberaden voetstap die hij kon opbrengen, ging Pad verder met wat hem een erg onbesuisde en gevaarlijke onderneming leek; maar hij was algauw aangenaam verrast toen hij zag hoe eenvoudig alles voor hem was gemaakt, en ietwat nederig bij de gedachte dat zowel zijn populariteit, en de sekse waardoor deze veroorzaakt werd, niet de zijne waren. Het plompe figuur van de wasvrouw in haar vertrouwde

katoenen bloemetjesjurk scheen een paspoort te zijn bij elke gesloten deur en elke sombere poort; zelfs toen hij aarzelde, onzeker over de richting die hij moest volgen, werd hij uit zijn moeilijkheden geholpen door de wachter bij de volgende poort, die niet graag zijn thee koud liet worden en hem scherp sommeerde om voort te maken en hem niet de hele nacht te laten wachten. De plagerijen en geestige kwinkslagen waaraan hij werd onderworpen, en waarop hij natuurlijk een prompt een gepast antwoord moest geven, vormden voor hem het grootste gevaar; want Pad was een dier met een sterk gevoel van eigenwaarde, en de plagerijen waren meestal - zo dacht hij - tactloos en van laag allooi, en de kwinkslagen vond hij helemaal niet grappig. Met veel moeite hield hij zich in en bedacht antwoorden die in overeenstemming waren met het niveau van zijn publiek en met zijn veronderstelde persoonlijkheid, en daarbij droeg hij er zorg voor om de grenzen van de goede smaak niet te overschrijden.
Het leek wel uren te duren vooraleer hij de laatste binnenplaats overstak, de dringende uitnodiging van de laatste wachtposten had afgewimpeld en de uitgestrekte armen had ontweken van de laatste schildwacht, die met geveinsde hartstocht smeekte om een laatste omhelzing. Maar uiteindelijk hoorde hij het deurtje in de grote poort achter zich dichtvallen, voelde de frisse lucht van de buitenwereld op zijn zorgelijk voorhoofd, en besefte dat hij vrij was!
Duizelig van het gemak waarmee hij zijn stoutmoedige onderneming tot een goed einde had gebracht, stapte hij vlug in de richting van de lichtjes van de stad, niet in het minst wetend wat hij daarna moest doen, slechts zeker van één ding, dat hij zo snel mogelijk moest wegkomen uit de buurt waar de dame, die hij noodgedwongen uitbeeldde, zo bekend en populair was.
Terwijl hij verder stapte, nadenkend, werd zijn aandacht getrokken door enkele rode en groene lichtjes een eindje verder, aan één kant van de stad, en hoorde hij een geluid

dat klonk als het gepuf en geronk van machines en het rangeren van wagons.
“Aha!” dacht hij “dat is een meevaller! Een treinstation is precies datgene waar ik op dit ogenblik de grootste behoefte aan heb; en wat nog meer is, ik moet niet door de stad om er te geraken en ik zal niet langer deze vernederende rol moeten spelen en kwinkslagen moeten debiteren die, alhoewel ze erg effectief waren, niet van aard zijn om iemands zelfrespect op te krikken.”
Hij begaf zich dus naar het station, raadpleegde de dienstregeling, en merkte dat er binnen het half uur een trein vertrok die min of meer in de buurt van zijn huis zou stoppen.
“Nog een meevaller!” zei Pad, wiens humeur steeds beter werd, en hij ging naar het loket om een ticket te kopen.
Hij gaf de naam op van het station waarvan hij wist dat het dichtst in de buurt lag van het dorp waarin Paddenburg het mooiste huis was, en werktuiglijk bracht hij zijn vingers, zoekend naar het nodige geld, naar de plaats waar zijn vestzak normaal zou gezeten hebben. Maar tot zijn grote frustratie voelde hij alleen maar de katoenen bloemetjesjurk, die hem tot hiertoe zo voortreffelijk uit de nood had geholpen, en die hij eigenlijk al vergeten was. In een soort nachtmerrie worstelde hij met het vreemde, griezelige ding dat zijn handen leek vast te houden, al zijn pogingen teniet deed, en hem de hele tijd uitlachte; ondertussen bleven de andere reizigers, die in een rij achter hem stonden, ongeduldig wachten en gaven ze suggesties waarvan de kwaliteit sterk varieerde en maakten ze opmerkingen die nogal bits en scherp leken te zijn.
Uiteindelijk - op één of andere manier die hij zelf niet volledig begreep - doorbrak hij de barrière en bereikte zijn doel, de plaats waar alle jaszakken zich steeds bevinden en vond... niet alleen geen geld, maar ook geen jaszak waar het geld in kon zitten, en ook geen jas waar de zak aangenaaid kon zijn!
Vol afschuw herinnerde hij zich dat hij zowel zijn vest als zijn overjas in zijn cel had achtergelaten, en samen met hen

ook zijn portefeuille, geld, sleutels, uurwerk, lucifers, schrijfetui - alles wat het leven de moeite waard maakt, alles wat een dier met vele jaszakken, een heer der schepping, onderscheidt van de lager geplaatste één-zak of geen-zak schepselen welke losjes door het leven huppelen, slecht toegerust voor de ware strijd van het leven.
In zijn ellende deed hij nog een laatste poging om de zaak naar zijn hand te zetten, en, in een heropflakkerring van ouderwetse voornaamheid - een mengeling van landjonker en rector van een universiteit - zei hij:
“Kijk eens hier! Ik merk net dat ik mijn beurs niet bij me heb. U kunt me nu best dat ticket geven en morgen zal ik u het geld laten bezorgen, vindt u ook niet? Ik ben erg bekend in deze streek.”
De bediende staarde hem en zijn roestkleurige muts een tijdje aan, en schoot toen in een lach.
“Ik kan best geloven dat u in deze streek bekend bent” zei hij “indien u dit nummertje al vaker hebt opgevoerd. En maak nu alstublieft dit loket vrij, mevrouw; u hindert de andere passagiers!”
Een oudere heer, die al een paar keer tegen zijn achterzijde had staan duwen, drong hem opzij, en wat nog erger was, sprak tegen hem als was hij een vrouw uit het volk, wat Pad nog meer ergerde dan alles wat hem die avond reeds te beurt was gevallen.
Verbijsterd en totaal wanhopig, dwaalde hij blindelings langs het platform waar de trein stond te wachten, en aan beide zijden van zijn neus druppelden de tranen naar beneden. Het was hard, zo bedacht hij, om met de veiligheid in zicht en zo dicht bij huis, tegen gehouden te worden door het muggenzifterige wantrouwen van betaalde ambtenaren wegens het niet hebben van een paar vervloekte centen. Al heel gauw zou zijn ontsnapping ontdekt worden, de jacht zou geopend worden, hij zou gevat worden, beschimpt en in ketenen geboeid teruggesleept worden naar de gevangenis en naar een leven met water en brood en stro; zijn bewaking en straf zouden verdubbeld worden; en o, welke sarcastische opmerkingen zou het meisje maken! Wat moest

hij nu beginnen? Hij was geen hardloper; zijn uiterlijk was jammer genoeg heel herkenbaar. Kon hij niet onder de banken van een wagon kruipen? Hij had gezien hoe schooljongens van deze methode gebruik maakten, wanneer het reisgeld dat ze van hun zorgzame ouders hadden gekregen verkwanseld was aan meer nuttige zaken. Terwijl hij zo wikte en woog, kwam hij in de nabijheid van de locomotief, welke geolied, afgeveegd en eigenlijk geliefkoosd werd door zijn toegenegen machinist, een zwaarlijvige man met een oliekan in één hand en een katoenen poetslap in de andere.
“Hallo, moedertje!” zei de machinist “wat is er mis? Je ziet er niet echt gelukkig uit.”
“O mijnheer!” zei Pad, opnieuw wenend “Ik ben een arme, ongelukkige wasvrouw, en ik heb al mijn geld verloren, en ik kan geen ticket betalen, en ik moet voor vannacht thuis zijn, en ik weet echt niet meer wat ik moet doen. O lieve help, o lieve help!”
“Dat is inderdaad een kwade zaak” zei de machinist nadenkend. “Je geld verloren... en niet naar huis kunnen... en ik wed dat er ook nog eens een paar kindjes op je wachten?”
“Een heleboel” snikte Pad. “En ze zullen honger hebben... en met lucifers spelen... en lampen omstoten, de kleine dutsjes!... en ruzie maken, en van alles uithalen. O lieve help, o lieve help!”
“Wel, ik zal je zeggen wat ik zal doen” zei de brave machinist. “Je bent een wasvrouw van beroep, zeg je. Heel goed, dat is al iets. En ik ben een machinist, zoals je kunt zien. En het valt niet te ontkennen dat dit een vreselijk vuil werk is. Een heleboel hemden heb ik er voor nodig, zoveel dat moeder de vrouw het beu is om ze allemaal te wassen. Indien je een paar hemden voor mij wast wanneer je thuis bent en ze mij opstuurt, mag je meerijden in mijn locomotief. Het is tegen de reglementen van de Maatschappij, maar in deze uithoek doen we daar niet zo moeilijk over.”

Pad’s ellende veranderde in vervoering toen hij gretig op de locomotief klom. Het spreekt vanzelf dat hij in zijn ganse leven nog nooit een hemd gewassen had, en het ook niet had gekund indien hij het geprobeerd had en het hoe dan ook niet van plan was; maar hij dacht: “Wanneer ik veilig thuis ben op Paddenburg, en opnieuw geld heb, en zakken om het in te stoppen, zal ik de machinist geld opsturen om een heleboel hemden te laten wassen, en dat is eigenlijk hetzelfde, nee, het is zelfs nog beter.”

De treinwachter zwaaide met zijn seinvlag, de machinist trok aan de stoomfluit bij wijze van vrolijk antwoord, en de trein reed het station uit. Terwijl de snelheid toenam, en de Pad aan beide kanten echte velden zag, en bomen, en hagen, en koeien, en paarden, die allemaal aan hem voorbij vlogen, en terwijl hij bedacht hoe elke minuut hem dichter bij Paddenburg bracht, en zijn welwillende vrienden, en geld dat hij in zijn zakken kon laten rammelen, en een zacht bed om in te slapen, en lekkere dingen om te eten, en lof en bewondering bij het relaas van zijn avonturen en van zijn buitengewone schranderheid, begon hij op en neer te springen, en te roepen en fragmenten van liedjes te zingen, tot grote verbazing van de machinist, die al eerder wasvrouwen had ontmoet, met grote tussenpozen, maar geen enkele zoals deze.

Ze hadden al ettelijke kilometers gereden en Pad was al aan het bedenken wat hij als avondmaal zou eten zodra hij thuis was, toen hij opmerkte dat de machinist, met een bedenkelijke uitdrukking op zijn gelaat, naar buiten leunde en aandachtig luisterde naar iets. Daarna zag hij hoe de man op de stapel steenkool klom en achteruit keek, over de wagons heen; daarna kwam hij terug en zei tegen Pad: “Het is zeer eigenaardig; wij zijn de laatste trein die vanavond in deze richting rijdt, en toch zou ik kunnen zweren dat een andere trein ons volgt!”

Pad stopte abrupt met zijn capriolen. Hij werd ernstig en bedrukt, en een voelde een doffe pijn aan de onderkant van zijn ruggengraat, die uitstraalde naar zijn benen, hem zin

gaf om te gaan zitten en wanhopig te proberen om niet aan alle mogelijkheden te denken.
Ondertussen was de maan helder beginnen schijnen, en de machinist, zich schrap zettend op de kolen, kon nu een heel eind achter zich kijken.
Plots riep hij uit: “Nu kan ik het duidelijk zien! Het is een locomotief, op ons spoor, die met grote snelheid dichterbij komt! Het ziet er naar uit dat we achtervolgd worden!”
Pad voelde zich ellendig en gebukt in het koolstof probeerde hij heel hard een uitweg te verzinnen, maar zonder enig succes.
“Ze halen ons snel in!” riep de machinist. “En de locomotief zit vol met een zeer vreemd gezelschap! Mannen die er uit zien als antieke gevangenisbewaarders, zwaaiend met hellebaarden; politiemannen met helmen op, zwaaiend met knuppels; en haveloos geklede mannen met hoge hoeden, duidelijk en onmiskenbaar detectives, zelfs vanaf hier gezien, zwaaiend met revolvers en wandelstokken; en met zijn allen doen ze teken en ze roepen allemaal hetzelfde - 'Stop, stop, stop!'”
Toen viel Pad op zijn knieën tussen de kolen en, zijn samengevouwen handen smekend omhoog heffend riep hij, “Red me, red me toch, lieve vriendelijke Mijnheer Machinist, en ik zal alles opbiechten! Ik ben niet de eenvoudige wasvrouw die ik lijk te zijn! Ik heb geen kinderen die op me wachten, onschuldige of andere! Ik ben een pad - de welbekende en populaire Mijnheer Pad, de grootgrondbezitter; ik ben net ontsnapt, dankzij mijn grote durf en schranderheid, uit een afschuwelijke kerker waarin mijn vijanden mij hadden gegooid; en indien die kerels op die locomotief me terug te pakken krijgen, wachten er alleen maar ketens en water en brood en stro en ellende voor deze arme, ongelukkige, onschuldige Pad!”
De machinist keek streng op hem neer en zei: “Vertel me nu de waarheid; waarvoor ben je in de gevangenis gegooid?”
“Het was maar een beuzelarij” zei de arme Pad terwijl het schaamrood naar zijn wangen steeg. “Ik heb alleen maar een automobiel geleend terwijl de eigenaars aan het eten

waren; ze hadden er op dat moment toch niets aan. Ik wilde hem niet stelen, echt waar; maar de mensen - en vooral de magistraten - nemen zeer harde standpunten in tegenover ietwat onnadenkende en bevlogen handelingen."

De machinist keek zeer ernstig en zei, "Ik vrees dat je inderdaad een slechte pad bent geweest, en eigenlijk zou ik je aan het gerecht moeten uitleveren. Maar het is overduidelijk dat je in grote moeilijkheden verkeert en wanhopig bent, en daarom zal ik je niet laten vallen. Om te beginnen heb ik het niet zo voor automobielen en verder hou ik er niet van om van politiemensen bevelen te krijgen wanneer ik in mijn eigen locomotief zit. En het zien van een dier in nood geeft me altijd een wee gevoel en maakt me weekhartig. Dus schep moed, Pad! Ik zal mijn best doen en misschien kunnen we ze verslaan!"

Ze gooiden nog meer kolen op het vuur, verwoed werkend met de schop; de oven raasde, de vonken vlogen in het rond, de locomotief sprong en slingerde maar hun achtervolgers kwamen alsmaar dichterbij. Zuchtend veegde de machinist het zweet van zijn voorhoofd met een prop poetskatoen en zei: "Ik ben bang dat het niets uithaalt, Pad. Zie je, ze moeten minder gewicht meetrekken en hun locomotief is beter dan de mijne. Er is nog maar één ding dat we kunnen doen, en het is je enige kans, luister dus heel aandachtig naar wat ik je ga zeggen. Een beetje verderop is er een lange tunnel, en na die tunnel loopt de spoorlijn door een dichtbegroeid bos. In de tunnel zal ik zo hard mogelijk rijden, maar de anderen zullen natuurlijk wat trager gaan rijden, uit schrik voor een ongeluk. Wanneer we er door zijn, sluit ik de stoom af en trek ik zo hard mogelijk aan de remmen, en vanaf het ogenblik dat het veilig is moet je van de trein springen en je verbergen in het bos, nog vooraleer zij door de tunnel zijn en je kunnen zien. Dan zal ik terug op volle snelheid rijden en kunnen ze me naar hartelust achtervolgen, zo lang en zo ver als ze zelf willen. Let nu op en wees klaar om te springen wanneer ik het je zeg!"

Ze schepten nog meer kolen op, en de trein vloog door de tunnel, en de locomotief raasde en bulderde en ratelde, tot ze tenslotte aan het einde van de tunnel kwamen, in de frisse lucht en in het vredige licht van de maan, en het bos zagen dat daar aan beide zijden van de spoorlijn lag, donker en behulpzaam. De machinist sloot de stoom af en trok aan de rem, de Pad ging op het opstapje staan, en toen de trein vertraagd was tot een bijna stapvoetse snelheid hoorde hij de machinist roepen; "Nu, spring!"
Pad sprong, rolde naar beneden langs een kleine talud, stond ongedeerd terug op, liep naar het bos en verstopte zich.

Glurend van achter de bladeren zag hij hoe zijn trein terug op snelheid kwam en met grote spoed verdween. Daarna kwam de achtervolgende trein uit de tunnel gestormd, bulderend en fluitend, terwijl de bonte bemanningsleden elk met hun eigen wapen zwaaiden en schreeuwden: "Stop! Stop! Stop!". Toen ze voorbij waren lachte Pad heel hartelijk - voor het eerst sinds hij in de gevangenis was gegooid. Maar al gauw stopte hij met lachen toen hij bedacht dat het nu erg laat en donker en koud was, en dat hij zich in een onbekend woud bevond, zonder geld en zonder kans op een avondmaal, en nog altijd ver verwijderd van zijn vrienden en zijn huis; en de doodse stilte die over alles hing, na het bulderen en ratelen van de trein, gaf hem een schok. Hij durfde niet weglopen uit de beschutting van de bomen, en dus ging hij het bos in met het idee om de spoorlijn zover mogelijk achter zich te laten.
Na zoveel weken tussen vier muren te hebben gezeten, vond hij het bos maar vreemd en onvriendelijk en geneigd, zo dacht hij, om met hem te spotten. Nachtzwaluwen lieten hun mechanisch geratel horen en deden hem geloven dat het bos vol zoekende cipiers was, die hem insloten. Een uil, die geruisloos vlak naast hem voorbij vloog, raakte zijn schouder aan met zijn vleugel, waardoor hij omhoog sprong in de afschuwelijke zekerheid dat het een hand was; de uil vloog verder, zoals een mot, en liet zijn spottende, lage Ho!

Ho! Ho! horen; en Pad vond dat dit van weinig goede smaak getuigde. Daarna kwam hij een vos tegen, die stopte, hem van top tot teen op een sarcastische manier bekeek en zei: “Hallo, wasvrouw! Er is deze week weer een paar kousen en een kussensloop tekort! Zorg dat het niet meer gebeurt!” waarna hij zwierig wegliep met een grinnikend geluid. Pad zocht naar een steen welke hij naar hem kon werpen, maar vond er geen, wat hem nog meer ergerde dan om het even wat.

Tenslotte, koud, hongerig en doodvermoeid, zocht hij een schuilplaats in een holle boomstam en maakte daar met takken en verdorde bladeren een zo comfortabel mogelijk bed en sliep vast tot de ochtend.

9. De roep van Zuiden.

De waterrat was rusteloos en wist eigenlijk zelf niet waarom. Aan alles was te zien de dat de pracht en praal van de zomer op zijn hoogtepunt was, en alhoewel het groen in de bebouwde akkers stilaan plaats maakte voor goud, alhoewel de lijsterbessen rood werden, en de bossen hier en daar bespikkeld waren met een geelbruine onstuimigheid, waren licht en warmte en kleur nog onverminderd aanwezig, nog zonder de plotse kiltes die waarschuwden voor het voorbij glijden van het jaar.
Maar het constante gefluit in boomgaarden en hagen was verminderd tot het terloopse avondliedje van een paar volhardende vogels; het roodborstje liet zichzelf opnieuw gelden; en er hing een stemming in de lucht die deed denken aan verandering en afreizen. De koekoek was natuurlijk heel lang stil geweest; maar veel andere gevederde vrienden, die gedurende maanden deel hadden uitgemaakt van de vertrouwde omgeving en haar kleine gemeenschap, waren ook verdwenen en het leek erop alsof de rangen elke dag wat verder uitdunden. Rat, altijd aandacht schenkend aan de bewegingen van het gevleugelde volkje, zag dat deze steeds meer in zuidelijke richting gingen; en zelfs wanneer hij ‘s nachts in zijn bed lag dacht hij het geluid te horen van ongeduldige vleugelslagen, voorbij vliegend in de duisternis en gehoor gevend aan een gebiedende roep.
Het Groot Hotel van de natuur heeft zijn seizoen, net als de gewone hotels. Wanneer de gasten één voor één inpakken, betalen en vertrekken en de plaatsen aan de gastentafel elke dag treurig verminderen; wanneer kamer na kamer afgesloten wordt, de tapijten opgerold worden en de kelners naar huis gestuurd worden dan kunnen de vaste gasten, die permanent in vol pension blijven tot de volledige heropening volgend jaar, niet verhinderen dat ook zij zich enigszins aangeslagen voelen door deze verhuizingen en vaarwellen, het enthousiast bespreken van plannen, routes en nieuwe

verblijfplaatsen, door deze dagelijkse inkrimping van de stroom van kameraadschappen. Men voelt zich onbestendig, bedrukt en geneigd tot kribbigheid. Waarom dit verlangen naar verandering? Waarom niet rustig hier blijven, zoals wij, en vrolijk zijn? Jullie weten niet hoe het er in dit hotel buiten het seizoen aan toegaat, welk plezier we onder elkaar hebben, wij die hier blijven en alle interessante dingen van het volledige jaar meemaken. Dit is allemaal zeer waar, zonder twijfel, antwoorden steevast de anderen; we benijden jullie - en misschien blijven we volgend jaar wat langer - maar nu hebben we verplichtingen - en daar is de bus al - onze tijd zit erop! En zo gaan ze weg, met een glimlach en een knikje, en we missen hen en voelen ons gebelgd. De Rat was een zelfstandig dier, verbonden met zijn eigen plek, en wie er ook mocht vertrekken, hij bleef; maar toch kon hij niet ontkennen dat er iets in de lucht hing, en hij voelde de invloed ervan tot diep in zijn binnenste.

Het kostte hem moeite om zich ernstig met iets bezig te houden, met al dat verhuisgedoe om hem heen. De waterkant achter zich latend, waar het riet dik en hoog stond in een rivier die trager en kleiner werd, slenterde hij naar het platteland, stak een paar weilanden over die er reeds stoffig en verdroogd bij lagen, en baande zich een weg door een grote zee van tarwe, geel, wuivend, ruisend, vol stille beweging en nauwelijks hoorbare fluisteringen. Hier kwam hij graag rondzwerven, door het woud van stijve sterke halmen die hun eigen gouden hemel droegen, daar hoog boven zijn hoofd - een hemel die altijd danste, glinsterde, zachtjes fluisterde, of hevig wiegde onder een voorbijschietende windvlaag, zich met een ruk en een vrolijke lach daarna terug oprichtend. Ook hier had hij vele kleine vrienden, een samenleving die geheel op zichzelf stond, een vol en bezig leven leidend, maar die altijd wat tijd vond om te roddelen en nieuwtjes uit te wisselen met een bezoeker. Vandaag nochtans, alhoewel ze beleefd waren, leken de veldmuizen en graanmuizen opgeslorpt door hun bezigheden. Velen waren aan het graven en

tunnels aan het maken; anderen stonden in kleine groepjes samen, en bestudeerden plannen en tekeningen van kleine appartementen, waarvan gezegd werd dat ze aantrekkelijk en compact waren en goed gelegen waren in de buurt van de Magazijnen. Sommigen sleepten stoffige koffers en manden met kleren achter zich aan, anderen waren al elleboog diep hun bezittingen aan het inpakken; en overal lagen stapels en bundels van tarwe, haver, gerst, beukennootjes en walnoten klaar voor transport.
“Hier is ons beste Ratje!” riepen ze zodra ze hem zagen. “Kom en steek een handje toe, Rat, en sta daar niet te luieren!”
“Wat zijn jullie van plan?” zei de Water Rat streng. “Jullie weten toch dat het nog niet het moment is om al aan de winterverblijven te denken, nog bijlange na niet!"
“O ja, dat weten we” legde een veldmuis nogal beschaamd uit; “maar het kan nooit kwaad om goed op tijd te zijn, is het niet? We *moeten* echt alle meubels en bagage en voorraden hier weg hebben vooraleer die verschrikkelijk machines door de velden beginnen te razen; en daarbij, weet je, worden vandaag de dag de beste appartementen zo snel ingenomen, en wanneer je laat bent moet je met om het even wat genoegen nemen; en er is altijd zoveel dat in orde moet gemaakt worden vooraleer ze geschikt zijn om er in te trekken. Natuurlijk zijn we vroeg, dat weten we; maar dit zijn nog maar de voorbereidingen.”
“Naar de duivel met voorbereidingen” zei de Rat. “Het is een prachtige dag. Laten we gaan roeien of langs de hagen slenteren, of picknicken in het bos, of iets anders."
“Wel, *vandaag* kan het niet, dank je" antwoordde de veldmuis haastig “Misschien een *andere keer* - wanneer we meer *tijd* hebben..."
Met een minachtend gesnuif draaide de Rat zich om, struikelde over een hoedendoos en stootte een paar sterke woorden uit.
“Indien sommige personen wat zorgzamer waren" zei een veldmuis nogal stijfjes “en uitkeken waar ze lopen, dan zouden ze zichzelf niet bezeren - en zich niet zo laten gaan.

Pas op voor die reistas, Rat! Je zou beter ergens gaan neerzitten. Binnen een paar uren hebben we misschien wat meer tijd voor jou.”
“Tussen nu en Kerstmis zullen jullie nooit ‘tijd hebben’, zoals jullie dat noemen, dat kan ik jullie wel vertellen” antwoordde de Rat met een humeurige vinnigheid en begaf zich op weg naar de rand van het tarweveld.
Nogal mismoedig keerde hij terug naar zijn rivier - zijn trouwe, gestadige oude rivier, die nooit inpakte, verhuisde of naar haar winterverblijf ging. Tussen de bindwilgen welke de oever afzoomden zag hij een zwaluw zitten. Onmiddellijk daarop kreeg die het gezelschap van een andere, en daarna van een derde; en de vogels, rusteloos heen en weer springend op hun tak, praatten ernstig en stil tegen elkaar.
“Wat, *nu al*” zei de Rat terwijl hij naar hen toeging. “Waarom zoveel haast? Dat noem ik echt belachelijk.”
“O, we zijn nog niet weg, indien je dat bedoelt” antwoordde de eerste zwaluw. “We maken alleen maar plannen en regelen van alle dingen. Alles doornemen, weet je - welke route we dit jaar gaan nemen, en waar we halt houden, enzovoort. Dat is het halve plezier!”
“Plezier?” zei de Rat “Dat is nu net wat ik niet begrijp. Wanneer je *moet* afscheid nemen van deze plezierige plek en van de vrienden die jullie zullen missen en van jullie geriefelijke huisjes waar je nog maar pas bent ingetrokken, wel, wanneer het uur slaat dan twijfel ik er niet aan dat jullie moedig zullen vertrekken en zo goed mogelijk het hoofd zullen bieden aan alle moeite en ongemakken en veranderingen en verrassingen en dat jullie de anderen zult laten geloven dat jullie niet heel ongelukkig zijn. Maar dat jullie er willen over praten, of er nog maar aan denken, vooraleer jullie echt moeten..."
“Nee, je begrijpt het niet, natuurlijk” zei de tweede zwaluw. “Eerst voelen we in ons binnenste een zoete onrust; daarna komen de herinneringen terug, zoals huiswaarts kerende duiven. Ze fladderen ‘s nachts door onze dromen en overdag vliegen ze met ons mee in onze cirkel- en duikvluchten. We

willen niets liever dan er met mekaar over praten, herinneringen ophalen en er onszelf van te overtuigen dat het allemaal echt gebeurd is - terwijl één voor één de geuren en geluiden en namen van lang vergeten plaatsen geleidelijk weer in ons opborrelen en ons bekoren."
“Zouden jullie het dit jaar niet eens kunnen overslaan?” stelde de Waterrat weemoedig voor. “We zullen allemaal ons best doen zodat jullie je thuis voelen. Jullie hebben er geen idee van hoe goed we het hier hebben, terwijl jullie zo ver weg zijn."
“Ik heb ooit geprobeerd om het over te slaan" zei de derde zwaluw. “Ik was zo van die plek gaan houden dat, toen de tijd kwam, ik achterbleef en de anderen zonder mij liet vertrekken. De eerste paar weken ging dat goed genoeg, maar daarna, oh die lange eindeloze nachten! Het sidderen, dagen zonder zon! De lucht zo klam en kil, en in geen velden ook maar een insect te bespeuren! Nee, het was niet goed; de moed ontvlood mij en op een koude, stormachtige nacht steeg ik op en vloog landinwaarts vanwege de strakke windvlagen die uit het oosten kwamen. Het sneeuwde hard terwijl ik door de passen van de grote bergen vloog, en ik heb hard moeten vechten om er door te komen; maar nooit zal ik het zalige gevoel vergeten toen ik terug de zon op mijn rug voelde terwijl ik me naar beneden haastte, naar de meren die zo blauw en vreedzaam onder mij lagen en het eerste dikke insect proefde! Het verleden was een nare droom; de toekomst was een gelukkige vakantie terwijl ik week na week steeds zuidelijker kwam, lui, talmend zolang als ik maar durfde, maar altijd luisterend naar de roep! Nee, ik had mijn lesje geleerd; nooit meer is het in mij opgekomen om hem opnieuw te negeren."
“Ah, ja, de roep van het Zuiden, van het Zuiden!" kwetterden de andere twee dromerig. “De geluiden, de tinten, de stralende lucht! O, weet je nog..." en de Rat vergetend gaven ze zich over aan het hartstochtelijk ophalen van herinneringen, terwijl hij gefascineerd luisterde, en zijn hart in zijn binnenste brandde. Ook hij voelde hoe het in zijn binnenste trilde, dat grote akkoord dat tot hiertoe

slapend en onvermoed in zijn binnenste lag te sluimeren. Alleen nog maar het gesnater van deze trekvogels, het aanhoren van hun fletse en tweedehandse verslagen, had de macht om dit wilde nieuwe gevoel op te wekken en hem te laten huiveren van verrukking; wat zou dan één ogenblik van het echte ding met hem doen - één hartstochtelijke streling van de echte zuiderse zon, één vleugje van de authentieke geur?
Met gesloten ogen durfde hij zich een ogenblik volledig overgeven aan die droom, en toen hij terug rondkeek leek de rivier hem bars en kil, de groene velden grijs en somber. En daarna strafte zijn loyaal hart hem voor het verraad van zijn zwakkere zelf.
“Waarom komen jullie dan ooit terug?" vroeg hij afgunstig aan de zwaluwen. “Wat trekt er jullie aan in dit armzalige, grauwe kleine land?”
“Denk je" zei de eerste zwaluw, “dat de andere roep ons minder raakt, op het gepaste moment? De roep van het weelderige weidegras, de natte boomgaarden, warme poelen vol insecten, grazend vee, het maken van hooi en alle bijgebouwtjes rond het Huis met de perfecte Dakrand?"
“Denk je," vroeg de tweede, “dat je het enige levende wezen bent dat er hongerig naar hunkert om terug de roep van de koekoek te horen?"
“Op de gepaste tijd" zei de derde “krijgen we allemaal opnieuw heimwee naar stille waterlelies die heen en weer wiegen op de oppervlakte van een Engelse rivier. Maar vandaag schijnt dat allemaal bleek en schraal en heel ver weg. Op dit ogenblik danst ons bloed op andere muziek."
Opnieuw vervielen ze in een opgewonden gekwetter tegen elkaar, en deze keer ging hun bedwelmend gekeuvel over paarse zeeën, geelbruine stranden en rotsen vol zonnende hagedissen.
Rusteloos trok de Rat opnieuw verder, beklom de helling die zachtjes oprees vanaf de noordelijke oever van de rivier en lag daar te kijken naar de grote ring van de Downs die verborg wat er verder zuidwaarts lag - tot hiertoe gewoon zijn horizon, zijn Bergen op de Maan, zijn uiterste grens

waarachter niets lag waarvoor hij belangstelling dacht te kunnen hebben. Maar vandaag, staarde het Zuiden hem aan met een pasgeboren drang die zijn hart in beroering bracht, de heldere lucht over de langgerekte omlijning van de lage heuvels scheen te trillen van beloftes; vandaag was het ongeziene alles, het onbekende het enige wat echt telde in het leven. Aan deze zijde van de heuvels was er nu een echte leegte, aan de andere zijde lag het levendig gekleurd panorama dat zijn geestesoog zo duidelijk kon zien. Welke zeeën lagen daarachter, groen, opspringend, en bedekt met schuimkoppen! Welke zonovergoten kustlijnen, met de witte villas die glinsterden tegen de olijfbossen! Welke stille haventjes, vol elegante boten die zich klaar maakten voor de reis naar paarse eilanden vol wijn en specerijen, eilanden laag rustend in de lome zee!
Hij stond recht en daalde nogmaals af naar de rivier; daarna bedacht hij zich en ging naar de rand van de stoffige landweg. Daar, half begraven liggend onder het dikke, koele groen van de haag die de weg afzoomde, kon hij mijmeren over de verharde weg en de wondere wijde wereld waar hij heen liep; en ook aan alle zwervers die erover gelopen hebben en het geluk en de avonturen waarnaar ze op zoek waren of gevonden hadden zonder ze te zoeken - daar achter, aan de andere kant, verder!
Hij hoorde voetstappen en zag een figuur die nogal vermoeid was, in zijn richting komen; en hij zag dat het een Rat was, en wel een zeer stoffige. Toen de zwerver bij hem kwam groette hij met een hoffelijk gebaar dat iets buitenlands had; hij aarzelde een ogenblik en toen, met een aangename glimlach, verliet hij de weg en ging naast hem zitten onder het koele gebladerte. Hij zag er moe uit, en de Rat liet hem rusten zonder vragen te stellen, min of meer begrijpend waaraan hij dacht; want ook hij kende de waarde die alle dieren hechten aan eenvoudig, stil gezelschap, wanneer de vermoeide spieren verslappen en de geest wil rusten.
De zwerver was lenig en goed gebouwd, iets gebogen aan de schouders; zijn poten waren dun en lang, zijn ogen sterk

gerimpeld in de hoeken, en hij droeg kleine gouden oorringen in zijn welgevormde oren. Zijn gebreide jersey had een verschoten blauwe kleur, zijn broek, opgelapt en bevlekt was ook blauw en de weinige bezittingen die hij meedroeg waren opgeknoopt in een blauwe katoen zakdoek. Nadat hij een tijdje gerust had zuchtte de vreemdeling, snuffelde aan de lucht en keek hem aan.

PAUL
BRANSOM

“Dat waren klaveren, dat warme vleugje in die bries” merkte hij op “en dat zijn koeien die we daar achter ons in het gras horen knabbelen en zachtjes blazen tussen twee mondsvollen. Van ginder komt het geluid van verre maaiers, en ginds stijgt er een blauwe rookpluim uit een boerderij aan de rand van het bosland. De rivier moet hier dichtbij lopen, want ik hoor de roep van een waterhoen, en ik kan aan je uiterlijk zien dat je een zoetwater matroos bent. Alles lijkt in slaap, en toch gaat alles maar door. Het is een goddelijk leven dat je hier leidt, vriend; zonder twijfel het beste in de wereld, indien je maar sterk genoeg bent om het te leiden!”
“Ja, dit is *het* leven, het enige leven dat geleefd kan worden” antwoordde de Waterrat dromerig, en zonder zijn gebruikelijke hartsgrondige overtuiging.
“Dat heb ik niet echt gezegd” antwoordde de vreemdeling voorzichtig; “maar zonder twijfel is dit het beste. Ik heb het geprobeerd en ik weet het. En omdat ik het geprobeerd heb - zes maanden lang - en weet dat dit het beste is, loop ik er met pijnlijke voeten en hongerige maag van weg, zuidwaarts, de oude roep volgend, terug naar het oude leven, *het* leven dat het mijne is en dat me niet los laat.”
“Is dit er dan ook één van hen?” dacht de Rat.
“En waar komt u net vandaan?” vroeg hij. Hij durfde niet vragen waar hij heen ging; hij scheen het antwoord maar al te goed te kennen.
“Mooi klein boerderijtje” antwoordde de zwerver kort.
“In die richting” - hij knikte in de richting van het noorden.
“Heeft weinig belang. Ik had alles wat ik kon wensen - alles wat ik maar van het leven kon verlangen, en zelfs meer; en hier ben ik! Blij dat ik hier ben, trouwens, blij dat ik hier ben! Zoveel kilometer verder op de weg, zoveel uren dichter bij wat mijn hart verlangt!”
Zijn glinsterende ogen bleven kijken naar de horizon, en hij leek te luisteren naar één of ander geluid dat leek te ontbreken tussen de vrolijke geluiden van weilanden en boerenhoven.

“Je bent geen van *ons*,” zei de Waterrat “en ook geen boer; zelfs niet hier geboren zou ik zo denken.”
“Juist” antwoordde de vreemdeling. “Ik ben een zeevarende rat, dat ben ik, en de haven waar ik oorspronkelijk vandaan kom is Constantinopel, alhoewel ik ook daar een soort vreemdeling ben, op een bepaalde manier. Je zult al gehoord hebben van Constantinopel, vriend? Een mooie stad, en een oude en glorierijke ook. En je zult misschien ook gehoord hebben van Sigurd, Koning van Noorwegen, en hoe hij met zestig schepen naar ginder vaarde, en hoe hij en zijn mannen door de straten reden, ter hunner eer overwelfd met purper en goud; en hoe de Keizer en de Keizerin naar beneden kwamen en samen met hem aanzaten bij het banket aan boord van zijn schip. Toen Sigurd naar huis keerde bleven veel van zijn Noormannen daar achter en traden toe tot de lijfwacht van de Keizer, en mijn voorvader, een Noor van geboorte, bleef ook achter, in één van de schepen welke Sigurd aan de Keizer had gegeven. Zeevaarders zijn we altijd geweest, en dat is geen wonder; wat mij betreft, mijn geboortestad is niet meer mijn thuis dan elke andere plezierige haven tussen ginder en de Rivier van Londen. Ik ken ze allemaal, en zij kennen mij. Zet me neer op één van hun kaaien of waterkanten, en ik voel me terug thuis.”
“Ik veronderstel dat je verre reizen maakt" zei de Water Rat met groeiende belangstelling. “Maanden en maanden zonder land in zicht, en de voorraden die slinken, en gerantsoeneerd water, en je geest die één wordt met de machtige oceaan, en nog dergelijke zaken meer?"
“Helemaal niet" zei de Zeerat openhartig. “Zulk een leven zoals jij beschrijft zou me helemaal niet passen. Ik zit in de kustvaart en het is zelden dat we het land niet meer zien. Het zijn de vrolijke momenten aan land die me aanspreken, evenveel als het varen op zee. O, die zuiderse havens! Hun geuren, de dansende lichtjes ‘s nachts, de betoverende glans!"
“Wel, misschien heb je de betere weg gekozen" zei de Waterrat, maar nogal weifelachtig. “Vertel me iets meer

over de kustvaart, indien je daar zin in hebt, en welk soort van oogst een wakker dier daar vandaan kan meebrengen naar huis om zijn verdere dagen op te vrolijken met schitterende herinneringen bij het haardvuur; want mijn leven, dat beken ik nu aan jou, lijkt me op dit ogenblik wat benepen en beperkt."
“Mijn laatste reis" begon de Zeerat “die me uiteindelijk naar dit land bracht, vol gespannen verwachtingen over mijn boerderij, is een goed voorbeeld voor alle andere reizen, en, kan dienst doen als een samenvatting van mijn kleurrijk leven. Zoals gewoonlijk begon het met familiale problemen. De huiselijke stormvlag was gehesen, en ik scheepte mezelf in aan boord van een klein koopvaardijschip dat zou afreizen van Constantinopel, bij een normale zeegang waarbij elke golf klotst met een onsterfelijk geheugen, naar de Griekse eilanden en de Levant. Het waren gouden dagen en zoele nachten! Steeds haven in en uit - overal oude vrienden - slapen in een koele tempel of een vervallen waterreservoir tijdens de hitte van de dag - feesten en zingen na zonsondergang, onder de grote sterren in een fluwelen hemel! Vandaar keerden we terug en vaarden langs de kusten van de Adriatische zee, wiens stranden baadden in een atmosfeer van amber, roze en aquamarijn; we meerden aan in brede door land omgeven havens, we zwierven door oude en voorname steden, tot tenslotte op een ochtend, terwijl de zon majestueus achter ons oprees, we Venetië invaarden langs een pad van goud. O, Venetië is een prachtige stad, waarin een rat op haar gemak kan ronddwalen en zich vermaken! Of, wanneer het dwalen tegensteekt, aan de rand van het Canal Grande kan gaan zitten ‘s nachts en feesten met zijn vrienden, wanneer de lucht vol muziek en de hemel vol sterren hangt, en de lichtjes flitsen en flikkeren op de gepolijste stalen voorstevens van de wiegende gondels, zo op elkaar gepakt dat je over hen het kanaal zou kunnen oversteken, van de ene oever naar de andere! En dan het eten - hou je van schaaldieren? Wel, wel, we zullen daar maar niet langer bij stilstaan."

Hij zweeg een poos; en de Water Rat, die ook stil was en betoverd, dreef over droomkanalen en hoorde een droomlied hoog opklinken tussen de dampige, grijze en door golven omspoelde muren.
“Tenslotte zeilden we terug zuidwaarts" vervolgde de Zeerat, “langs de Italiaanse kust, tot we uiteindelijk Palermo bereikten, en daar verliet ik het schip voor een lange, gelukkige periode aan wal. Ik blijf nooit te lang op één schip; daar wordt men enggeestig en bevooroordeeld van. Daarbij, Sicilië is één van mijn geliefkoosde plaatsen. Ik ken daar iedereen, en hun manier van leven bevalt me. Ik bracht verschillende heerlijke weken door op het eiland en verbleef bij vrienden op het platteland. Toen ik terug de rusteloosheid voelde opkomen begaf ik me aan boord van een schip dat handel dreef met Sardinië en Corsica; en ik was heel blij om terug de frisse zeebries te voelen en het opspattende water in mijn gezicht."
“Maar is het niet erg heet en bedompt, beneden in het... scheepsruim... geloof ik dat ze het noemen?" vroeg de Waterrat.
De zeevaarder keek hem nogal schalks aan. “Ik ben een oude rot" merkte hij eenvoudig op . “De kajuit van de kapitein is voor mij goed genoeg.”
“Het is toch een hard leven" mompelde de Rat, diep in gedachten verzonken.
“Voor de bemanning is dat zo" antwoordde de zeevaarder ernstig, maar opnieuw met enige schalksheid.
“Op Corsica" ging hij verder “maakte ik gebruik van een schip dat wijn vervoerde naar het vasteland. We kwamen tegen de avond aan in Alassio, legden aan, haalden onze wijnvaten uit het ruim en hesen ze overboord, aan elkaar gebonden met een lang touw. Daarna ging de bemanning naar de bijboten en roeide naar de kust, ondertussen zingend, waarbij ze de vaten in een lange processie achter zich aan sleepten, als een school bruinvissen.
Op het strand stonden paarden te wachten, welke de vaten langs de steile straat van het stadje vervoerden, met veel geraas en geklepper en geklauter. Toen het laatste vat

binnen was, gingen we weg en verfristen ons en namen wat rust en bleven tot laat in de nacht op, drinkend met onze vrienden, en de volgende ochtend ging ik naar de grote olijfbossen om alleen te zijn en wat te rusten. Nu had ik voor een tijdje genoeg van de eilanden, de havens en het varen; dus leidde ik een lui leventje tussen de boeren, neerliggend en kijkend hoe ze werkten, of uitgestrekt op een hoge heuvel met het blauw van de Middellandse zee ver beneden mij. En uiteindelijk, in korte etappes, soms te voet, soms over zee, naar Marseille en het weerzien van oude scheepsmaten, en het bezoeken van grote oceaanstomers, en nog maar eens feesten. En die schaaldieren! Wel, soms droom ik over de schaaldieren van Marseille en dan wordt ik wenend wakker!"
“Dat doet er mij aan denken” zei de beleefde Waterrat; “je hebt laten vallen dat je honger had, en ik had je er al vroeger moeten over spreken. Natuurlijk hou je even halt en neem je een middagmaal met mij? Mijn hol is dichtbij; het is al na de middag, en je bent heel welkom om te eten wat er in huis is.”
“Nu, dat noem ik nu eens vriendelijk en broederlijk van jou” zei de Zeerat. “Ik had inderdaad honger toen ik ging neerzitten, en vanaf het ogenblik dat ik onnadenkend schaaldieren vernoemd had werd het alleen maar erger. Maar zou je het niet kunnen gaan halen en naar hier brengen? Ik hou niet zo van gesloten ruimtes, tenzij het niet anders kan; en dan zou ik, terwijl we eten, je meer kunnen vertellen over mijn reizen en het aangename leven dat ik leid - dat wil zeggen: ik vind het aangenaam, en te oordelen naar je aandacht zegt het je ook wel iets; maar wanneer we binnen gaan is het honderd tegen één dat ik onmiddellijk in slaap val.”
“Dat is inderdaad een uitstekend voorstel” zei de Waterrat, en liep snel naar huis. Daar nam hij de picknickmand en stopte er een eenvoudige maaltijd in, waarbij hij, denkend aan de afkomst en voorkeuren van de vreemdeling, koos voor een lang Frans brood, een worst die uren in het rond naar look geurde, een kaas die uitgleed onder zijn gewicht

en smeuïge tranen weende, en een fles met een lange hals die bedekt was met stro met daarin gebottelde zonneschijn, gevangen en verzameld op verre zuiderse heuvelruggen. Zo beladen keerde hij in allerijl terug en bloosde van plezier onder de lof van de oude zeeman over zijn smaak en gezond verstand terwijl ze samen de mand uitpakten en de inhoud neerlegden in het gras naast de weg.
Van zodra zijn honger wat gestild was ging de Zeerat verder met de geschiedenis van zijn laatste reis, waarbij hij zijn eenvoudige toehoorder meenam van de ene haven naar de andere, van Spanje naar Lissabon, Oporto en Bordeaux, hem kennis liet maken met de plezierige havens van Cornwall en Devon, en zo verder langs het Kanaal naar de uiteindelijke kaai, waar hij, eindelijk geland na een lange tijd van ongunstige wind, storm en noodweer, en er de eerste magische tekenen en voorboden van een nieuwe Lente had gevoeld, en, hierdoor aangespoord, aan een lange voettocht naar het binnenland was begonnen, verlangend naar het leven op een rustige boerderij, ver van het afmattende gebeuk van de zee.
Betoverd en rillend van opwinding, volgde de Waterrat de Avonturier kilometer na kilometer, over stormachtige baaien, langs volgepakte kaaien, in havenkroegen tijdens springvloed, langs slingerende rivieren die hun nijvere stadjes verborgen hielden achter vele bochten; en met een spijtige zucht liet hij hem achter in zijn saaie boerderij op het platteland, waarover hij niets wou horen. Toen ze hun maaltijd beëindigd hadden, en de Zeevaarder, verfrist en versterkt, met een sterkere stem, zijn ogen oplichtend met een helderheid die deed denken aan een verafgelegen zeebaken, zijn glas vulde met de rode en gloedvolle wijn uit het Zuiden, en zich neerboog naar de Waterrat, keek hij deze dwingend aan en hield hem met lichaam en ziel gevangen terwijl hij praatte.
Deze ogen waren gevuld met de steeds veranderende, met schuimbedekte golftoppen van wilde Noordelijke zeeën; in het glas straalde een hete robijn die het ware hart van het Zuiden scheen te zijn, kloppend voor hen die de moed

hadden om haar hartslag te beantwoorden. De tweekleurige lichten, het verspringende grijs en het standvastige rood, namen bezit van de Waterrat en hielden hem vast, betoverd, machteloos. De stille wereld buiten hun stralen week steeds verder terug en hield op te bestaan. En het gepraat, het wonderlijke gepraat stroomde verder - was het enkel taal of ging het soms over in een lied - het lied van matrozen die het druipende anker optrokken, het sonore gonzen van het onderwant in een razende Noordoosterstorm, de ballade van de visser die zijn netten ophaalt bij zonsondergang tegen een abrikooskleurige hemel, akkoorden van een gitaar, de klanken van een mandoline, gondola of papegaai? Veranderde het in het gehuil van de wind, eerst klagend, schril van woede terwijl hij aanwakkerde, stijgend tot een oorverdovend gefluit, neerzinkend naar een muzikale beweging van lucht in het opbollende zeil? Al deze geluiden leek de betoverde luisteraar te horen, en met hen het hongerige geklaag van de zeemeeuwen, het zachte gedonder van een brekende golf, de schreeuw van protesterende kiezelstranden. Het ging terug over in taal, en met kloppend hart volgde hij de avonturen in een dozijn zeehavens, de gevechten, de ontsnappingen, de samenkomsten, de kameraadschappen, de moedige ondernemingen; of hij zocht op eilanden naar schatten, viste in stille lagunes en doezelde de hele dag op warme witte stranden. Over diepzeevissen hoorde hij vertellen, en de machtige zilveren vangst in het kilometerlange net; van plotse gevaren, het geluid van de branding in een maanloze nacht, of de hoge boeg van een grote lijnboot die plots uit de mist oprijst; van de vrolijke thuiskomsten, het ronden van de kaap, het verschijnen van de havenlichten; nauwelijks zichtbare groepjes op de kaai, het opgewekte roepen naar de thuiskomers, de plons van de trossen; het beklimmen van het steile nauwe straatje naar de geruststellende gloed van ramen met rode gordijnen.
En tenslotte leek het in zijn dagdroom dat de Avonturier was opgestaan, nog altijd sprekend, hem nog altijd vast houdend met zijn zeegrijze ogen.

“En nu,” zei hij zachtjes “Ga ik terug op weg, steeds verder naar het zuidwesten, gedurende vele lange en stoffige dagen; tot ik uiteindelijk aankom in het kleine grijze zeestadje dat ik zo goed ken, dat zich vastklampt aan een steile wand van de haven. Daar kijk je langs donkere doorgangen naar de stenen trappen, overwelfd door grote roze trossen valeriaan en eindigend in een vlek van sprankelend blauw water. De kleine bootjes die vastgemeerd liggen aan de ringen en meerpalen van de oude zeedijk zijn even vrolijk beschilderd als diegene waar ik tijdens mijn jeugd in en uitklom; het springen van de zalmen bij vloed, scholen makreel flitsen en spelen voorbij de kaaien, en langs de ramen glijden de grote boten, dag en nacht, naar hun aanlegplaats of terug naar de volle zee. En daar, vroeger of later, komen de schepen van alle zeevarende naties aan; en daar, op het daarvoor bestemde uur, zal het schip van mijn keuze zijn anker laten vallen. Ik zal mijn tijd nemen, ik zal talmen en afwachten, tot uiteindelijk het juiste op mij ligt te wachten, laag geladen, de boegspriet wijzend naar de haven. Ik zal aan boord glippen, met een boot of langs de trossen; en dan zal ik op een ochtend gewekt worden door het gezang en gesjouw van de matrozen, het geluid van de kaapstander, en het ratelen van de ankerketting welke vrolijk wordt opgehaald. We zullen de kluiver en het grootzeil hijsen, de witte huizen langs de havenkant zullen langzaam voorbij glijden terwijl het schip op snelheid komt en de reis echt begonnen is! Terwijl ze zich een weg baant naar de kaap zal ze zichzelf bedekken met zeil; en dan, eenmaal buiten, de weerklinkende klappen van de grote groene zee terwijl ze oploeft in de wind, naar het Zuiden!

“En jij, jij zult ook komen, jonge broer; want de dagen gaan voorbij en komen nooit meer terug, en het zuiden wacht nog altijd op jou. Volg het avontuur, beantwoordt de roep, nu vooraleer het onherroepelijke ogenblik uit je handen glipt! Het is slechts het dichtslaan van een deur achter je, een vrolijke stap vooruit, en je staat buiten je oude leven en in het nieuwe! Dan op een dag, op een dag in de verre

toekomst, kom dan terug naar hier indien je dat wilt, wanneer de beker gedronken is en het toneelstuk gespeeld is, en zit dan neer bij je rustige rivier in het gezelschap van een hele voorraadkamer goede herinneringen. Je kunt me gemakkelijk inhalen, want je bent jong en ik wordt ouder en zwakker. Ik zal talmen en omkijken; en tenslotte zal ik je zeker zien komen, begerig en opgewekt, met het Zuiden op je gezicht!"

De stem stierf weg en verdween, zoals het vage gezoem van een klein insect; en de Waterrat, verlamd en starend, zag tenslotte slechts nog een ver stipje op het witte oppervlak van de weg.

Werktuiglijk stond hij recht en begon zijn picknickmand terug in te pakken, zorgzaam en zonder haast.

Werktuiglijk keerde hij terug naar huis, zocht een paar kleine benodigdheden en speciale spulletjes die hem dierbaar waren, en stopte ze in een tas; hij deed alles met een trage bezadigdheid en bewoog zich door de kamer als een slaapwandelaar; nog altijd luisterend met geopende lippen. Hij zwaaide de tas over zijn schouder, zocht zorgvuldig een stevige stok uit voor zijn zwerftocht, en zonder haast, maar zonder enige aarzeling stapte hij over zijn drempel net toen de Mol aan zijn deur verscheen.

"Wat nu, waar ga je heen, Ratje?" vroeg de Mol heel verbaasd, hem bij de arm nemend.

"Naar het Zuiden, samen met de anderen" mompelde de Rat met een dromerig monotone stem, zonder hem aan te kijken. "Eerst zeewaarts en dan aan boord van een schip en zo naar de kusten die me roepen!"

Hij stapte vastbesloten verder, nog steeds zonder haast, maar met een hardnekkige doelgerichtheid; maar de Mol, die nu echt ongerust was, ging voor hem staan en in zijn ogen kijkend zag hij dat ze glazig stonden en dooraderd waren met een steeds veranderende tint van grijs - niet de ogen van zijn vriend, maar de ogen van een ander dier! Hem stevig beetpakkend trok hij hem terug naar binnen, gooide hem op de grond en hield hem daar in bedwang.

De Rat worstelde wanhopig gedurende een paar ogenblikken, en daarna scheen zijn kracht hem plots te verlaten, en hij lag stil en uitgeput neer, met gesloten ogen, bevend. Daarop hielp de Mol hem om recht te staan en zette hem neer op een stoel, waar hij bleef zitten, ineengezakt en met zijn hoofd tussen zijn schouders, zijn lichaam schokkend onder hevige rillingen, die overgingen in een hysterische toeval waarbij hij snikte zonder tranen.
Mol sloot de deur, gooide de tas in een lade en deed ze op slot en ging rustig mee aan de tafel zitten bij zijn vriend, wachtend tot die vreemde aanval overging. Geleidelijk aan zonk de Rat weg in een verstoorde slaap, onderbroken door stuiptrekkingen en verward gemompel over vreemde en wilde dingen waar de niet ingelichte Mol niets van begreep; en daarna viel hij in een diepe slaap.
Nog zeer ongerust liet de Mol hem een tijdje alleen en hield zich bezig met huishoudelijke taken; en het werd al donker toen hij terugkeerde naar de zitkamer en de Rat vond waar hij hem gelaten had, weliswaar wakker, maar lusteloos, stil en neerslachtig. Hij wierp een haastige blik op zijn ogen; en zag, tot zijn grote voldoening, dat ze even helder, donker en bruin waren als vroeger; en toen ging hij zitten en probeerde hem op te beuren en hem te helpen bij het vertellen wat er met hem gebeurd was.
Het arme Ratje deed zijn best om hem, met horten en stoten, de zaak uit te leggen; maar hoe kon hij in koele woorden weergeven wat hoofdzakelijk een influistering was geweest? Hoe kon hij opnieuw oproepen, voor de oren van iemand anders, de kwellende stemmen van de zee die hem hadden toegezongen, hoe uit tweede hand de magie van de honderden herinneringen van de Zeevaarder weergeven? Zelfs voor hemzelf, nu de betovering was verbroken en de schittering was verdwenen, vond hij het moeilijk om een verklaring te geven voor wat hem, enkele uren geleden, de enige, onvermijdelijke uitweg leek te zijn. Het is dan ook niet verwonderlijk dat hij er niet in slaagde om de Mol een helder inzicht te geven in wat hij die dag had meegemaakt.

Voor de Mol was alleen dit duidelijk: de toeval, of aanval, was weggeëbd, en had hem terug gezond achter gelaten, alhoewel enigszins geschokt en teneergedrukt door de reactie. Maar hij scheen alle interesse verloren te hebben in de dingen die vroeger zijn dagelijks leven uitmaakten, en ook in alle plezierige voorspellingen over de wisselende dagen en bezigheden welke de veranderende seizoenen zeker met zich zouden meebrengen.
Terloops, en schijnbaar onverschillig, bracht de Mol het gesprek op de oogst die was binnen gehaald, de hoog optorende hooiwagens en hun druk bezige begeleiders, de groeiende hooibergen en de grote maan die opkwam over de weilanden die bespikkeld waren met schoven. Hij sprak over het rood worden van de appels, over de bruin wordende noten, over de confituren en ingemaakte groenten en over het stoken van hartversterkers; tot hij met kleine stapjes bij het midden van de winter kwam, met zijn hartelijke geneugten en zijn gezellig huiselijk leven, en toen werd hij gewoonweg lyrisch.
Geleidelijk aan zette de Rat zich rechter en deed met hem mee. Zijn doffe ogen werden levendiger, en zijn houding werd minder lusteloos.
Daarop sloop de tactvolle Mol weg en kwam terug met een potlood en een paar blaadjes papier, welke hij op de tafel legde naast de elleboog van zijn vriend.
“Het is al lang geleden sinds je nog poëzie hebt geschreven” merkte hij op. “Je zou het vanavond nog eens kunnen proberen in plaats van - wel - in plaats van zoveel te piekeren over vanalles. Ik denk dat het je een veel beter gevoel zal geven wanneer je iets hebt neergepend - ook al zijn het alleen maar verzen.”
De Rat duwde het papier verveeld van zich weg, maar de tactvolle Mol maakte van de gelegenheid gebruik om de kamer te verlaten, en toen hij wat later naar binnen gluurde, was de Rat geheel in beslag genomen en doof voor de wereld; afwisselend krabbelend en zuigend aan het uiteinde van zijn potlood. Het is waar dat hij meer aan zijn

potlood sabbelde dan schreef, maar het deed de Mol plezier te weten dat de genezing nu toch begonnen was.

10. De verdere avonturen van Pad.

De voordeur van de holle boom gaf uit op het oosten en dus werd Pad vroeg wakker; deels door het heldere zonlicht dat over hem heen stroomde; deels door de bittere kou in zijn tenen, waardoor hij droomde dat hij thuis in bed lag, in zijn eigen mooie kamer met het Tudor raam, op een koude winternacht, en dat zijn deken was omhoog geschoven, grommend en protesterend dat hij de koude niet langer kon verdragen, en dat hij naar beneden was gelopen naar het vuur in de keuken om zichzelf te warmen; en hij was blootsvoets over kilometers en kilometers ijskoude tegels gelopen, op hen inpratend en smekend om redelijk te zijn. Hij zou waarschijnlijk veel vroeger ontwaakt zijn, indien hij niet enkele weken op stro en stenen tegels had geslapen, en bijna vergeten was hoe vriendelijk een dik deken aanvoelde wanneer men het goed optrok tot aan de kin.
Rechtzittend wreef hij eerst in zijn ogen en daarna over zijn klagende tenen, vroeg zich een ogenblik af waar hij was, rondkijkend naar de vertrouwde stenen muur en een klein getralied venster; en toen sprong zijn hart op terwijl hij zich alles herinnerde - zijn ontsnapping, zijn vlucht, de achtervolging; en hij herinnerde zich het beste en belangrijkste van allemaal: dat hij vrij was!
Vrij! Het woord en het idee alleen waren alleen al vijftig dekens waard. Hij werd helemaal warm van kop tot teen toen hij dacht aan de vrolijke wereld daarbuiten, die ongeduldig op hem wachtte tot hij zijn triomfantelijke terugkeer zou maken, klaar om hem te bedienen en terzijde te staan, verlangend om hem te helpen en hem gezelschap te houden, zoals het vroeger altijd was geweest voor het ongeluk hem overvallen had. Hij schudde zichzelf en kamde de droge bladeren uit zijn haar met zijn vingers; en toen zijn toilet gemaakt was, stapte hij naar buiten in de aangename ochtendzon, koud maar vol vertrouwen, hongerig maar hoopvol, alle zenuwslopende verschrikkingen

van gisteren verdreven door rust en slaap en de heldere en hartverwarmende zonneschijn.
Hij had de wereld voor zichzelf, op deze vroege zomerochtend. Het bedauwde bosland dat hij betrad was eenzaam en verstild; de groene velden die na de bomen kwamen waren van hem en hij kon ermee doen wat hij wilde; de weg zelf, toen hij hem bereikte in die eenzaamheid die alomtegenwoordig scheen te zijn, had iets van een verdwaalde hond die hoopvol naar gezelschap uitkeek. Maar Pad was op zoek naar iets dat kon praten en hem duidelijk kon vertellen welke richting hij moest volgen. Het is allemaal heel gemakkelijk, wanneer je een onbezwaard hart hebt, en een zuiver geweten, en geld in je zakken, en niemand het land doorkruist, op zoek naar jou om je terug in de gevangenis te gooien, om ongedwongen de weg te volgen zonder er om te geven waar hij heen leidt. De praktisch ingestelde Pad gaf er zeer veel om, en hij kon de weg wel een schop geven voor zijn nutteloze stilte nu elke minuut belangrijk was voor hem.
De terughoudende landelijke weg kreeg nu gezelschap van een verlegen klein broertje in de vorm van een kanaal, welke zijn hand vast nam en in volkomen vertrouwen naast hem begon te lopen, maar met dezelfde sprakeloze, weinig meedeelzame houding tegenover vreemden.
"Ze kunnen de boom in" zei Pad tegen zichzelf. "Maar hoe dan ook, één ding is duidelijk. Ze moeten van *ergens* komen en *ergens* naartoe leiden. Dat staat als een paal boven water, Pad, mijn jongen!" En hij stapte geduldig langs de waterkant. Vanuit een bocht in het jaagpad verscheen een zwoegend eenzaam paard, krom gebogen alsof het diep in gedachten verzonken was. Aan zijn gareel was een lang touw vastgemaakt, strak gespannen maar doorbuigend onder zijn stappen, en van het verste deel vielen er parelachtige druppels. Pad liet het paard voorbij komen en stond te wachten op wat het lot hem toezond.
Met een vrolijk gedwarrel van rustig water voor zijn stompe boeg kwam een bark naast hem gegleden, zijn vrolijk beschilderde dolboord op gelijke hoogte met het jaagpad en

met als enige inzittende een grote zware vrouw die een linnen zonnehoed droeg en een gespierde arm op de helmstok liet rusten.
“Een mooie ochtend, mevrouw!” zei ze tegen Pad toen ze op gelijke hoogte kwam.
“Dat mag u wel zeggen, mevrouw!” antwoordde Pad beleefd, terwijl hij naast haar voortstapte op het jaagpad. “Of beter gezegd een mooie ochtend voor hen die niet in zulke moeilijkheden zitten als ik. Neem nu mijn gehuwde dochter, ze stuurt me een dringend bericht waarin ze vraagt om onmiddellijk tot bij haar te komen; en dus ga ik, niet wetend wat er gebeurd is of nog kan gebeuren, maar het ergste vrezend, zoals u wel zult begrijpen, mevrouw, indien u eveneens een moeder bent. En ik heb mijn zaak moeten achterlaten - ik zit in de wasindustrie moet u weten, mevrouw, en ik heb mijn jonge kinderen aan hun lot moeten overlaten, en een ondeugender en lastiger stel jonge kinderen bestaat er niet, mevrouw; en ik heb al mijn geld verloren en ben de weg kwijt, en wat er met mijn gehuwde dochter gaat gebeuren, wel, daar wil ik niet eens aan denken, mevrouw!”
“En waar woont uw gehuwde dochter dan wel, mevrouw?” vroeg de schippersvrouw.
“Ze woont in de buurt van de rivier, mevrouw” antwoordde Pad. “Dicht bij een mooi huis dat Paddenburg heet, dat hier ergens in deze streek zou moeten staan. Misschien heeft u er al van gehoord.”
“Paddenburg? Nee maar, ik ga zelf die kant uit”, antwoordde de vrouwelijke schipper. “Dit kanaal komt een paar kilometer verderop uit in de rivier, een klein eindje boven Paddenburg; en van daar af is het een gemakkelijke wandeling. Kom maar bij mij op de bark en ik zal u een lift geven.”
Ze stuurde de bark tot tegen de oever, en Pad, met vele nederige en dankbare tekenen van erkentelijkheid, stapte gezwind aan boord en ging zeer tevreden neerzitten.
“Pad heeft opnieuw geluk!” dacht hij “Ik kom er altijd weer bovenop!”

“Zo, u zit dus in de wasindustrie, mevrouw?” zei de bootsvrouw beleefd, terwijl ze verder gleden over het water. “Dat is een heel goed beroep, durf ik te zeggen, indien ik me niet teveel vrijheid veroorloof met die uitspraak.”
“Het beste beroep in het hele land” zei Pad luchtig. “Alle leden van de deftige stand komen bij mij - ze zouden bij niemand anders willen gaan, zelfs als ze er geld voor kregen, zo goed kennen ze mij. Ziet u, ik versta mijn vak zeer grondig, en hou alles zelf onder controle. Wassen, strijken, stijven, herenhemden opmaken voor hun avondkledij - alles wordt gedaan onder mijn ogen!”
“Maar u doet toch niet *alle* werk zelf, mevrouw?” vroeg de vrouw respectvol.
“O, ik heb meisjes” zei Pad terloops “twintig meisjes of zoiets, altijd aan het werk. Maar u weet hoe meisjes zijn, mevrouw! Nare kleine brutaaltjes, zo noem ik ze!”
“Dat doe ik ook” zei de bootsvrouw vol overtuiging. “Maar ik merk dat u ze goed in de hand houdt, die luie sloeries! En wast u zelf graag?”
“Ik vind het heerlijk” zei Pad “Ik ben er gewoonweg verzot op. Ik ben nooit zo gelukkig als wanneer ik met beide armen in de wastobbe sta. Maar ja, het gaat mij zo gemakkelijk af! Helemaal geen moeite! Een echt plezier, dat verzeker ik u, mevrouw!”
“Wat een geluk dat ik u ontmoet!” merkte de bootsvrouw bedachtzaam op. “Een echt buitenkansje voor ons allebei!”
“Hoe dan... Wat bedoelt u?” vroeg Pad, nogal zenuwachtig.
“Wel kijk mij nu eens aan” antwoordde de bootsvrouw. “Ik hou ook van wassen, net zoals u; en wat dat betreft, of het mij nu zint of niet, ik moet het allemaal zelf doen, natuurlijk, de zaken zijnde wat ze zijn. Neem nu mijn echtgenoot, dat is een kerel die wegloopt van alles wat naar werk zweemt en ik moet dus voor de bark zorgen, zodat ik nooit een ogenblik heb om me met mijn eigen zaken bezig te houden. Hij zou nu hier moeten zijn, ofwel aan het roer ofwel meelopend met het paard, alhoewel het paard gelukkig verstandig genoeg is om voor zichzelf te zorgen. Maar in plaats daarvan is hij met de hond op stap om te zien

of hij ergens een konijn kan vangen voor het middagmaal. Zegt dat hij me zal vervoegen bij de volgende sluis. Wel, dat kan wel zo zijn - maar ik vertrouw hem niet, van zodra hij weg is met de hond, die nog erger is dan hijzelf. Maar met dat alles, hoe kom ik dan ooit toe aan mijn was?"

“O, vergeet die was nu maar” zei Pad, die een hekel kreeg aan dit onderwerp.

“Probeer uw gedachten op dat konijn te richten. Een lekker vet jong konijntje, mij zou het plezieren. Heeft u uien?”

“Ik kan mijn gedachten op niets anders richten dan op mijn was” zei de bootsvrouw “en ik vraag me af hoe u over konijnen kunt praten wanneer u zulk een vrolijk vooruitzicht heeft. In de hoek van de cabine zult u een stapel kleren van mij vinden. Indien u er enkel één of twee uitpikt, van de meest nuttige soort - ik ga me er niet aan wagen om ze bij naam te noemen in aanwezigheid van een dame zoals u, maar u zult ze in één oogopslag wel herkennen, en ze door de wastobbe wilt halen terwijl we verder varen, wel, dat zal u een plezier doen, zoals u zelf terecht zegt, en mij zal het bovendien echt vooruit helpen. U zult daar een wastobbe zien staan, en zeep, en een ketel op de kachel en een emmer om water uit het kanaal te scheppen. En dan zal ik weten dat u zichzelf vermaakt, in plaats van hier werkloos te moeten zitten, kijkend naar het landschap en te gapen tot u pijn krijgt in uw kaken.”

“Kom, laat mij sturen!” zei Pad, nu werkelijk verschrikt “en dan kunt u de was doen op uw eigen manier. Ik zou misschien dingen kunnen verknoeien of ze niet doen zoals u het wilt. Ik ben zelf meer vertrouwd met herenkleding. dat is mijn specialiteit.”

“U laten sturen?” antwoordde de bootsvrouw lachend. “Het vraagt flink wat oefening om een bark goed te besturen. En daarbij is het saai werk, en ik wil dat u gelukkig bent. Nee, u mag de was doen waar u zo verzot op bent, en ik blijf de boot besturen omdat ik dat goed kan. Beroof me nu toch niet van het plezier dat ik heb om u een traktatie te kunnen aanbieden!”

Pad zat nu flink in het nauw. Hij keek of er ergens een ontsnappingsmogelijkheid was, zag dat ze te ver van de oever waren om van de bark af te springen, en somber verzoende hij zich met zijn lot.
“Indien de zaak zo ligt,” dacht hij wanhopig “Ik veronderstel dat elke dwaas kan *wassen*!”
Hij haalde de tobbe, zeep, en andere benodigdheden uit de kajuit, koos willekeurig een paar kledingstukken uit, probeerde zich te herinneren wat hij had gezien toen hij toevallig een blik wierp door de ramen van een wasserij, en zette zich aan het werk.
Een lang half uur gleed voorbij, en elke minuut raakte Pad meer en meer uit zijn humeur. Niets van wat hij met die dingen deed doen scheen hen te bevallen of goed te doen. Hij probeerde ze te strelen, hij probeerde ze te slaan, hij probeerde ze te stompen; onveranderd glimlachten ze vanuit de tobbe naar hem terug, volmaakt gelukkig in hun oorspronkelijk vuilheid. Een paar keren keek hij zenuwachtig over zijn schouder naar de bootsvrouw, maar het leek alsof ze voor zich uit zat te staren, volledig in beslag genomen door het besturen van de boot. Zijn rug deed erg pijn, en hij merkte ontsteld dat zijn poten helemaal vol rimpels stonden. Nu was Pad erg trots op zijn poten. Hij mompelde onhoorbare woorden die nooit over de lippen van een wasvrouw zouden mogen komen - of van een Pad; en voor de vijftigste keer verloor hij zijn zeep.
Een uitbarsting van gelach maakte dat hij zich rechtzette en rond keek. De bootsvrouw leunde achterover en lachte onbedaarlijk, tot de tranen over haar wangen liepen.
“Ik heb je de hele tijd in het oog gehouden” hijgde ze. “Ik dacht al van in het begin dat het maar praatjes waren, door de verwaande toon waarop je sprak. Een mooie wasvrouw ben je! Zelfs nog geen vaatdoek heb je ooit in je leven gewassen, dat zeg ik je!"
Pad’s humeur was al een hele tijd boosaardig aan het pruttelen, maar kookte nu helemaal over, en hij verloor elke controle over zichzelf.

“Jij gemene, lage, *vette* bootsvrouw!” schreeuwde hij; “waag het niet om zo tegen je beteren te spreken! Wasvrouw inderdaad! Ik laat je weten dat ik een Pad ben, een zeer gekende, gerespecteerde, voorname Pad! Ik mag dan nu wel een beetje in nesten zitten, maar *ik* laat mij niet uitlachen door een bootsvrouw!”

De vrouw kwam dichter bij hem staan en gluurde aandachtig en van dichtbij onder zijn muts. “Nee maar, zo is het!" riep ze uit. “Wel, heb ik ooit! Een afschuwelijke, smerige, kruipende Pad! En dat dan nog in mijn mooie nette bark! Nu dat is iets wat *ik* niet duld.”

Ze liet de helmstok even los. Eén grote geaderde arm schoot uit en greep Pad vast bij een voorpoot, terwijl de andere hem vastgreep bij een achterpoot. Toen keerde de wereld zich plots onderste boven, de bark scheen zachtjes langs de hemel te zweven, de wind floot in zijn oren, en Pad merkte dat hij door de lucht vloog, snel om zijn as draaiend terwijl hij verder vloog.

Het water, waarin hij uiteindelijk met een grote plons terecht kwam, was meer dan koud genoeg naar zijn smaak, alhoewel zijn koelte niet voldoende was om zijn fiere geest te onderdrukken, of de hitte van zijn woedend humeur te temperen. Hij kwam sputterend terug naar de oppervlakte, en toen hij het eendekroos uit zijn ogen had gewreven was het eerste wat hij zag de dikke bootsvrouw die hem nakeek vanop de achtersteven van de verder varende bark, met een luide spottende lach; en hij beloofde plechtig, terwijl hij hoestte en zich verslikte, dat hij het haar betaald zou zetten.

Hij deed alle moeite om de oever te bereiken, maar de katoenen jurk bemoeilijkte ten zeerste zijn pogingen, en toen hij uiteindelijk de vaste grond kon aanraken had hij de grootste problemen om zonder hulp op de steile oever te klimmen. Hij moest een tweetal minuten rusten om terug op adem te komen; daarna legde hij zijn natte rokken over zijn armen en begon achter de bark te lopen, zo snel als zijn benen hem konden dragen, woest van verontwaardiging, snakkend naar wraak.

De bootsvrouw was nog altijd aan het lachen toen hij op gelijke hoogte met haar kwam. “Draai jezelf door je mangel, wasvrouw" riep ze uit “en strijk je gezicht en laat het krimpen, en dan kan je misschien doorgaan voor een nogal behoorlijk uitziende Pad!"
Pad pauzeerde niet om te antwoorden. Harde wraak was wat hij wou, geen goedkope, loze verbale overwinningen, alhoewel hij een paar dingen op zijn tong had liggen die hij graag de wereld had ingestuurd. Wat hij echt wilde zag hij een beetje verderop. Hard lopend haalde hij het paard in, maakte het sleeptouw los en gooide het op de grond, sprong gezwind op de rug van het paard, en spoorde het aan om te galopperen door stevig tegen zijn flanken te schoppen. Hij stuurde het in de richting van de velden, weg van het jaagpad, en liet zijn strijdros afslaan in een hobbelige dreef. Eenmaal keek hij achterom en zag dat de bark aan de andere kant van het kanaal tegen de grond was gelopen en dat de bootsvrouw wilde gebaren maakte en “Stop, stop, stop!" riep.
“Ik heb dat liedje al eerder gehoord" zei Pad lachend, terwijl hij zijn strijdros de sporen gaf om de wilde rit verder te zetten.
Het trekpaard kon dit tempo niet lang volhouden en zijn galop ging al spoedig over in een drafje, en het drafje in een wandelpas; maar Pad was flink in zijn nopjes, wetende dat hij vooruitging - zij het traag - en de bark helemaal niet meer. Nu hij iets gedaan had waarbij hij zichzelf slim vond, keerde zijn goede humeur terug; en tevreden reed hij rustig voort in de zon, zijn paard langs kleine zijwegen en ruiterpaadjes leidend tot het kanaal ver achter hen lag, en ondertussen probeerde hij te vergeten hoe lang het geleden was sinds hij nog een behoorlijke maaltijd had binnengespeeld.
Hij had samen met zijn paard al ettelijke kilometers afgelegd en begon te knikkebollen in de hete zonneschijn, toen het paard stopte, zijn hoofd naar beneden boog en begon te knabbelen aan het gras; en Pad, wakker wordend, kon nog net vermijden dat hij eraf viel. Hij keek om zich

heen en zag dat hij op een grote wei stond, bedekt met plekken gaspeldoorn en bramen zover hij kon zien.
Dichtbij stond er een zigeunerwagen, en daarnaast zat een man op een omgekeerde emmer, druk doende met roken en in de wijde wereld staren. Een stokjesvuur brandde in zijn buurt, en over het vuur hing een ijzeren pot, en uit die put kwamen pruttel- en borrelgeluiden, en een vage suggestieve stoomsluier. En ook geuren - warme, rijke en gevarieerde geuren - die zich in elkaar strengelden en draaiden en kronkelden tot ze één complete, wellustige, perfecte geur vormden, alsof de ziel van de Natuur een vorm aannam om te verschijnen aan haar kinderen, een echte Godin, een moeder vol troost en verlichting. Pad wist nu wel zeker dat hij daarstraks geen echte honger had gevoeld. Wat hij eerder die dag had gevoeld was niets meer dan een doordeweekse flauwte. Maar nu voelde hij het *echte* ding, daar bestond niet de minste twijfel over; en er moest snel een oplossing voor gevonden worden of er zouden moeilijkheden ontstaan voor iemand of iets. Hij sloeg de zigeuner aandachtig gade, en vroeg zich af wat het gemakkelijkst zou zijn: met hem vechten of hem vleien.
En daar zat hij dan, snuffelend en nog meer snuffelend, en kijkend naar de zigeuner; en de zigeuner zat neer en rookte en keek naar hem.
Uiteindelijk nam de zigeuner zijn pijp uit zijn mond en merkte onverschillig op: “Wil je dat paard van jou misschien verkopen?"
Pad was totaal verbluft. Hij wist niet dat zigeuners geboren paardenkooplui waren, en nooit een kans lieten liggen, en hij had er ook niet over nagedacht dat woonwagens altijd onderweg zijn en dat iets ze dus moest voorttrekken. Het was niet in hem opgekomen om het paard te verkopen, maar de suggestie van de zigeuner leek de weg te effenen naar twee zaken waar hij zo hard naar verlangde: contant geld en een stevig ontbijt.
“Wat?" zei hij “ik mijn prachtig jong paardje verkopen? O, nee; daar is geen sprake van. Wie gaat dan elke dag de was

naar mijn klanten dragen? Daarbij, ik hou zielsveel van dat dier, en hij is gewoonweg dol op mij."
“Probeer van een ezel te houden" stelde de zigeuner voor “Sommige mensen doen dat."
“Je lijkt niet te zien" ging Pad verder “dat dit uitstekende paard van mij voor jou iets te hoog gegrepen is. Het is een volbloed, dat is hij, gedeeltelijk; niet het gedeelte dat je ziet, natuurlijk - een ander deel. En hij heeft ook een prijs in dressuur gewonnen, toen hij nog jong was - dat was voor je hem kende, maar je kunt het nog altijd aan hem zien als je maar goed genoeg kijkt en als je een beetje verstand hebt van paarden, natuurlijk. Nee, geen haar op mijn hoofd denkt aan verkopen. Maar omdat u er zelf over begon, hoeveel had u mij voor dit mooie jonge paard willen bieden?"
De zigeuner bekeek het paard van kop tot teen, en daarna bekeek hij Pad met evenveel aandacht en keek toen terug naar het paard. “Een shilling per poot" zei hij kort, en keerde zich af om verder te roken en naar de wijde wereld te staren.
“Een shilling per poot?" riep Pad uit. “Wacht even, ik heb wat tijd nodig om dat uit te rekenen, en te zien wat het resultaat is."
Hij klom van het paard, liet het grazen, ging bij de zigeuner zitten en maakte sommen op zijn vinger tot hij tenslotte zei: “Een shilling per poot? Wel, dat is exact vier shilling, en geen shilling meer. O nee, ik denk er niet aan om vier shilling te accepteren voor dit mooie, jonge paardje van mij."
“Wel" zei de zigeuner “ik zal je zeggen wat ik zal doen. Ik maar er vijf shilling van, en dat is drie-en-sixpence meer dan wat het dier waard is. En dat is mijn laatste bod."
Daarop bleef Pad zitten en dacht lang en diep na. Want hij had honger en had geen cent, en was nog altijd een eind van huis verwijderd - niet ver van huis, dat wist hij, maar toch nog een eindje - en zijn vijanden waren nog altijd naar hem op zoek. In zulk een situatie mag vijf shilling weliswaar een grote som geld lijken, maar aan de andere kant was het niet erg veel in ruil voor een paard. Het was natuurlijk wel

zo dat het paard hem helemaal niets gekost had; dus alles wat hij ervoor kreeg was pure winst. Tenslotte zei hij beslist:
“Kijk eens hier, zigeuner! Ik zal je zeggen wat we gaan doen; en dat is *mijn* laatste bod. Je betaalt mij zes shilling en sixpence, contant; en daarbovenop zul je me zoveel ontbijt geven als ik kan opeten, in één sessie natuurlijk, en wel uit die ijzeren pot van jou waaruit zulke heerlijke en opwindende geuren blijven opstijgen. In ruil geef ik je mijn vinnig jong paard, met al het mooie gareel en tuig dat het aan heeft, zomaar gratis bovenop. Indien dit niet goed genoeg is voor jou, zeg het dan, zodat ik mijn reis kan voortzetten. Ik ken een man hier in de buurt die al jaren dit paard van mij wil kopen."
De zigeuner gromde angstaanjagend, en verklaarde dat hij geruïneerd zou zijn indien hij nog een paar van deze zaken zou doen. Maar uiteindelijk haalde hij een linnen beurs boven vanuit de diepten van zijn broekzak, en telde zes shilling en sixpence uit in de poot van Pad. Daarna verdween hij een ogenblik in de woonwagen en kwam terug met een groot ijzeren bord en een mes, vork en lepel. Hij haalde de pot van het vuur, en een heerlijke stroom van hete, rijke hutsepot vulde het bord. Het was voorwaar de mooiste en beste hutsepot van de wereld, gemaakt met patrijzen en fazanten, en kippen, en hazen, en konijnen, en parelhoenders, en nog één of twee andere dingen. Pad plaatste het bord op zijn schoot, bijna wenend, en propte, en propte en propte zich vol, en bleef maar vragen naar meer, en op geen enkel ogenblik misgunde de zigeuner hem dat. Hij was er zeker van dat hij nog nooit in zijn leven zulk een uitstekend ontbijt had gegeten.
Toen Pad net zoveel hutsepot had binnengespeeld als er plaats was in zijn buik, stond hij op en zei vaarwel tegen de zigeuner, en nam liefdevol afscheid van het paard; en de zigeuner, die de waterkant goed kende, gaf hem aanwijzigen over de te volgen weg, en hij vervolgde zijn reis in een opperbest humeur. Hij was, inderdaad, een heel andere Pad dan het dier van een uur geleden. De zon

straalde helder, zijn natte kleren waren terug droog, hij had opnieuw geld in zijn zakken, hij was dicht bij zijn huis en zijn vrienden en zijn veiligheid, en, wat nog het beste van alles was, hij had een stevige maaltijd gekregen, warm en voedzaam, en voelde zicht groot en sterk, en zorgeloos en vol zelfvertrouwen.
Terwijl hij vrolijk verder stapte, dacht hij na over zijn avonturen en ontsnappingen, en hoe hij, wanneer de dingen op hun slechtst schijnen te zijn, er altijd in geslaagd was om een uitweg te vinden; en zijn trots en zelfingenomenheid begonnen te groeien.
“Ho, ho!" zei hij tegen zichzelf terwijl hij verder marcheerde met zijn kin in de lucht “wat een slimme Pad ben ik toch! Er is zeker geen enkel ander dier dat zo slim is als ik, in de hele wereld niet! Mijn vijanden hebben me opgesloten in de gevangenis, omsingeld door schildwachten, dag en nacht bewaakt door cipiers; ik loop ze allemaal voorbij, puur door mijn behendigheid gekoppeld aan moed. Ze achtervolgen mij met locomotieven, en politiemannen, en revolvers; ik knip met mijn vingers, en verdwijn, lachend, in de vrije wereld. Ik word, ongelukkig genoeg, in het kanaal gegooid door een dikke vrouw met een slecht karakter. En wat is het gevolg? Ik zwem naar de oever, pak haar paard, rijd er triomfantelijk mee weg, en ik verkoop het paard voor een zak vol geld en een uitstekend ontbijt! Ho, ho! Ik ben De Pad, de fraaie, de populaire, de succesvolle Pad!" Hij raakte zo opgeblazen van zelfingenomenheid dat hij een liedje verzon terwijl hij terwijl hij zo vol lof over zichzelf verder stapte, en hij zong het uit volle borst, alhoewel er, behalve hijzelf, niemand was die het kon horen. Het was waarschijnlijk het meest verwaande lied dat enig dier ooit verzonnen had.

“De wereld heeft grote helden gekend,
Zoals de geschiedenisboeken ons leren;
Maar nooit kon een roemvolle naam
vergeleken worden met die van Pad!"

De geleerde mannen in Oxford
Weten alles wat er geweten kan worden
Maar geen van hen weet half zoveel
als de intelligente Mijnheer Pad!"

De dieren zaten in de Ark en weenden,
Hun tranen stroomden in vloedgolven naar buiten.
Wie was het die zei “Er is land in zicht"
De bemoedigende Mijnheer Pad!"

In het leger groeten ze hem allemaal
Terwijl ze langs de weg marcheren
Was het de Koning? Of Kitchener?
Nee. Het was Mijnheer Pad.

De Koningin en haar hofdames
Zaten voor het raam en naaiden
Zij riep “Kijk! wie is die knappe man?"
Ze antwoordden: “Mijnheer Pad."

Er was nog een flink stuk meer van hetzelfde, maar zo slecht gemaakt dat het de moeite van het noteren niet waard was. Dit waren slechts enkele van de meer gematigde verzen.
Hij zong terwijl hij stapte, en hij stapte terwijl hij zong, en werd met de minuut nog meer opgeblazen. Maar zijn trots zou snel een diepe duik maken.
Na een paar kilometer langs landweggetjes kwam hij aan de grote baan, en toen hij die opging en uitkeek over de witte lengte ervan, zag hij een stipje naderen dat overging in een punt en dan in een vlek, en daarna in iets dat hem zeer vertrouwd was; en een dubbele waarschuwende toon, hem zeer bekend, bereikte zijn verrukte oren.
“Dit trekt er beter op!" zei de opgewonden Pad. “Dit is terug het echte leven, dit is opnieuw de grote wereld die ik zo lang gemist heb! Ik zal ze verwelkomen, mijn broeders van het wiel, en hen een smoesje verkopen, van het soort waarmee ik tot hiertoe zo succesvol ben geweest; en ze

zullen mij natuurlijk een lift geven, en dan zal ik op hen inpraten, en misschien, met wat geluk, kan het zelfs gebeuren dat ik in een automobiel naar Paddenburg rijd! Daar kan de Das een punt aan zuigen!"
Vol zelf vertrouwen ging hij in het midden van de weg staan om de automobiel te verwelkomen, welke met een matige snelheid dichterbij kwam, vertragend toen hij de landweg naderde; plots werd hij erg bleek, zijn hart zakte in zijn schoenen, zijn knieën knikten en dreigden het te begeven, en hij boog zich voorover en viel neer, met een ziekmakende pijn in heel zijn binnenste. En dat was niet verwonderlijk voor dit ongelukkige dier; want de naderende auto was diegene welke hij gestolen had op het erf van het Rode Leeuw hotel op die fatale dag toen al zijn problemen begonnen waren. En de mensen in de auto waren precies dezelfde mensen waarmee hij in de ontbijtzaal van het hotel had gezeten. Hij zonk neer als een sjofel, ellendig hoopje op het midden van de weg, wanhopig tegen zichzelf mompelend; "Het is allemaal voorbij! Het spel is gespeeld! Opnieuw kettingen en politiemannen! Opnieuw de gevangenis! Opnieuw droog brood en water! O, wat een dwaas ben ik geweest! Wat wou ik bereiken door rond te lopen op de grote weg, verwaande liedjes te zingen, en in het volle daglicht mensen tegen te houden, in plaats van me te verbergen tot de avond gevallen was en stilletjes terug naar mijn huis te glippen langs achteraf weggetjes! O ongelukkige Pad! O rampzalig dier!"
Traag maar zeker kwam de verschrikkelijke automobiel steeds dichter en dichter, tot hij op het laatste moment vlak voor hem halt hield. Twee heren stapten uit en liepen rond het bevende hoopje ellende dat daar op de weg lag, en één van hen zei:
"Lieve hemel! Dit is erg treurig! Hier ligt een arm oud mensje - een wasvrouw zou ik zeggen - die midden op de weg is flauw gevallen! Misschien is ze onwel geworden door de hitte, het arme schepsel; of misschien heeft ze vandaag nog niets kunnen eten. Laten we haar in de auto leggen en

haar naar het dichtst bijzijnde dorp brengen, waar ze ongetwijfeld vrienden heeft.”
Zachtjes legden ze Pad in de auto en steunden hem met zachte kussens en vervolgden daarna hun weg.
Toen Pad hen zo vriendelijk en sympathiek hoorde praten, en besefte dat hij niet herkend was, vatte hij terug moed, en voorzichtig deed hij eerst zijn ene oog open en dan zijn andere.
“Kijk" zei één van de heren “ze is al beter. De frisse lucht doet haar goed. Hoe voelt u zich, mevrouw?"
“Dank u vriendelijk, Mijnheer" zei Pad met een zwak stemmetje “Ik voel me al heel wat beter!"
“Dat is goed" zei de heer. “Nu, blijft u maar stil liggen en probeer bovenal niet te praten."
“Dat zal ik niet" zei Pad. “Ik was alleen maar aan het denken dat, indien ik vooraan zou mogen zitten, naast de bestuurder, waar de frisse lucht volop in mijn gezicht blaast, ik dan vlug weer in orde zou zijn."
“Wat een verstandige vrouw!" zei de heer “Natuurlijk mag dat."
En daarop hielpen ze Pad voorzichtig op de voorzetel naast de bestuurder en reden verder.
Pad was nu bijna weer helemaal zichzelf. Hij zat recht, keek om hem heen, en probeerde zich te beheersen; want de oude hunkering, dat onverwoestbaar verlangen, stak opnieuw de kop op en nam volledig bezit van hem.
“Het is het lot!” zei hij tegen zichzelf. “Waarom mij er tegen verzetten? Waarom er tegen vechten?” en hij keerde zich naar de bestuurder naast hem.
“Alstublieft mijnheer" zei hij “ik zou het heerlijk vinden indien u zo vriendelijk zou zijn om mij even met de auto te laten rijden. Ik heb u aandachtig in het oog gehouden, en het ziet er zo gemakkelijk en zo interessant uit, en ik zou zo graag tegen mijn vriendinnen kunnen zeggen dat ik ooit met een automobiel heb gereden!"
De chauffeur lachte om dit voorstel, zó hartelijk dat de heer informeerde wat er gaande was. Toen hij het hoorde zei hij, tot Pad's grote genoegen, “Bravo, Mevrouw! Ik hou van de

pit die u heeft. Laat haar eens proberen, en zorg voor haar. Ze zal geen kwaad aanrichten."
Pad ging gretig op de stoel van de bestuurder zitten, nam het stuur in zijn handen, luisterde met geveinsde nederigheid naar de instructies die hem werden gegeven, en zette de auto in beweging, zeer traag en zorgzaam in het begin, want hij was vastbesloten om voorzichtig te zijn.
De heren op de achterbank klapten in hun handen en juichten en Pad hoorde hen zeggen: "Kijk eens hoe goed ze het doet! Nee maar, een wasvrouw die vanaf de eerste keer een auto zo goed bestuurt!"
Pad ging een beetje sneller; daarna nog wat sneller en nog sneller.
Hij hoorde de heren waarschuwingen roepen: "Wees voorzichtig, wasvrouw!"
En dat stak hem tegen, en hij begon zijn hoofd te verliezen. De bestuurder probeerde tussenbeide te komen, maar hij hield hem op zijn zetel gedrukt met behulp van een elleboog, en reed op volle snelheid. De zoevende wind in zijn gezicht, het gezoem van de motor, en de lichte sprongetjes van de auto onder hem bedwelmden zijn zwakke hersens. "Een wasvrouw, ja, ja!" schreeuwde hij roekeloos. "Ho! ho! Ik ben de Pad, de automobielendief, de uitbreker, de Pad die altijd ontsnapt! Zit stil, en jullie zullen leren wat auto rijden werkelijk is, want jullie zijn in handen van de beroemde, bekwame, de totaal onbevreesde Pad!"
"Grijp hem" schreeuwden ze "grijp de Pad, het verdorven dier dat onze auto heeft gestolen! Bindt hem vast, sla hem in de boeien, sleep hem naar het dichtstbijzijnde politiestation! Weg met de roekeloze en gevaarlijke Pad!"
Helaas! ze hadden moeten nadenken, ze hadden voorzichtiger moeten zijn, ze hadden eerst de auto tot stilstand moeten brengen vooraleer ze dergelijke dingen riepen. Met een halve draai aan het stuur zond Pad de auto door een lage heg die de weg afzoomde. Een geweldige sprong, een heftige klap, en de wielen van de auto wierpen dikke brokken modder omhoog van uit een poel die normaal dienst deed als drinkplaats voor de paarden.

Pad merkte dat hijzelf door de lucht vloog met de sterke opwaartse klim en de delicate zwenkingen van een zwaluw. Hij hield van die beweging en begon zich net af te vragen of dit zou verder gaan tot hij vleugels had gekregen en veranderd was in een Pad-vogel, toen hij met een plof op zijn rug landde in het zachte welige gras van een weide. Zich rechtzettend kon hij zien hoe de auto in de poel stak, bijna helemaal ondergedompeld; en hoe de heren en de chauffeur hulpeloos in het water spartelden, gehinderd door hun lange jassen.
Hij krabbelde vlug op en begon dwars door het land te lopen, zo snel als hij kon, klauterend door de hagen, springend over grachten, rennend door de velden, tot hij buiten adem was en doodmoe, en moest overschakelen naar een trage wandelpas. Toen hij opnieuw wat op adem was gekomen, en in staat was om kalm na te denken, begon hij te giechelen, en het gegiechel ging over in lachen, en hij lachte zo hard dat hij onder een haag moest gaan zitten.
“Ho, ho!" riep hij uit, in een uitbarsting van bewondering voor zichzelf, “Opnieuw Pad! Pad komt er, zoals gewoonlijk, als beste uit! Wie was het die erin slaagde een lift te krijgen? Wij slaagde erin om op de voorzetel te gaan zitten om frisse lucht te krijgen? Wie overhaalde hen om hen te tonen of hij kon rijden? Wie deed hen allemaal in de paardenpoel belanden? Wie ontsnapte er, vrolijk door de lucht vliegend zonder één schrammetje, de enggeestige, naijverige, bange plezierreizigers achterlatend in de modder waar ze thuis horen? Wel, Pad, natuurlijk; de slimme Pad, de grote Pad, de *goede* Pad!"
Daarna barstte hij opnieuw uit in een liedje, en zong met hoge stem:

“De automobiel deed Poop-poop-poop,
terwijl hij voortsnelde langs de baan.
Wie was het die hem een poel instuurde?
De vernuftige Mijnheer Pad!
O, hoe slim ben ik toch,
hoe slim, hoe buitengewoon slim ben...”

Een flauw geluid, een eindje van hem af, maakte dat hij zijn hoofd omdraaide en keek.
O gruwel! O ellende! O wanhoop!”
Ongeveer twee velden verder waren de chauffeur, met zijn leren laarzen, en twee politiemannen zichtbaar, en ze liepen in zijn richting zo hard ze konden!
De arme Pad sprong terug recht en rende opnieuw weg, met zijn hart in zijn keel. “Oh, lieve help” hijgde hij terwijl hij verder liep, “wat een *ezel* ben ik toch! Welk een *verwaande* en stomme ezel! Opnieuw snoeven! Opnieuw liedjes zingen en brallen! Neer gaan zitten en opnieuw zwammen! O arme ik! O arme ik! O arme ik!”
Hij keek achterom en zag tot zijn ontsteltenis dat ze hem inhaalden.
Hij rende wanhopig verder, maar bleef achterom kijken, terwijl ze gestadig dichterbij kwamen.
Hij deed zijn uiterste best, maar hij was een vet dier, en zijn poten waren kort, en zij bleven maar terrein winnen. Hij kon ze nu horen, dicht achter hem. Zonder nog acht te slaan op waar hij liep, kampte hij verder, blind en verwoed, over zijn schouder kijkend naar zijn triomfantelijke vijanden, toen plots de aarde wegzakte onder zijn voeten; hij hapte naar lucht en, splash! Hij voelde hoe hij hals over kop in diep, snelstromend water viel, water dat hem meenam met een kracht waar hij niet tegenop kon; en in zijn blinde paniek wist hij dat hij recht in de rivier was gelopen!
Hij kwam terug naar de oppervlakte en probeerde het riet en de wilgentenen te grijpen welke langs de waterkant groeiden, onderaan de oever, maar de stroom was zo sterk dat hij ze uit zijn handen rukte. “O help!" hijgde de arme Pad “Nooit zal ik nog een auto stelen! Nooit zal ik nog een verwaand liedje zingen” en toen ging hij kopje onder en kwam terug boven, buiten adem en sputterend.
Kort daarop zag hij hoe hij dicht tegen een groot zwart gat in de oever kwam, net boven zijn hoofd, en terwijl de stroom hem er voorbij voerde stak hij een poot omhoog en slaagde erin om de rand vast te grijpen en vast te houden.

Daarna, traag en moeizaam, trok hij zichzelf uit het water, tot hij tenslotte in staat was om zijn ellebogen te laten steunen op de rand van het gat. Daar bleef hij enkele minuten liggen, puffend en hijgend, want hij was echt uitgeput. Terwijl hij zuchtte en blies en in het donkere gat staarde, zag hij iets klein flikkeren en twinkelen terwijl het in zijn richting kwam. Terwijl het naderbij kwam, groeide er een gezicht rond, en het was een bekend gezicht!
Bruin en fijn, met snorharen.
Donker en rond, met keurige oren en zijdeachtig haar.
Het was de Waterrat!

11. "Zoals een zomers onweer kwamen zijn tranen"

De Rat stak een mooie kleine bruine poot uit, greep Pad stevig bij zijn nekvel, en trok hem met een sterke ruk naar zich toe; en de met water bedekte Pad kwam langzaam maar zeker over de rand van het gat, tot hij uiteindelijk gezond en wel in de hal stond, weliswaar bedekt met modder en eendekroos, en met het water dat van hem afstroomde, maar gelukkig en enthousiast zoals voorheen, nu hij zich opnieuw in het huis van een vriend bevond, en de periode van ontwijken en verstoppen voorbij was, en hij afstand kon doen van een vermomming die niet strookte met zijn status en zoveel van hem gevergd had.
"O, Ratje!" riep hij uit "Ik heb zulke slechte tijden beleefd sinds ik jou voor het laatst gezien heb, je hebt er geen idee van! Zulke beproevingen, zulke verschrikkingen, en hoe nobel heb ik ze verdragen! En daarna die ontsnappingen, de vermommingen, de schuilplaatsen, en alles zo slim gepland en uitgevoerd! Ik zat in de gevangenis - ben er natuurlijk ontsnapt! Ben in een kanaal gegooid - zwom naar de oever! Heb een paard gestolen - verkocht het voor een grote som geld! Heb iedereen overbluft - liet ze allemaal precies doen wat ik wilde! Oh, ik *ben* een slimme Pad, zonder twijfel! Wat denk je dat mijn laatste heldendaad was? Wacht even en ik zal het je zeggen..."
"Pad" zei de Waterrat, ernstig en beslist, "je gaat onmiddellijk naar boven, en je doet dat oude katoenen vod uit dat eruit ziet alsof het vroeger aan één of andere wasvrouw heeft toebehoord, en je maakt jezelf grondig schoon, en trekt enkele van mijn kleren aan, en kom dan naar beneden en probeer er uit te zien als een heer, indien je dat *kan* tenminste; want nog nooit in mijn leven heb ik mijn ogen laten rusten op een havelozer, sjofeler, schandelijker ding dan jij nu bent! Hou nu op met snoeven en discuteren, en ga naar boven! Ik heb iets dat ik je straks moet vertellen!"

Pad was eerst geneigd om hem te onderbreken en zijn eigen zegje te doen. In de gevangenis had men hem genoeg gecommandeerd, en nu begon het hier blijkbaar helemaal opnieuw ; en dan nog door een Rat! Maar hij zag zichzelf in de spiegel boven de kapstok, met de verschoten bruine vrouwenmuts schuin neervallend over één oog, en hij veranderde van gedachten en ging vlug en nederig naar boven naar de kleedkamer van de Rat. Daar waste en borstelde hij zich grondig, deed andere kleren aan, en stond lange tijd voor de spiegel terwijl hij zichzelf vol trots en plezier bekeek, eraan denkend wat een volslagen idioten de mensen waren om hem ook maar voor één ogenblik te kunnen verwarren met een wasvrouw.
Tegen de tijd waarop hij terug naar beneden kwam stond er een lunch op de tafel, en Pad was heel blij toen hij dit zag, want hij had een reeks beproevende ervaringen achter de rug en had heel veel energie verbruikt sinds het uitstekende ontbijt dat de zigeuner hem gegeven had. Terwijl ze aten vertelde Pad al zijn avonturen aan de Rat, waarbij hij lang uitweidde over zijn eigen slimheid en tegenwoordigheid van geest in noodgevallen, en zijn listigheid wanneer hij in nauwe schoentjes zat; en hij deed het voorkomen alsof het een vrolijke en kleurrijke ervaring was geweest. Maar hoe meer hij praatte en blufte, hoe ernstiger en stiller de Rat werd.
Toen Pad tenslotte zweeg bleef er een stilte hangen; en toen zei de Rat:
"Wel, Padje, ik wil je geen verdriet doen, na alles wat je hebt meegemaakt; maar, in alle ernst, zie je niet wat voor een verschrikkelijke ezel je van jezelf hebt gemaakt? Je vertelt mij dat je handboeien hebt omgekregen, in de gevangenis bent gegooid, uitgehongerd werd, opgejaagd, doodsangsten hebt uitgestaan, beledigd bent, bespot, en smadelijk in het water bent gegooid, door een vrouw dan nog wel! Welk vermaak kan daarin schuilen? Wat is daar lollig aan? En dat allemaal omdat je per se een automobiel moest stelen. Je weet dat je nooit iets anders dan problemen hebt gehad met auto's, vanaf het ogenblik dat je

er voor het eerst één zag. Maar als je er dan toch een warboel wilt van maken - zoals je gewoonlijk doet, vijftien minuten nadat je met iets begonnen bent, waarom hem dan *stelen*? Maak jezelf kreupel, indien je dat opwindend vind; maak jezelf eens bankroet voor de verandering, indien het dat is wat je wilt; maar waarom ervoor kiezen om een veroordeelde te zijn? Wanneer ga je nu eens verstandig worden, en aan je vrienden denken, en proberen hen tot eer te strekken? Denk je misschien dat ik het plezierig vind als ik de dieren in het voorbijgaan hoor zeggen: 'Dat is nu die kerel die omgaat met bajesklanten'?"

Nu was het wel een pluspunt in Pad's karakter dat hij een echt goedhartig dier was en het nooit erg vond om een bolwassing te krijgen van diegenen die zijn echte vrienden waren. En zelfs wanneer hij helemaal opging in een zaak, was hij toch altijd in staat om de andere kant ervan te zien. En alhoewel hij, terwijl de Rat hem zo ernstig toesprak, tegen zichzelf opstandig bleef zeggen 'Maar het was *wel* leuk! Heel leuk zelfs!", en vreemde onderdrukte geluiden maakte, k-i-ck-ck-ck en poop-p-p, en andere geluiden die leken op gesmoord gesnuif, of het openen van een fles spuitwater, toch slaakte hij een diepe zucht toen de Rat gedaan had en zei, heel lief en nederig, "Helemaal juist, Ratje! Hoe *degelijk* je toch altijd bent! Ja, ik ben een verwaande oude ezel geweest, dat zie ik nu ook in; maar vanaf nu ga ik een goede Pad zijn, en het nooit meer doen. En wat automobielen betreft, daar ben ik niet meer zo tuk op sinds mijn laatste duik in die rivier van jou. Het is zelfs een feit dat, terwijl ik me vastklampte aan de rand van je hol en op adem kwam, ik een plotse ingeving had - een echt briljant idee - in verband met motorboten en... kom, kom, maak je niet zo druk, ouwe kerel, en stamp niet zo en gooi nu toch geen dingen om; het was alleen maar een idee, en we zullen er nu niet meer over spreken. We zullen onze koffie drinken, en er eentje roken, en een gezapige babbel doen, en dan ga ik een rustig wandelingetje maken naar Paddenburg, en mijn eigen kleren aandoen, en mijn rustig leventje terug opnemen. Ik heb mijn buik vol van

avonturen. Ik zal een teruggetrokken, regelmatig, eerbaar leven leiden, liefhebberen op mijn eigen land, en het verbeteren, en af en toe wat aan landschapstuinieren doen. En altijd zal er een maaltijd klaar staan voor mijn vrienden wanneer ze me komen bezoeken; en ik zal een pony koetsje kopen om door het platteland te sjokken, net zoals ik deed in de goede oude tijd vooraleer ik rusteloos werd en dingen wou *doen*."

"Rustig naar Paddenburg wandelen?" riep de Rat, duidelijk over zijn toeren. "Waar heb je het over? Wil je zeggen dat je het nog niet *gehoord* hebt?"

"Wat gehoord?" zei Pad, die nogal bleek werd. "Vooruit Ratje! Vlug! Probeer me niet te sparen! Wat heb ik niet gehoord?"

"Wil je mij wijsmaken" riep de Rat, met zijn kleine vuist op de tafel slaand, "dat je niets gehoord hebt over de Hermelijnen en de Wezels...?"

"Wat, de Wilde Bosdieren?" riep Pad, bevend over zijn hele lijf. "Nee, geen woord! Wat hebben ze gedaan?"

"...en hoe ze Paddenburg hebben ingenomen?" ging de Rat verder.

Pad leunde met zijn ellebogen op de tafel, met zijn kin in zijn poten; en een dikke traan welde op in elk van zijn ogen, liep over en spatte neer op de tafel, plop! plop!

"Vooruit, Ratje" mompelde hij daarna; "vertel het me allemaal. Het ergste is voorbij. Ik ben terug een dier. Ik kan het verdragen."

"Toen je... belandde... in die... moeilijkheden van jou" zei de Rat traag en indrukwekkend; "Ik bedoel, toen je... een tijdje uit de samenleving verdween, door dat misverstand over die... die machine, je weet wel..."

Pad knikte alleen maar.

"Wel, dat was hier in de omgeving het gesprek van de dag natuurlijk" ging de Rat verder "en niet alleen maar langs de oevers van de rivier, maar zelfs tot in het Wilde Bos. Dieren kozen partij, zoals dat altijd gebeurt. De Oeverbewoners namen het voor jou op, en zeiden dat je schandelijk behandeld was, en dat er vandaag de dag geen

gerechtigheid meer bestond in dit land. Maar de Wilde Bosdieren zeiden harde dingen, en dat het je verdiende loon was, en dat het tijd was dat dit soort dingen gestopt werd. Er ze werden erg verwaand en gingen rondvertellen dat het nu voorgoed met je gedaan was! Je zou nooit meer terugkomen, nooit, nooit!"
Pad knikte nogmaals en bleef zwijgen.
"Dat soort van ellendige beesten zijn het" ging de Rat verder. "Maar Mol en Das steunden je door dik en dun en zeiden dat je hoe dan ook spoedig terug zou keren. Ze wisten niet precies hoe, maar toch op de één of andere manier!"
Pad ging opnieuw recht zitten in zijn stoel, en grijnsde en beetje.
"Zij zochten hun argumenten in het verleden" vervolgde de Rat. "Ze zeiden dat er nooit strafwetten waren geweest die konden opboksen tegen brutaliteit en schone schijn, zoals die van jou, gecombineerd met de macht van een goedgevulde beurs. En dus verhuisden ze hun bezittingen naar Paddenburg en bleven daar slapen, en verluchtten het dagelijks en hielden het in orde tot het ogenblik waarop je zou terugkeren. Ze konden niet raden wat er te gebeuren stond, natuurlijk; alhoewel ze hun bedenkingen hadden over de Wilde Bosdieren. Nu kom ik aan het meest pijnlijke en tragische deel van mijn verhaal. Op een donkere nacht - het was een *zéér* donkere nacht, en het waaide hard, ook, en het regende pijpenstelen - kwam een bende wezels, tot de tanden bewapend, stilletjes de oprit voor de hoofdingang opgelopen. Tezelfdertijd kwam een bende roekeloze fretten aangeslopen langs de groentetuin en maakten zichzelf meester van het achtererf en de bijgebouwen; terwijl een bende schermutselende Hermelijnen, die voor niets terugdeinzen, de serre en de biljartkamer bezetten, en controle verwierven over de Franse ramen die uitgeven op het grasveld. De Mol en de Das zaten bij het vuur in de rookkamer, verhalen vertellend en niets vermoedend, want het was geen nacht waarin dieren zich normaal buiten wagen, toen deze bloeddorstige schurken de deuren

openbraken en van alle kanten op hen toestormden. Ze vochten terug, zo goed als ze konden, maar wat baatte het? Ze waren ongewapend, totaal verrast, en wat kunnen twee dieren beginnen tegen honderden? Ze pakten hen aan en bewerkten hen zeer hard met stokken, die twee arme trouwe schepsels, en dreven hen in de kou en de regen, met veel beledigende en onrechtvaardige opmerkingen!"

Hier brak de gevoelloze Pad uit in een paar snikken, waarna hij zich vermande en probeerde om er heel plechtig uit te zien.

"En sindsdien leven de Wilde Bosdieren in Paddenburg" ging de Rat verder; "en hoe leven ze daar! Ze liggen de halve dag in bed, en ontbijten op elk uur van de dag, en de plaats licht er zo vuil bij (heeft men mij verteld) dat het niet om aan te zien is! Ze eten van je voorraad, en drinken van je drank, en ze maken lelijke grappen over jou, en zingen vulgaire liedjes, over... wel over gevangenissen en magistraten en politiemannen; verschrikkelijk persoonlijke liedjes, zonder enige humor. En ze vertellen tegen alle leveranciers en tegen iedereen dat ze daar voorgoed blijven wonen."

"O, zeggen ze dat!" zei Pad die rechtsprong en een stok vast greep. "Dat zullen we nog wel eens zien!"

"Het haalt niets uit, Pad!" riep de Rat hem na. "Je zou beter terugkomen en hier neerzitten; je zult alleen maar in moeilijkheden komen."

Maar Pad was al onderweg, en er was geen houden meer aan. Hij marcheerde snel over de weg, zijn stok over zijn schouder, kokend van woede en zich inwendig nog bozer makend, tot hij aan zijn voorpoort kwam, toen er plots van achter de omheining een grote gele fret met een geweer opdook.

"Wie is daar?" zei de fret scherp.

"Rommel en nonsens!" zei Pad, zeer boos. "Hoe haal je het in je hoofd om zo tegen mij te spreken. Kom daar onmiddellijk uit, of ik..."

De fret zei geen woord, maar schouderde zijn geweer. Verstandig liet Pad zich plat op zijn buik vallen, en BANG! een kogel floot over zijn hoofd.
De verschrikte Pad krabbelde terug recht en ging er vandoor zo snel hij maar kon; en terwijl hij liep hoorde hij de fret lachen, gevolgd door het schrale gelach van nog andere fretten.
Hij keerde terug, zeer terneergeslagen, en vertelde het aan de Waterrat.
“Wat heb ik je gezegd?” zei de Rat “Het haalt niets uit. Ze hebben schildwachten uitgezet, en ze zijn allemaal gewapend. Je moet wachten.”
En toch was Pad niet van plan om het zomaar op te geven. Hij stapte dus in de boot, en roeide over de rivier tot aan de aanlegsteiger bij Paddenburg.
Toen hij het oude huis in zicht kreeg, rustte hij even uit, leunend op zijn roeispanen, en keek behoedzaam over het land. Het leek er zeer vredig en verlaten en rustig. Hij kon de hele voorgevel van Paddenburg zien, stralend in de avondzon, de duiven die zich per twee of drie genesteld hadden op de dakrand; de tuin, een perk vol bloemen; de kreek die naar het boothuis leidde, de kleine houten brug die erover lag; alles rustig, onbewoond, schijnbaar wachtend op zijn terugkeer. Hij zou eerst het boothuis proberen, bedacht hij. Zeer behoedzaam peddelde hij naar de monding van de kreek, en vaarde net onder de brug toen... PLONS!
Een grote steen kwam naar beneden en brak door de bodem van de boot. Deze vulde zich met water en zonk, en Pad lag te spartelen in het diepe water. Omhoogkijkend zag hij twee hermelijnen over de borstwering van de brug leunen en hem met veel vrolijkheid bekijken.
“De volgende keer zal het op je hoofd zijn, Padje!” riepen ze hem spottend toe. De verontwaardigde Pad zwom naar de oever, terwijl de hermelijnen lachten en lachten, elkaar vasthoudend en opnieuw lachend, tot ze bijna twee beroertes kregen - dat wil zeggen, elk een beroerte, natuurlijk.

De Pad keerde te voet terug en vertelde opnieuw zijn teleurstellende ervaringen aan de Waterrat.
“Wel, *wat* heb ik je gezegd?” zei de Rat zeer boos.
“En kijk nu! Zie wat je gedaan hebt. Je hebt mijn boot verloren, waarop ik zó gesteld was, dat is wat je gedaan hebt. En dat mooi stel kleren dat ik je geleend had heb je ook verpest! Werkelijk, Pad, van alle moeilijke dieren - ik vraag me af hoe je er in slaagt om nog iemand te vriend te houden!”
De Pad besefte ineens hoe verkeerd en lichtzinnig hij had gehandeld. Hij gaf zijn fouten toe en zijn tegendraadsheid en verontschuldigde zich uitgebreid tegenover Rat omdat hij zijn boot verloren had en zijn kleren had verpest. En eindigde met te zeggen, met die oprechte overgave welke altijd de kritiek van zijn vriend ontmijnde en hem terug voor zich innam:
“Ratje! Ik zie dat ik opnieuw een koppige en eigenwijze Pad ben geweest! Maar vanaf nu, geloof me, zal ik nederig en onderdanig zijn, en ik zal geen verdere actie nemen zonder je welwillend advies en volle toestemming!”
“Indien dat echt zo is” zei de goedhartige Rat, terug verzoend, “dan is mijn raad voor jou dat je, gezien het late uur, gaat zitten en je avondmaal opeet, dat binnen een minuutje op tafel zal staan, en dat je geduld oefent. Want ik ben ervan overtuigd dat we niets kunnen doen vooraleer we de Mol en de Das gesproken hebben, en van hen het laatste nieuws gehoord hebben en samen vergaderd hebben en naar hun advies in deze moeilijke zaak geluisterd hebben.”
“Oh, ah, ja, natuurlijk, de Mol en de Das” zei Pad luchtig.
“Wat is er van en geworden, die beste kerels? Ik was ze helemaal vergeten.”
“Wel dat mag je wel vragen!” zei de Rat verwijtend. “Terwijl jij de wegen onveilig maakte in dure automobielen, en fier een volbloed bereed, en uitgebreide ontbijten binnenspeelde, hebben deze twee arme en toegewijde dieren in de open lucht geslapen, onder alle weersomstandigheden, zeer oncomfortabel levend overdag en op een harde ondergrond slapend bij nacht; wakend over

jouw huis, patrouillerend langs de grenzen ervan, voortdurend de hermelijnen en wezels in het oog houdend, plannen makend en nadenkend hoe ze voor jou je eigendom terug konden inpalmen. Je verdient het niet om zulke echte en toegewijde vrienden te hebben, Pad, je verdient het echt niet. Op een mooie dag, wanneer het te laat is, zul je er spijt van hebben dat je ze niet meer gewaardeerd hebt terwijl je ze nog had!”

“Ik ben een ondankbaar dier, ik weet het” snikte Pad, bittere tranen huilend. “Ik zal ze gaan zoeken, in de koude, donkere nacht, en hun beproevingen delen, en proberen te bewijzen met... Wacht eens even! Ik ben er zeker van dat ik het geluid van borden op een dienblad gehoord heb! Hier is eindelijk het avondmaal, hoera! Komaan, Ratje!”

De Rat herinnerde zich dat de arme Pad een hele tijd in de gevangenis had gezeten, en dat hij daar rekening moest mee houden.

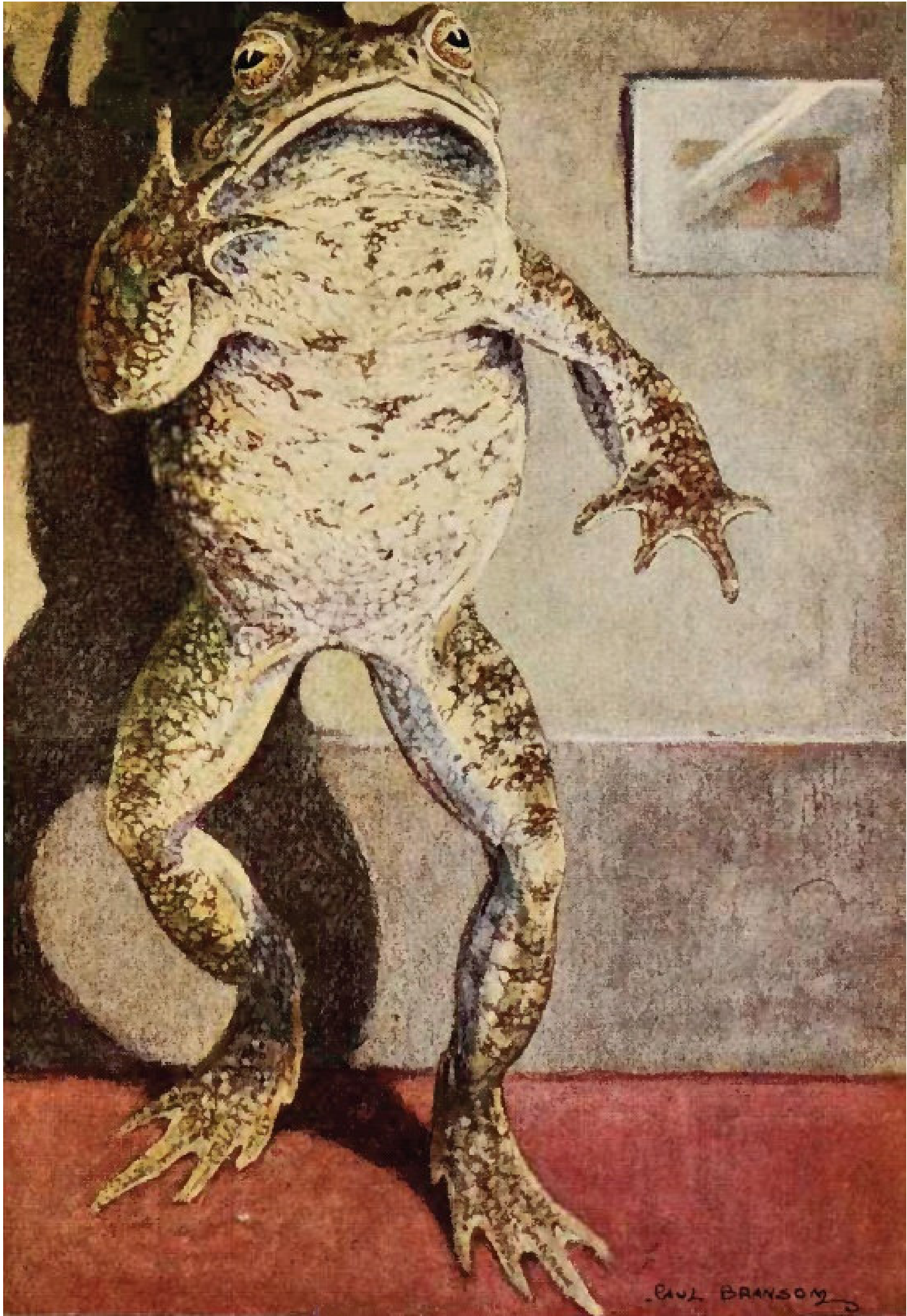
Hij volgde hem dus naar de tafel, en gastvrij moedigde hij hem aan in zijn dappere pogingen om de doorstane ontberingen goed te maken.

Ze waren net klaar met hun maaltijd en waren terug in hun leunstoelen gaan zitten toen er luid op de deur geklopt werd. Pad was zenuwachtig, maar de Rat, geheimzinnig naar hem knikkend, ging recht naar de deur en opende ze, en daar stond Mijnheer Das.

Hij vertoonde alle tekenen van iemand die al enkele dagen van thuis weg was en alle kleine gemakken en voorzieningen van een normaal leven had moeten ontberen. Zijn schoenen waren bedekt met modder, en hij zag er heel ruig en belabberd uit; maar hij was nooit een mooie man geweest, de Das, zelfs niet in zijn beste periode. Hij kwam plechtig naar Pad, schudde zijn poot en zei: “Welkom thuis, Pad! Helaas! Wat zeg ik? Thuis, inderdaad! Dit is wel een heel treurige thuiskomst, ongelukkige Pad!”

Daarna keerde hij zijn rug naar hem toe, ging aan tafel zitten, trok zijn stoel dichterbij en schepte zichzelf een groot stuk koude pastei op.

Pad was zeer verontrust door deze zeer ernstige en gewichtige manier van begroeten; maar de Rat fluisterde tegen hem:
“Trek het je niet aan; schenk er geen aandacht aan; en zeg voorlopig niets tegen hem. Hij is altijd wat gedeprimeerd en moedeloos wanneer hij honger heeft. Binnen een half uur zal hij een heel ander dier zijn.”
En dus wachtten ze in stilte, en kort daarop werd er opnieuw, maar nu lichter, op de deur geklopt. De Rat, met een knikje naar Pad, ging naar de deur en liet de Mol binnen, erg groezelig en ongewassen, met stukjes hooi en stro in zijn vacht.
“Hoera! Hier is die goede oude Pad!” riep de Mol, terwijl zijn gezicht straalde. “Het doet me plezier om je opnieuw terug te hebben!” En hij begon rondom hem te dansen. “We hebben nooit gedacht dat je zo vlug terug zou opduiken! Wel, je moet er in geslaagd zijn te ontsnappen, jij slimme, vernuftige, intelligente Pad!"
De Rat, gealarmeerd, trok hem aan zijn elleboog; maar het was te laat. Pad was al bezig zich op te blazen en op te zwellen.
“Slim? O, nee!” zei hij. “Ik ben niet echt slim volgens mijn vrienden. Ik ben alleen uit de best bewaakte gevangenis van Engeland ontsnapt, dat is alles! En ik heb een trein gekaapt en ben ermee ontsnapt, dat is alles! En ik heb mezelf vermomd en iedereen om de tuin geleid, dat is alles! O, nee! Ik ben een domme ezel, dat ben ik! Ik zal je een paar van mijn kleine avonturen vertellen, Mol, en dan kan je zelf oordelen!”
“Wel, wel” zei de Mol terwijl hij zich naar de eettafel begaf “ik stel voor dat je praat terwijl ik eet. Ik heb nog niets gehad sinds het ontbijt! Och, arme ik! Arme ik!” En hij ging zitten en bediende zichzelf rijkelijk met koud vlees en pickles. Pad ging wijdbeens op het haardkleedje staan, stak zijn poot in zijn broekzak en nam er een handvol zilverstukken uit.

PAUL BRANSOM

“Kijk daar eens naar!” riep hij uit terwijl hij het toonde. “Dat is niet zo slecht, is het, voor een paar minuutjes werk? En hoe denk je dat ik dat gedaan heb, Mol? In de paardenverkoop! Dat is hoe ik het gedaan heb!”

“Ga verder, Pad” zei de Mol, heel geïnteresseerd.

“Pad, wil je nu zwijgen, alsjeblieft!” zei de Rat. “En moedig hem nu niet aan, Mol, je weet hoe hij is; vertel ons liever hoe de zaken er voorstaan, en wat we het beste kunnen doen, nu Pad eindelijk terug is.”

“De situatie is zo erg als ze maar zijn kan” antwoordde de Mol humeurig; “en wat er moet gebeuren, wel, ik laat me hangen indien ik het zou weten! De Das en ik hebben de plaats van alle kanten bekeken, dag en nacht; altijd hetzelfde ding. Overal schildwachten, geweren die op ons gericht worden, stenen die naar ons gegooid worden; altijd een dier op de uitkijk, en wanneer ze ons zien, nee maar! hoe ze lachen! Dat is wat mij het meest ergert!”

“Het is een zeer moeilijke situatie” zei de Rat terwijl hij diep nadacht. “Maar ik denk dat ik nu zie, in het diepste van mijn geest, wat Pad echt zou moeten doen. Ik zal het je vertellen. Hij zou moeten...”

“Nee, dat moet hij niet!” riep de Mol, met zijn mond vol. “Niets van dat! Je begrijpt het niet. Wat hij zou moeten doen is, hij zou moeten...”

“Wel, ik doe het toch niet!” riep Pad, die erg opgewonden raakte. “Ik laat me door jullie geen bevelen geven ! Het is mijn huis waarover we het hebben, en ik weet precies wat ik moet doen, en ik zal het jullie zeggen. Ik ga...”

Ze waren nu alledrie gelijktijdig aan het praten, met luide stem, en het geluid was gewoon oorverdovend, tot een schrale, droge stem zichzelf liet horen.

“Hou nu jullie mond, jullie allemaal!” en onmiddellijk was iedereen stil.

Het was de Das, die, nadat hij zijn pastei had opgegeten, zich had omgekeerd op zijn stoel en hen streng aankeek. Toen hij zag dat hij hun aandacht had, en dat ze duidelijk aan het wachten waren tot hij zou verder spreken, keerde hij zich terug naar de tafel en strekte zijn arm uit naar de

kaas. En zo groot was het respect dat afgedwongen werd door de solide kwaliteiten van dat bewonderenswaardige dier, dat er geen woord meer werd gesproken tot hij zijn toetje helemaal op had en de kruimels van zijn knieën had geveegd. Pad kon met moeite stil blijven zitten, maar de Rat hield hem stevig op zijn plaats.

Toen de Das echt gedaan had, stond hij op van zijn stoel en ging voor het haardvuur staan, diep nadenkend. Tenslotte begon hij te spreken:

“Pad!” zei hij streng “Jij slecht, lastig klein dier! Ben je niet beschaamd over jezelf? Wat denk je dat jouw vader, mijn oude vriend, zou gezegd hebben indien hij vanavond hier was geweest, en geweten had wat je allemaal hebt uitgespookt?”

Pad, die nu op de sofa zat, met zijn benen omhoog, draaide zich op zijn gezicht en schokte over zijn hele lichaam door snikken van diep berouw.

“Nu, nu!” ging de Das verder, nu wat vriendelijker. “Het doet er niet toe. Stop met wenen. Wat gebeurd is, is gebeurd en we draaien nu beter een nieuwe bladzijde om. Maar wat de Mol zegt is allemaal waar. De hermelijnen staan op wacht, op elk punt, en zij zijn de beste schildwachten ter wereld. Het is nutteloos om de plaats te willen aanvallen. Ze zijn te sterk voor ons."

“Dan is het allemaal voorbij” snikte de Pad, huilend in de kussens van de sofa. “Ik zal dienst moeten nemen in het leger en mijn dierbare Paddenburg nooit meer terug zien!”

“Kom, niet zo somber, Padje” zei de Das. “Er zijn meer manieren om de plaats terug te krijgen dan door ze stormenderhand te veroveren. Ik heb mijn laatste woord nog niet gesproken. Nu ga ik jullie een groot geheim vertellen.”

Pad ging langzaam recht zitten en droogde zijn tranen. Geheimen hadden een overweldigende aantrekkingskracht op hem, omdat hij er nooit één kon bewaren en genoot van de ongezonde opwinding wanneer hij naar één of ander dier ging en het hem vertelde, nadat hij plechtig beloofd had om dat nooit te zullen doen.

“Er... is daar... een ondergrondse... gang” zei de Das indrukwekkend “welke vanaf de rivieroever, hier dichtbij, recht naar het midden van Paddenburg leidt.”
“O, nonsens! Das” zei Pad, nogal luchthartig “Je hebt geluisterd naar verhaaltjes die ze in de pub vertellen. Ik ken elke centimeter van Paddenburg, vanbinnen en vanbuiten. Er is niets van waar, dat verzeker ik je!”
“Mijn jonge vriend” zei de Das heel streng “je vader, die een waardig dier was - heel wat waardiger dan sommige anderen die ik ken - was een heel bijzondere vriend van mij, en vertelde me heel wat dingen welke hij onder geen beding aan jou zou verteld hebben. Hij heeft die doorgang ontdekt - hij heeft hem niet zelf gemaakt, natuurlijk; dat had men gedaan honderden jaren vooraleer hij daar kwam wonen - maar hij herstelde hem en maakte hem schoon omdat hij dacht dat hij misschien ooit van pas zou komen, ingeval van moeilijkheden of gevaar; en hij toonde hem aan mij. ‘Vertel hierover niets tegen mijn zoon’ zei hij ‘Het is een goede jongen, maar met een zwak en wispelturig karakter, en hij kan gewoon zijn mond niet houden. Indien hij ooit echt in moeilijkheden zit, en het hem tot nut zou strekken, dan mag je hem op de hoogte brengen van het bestaan van de onderaardse gang; maar alleen dan, en geen moment vroeger’”
De andere dieren keken aandachtig naar Pad om te zien hoe hij het zou opnemen. Pad was geneigd om eerst pruilerig te doen; maar zijn gezicht klaarde onmiddellijk op, omdat hij toch een goede kerel was.
“Wel, wel,” zei hij “misschien praat ik wel wat veel. Een populaire kerel zoals ik - mijn vrienden komen rond mij zitten - we gekscheren, we sprankelen, we vertellen geestige verhalen - en op één of andere manier begint mijn tong te kwispelen. Ik heb een talent voor conversatie. Er is mij zelfs gezegd dat ik een salon zou moeten hebben, wat dat ook moge zijn. Maar tot daar. Ga verder, Das. Hoe gaat die onderaardse gang van jou ons helpen?”
“Ik heb onlangs een paar dingen ontdekt” ging de Das verder “Ik heb Otter zover gekregen dat hij zichzelf

vermomde in een schoorsteenveger en met borstels over zijn schouders aan de achterdeur ging aankloppen om te vragen of ze werk voor hem hadden. En er gaat morgennacht een groot banket plaatsvinden. Het is iemands verjaardag - van de Opperwezel, geloof ik - en alle wezels zullen samen komen in de eetzaal, om te eten en te drinken en te lachen en te brassen, nietsvermoedend. Geen geweren, geen zwaarden, geen stokken, geen enkel soort wapen!"
Maar de schildwachten zullen op post staan zoals gewoonlijk" merkte de Rat op.
"Precies," zei de Das "dat is nu net mijn punt. De wezels zullen volledig vertrouwen op hun uitstekende schildwachten. En daar komt de onderaardse gang in het spel. Deze zeer nuttige tunnel komt omhoog onder de provisiekast van de butler, naast de eetzaal!"
"Aha! Die krakende legplank in de provisiekast van de butler!" zei Pad. "Nu begrijp ik het!"
"We zullen stilletjes tot in de provisiekast van de butler klimmen..." riep de Mol.
"...met onze pistolen en zwaarden en stokken..." gilde de Rat
"...en op hen afstormen..." zei de Das.
"...en ze kletsen geven, kletsen geven, kletsen geven!" brulde de Pad in extase, rondlopend door de kamer en springend over de stoelen.
"Heel goed dan" zei de Das, verder sprekend op zijn gewone droge toon, "ons plan is gemaakt, en er is niets meer waarover jullie kunnen discussiëren en kibbelen. En nu, omdat het al heel laat is, gaan jullie allemaal onmiddellijk naar bed. We zullen de nodige voorzieningen treffen in de loop van morgenochtend."
Pad ging natuurlijk gehoorzaam samen met de anderen naar bed - hij wist wel beter dan dit te weigeren - alhoewel hij zich veel te opgewonden voelde om te slapen. Maar hij had een lange dag achter de rug, waarin veel gebeurd was; en de lakens en dekens waren vriendelijke en opbeurende dingen, na het gewone stro dat - zuinigjes - op de stenen

vloer van zijn tochtige cel werd gestrooid; en zijn hoofd lag nog maar een paar seconden op zijn kussen toen hij gelukzalig begon te snurken. Natuurlijk droomde hij veel; over wegen die van hem wegliepen toen hij ze net nodig had, en kanalen die hem achtervolgden en vastgrepen, en een bark die de eetzaal binnenvaarde met aan boord de was van een hele week, net toen hij een diner gaf, en hij was alleen in de geheime gang, voorwaarts gaande, maar die draaide en keerde en schudde zichzelf en ging op het einde recht zitten; toch bevond hij zich, ten langen laatste, terug in Paddenburg, veilig en triomfantelijk, met al zijn vrienden rondom hem verzameld, hem ernstig verzekerend dat hij echt een slimme Pad was.
Hij sliep tot een stuk in de ochtend, en tegen de tijd dat hij beneden was, hadden de andere dieren hun ontbijt al lang op. De Mol was op zijn eentje ergens heengegaan, zonder iemand iets te zeggen. De Das zat in de leunstoel en las de krant, en leek niet in het minst bezorgd om wat er die avond zou gebeuren. De Rat, daarentegen, rende drukdoend door de kamer, met zijn armen vol wapens van elke soort, ze verdelend in vier kleine hoopjes op de vloer, en opgewonden en buiten adem zeggend terwijl hij rond rende, “Hier is een zwaard voor de Rat, hier is een zwaard voor de Mol, hier is een zwaard voor de Pad, hier is een zwaard voor de Das! Hier is een pistool voor de Rat, hier is een pistool voor de Mol, hier is een pistool voor de Pad, hier is een pistool voor de Das!” Enzovoort, op een regelmatige, ritmisch manier, terwijl de vier kleine hoopjes geleidelijk groeiden en groeiden.
“Dat is allemaal heel goed, Rat” zei de Das daarop, kijkend naar het bezige kleine dier van over de rand van zijn krant; “Ik verwijt je niets. Maar als we eenmaal voorbij de hermelijnen zijn, met die verfoeilijke geweren van hen, dan verzeker ik je dat we geen zwaarden of pistolen nodig zullen hebben. Wij gevieren zullen, wanneer we eenmaal in de eetzaal zijn, met onze stokken in vijf minuten de hele bende weggejaagd hebben. Ik zou het zelfs op mijn eentje kunnen, maar ik wil jullie het plezier niet ontnemen!"

“We kunnen maar beter op veilig spelen” zei de Rat nadenkend, de loop van een pistool poetsend met zijn mouw en er langs kijkend.
Nadat Pad zijn ontbijt op had nam hij een grote knuppel en zwaaide er vervaarlijk mee, en gaf er denkbeeldige dieren flink van langs. “Ik zal het hen leren om mijn huis te stelen!” riep hij “Ik zal het hen leren, ik zal het hen leren!”
“Zeg niet ‘hen leren’ Pad” zei de Rat, geërgerd. “Dat is geen goed Nederlands"
“Waarom zit je altijd op Pad te vitten?” vroeg de Das, nogal korzelig. “Wat is er mis met zijn Nederlands? Het is hetzelfde wat ik zelf gebruik, en indien het voor mij goed genoeg is, dan moet het voor jou ook goed genoeg zijn!”
“Het spijt me zeer” zei de Rat nederig. “Maar ik denk dat het moet zijn ‘hen een lesje leren’ en niet ‘hen leren’.”
“Maar we willen hen niet *opleiden*” antwoordde de Das. “We willen hen leren, hen leren, hen leren! En wat meer is, we gaan het doen ook!”
“Oh, het is al goed, je mag het op jouw manier zeggen” zei de Rat. Hij was er zelf niet geheel mee in het reine en trok zich terug in een hoekje waar men hem kon horen mompelen “Hen leren, hen een lesje leren, een lesje leren, hen leren...” tot de Das hem nogal vinnig zei ermee op te houden.
Daarop kwam de Mol de kamer binnengestormd, duidelijk in zijn nopjes met zichzelf. “Ik heb zo een lol gehad!” zei hij onmiddellijk “Ik heb de hermelijnen beet gehad!”
“Ik hoop dat je erg voorzichtig bent geweest, Mol?” zei de Rat ongerust.
“Dat zou ik ook hopen” zei de Mol vol zelfvertrouwen. “Ik kreeg het idee toen ik in de keuken ging, om te zien of het ontbijt van Pad voor hem werd warm gehouden. Ik vond die oude wasvrouwen jurk waarmee hij gisteren is thuis gekomen, hangend op een rek voor het vuur. En ik trok hem aan, zette de muts op, en de sjaal, en weg was ik naar Paddenburg, zo stoutmoedig als maar kon. De schildwachten stonden natuurlijk op post, met hun geweren en hun “Wie is daar” en al hun andere onzin. “Goede

morgen, heren!” zeg ik, zeer eerbiedig. “Is er was vandaag?” Ze keken me aan, erg trots en stijf en vanuit de hoogte, en zeiden “Ga weg, wasvrouw! We besteden de was niet uit." “Misschien een andere keer?" zeg ik. Ho, ho, ho! Was ik niet *grappig*, Pad?"
“Arm, lichtzinnig dier!” zei Pad, erg uit de hoogte. Feit was dat hij erg jaloers was op Mol voor wat hij net had gedaan. Het was precies datgene wat hij zelf graag zou hebben gedaan, indien hij er maar aan gedacht had, en zich niet overslapen had.
“Enkele hermelijnen liepen rood aan” ging de Mol verder “en de sergeant van dienst, die zei tegen mij, erg kortaf, hij zei “Maak dat je wegkomt, vrouw, maak dat je wegkomt! Hou mijn mannen niet aan de praat terwijl ze op post staan.” “Weglopen?” zeg ik “het zal niet ik zijn die zal weglopen, zeer binnenkort!”
“O *Molletje*, hoe kon je zoiets zeggen” zei de Rat verslagen. De Das legde zijn krant neer.
“Ik kon zien hoe ze hun oren rechtzetten en naar elkaar keken” ging de Mol verder “en de sergeant zei tegen hen “Sla geen acht op *haar*; ze weet niet wat ze zegt.”
“O! Doe ik dat niet?” zei ik “Wel, laat me je dit vertellen. Mijn dochter doet de was voor Mijnheer Das, en daardoor zul je merken of ik weet waarover ik praat; en jij zult het binnenkort aan de lijve ondervinden! Honderd bloeddorstige dassen, gewapend met geweren, gaan vannacht Paddenburg aanvallen, langs de paardenweide. Zes bootladingen ratten, met pistolen en sabels zullen langs de rivier komen en een landing uitvoeren in de tuin; terwijl een uitgelezen schare Padden, gekend onder namen als Die-hards en Dood-of-Glorie Padden, zullen de boomgaard binnen stormen en alles op hun weg vernielen, schreeuwend om wraak. Er zal van jullie niet veel overblijven om te wassen tegen de tijd dat ze met jullie klaar zijn, tenzij jullie maken dat je wegkomt nu jullie daar nog de kans toe hebben!” Toen rende ik weg en toen ik buiten hun gezichtsveld was verborg ik me; en daarna kroop ik terug langs de gracht en nam een kijkje door de haag. Ze waren allemaal zo gespannen en in de war

als maar mogelijk is, in alle richtingen tegelijk lopend, en over elkaar struikelend, en iedereen bevelen gevend aan alle anderen, zonder zelf te luisteren; en de sergeant bleef maar pelotons hermelijnen wegsturen naar alle delen van het terrein, en daarna anderen achter hen sturen om ze terug te halen; en ik hoorde hen tegen elkaar zeggen “Dat is nu net iets voor de wezels; zij gaan comfortabel feest vieren en toasten en zingen en plezier hebben, terwijl wij op wacht moeten staan in de kou en de duisternis, om tenslotte in mootjes te worden gehakt door bloeddorstige Dassen!”
“Oh, jij stomme ezel, Mol!” riep Pad “Je hebt alles verknoeid!
“Mol” zei de Das, op zijn droge, rustige manier, “Ik merk dat je meer gezond verstand hebt in je pink dan sommige andere dieren in hun hele, dikke lijf. Je hebt het uitstekend aangepakt, en ik begin grote verwachtingen over jou te krijgen. Knappe Mol! Slimme Mol!"
De Pad was gewoonweg stikjaloers, temeer omdat hij op geen enkele manier kon begrijpen waarom datgene wat Mol had gedaan zo bijzonder slim was; maar, gelukkig voor hem, vooraleer hij zijn slecht humeur kon tonen of zichzelf bloot stellen aan het sarcasme van Das, weerklonk de bel voor de lunch.
Het was een eenvoudig maar versterkend maal - spek en bonen, en een macaroni pudding; en toen ze klaar waren, nestelde Das zich in een leunstoel en zei:
“Wel, we weten wat ons vannacht te doen staat, en het zal waarschijnlijk heel laat zijn voor we ermee gedaan hebben; daarom ga ik nu een uiltje vangen, nu het nog kan” En hij legde een zakdoek over zijn gezicht en was spoedig aan het snurken.
De bezorgde en bezige Rat ging onmiddellijk verder met zijn voorbereidingen, en liep heen en weer tussen zijn vier kleine stapeltjes, mompelend: “Hier is een gordel voor de Rat, hier is een gordel voor de Mol, hier is een gordel voor de Pad, hier is een gordel voor de Das!” enzovoort, met elk nieuw stuk uitrusting dat hij bovenhaalde en waar werkelijk geen eind aan scheen te komen; de Mol stak zijn arm onder

die van Pad en leidde hem naar buiten in de frisse lucht, deed hem neerzitten in een rieten stoel, en liet hem al zijn avonturen vertellen van begin tot einde, wat Pad maar al te graag deed. De Mol was een goede luisteraar, en Pad, met niemand in de buurt die zijn uitspraken kon staven of weerleggen, liet zichzelf eens goed gaan. En voorwaar, veel van wat hij vertelde behoorde eigenlijk tot de categorie *'wat gebeurd kon zijn indien ik er maar op tijd aan gedacht had in plaats van tien minuten later'*. Dit zijn altijd de beste en pittigste verhalen; en waarom zouden we ze niet even hoog mogen waarderen als de teleurstellende dingen die werkelijk gebeurd zijn?

12. De Terugkeer van Ulysses.

Toen het donker werd zei de Rat hen met een air van opwinding en mysterie dat ze naar de zitkamer moesten komen, plaatste elk van hen naast zijn stapeltje wapens, en begon hen uit te rusten voor de komende expeditie. Hij was zeer ernstig en ging grondig te werk, en de hele affaire duurde geruime tijd. Eerst was er een gordel die elk dier moest aandoen, en dan een zwaard dat in de gordel moest gestoken worden, en daarna een hartsvanger aan de andere zijde om voor evenwicht te zorgen. Daarna een paar pistolen, een politieknuppel, verschillende handboeien, wat verband en plakband, en een zakfles en een brooddoos.
De Das lachte goedmoedig en zei: "Het is in orde, Ratje! Je hebt er plezier in en het doet me geen pijn. Alles wat ik te doen heb ga ik doen met deze knuppel" Maar de Rat zei alleen maar "*Alstublieft*, Das. Je weet dat ik niet zou willen dat je me achteraf zou berispen en zeggen dat ik ook maar *iets* vergeten had!"
Toen alles klaar was nam de Das een dievenlantaarn in één poot, greep naar zijn knuppel met de andere, en zei: "Nu dan, volg mij! Mol eerst, omdat ik erg tevreden ben over hem; Rat als volgende; Pad als laatste. En luister goed, Padje! Snater niet zoveel als je gewoonlijk doet want dan stuur ik je terug, zo waar als ik leef!"
De Pad was zo bang dat ze hem zouden achterlaten dat hij zonder morren zijn positie als laatste innam, precies zoals hem bevolen was, waarna de dieren zich op weg begaven.
De Das leidde hen een klein eindje langs de rivier, en sprong dan plots over een heg in een gat in de rivieroever, een klein stukje boven het water. De Mol en de Rat volgden in stilte, en slaagden er eveneens in om in het gat te springen zoals ze de Das hadden zien doen; maar toen het de beurt was aan Pad, slaagde die er natuurlijk in om uit te glijden en in het water te vallen, met een luide plons en een uitroep van schrik. Hij werd door zijn vrienden uit het water getrokken, haastig droog gewreven en uitgewrongen, op

zijn gemak gesteld en terug op zijn poten gezet; maar de Das was erg boos, en zei hem dat, indien hij zichzelf nogmaals voor gek zette, ze hem zeer zeker zouden achterlaten.
Uiteindelijk kwamen ze bij de onderaardse gang, en begonnen ze werkelijk aan de strafexpeditie !
Het was koud, en donker, en vochtig, en laag, en smal, en de arme Pad begon te rillen, gedeeltelijk uit schrik voor wat ze zouden tegenkomen, gedeeltelijk omdat hij door en door nat was. De lantaarn was ver voorop, en hij kon het niet helpen dat hij een eind achterop bleef in de duisternis. Daarna hoorde hij hoe de Rat hem waarschuwend aanmaande "*Komaan*, Pad!" en hij kreeg een paniekaanval dat ze hem alleen zouden achterlaten in het donker, en hij 'kwam aan' met zulk een snelheid dat hij de Rat tegen de Mol deed botsen en de Mol tegen de Das, en gedurende een ogenblik heerste er grote verwarring. De Das dacht dat ze langs achter werden aangevallen, en, omdat er niet genoeg ruimte was om een knuppel of hartsvanger te gebruiken, trok hij een pistool, en stond op het punt om een kogel in Pad te jagen. Toen hij doorhad wat er werkelijk gebeurd was werd hij heel erg boos en zei: "En nu laten we die vermoeiende Pad werkelijk achter!"
Maar Pad begon te jammeren, en de twee anderen beloofden dat ze er garant voor stonden dat hij zich goed zou gedragen, en tenslotte nam de Das daar vrede mee, en trok de stoet verder; alleen was het nu de Rat die achteraan liep en stevig de schouders van Pad vasthield.
En zo gingen ze verder, schuifelend en tastend, met gespitste oren en met hun poten op hun pistolen, tot de Das tenslotte zei: "We zouden nu al bijna onder Paddenburg moeten zijn."

Plots hoorden ze, zo ver weg als maar kon, en toch schijnbaar boven hun hoofd, een verwarde mengelmoes van geluiden, alsof er mensen aan het roepen waren, en juichten en op de vloer stampten en op de tafels klopten. Pad werd opnieuw overvallen door zenuwslopende verschrikkingen, maar de Das bleef onbewogen en merkte alleen maar op: "Ze *gaan* ervoor, de Wezels!"
De gang begon nu omhoog te lopen; ze kropen nog een klein beetje verder, en toen was er een nieuwe uitbarsting van geluid, duidelijker deze keer, en zeer dicht boven hen. "Hoe... ra... hoera... hoe... ra... hoera...!" hoorden ze, en het stampen van kleine voeten op de vloer, en het klingelen van glazen terwijl kleine vuisten op de tafels roffelden. "Wat een *plezier* hebben ze toch!" zei de Das. "Komaan!" Ze haastten zich door de gang tot ze niet verder konden en onder de valdeur stonden die leidde naar de voorraadkast van de butler.
In eetzaal heerste zoveel tumult dat er weinig gevaar was dat ze zouden opgemerkt worden. De Das zei, "Nu, jongens, allemaal samen!" en het viertal zette zijn schouders onder het valluik en hesen het omhoog. Elkaar omhoog trekkend stonden ze weldra in de voorraadkast met slechts een deur tussen hen en de eetzaal, waar hun vijanden, zich van niets bewust, zaten te slempen.
In de voorraadkast was het geluid eenvoudigweg oorverdovend. Tenslotte, toen hen juichen en trommelen traag wegebde, konden ze een stem herkennen die zei: "Wel, ik ga jullie niet langer ophouden" (groot applaus) "maar vooraleer ik terug in mijn zetel ga zitten" (opnieuw gejuich) "zou ik nog een woordje willen zeggen over onze vriendelijke gastheer, Mijnheer Pad. Allemaal kennen we Pad!" (groot gelach) "*Goede* Pad, *bescheiden* Pad, *eerlijke* Pad" (uitzinnig gegier)."
"Laat me hem te pakken nemen!" mompelde Pad, knarsetandend.
"Hoe nog een minuut vol!" zei de Das, hem met moeite tegenhoudend. "Hou jullie allemaal klaar!"

“...Laat me een klein liedje voor u zingen" ging de stem verder “dat ik ter ere van Pad gemaakt heb" (langdurig applaus).
Daarna begon de Opperwezel - want dat was hij - met een hoge piepende stem te zingen:

“Pad die ging zichzelf vermaken
Vrolijk liep hij langs de straat"

De Das zette zich recht, greep zijn knuppel stevig vast met beide poten, keek naar zijn kameraden en riep:
“Het uur is gekomen! Volg mij!"
En hij schopte de deur wijd open.
Nee, maar!
Welk een gepiep en gekras en gegil vulde de lucht!
De verschrikte wezels mochten dan wel onder de tafels duiken en uitzinnig op de ramen springen! De fretten mochten wild naar de haard rennen en hopeloos verstrikt raken in de schoorsteen! De tafels en stoelen mochten omver gegooid worden, en de glazen en het porselein rinkelend op de grond gesmeten worden, in de paniek van dat verschrikkelijke ogenblik waarop de vier Helden vol gramschap de zaal binnen schreden! De machtige Das, met zijn snorharen overeind, zijn grote knuppel zoevend door de lucht; Mol, zwart en onverbiddelijk, zwaaiend met zijn stok en zijn verschrikkelijke oorlogskreet uitstotend, ‘Een Mol! Een Mol!' Rat, niets ontziend en vastberaden, zijn gordel uitpuilend met wapens van alle leeftijden en vormen; Pad, door het dolle heen van opwinding en gekwetste trots, opgeblazen tot het dubbele van zijn normale omvang, opspringend in de lucht en Pad-kreten uitstotend die hen verkilde tot in hun mergpijpen! "Pad ging zichzelf vermaken!" gilde hij. "Ik zal *hen* eens vermaken!" en hij ging recht naar de Opperwezel. Ze waren slechts met vier, maar voor de door paniek verlamde wezels leek de zaal vol te zijn met monsterachtige dieren, grijs, zwart, bruin en geel, schreeuwend en zwaaiend met enorme knuppels; en ze stoven uiteen en vluchtten weg, gillend van schrik en

verbijstering, naar hier en naar daar, door de vensters, in de schoorsteen, overal waar ze buiten het bereik waren van die verschrikkelijk stokken.
De zaak was snel voorbij. Op en neer, over de hele lengte van de zaal, schreden onze vier Vrienden, ranselend met hun stokken op elk hoofd dat zich vertoonde; en in vijf minuten was de kamer ontruimd. Door de gebroken vensters hoorden ze in de verte het wegstervende gegil van de wezels die verschrikt wegliepen over het grasveld; op de vloer lagen er wel een dozijn vijanden neergeveld, die door de Mol allemaal met handboeien gekneveld werden. De Das, uitrustend van zijn inspanningen, leunde op zijn stok en wreef over zijn rechtschapen voorhoofd.
“Mol" zei hij “je bent een allerbeste kerel! Ga buiten eens een kijkje nemen naar die hermelijnen schildwachten van jou, en kijk wat ze aan het doen zijn. Ik zo het idee dat we, dank zij jou, vannacht weinig last van hen zullen hebben!"
De Mol verdween prompt door het raam; en de Das vroeg aan de andere twee om een tafel terug op haar poten te zetten en de messen en vorken en borden en glazen die nog heel waren van de vloer op te rapen en te kijken of ze nog proviand konden vinden voor een avondmaal. “Ik wil bikken, dat wil ik" zei hij op die nogal platte manier van spreken welke hem eigen was. “Rep je benen, Pad, en wees blij! We hebben je huis voor jou terug veroverd en je biedt ons nog geen boterham aan." Pad voelde zich gekwetst omdat Das geen prettige dingen tegen hem zei, zoals hij tegen de Mol deed, en dat hij hem niet zegde wat een fijne kerel hij was, en hoe voortreffelijk hij gevochten had; want hij was zeer met zichzelf ingenomen over de manier waarop hij de Opperwezel had aangepakt toen hij hem met één slag van zijn stok over de tafel had doen vliegen. Maar hij repte zich, net als de Rat, en algauw hadden ze wat granaatappelconfituur gevonden in een glazen schotel, en een koude kip, een tong waar amper van gegeten was, wat cake, en een flinke schotel kreeftensla; en in de voorraadkast vonden ze een mand Franse broodjes en een hoeveelheid kaas, boter en selder. Ze wilden net gaan zitten

zoen de Mol langs het raam binnenklauterde, gniffelend, met een arm vol geweren.
“Het is allemaal voorbij" rapporteerde hij. “Ik heb begrepen dat, zodra de hermelijnen, die al erg nerveus en ongerust waren, het gegil en geschreeuw en het tumult in de eetzaal hoorden, sommigen van hen hun geweren neergooiden en wegvluchten. De anderen hielden nog een tijdje stand, maar toen de wezels naar buiten kwamen en op hen toeliepen dachten ze dat ze verraden waren; en de hermelijnen namen de wezels vast, en de wezels vochten om los te geraken, en ze worstelden en kronkelden en stompten elkaar en rolden over de grond, tot de meeste van hen in de rivier belandden! Hoe dan ook, ze zijn nu allemaal verdwenen; en ik heb hun geweren. Alles is dus in orde!”
“Uitmuntend en verdienstelijk dier!" zei de Das, met zijn mond vol kip en vla. “Nu is er nog één ding dat jij moet doen, Mol, vooraleer je gaat zitten om samen met ons te eten; en ik zou je er niet mee lastig vallen indien ik niet wist dat ik het aan jou kan overlaten om zaken tot een goed einde te brengen, en ik wou dat ik hetzelfde kon zeggen van iedereen die ik ken. Ik zou de Rat sturen, indien hij geen dichter was. Ik wil dat je deze kerels die op de vloer liggen naar boven brengt, en dat je ze enkele slaapkamers laat opruimen en dweilen en helemaal in orde laat maken. Zie er op toe dat ze ook *onder* de bedden vegen, en dat de lakens en kussenslopen vervangen worden, en dat ze een hoek van het beddek omslaan, precies zoals je weet hoe het moet gebeuren; en laat ze een kan met heet water klaar zetten, en zindelijke handdoeken, en nieuwe stukken zeep, in elk van de kamers. En daarna kun je ze nog een pak rammel geven, indien je daar enig plezier in vind, en ze langs de achterdeur buiten gooien, en dan zullen we *hen* nooit meer zien, denk ik zo. En kom dan terug naar beneden en neem wat van deze koude tong. Ze is eerste klas. Ik ben erg tevreden over jou, Mol!”
De goedhartige Mol nam een knuppel, plaatste zijn gevangenen op een rij en gaf het bevel “In looppas!” en leidde zijn ploeg naar de eerste verdieping. Na een poosje

kwam hij terug tevoorschijn, glimlachend, en zei dat alle kamers klaar waren, en zo netjes alsof ze nieuw ingericht waren. “En ik heb ze zelfs geen pak rammel moeten geven” voegde hij er aan toe. “Ik dacht dat ze, globaal gezien, al genoeg rammel hadden gekregen voor één nacht, en de wezels, toen ik hen dat meedeelde, waren het volledig met mij eens, en zeiden dat ze er niet meer aan dachten om nog last te veroorzaken. Ze waren zeer berouwvol, en zeiden dat ze erg veel spijt hadden van wat ze gedaan hadden, maar dat het allemaal de fout was van de Opperwezel en van de hermelijnen, en dat, indien ze ooit iets voor ons konden doen om het goed te maken, we het alleen maar te zeggen hadden. En dus gaf ik elk van hen een broodje en liet ze buiten langs de achterdeur, en weg renden ze, zo hard ze konden!"

Daarna schoof de Mol zijn stoel onder de tafel, en viel aan op de koude tong; en Pad, een gentleman zijnde, hield al zijn jalousie voor zichzelf en zei hartelijk, ‘Dank je wel, lieve Mol, voor alle moeite en last die je deze nacht hebt gehad, en vooral voor je slimheid deze ochtend!” De Das was hier blij mee en zei ‘Dat is goed gesproken, mijn dappere Pad!’ En op die manier beëindigden ze hun avondmaal, blij en tevreden, en trokken zich daarna terug om te rusten tussen hun verse lakens, veilig in het voorouderlijke huis van Pad, heroverd door ongeziene dapperheid, doordachte strategie en een goede hantering van knuppels.

De volgende ochtend had Pad zich overslapen, zoals gewoonlijk, en kwam schandalig laat naar beneden om te ontbijten, en vond op de tafel een zekere hoeveelheid eierschelpen, enkele stukjes koude en leerachtige toast, een koffiepot die voor drie vierden leeg was, en nog wat kleine hoeveelheden van andere dingen; dit maakte er zijn humeur niet beter op, bedenkend dat het, per slot van rekening, toch zijn eigen huis was. Doorheen de Franse ramen van de ontbijtkamer kon hij zien hoe de Mol en de Waterrat in rieten stoelen op het grasveld zaten, duidelijk elkaar verhalen vertellend; brullend van het lachen en hun korte beentjes in de lucht gooiend. De Das, die in een leunstoel

verdiept de krant zat te lezen, keek amper op en knikte toen Pad de kamer binnen kwam. Maar Pad wist welk vlees hij in de kuip had, en zette zich dus neer en ontbeet zo goed hij kon, bij zichzelf bedenkend dat hij dit de anderen ooit wel eens betaald zou zetten. Toen hij bijna klaar was keek de Das op van zijn krant en merkte nogal kortaf op: “Het spijt me, Pad, maar ik ben bang dat je deze ochtend heel wat werk zult moeten verzetten. Zie je, we zouden echt zo snel mogelijk een feest moeten geven, om deze zaak te vieren. Het wordt van jou verwacht - het is eigenlijk de regel.”
“O, dat is goed!" zei de Pad dadelijk. “Als ik maar iemand een plezier kan doen. Maar waarom je ‘s ochtend een feest wil geven, dat begrijp ik niet. Maar je weet dat ik niet leef om mezelf te vermaken, maar enkel om uit te zoeken wat mijn vrienden willen, en dan te proberen om het hen te geven, mijn beste oude Das!"
“Doe je niet stommer voor dan je echt bent” antwoordde de Das nors “en zit zo niet achter je kop koffie te gniffelen en te grinniken; dat is ongemanierd. Ik heb het natuurlijk over een avondfeest, maar de uitnodigingen moeten nog geschreven en onmiddellijk verstuurd worden, en jij moet ze schrijven. Ga nu aan die schrijftafel - er liggen stapels briefpapier op met bovenaan “Paddenburg", gedrukt in blauw en goud, en schrijf uitnodigingen voor al je vrienden, en wanneer je doorwerkt kunnen we ze nog voor de middag versturen. En ik zal ook een handje toesteken; en mijn deel van de last opnemen. *Ik* zal het banket bestellen.”
“Wat!” riep Pad ontzet uit. “Ik hier binnen moeten zitten en een heleboel ellendige brieven moeten schrijven op zulk een mooie ochtend, wanneer ik over mijn eigendom zou willen wandelen en alles in orde brengen, en zwierig rondstappen en mezelf amuseren! Zeker niet! Ik zal... Ik zal er... Wacht even! Maar, natuurlijk, beste Das! Wat is mijn plezier nu, vergeleken met dat van de anderen! Je wilt dat het gebeurt, en zo zal het gebeuren. Ga maar, Das, bestel het banket, bestel wat je wilt; en ga dan maar buiten zitten bij onze jonge vrienden die zoveel onschuldig plezier hebben, niet denkend aan mij en mijn zorgen en mijn noeste arbeid. Ik

zal deze mooie ochtend opofferen op het altaar van plichtsbewustzijn en vriendschap!"
De Das keek heel wantrouwend naar hem, maar Pad's open en oprechte houding maakten het moeilijk om enig onwaardig motief achter zijn veranderd gedrag te zoeken. Daarop verliet hij de kamer, in de richting van de keuken, en zodra hij de deur achter zich gesloten had, spoedde Pad zich naar de schrijftafel. Tijdens het vorige gesprek had hij een knappe ingeving gekregen. Hij *zou* de uitnodigingen schrijven; en hij zou er zorg voor dragen dat de leidende rol, welke hij in de gevechten gespeeld had, duidelijk naar voren zou komen, en hoe hij de Opperwezel gevloerd had; en hij zou verwijzigen maken naar zijn avonturen, en naar de successen die hij geboekt had; en op het schutblad zou hij een lijst met de attracties van de avond schrijven, zoiets als dit, terwijl hij het uitschetste in zijn hoofd:

Toespraak... door Pad
(In de loop van de avond zullen er nog andere toespraken van Pad zijn.)

Optreden... van Pad
Overzicht:
  Ons gevangeniswezen
  De waterwegen van Oud Engeland
  Paardenhandel, en de kunst van het onderhandelen
  Eigendom, de rechten en de plichten
  Terug naar het Land
  Een typische Engelse landedelman.

Liedje... door Pad (Door hemzelf gecomponeerd)

Andere liedjes... door Pad
Zullen in de loop van de avond gezongen worden door de componist.

Het idee beviel hem geweldig, en hij werkte zeer hard en was tegen de middag klaar met alle brieven; en net toen

werd hem gemeld dat er een kleine en nogal sjofele wezel aan de deur stond, die beschroomd vroeg of hij één van de heren van dienst kon zijn. Pad stapte bombastisch naar buiten en zag dat het één van de gevangenen van vorige avond was, zeer eerbiedig en verlangend om te behagen. Hij gaf hem een vaderlijk klopje op zijn hoofd, schoof de bundel uitnodigingen in zijn poot en gaf hem de opdracht om voort te maken en ze zo snel mogelijk te bezorgen, dan zat er voor hem misschien een shilling in, of, misschien ook niet; en de arme wezel scheen echt dankbaar, en begon vol enthousiasme aan zijn missie.
Toen de andere dieren terug kwamen om te lunchen, zeer rumoerig en opgewekt na een ochtend aan de rivier, keek de Mol, die last had van zijn geweten, ongemakkelijk naar Pad, in de verwachting hem landerig of gedeprimeerd aan te treffen. Maar in plaats daarvan was hij zo verwaand en opgeblazen dat de Mol iets begon te vermoeden en de Rat en de Das betekenisvolle blikken uitwisselden.
Zodra de maaltijd voorbij was, stak Pad zijn poten diep in zijn broekzakken en merkte terloops op; “Wel, neem het er maar van, beste kerels! Vraag maar alles wat jullie wensen!” en hij stapte trots in de richting van de tuin, waar hij nog een paar ideeën wou uitwerken voor zijn nakende toespraak, toen de Rat hem bij zijn arm greep.
Pad vermoedde wat hij van plan was, en deed zijn best om weg te glippen; maar toen Das hem stevig bij de andere arm greep zag hij dat het verloren moeite was. De twee dieren leidden hem binnen in een kleine rookkamer die uitgaf op de ontvangsthal, deden de deur dicht en zetten hem op een stoel. Daarna gingen ze allebei voor hem staan, terwijl Pad stil bleef en achterdochtig en uit zijn humeur naar hen opkeek.
“Kijk eens hier, Pad” zei de Rat. “Het gaat over het Banket, en het spijt me dat ik zo tegen jou moet spreken. Maar we willen dat je duidelijk begrijpt, voor eens en voor altijd, dat er geen toespraken en geen liedjes zullen zijn. Knoop het in je oren dat we over deze gelegenheid met jou niet discussiëren, maar het je gewoon zeggen.”

Pad zag dat hij gevangen zat. Ze hadden hem door, ze konden door hem heen kijken, ze waren hem voor. Zijn plezierige dromen vielen in stukken.
“Mag ik ook geen heel *klein* liedje zingen?” smeekte hij zielig.
“Nee, zelfs niet *één* klein liedje” antwoordde de Rat beslist, alhoewel zijn hart bloedde toen hij de trillende lippen van de arme, teleurgestelde Pad zag. “Het haalt niets uit, Padje; je weet heel goed dat je liedjes allemaal verwaand en pocherig en ijdel zijn; en je toespraken zijn alleen maar eigen lof en... en... wel, grove overdrijving en... en...”
“En geklets” zei de Das, op zijn platte manier.
“Het is voor je eigen goed, Padje” ging de Rat verder. “Je weet dat het voor je bestwil is, Padje” ging de Rat verder. “Je weet dat je vroeg of laat een nieuwe pagina zult moeten omslaan, en het lijkt nu het ideale ogenblik om ermee te beginnen; een soort keerpunt in je carrière. Denk nu niet dat het mij niet evenveel pijn doet dit te moeten zeggen dan het jou pijn doet om dit te aanhoren.”
Pad bleef een poosje zitten, in gedachten verzonken. Tenslotte zette hij zijn hoofd recht, en de sporen van sterke emoties waren zichtbaar op zijn gelaat.
“Jullie hebben gewonnen, mijn vrienden” zei hij met gebroken stem. “Het was nochtans maar een klein dingetje dat ik vroeg - alleen maar de toestemming om opnieuw op te bloeien en me goed te voelen gedurende één avondje maar, om te genieten van het tumultueuze applaus dat altijd - op één of ander manier - het beste in mij naar boven brengt. Maar jullie hebben gelijk, ik weet het, en ik ben verkeerd. Daarom zal ik vanaf nu een heel andere Pad zijn. Mijn vrienden, jullie zullen nooit meer over mij beschaamd moeten zijn. Maar, o lieve help, o lieve help, wat is dit een harde wereld!”
En zijn zakdoek tegen zijn gezicht drukkend, verliet hij de kamer, wankelend op zijn poten.
“Das,” zei de Rat, “Ik voel me een bruut; ik vraag me af hoe *jij* je voelt?”

“O, ik weet het, ik weet het” zei de Das somber “Maar het moest nu eenmaal gebeuren. Deze goede kerel moet hier leven, en zich staande houden, en zich laten respecteren. Vindt jij het leuk dat hij de risee is van het gewone volk, bespot en uitgelachen door hermelijnen en wezels?”
“Natuurlijk niet” zei de Rat “En, sprekend over wezels, het was een geluk dat we die kleine wezel tegenkwamen net voor hij Pad’s uitnodigingen ging wegbrengen. Ik vermoedde al iets na wat je mij verteld had, en ik heb er een paar gelezen; ze waren gewoonweg schandelijk. Ik heb de hele stapel in beslag genomen, en de goede Mol zit nu in het blauwe boudoir gewone, eenvoudige uitnodigingskaartjes te schrijven."

* * * * *

Het uur van het feest kwam nader, en Pad, die nadat hij de anderen verlaten had naar zijn slaapkamer was gegaan, zat daar nog altijd, melancholisch en nadenkend. Zijn voorhoofd rustte op zijn poot, hij overdacht alles heel lang en diep. Geleidelijk klaarde zijn gezicht op, en hij begon te glimlachen, lange, trage glimlachen. Daarna begon hij te giechelen op een verlegen, onzekere manier. Tenslotte stond hij op, deed de deur op slot, trok de gordijnen dicht, verzamelde alle stoelen in de kamer en plaatste ze in een halve cirkel, en ging er voor staan, zichtbaar opzwellend. Daarna boog hij, kuchte tweemaal, liet zichzelf gaan en begon met verheven stem te zingen voor het opgetogen publiek dat hij in zijn verbeelding zo duidelijk zag zitten.

Pad’s laatste liedje!

De Pad kwam thuis!
Er was paniek in de zitkamers en gehuil in de gangen,
Er was gehuil in de koeienstallen en gegil in de paardenstallen
Toen Pad naar huis kwam!

Toen Pad naar huis kwam!

Er was het breken van vensterglas en het gekraak van deuren,
Er was het opjagen van wezels die bezwijmden op de vloer,
Toen Pad naar huis kwam!

Boem! daar klinken de trommels!
De trompetters blazen en de soldaten groeten,
En het kanon gaat af en de automobielen toeteren,
Wanneer de Held komt!

Roep Hoera!
En laat iedereen in de menigte meedoen en luid schreeuwen
Ter ere van een dier op wie jullie terecht trots zijn
Want het is een grote dag voor Pad!

Hij zong dit erg luid, met grote nadruk en vol expressie; en toen hij gedaan had begon hij helemaal opnieuw.
Daarna slaakte hij een diepe zucht; een lange, lange, lange zucht. Na een poosje doopte hij zijn kam in de waterkruik, maakte een scheiding in het midden van zijn haar, en kamde het zeer plat aan elke kant van zijn gezicht; en nadat hij de deur van het slot had gedaan, ging hij rustig naar beneden om zijn gasten te groeten, waarvan hij wist dat ze zich nu aan het verzamelen waren in de zitkamer.
Alle dieren juichten toen hij binnen kwam, en dromden rondom hem om hem geluk te wensen en lieve dingen te zeggen over zijn moed, en zijn pienterheid, en zijn vechtlust; maar Pad glimlachte zwakjes, en mompelde, ‘Helemaal niet’ Of, soms, voor de verandering, ‘Integendeel!’
Otter, die op het haardkleedje stond, aan een bewonderende cirkel van vrienden beschrijvend hoe hij de dingen zou aangepakt hebben indien hij erbij was geweest, kwam met een uitroep naar voor, sloeg zijn arm rond de nek van Pad, en probeerde hem in een triomfantelijke tocht door de kamer te leiden; maar Pad was, op een zachte manier, nogal afwijzend tegenover hem, en hij merkte vriendelijk op, terwijl hij zich losmaakte: “Das, was het

meesterbrein; de Mol en de Rat hebben het leeuwendeel van het vechten op zich genomen; ik was er alleen maar bij en deed weinig of niets.”

De dieren wisten niet waar ze het hadden en waren zeer verbaasd over deze onverwachte houding van hem; en Pad voelde, terwijl hij van de ene gast naar de andere ging, bescheiden antwoord gevend, dat iedereen hem zeer geïnteresseerd gadesloeg.

De Das had van alles het beste besteld, en het banket was een groot succes. Er werd veel gepraat en geschertst onder de dieren, maar bij dat alles bleef Pad, die natuurlijk in zijn zetel zat, onbewogen en mompelde plezierige dingen tegen de dieren die naast hem zaten. Met tussenpozen keek hij vluchtig naar de Das en de Rat, en steeds wanneer hij keek zag hij ze met open mond naar elkaar staren; en dat gaf hem de grootste voldoening. Enkele van de jongere en meer levendige dieren begonnen, naarmate de avond vorderde, tegen elkaar te fluisteren dat het niet meer zo plezierig was als vroeger, in de goede oude dagen; en er werd op de tafel geklopt en geroepen ‘Pad! Een speech! Een speech door Pad! Liedje! Een liedje van mijnheer Pad!’ Maar Pad schudde alleen maar vriendelijk zijn hoofd, hief in zacht protest een poot op, en door hapjes te presenteren aan zijn gasten, door te praten over actuele dingen, en door oprecht te informeren naar hun familieleden die nog niet oud genoeg waren om deel te nemen aan sociale gebeurtenissen, kon hij hen duidelijk maken dat dit banket strikt volgens de conventionele lijnen moest verlopen.

Hij was inderdaad een andere Pad!

* * * * *

Na deze climax, leidden de vier dieren terug hun gewone leventje, zo ruw onderbroken door de burgeroorlog, in grote vreugde en voldoening, ongestoord door verdere opstanden of invasies.

Na rijp beraad met zijn vrienden zocht Pad een mooie gouden ketting en een halssnoer met parels uit, dat hij naar de dochter van de cipier stuurde met een brief waarvan zelfs

Das moest toegeven dat hij bescheiden, dankbaar en waarderend was; en de machinist werd naar behoren bedankt en beloond voor al zijn moeite en inspanningen.
Onder zware druk van Das werd er, na enige tegenstribbeling van Pad, zelfs contact gelegd met de bootsvrouw en werd de waarde van haar paard op discrete manier gecompenseerd; alhoewel Pad zich hier eerst hevig tegen verzet had, omdat hij zichzelf zag als een instrument van het Lot, op aarde gezet om de dikke vrouw met de gespierde armen, die geen gentleman kon herkennen wanneer ze er één zag, te straffen. Het betrokken bedrag was weliswaar niet zeer hoog, omdat het bod van de zigeuner door lokale specialisten zo goed als correct werd geacht.
Soms, in de loop van lange zomeravonden, maakten de vrienden samen een wandeling door het Wilde Bos, nu met succes getemd voor zover het hen betrof; en het was prettig om te zien hoe respectvol ze begroet werden door de bewoners, en hoe de moederwezels hun jongen naar de ingang van het hol brachten en, hen aanwijzend, zeiden: ‘Kijk, kleintje! Daar gaat de grote Mijnheer Pad! En dat daar is de hoffelijke Waterrat, een geweldige vechter, die naast hem loopt! En ginder komt de beroemde Mijnheer Mol, over wie je vader al zo vaak gesproken heeft!' En wanneer kun kroost lastig werd en niet meer in toom was te houden, hielden ze hen stil door te zeggen dat, indien ze niet braaf en rustig waren, de verschrikkelijk grijze Das hen zou komen pakken. Dit was een lage laster tegenover de Das, die, alhoewel hij weinig gaf om de Samenleving, erg gesteld was op kinderen; maar het miste nooit zijn uitwerking.

--- o ---